

Kenangan sing Pinaringan Berkah
Elder Paisios saka Gunung Athos
Tembung

Jilid V
Hawa Nafsu lan Sifat Mulya

Isiné:

Kata Pengantar	4
Bagéan 1. Hawa napsu.	7
Bab 1. Perjuangan Nglawan Nafsu.....	7
Aja nggoleki alesan kanggo napsumu	8
Pandhangan babagan Hasrat.....	10
Kesombongan iku dhasar saka hawa napsu	11
Hasrat gampang dicabut nalika isih 'enom'	11
Carane ngilangi hawa napsu	12
Luwih becik mati kanthi gagah berani tinimbang dikalahake dening hawa napsu.....	13
Kowe kudu nandur, supaya Gusti Allah maringi tuwuh.....	13
Bagéan 1. Tresna marang dhiri – ibu saka kabèh hawa napsu	14
Bab 1. Katresnan marang dhiri lan akibaté.....	14
Kabèh hawa napsu asalé saka tresna dhiri	14
Ndeleng panganan sing ora enak lan bungah ing Kristus	15
Katresnan marang awak dhéwé ngrusak katresnan marang sesami.....	16
Wong liya biar menyang setan!	16
Siksa saka rasa puas dhiri.....	17
Katresnan marang awak dhéwé nyolong katentreman lan kabungahan saka kita	18
Bab 2. Kamardikan saka perbudakan katresnan marang dhiri	19
Tujuan perjuangan rohani: ninggalaké dhiri lawas	19
Aja kakehan kuwatir babagan kenyamanan	20
Kanggo sapa kowe njaga 'dirimu' —kanggo dirimu dhéwé?	21
Nalika ana pangorbanan dhiri, Gusti maringi sih rahmaté	22
Bagéan 2. Kesombongan — oyoté kabèh kabecikan	23
Bab 1. Kesombongan — markasé hawa napsu.....	23
Nalika kita ora ngrasakake rasa bangga.....	23
Sombong mlebu ing endi-endi.....	24
Pikiran Angkuh.....	25
Bab 2. Kesombongan duwé akèh wujud.....	25
Kesombongan Sing Didhelikake.....	26
Egoisme — anaké kesombongan sing ora nurut	26
Pangrasa dhéwé sing dhuwur	27
Kapercayan dhiri.....	28
Ngagumbang.....	28
Mènèhi kabungahan marang wong liya.....	29
Manisé Puji	31
Kesombongan	31
Bab 3. Akibat saka Kesombongan.....	32

Kesombongan misahake kita saka Gusti.....	32
Nalika kita nyimpen pikiran sombong, kita ngrusak apa waé sing lagi kita lakoni	33
Wong sombong ngalami kejatuhan tinimbang pangkat rohani.....	34
Kesombongan ndadekake wong dadi bahan guyonan	35
Bab 4. Ayo padha nglawan kesombongan.....	36
Kita kudu perang, nanging kita kudu perang kanthi bener.....	36
Sedulurmu mbantu kowe ngremuk kesombonganmu	36
Pecah rohani ing pribadine	37
Pangkat dhuwur lan watak andhap asor	38
Aja ngaku-ngaku marang apa sing wis diparingi Gusti.....	38
Bagéan 3. Panghakiman — ketidakadilan paling gedhé	40
Bab 1. "Aja ngadili, supaya kowe ora diadili"	40
Panyingkiran kebak ketidakadilan	40
Kepiye kita bisa ngadili	41
Kurnia Gusti ninggalake wong sing ngadili.....	42
Wong sing ngadili wong liya tiba ing dosa sing padha.....	43
Yen kita ngapura kesalahan wong liya, Gusti bakal ngapura kesalahan kita dhéwé	44
Bab 2. Perjuangan Nglawan Panghakiman	44
Yen kita nggatekake urusan dhéwé, kita ora bakal ngadili.....	44
Yen kita ngapura wong liya, kita ora ngukum.....	45
Aja cepet-cepet nyimpulake	47
Bagéan 4. Witane katresnan marang awak dhewe lan kesombongan irèn — nesu — sedhih	48
Bab 1. Racun iri	48
Iri ati iku salah siji saka hawa napsu utama	48
Kecemburuan ngracunake katresnan jero wanita	49
Rasa iri nglemahake kita	49
Sapa waé sing ngubur karuniané dhéwé iku iri marang karuniané wong liya	50
Irian sing becik	51
Bab 2. Ngethek — mungsuhé tentreming Gusti.....	53
Ayo padha ngarahake nesu marang hawa napsu	53
Kenapa kita nesu?.....	53
"Ngresela, nanging aja nganti dosa"	54
'Aku wis nyiapake awakku lan ora kélangan semangat'	55
Kanthi andhap asor lan meneng kita ngatasi nesu	55
Bab 3. Sedhih sing ngrusak jiwa.....	56
Kabungahan asalé saka Kristus, nanging sedhih asalé saka setan	56
Kapribaden egois tansah nggawa sedhih lan wedi	57
Wong kang ora ngucapake panuwun mesthi sedhih.....	58
Tangalashka kepengin ndeleng kita sedhih	59
Sedhih nyedhot kekuwatan mental lan fisik kita	59
Usir kelemahan kanthi kawani rohani	60
Memulyakake Gusti iku penawar rasa putus asa	60
Bagéan 2. Kabecikan.....	62
Ngembangaké Sifat Mulya.....	62
Ngamalaké kabecikan iku netepi dhawuhé Gusti.....	62
Kabèh kabecikan kudu dikembangaké.....	63
Kebajikan wong liya ngisi kita karo wanginé.....	64
Tuladha para wali ing nglakoni kabecikan	65
Ayo padha ngresiki kabecikan saka reregedé	65
Sombong — maling kabecikan.....	66
Kaendahan rohani.....	67
Bagéan 1. Ana siji kabecikan—andhap asor	67
Bab 1. "Gusti maringi sih marang wong andhap asor"	67

Wong andhap asor nduwèni kabèh kabecikan	68
Rohé Gusti Allah manggon ing wong sing andhap asor	69
Siji pikiran andhap asor langsung nggerakaké sih rahmaté Gusti.....	70
Bab 2. Upaya nggayuh andhap asor	71
Kepiye Cara Ngembangaké Andhap Asor	71
Andhap asor ing ati iku kabèh	72
Andhap asor ing tumindak, ora mung ing tembung	72
Nalika kita nyuwun asih asor marang Gusti, kita kudu nampa pangremehan.....	74
"Andhap asor ing kabèh bab"	75
"Luwih asor tinimbang kabèh makhluk"	76
Bab 3. Andhap asor—kakuwatan ageng ing gesang rohani.....	77
Ing ngendi ana andhap asor, setan ora duwe papan.....	77
Kamajuan rohani ditemokake ing panggonan ana andhap asor sing gedhe	78
Wong andhap asor nyimpen bandha rohani ing kasiré Gusti.....	79
Bagéan 2. Katresnan Spiritual.....	79
Bab 1. Katresnané Gusti sing Tanpa Entèk lan Katresnan Kita marang Gusti.....	79
"Api kang nyala kenceng" saka katresnané Gusti	80
Pembagian Katresnan sing Bener	81
Munggah menyang Swarga	81
Ayo padha maringi katresnan kita marang Kristus	82
Api katresnané Gusti.....	83
Eros Ilahi	83
Gila sing suci	84
Keblinger ilahi	84
Bab 2. Katresnan marang tangga teparo	85
Katresnan lan andhap asor — loro kabecikan sing kados sedulur wadon	85
Katresnan sejati sing mulya	86
Mbusak 'diri' saka katresnan kita	87
Katresnané ibu marang kabèh.....	88
Atiné ora tau tuwa.....	89
Gawéan bebarengan pikiran lan ati.....	89
"Saka kekurangan..."	90
Buwang abakus lawasmu menyang geni katresnan	91
Katresnan kanthi welas asih	92
Katresnan mbukak	94
Katresnan nyabrang jarak	94
Bab 3. Katresnan kanggo Kabèh Makhluk	95
Hubungan manungsa karo kéwan sadurungé lan sawisé Runtuh	95
Kewan-kewan ngrasakake katresnané manungsa	96
Kewan njaluk tulung marang manungsa.....	96
Ayo padha njupuk piwulang saka kéwan.....	98
Olet — manuk sing rajin	99
Bagéan 3. Kabangsawan lan Katresnan.....	100
Bab 1. Kabangsawan — kamulyaning Gusti.....	100
Apa iku kawicaksanan?	100
Kabangsawan jiwa iku kaadilan jiwa.....	100
Kepiye carane entuk kaluhuran	101
Liwat kabecikan lan kaluhuran kaya ngono, manungsa bisa mlebu ing pangayoman karo Gusti	102
Wong bakal entuk kaluhuran utawa kejembe ing kasangsaran.....	103
Bab 2. Kawelasan — katresnan saka rasa syukur sing jero.....	104
Wong sing tresna iku jiwa luhur	104
Kristus bungah ing pakaryan katresnan kita	105
Mungsuh katresnan iku tresna marang awak dhéwé.....	106
Wong-wong sing tresna duwé nurani sing resik, lan Gusti Allah nulungi wong-wong mau	107

Bagéan 4. Bocah-bocah Katresnan lan Andhap Asor	108
Bab 1. Kesederhanaan lan Kasucian	108
Kesederhanaan — woh kapisan saka andhap asor.....	108
Kesederhanaan lan kesombongan iku loro bab sing beda	109
Kaya bocah-bocah.....	109
Wong sing prasaja tansah nduwé niyat becik.....	110
Yen kowe prasaja, kowe rumangsa tentrem	110
Liwat kesederhanaan sing suci, manungsa bisa mangerteni misteri-misteri Gusti	112
Bab 2. Iman lan Pangarep-arep marang Gusti.....	113
Kabèh kejahatan saiki asalé saka ora pracaya	113
Nalika iman goyah	114
Ora percaya lan kurang iman.....	114
Wong sing percaya marang Gusti ora wedi apa-apa	115
'Aku weruh Gusti ngadeg ing ngarepku'	116
Ngarep-arep marang Gusti lan percaya marang Gusti iku jaminan sing paling mesthi	117
Wong sing nduwé iman sejati uga nduwé katresnan sejati.....	117
Bab 3. Kaslametan Lumantar Kasabaran	118
Berkah wong sing tahan godaan.....	118
Kanggo sabar marang wong liya, kowe kudu tresna marang dheweke.....	119
Kristus ndhasarake kaslametan manungsa ing kasabaran.....	120
Ing mangsa adhem kita sabar kanthi pangarep-arep manawa mangsa semi bakal teka	121
Bab 4. Kabungahan Rohani.....	121
Ibu Gusti nggawa kabungahan ing donya	122
Ing ngendi ana Kristus, ana kabungahan sejati.....	122
Kabungahan rohani teka minangka asil saka gawean rohani	123
Kabungahan ilahi teka nalika kowe nyerahake awakmu	124
Kabungahan rohani iku peparing saka Gusti	124
Lara rohani iku kabungahan rohani	125
Bab 5. Prabédan — mahkota kabecikan.....	126
Kahanan rohani kita kacerning ing kebijaksanaan kita.....	126
Sabèn kabecikan mbutuhake wicaksana	127
Lan pangertèn uga dibutuhaké ing katresnan	128
Ora ana wates utawa aturan ing nalar.....	129
Kuwatir sing Apik	129
Resah sing apik — rasa prihatin sing séhat kanggo 'tindak becik'	130
Ayo padha nggatekake pitakon bab panyelamatan nyawa kita ing jero ati	130
Wenohana anggur marang wong wicaksana, lan dheweke bakal dadi luwih wicaksana maneh	131
Kegelisahan sing becik iki ora tau mandheg	132

Kata Pengantar

Almarhum Sang Sepuh Paisios, ing wiwitaning urip bebarengan kita ing taun 1968, ngendika marang kita: *"Ana siji kabecikan—andhap asor—nanging amarga kowe ora mangertos iki, aku bakal nambah katresnan uga. Nanging apa wong sing nduwèni andhap asor ora uga nduwèni katresnan? "Kakung luhur" iki, kaya sing diarani Sang Sepuh marang andhap asor lan katresnan, dadi dhasar urip rohani, amarga narik Rahmaté Gusti marang manungsa lan saka kono kabèh kabecikan liya lair. "Mung ngrembakaaké andhap-asor lan katresnan," pangandikane marang kita, "lan sakwise kabecikan iki ngakar, kesombongan lan niat ala bakal sirna, lan sangsara saka hawa napsu bakal rampung."*

Jilid kaping lima iki, sing diterbitake kanthi berkah saka Panjenenganipun Nikodimos, Metropolitan Kassandria, nglumpukake tembung-tembung Sang Sepuh babagan hawa napsu lan

kabecikan. Tembung-tembung iki ora dadi ajaran sistematis lan uga ora nyakup kabèh hawa napsu lan kabèh kabecikan. Iki dirangkum saka wangsulané Sang Sepuh marang pitakon kita babagan pangréncénan lan panyembuhan hawa napsu, uga babagan pangembangan kabecikan. Wangsulan-wangsulan iki ora mung menarik kanggo para biksu, nanging uga kanggo sapa waé sing tulus prihatin marang pangembangan kabecikan. Elder Paisios, sing misuwur amarga cara pandhuan pastoralé—umpama sing pas lan guyonan sing nyenengake—nguripi jiwa kanthi kehangatan rohani, ing sangisore pangaribawa iku kembang tobat mekar ing sajroning jiwa, lan ngasilaké woh kabecikan. Panjenengané ngajak kita supaya wani nyawang pasuryan dhiri lawas kita, sengit marang 'topéngé sing keji' lan mbuwangé. Kita yakin manawa tembung-tembungé Sang Sepuh sing prasaja nanging padhang, kang padhang déning pepadhanging sih-rahmaté Gusti, bakal mbantu kita perang kanthi semangat sing luwih gedhé nglawan perbudakan hawa napsu lan ngrasa yèn kita iki wong merdéka ing Kristus.

Elder Paisios biyèn kandha: *'Gusti ora maringi manungsa cacat, nanging kakuwatan. Gumantung carané wong migunakaké kakuwatan jiwane, dhèwèké bakal dadi luwih becik utawa luwih ala.'* Tembung liya, yen kita nggunakake kekuwatan iki manut kersaning Gusti, kita saya cedhak marang Gusti Allah sing Maha Suci lan dadi kaya Panjenengané lumantar sih-rahmat. Yen kita nggunakake manut 'karepé manungsa lawas', kita dadi budak hawa napsu lan adoh saka Gusti. Kanggo dadi 'manungsa anyar', sapa waé kudu nyelarasaké kersané dhéwé karo kersané Gusti Allah, sing kapratelakaké ing dhawuh-dhawuhé Gusti. *'Kanthi netepi dhawuh-dhawuhé Gusti,'* pangandikane Sang Sepuh Paisios, *'kita ngrembakaké kabecikan lan nggayuh kasehatan jiwa.'*

Geronda kanthi khusus negesake manawa Rahmat Ilahi mandheg makarya ing wong sing nyerah marang napsu-napsune. Mula, nalika ana wong ngandhani Sang Sepuh yèn dhèwèké lagi nyerah marang sawijining napsu, biasané dhèwèké mangsuli: *"Ati-ati; kanthi nindakake iki, kowé ngusir Rahmaté Gusti."* Nalika kita takon marang dhèwèké carané éntuk Rahmaté Gusti utawa carané wong bisa nyedhak marang Gusti, dhèwèké mangsuli kita kanthi manéka cara: kadhangkala piyambakipun ngendika menawi punika saged kacapai lumantar andhap asor; kadhangkala piyambakipun nerangake kados pundi saged nyedhaki Gusti lumantar katresnan lan kaluhuran batin; kadhangkala piyambakipun mulang kados pundi nggayuh punika lumantar pangorbanan dhiri lan sedekah; lan kadhangkala piyambakipun negesake pangreksan dhiri. Amargi punika sipat-sipat manungsa anyar, manungsa ingkang bébas saking hawa napsu. *'Nalika aku kandha yèn sapa waé kudu mbuwang dhiri,'* pangandikane Sang Sepuh, *'maksudku mbuwang hawa napsu, mbuwang dhiri lawas... Yen kita nyelakake awake dhewe lan tamu sing ora jujur, yaiku awake dhewe sing lawas, ninggalake panggonane, mula manungsa anyar, manungsa saka Prajanjian Anyar, bakal manggon ing ati ing papan sing wis dibebasake.'*

Jilid iki dumadi saka loro bagean, saben bagean ngemot papat pérangan. Bagean kapisan kanggo napsu, bagean kapindho kanggo kabecikan.

Bagéan kapisan saka bagéan kapisan dikhususaké kanggo katresnan dhiri, 'ibuné hawa napsu', amarga kabèh hawa napsu—kalebu hawa napsu jasmani kaya rakus, birahi lan sapituruté, lan hawa napsu rohani kaya sombong, iri lan sapituruté—'miyos saka kéné'.

Bagéan kapindho ngrembug babagan kesombongan — *'markas umum saka hawa napsu'*, kaya sing diarani Sang Sepuh. Bisa diomongaké yèn *'kaya ana siji kabecikan — andhap asor'*, mangkono uga ana siji hawa napsu — kesombongan, amarga iku *'ngusir kita saka swarga menyang bumi, lan saiki nyoba ngirim kita saka bumi menyang neraka'*.

Bagéan katelu nyakup babagan ngadili, sing muncul saka kesombongan lan *kebak ketidakadilan*. Manungsa ngowahi karunia akal, sing diparingake Gusti Allah kanggo mbedakake becik lan ala, dadi hasrat ngadili, sing banget dibenci Gusti Allah.

Bagéan kaping papat ngrembug babagan napsu iri, nesu, lan putus asa. Iki uga minangka panyimpangan saka fungsi jiwa lan asil saka panggunaan sing salah. Kita ngowahi daya kepinginan, sing diparingake Gusti supaya kita bisa ngupaya kabecikan, dadi rasa iri lan niat ala; lan kita ngarahake daya gampang nesu sing wis ana ing awake kita wiwit lair—sing saktene kudu digunakake kanggo perjuangan wani nglawan ala—marang tangga teparo. Lan pungkasané, rasa sedhih lan putus asa nyegah kita saka kemampuan kanggo bungah marang peparingé Gusti sing akèh lan nglemahaké kita sacara rohani. Sang Sepuh mbedakaké sedhih iki saka sedhih amarga Gusti, sing muncul saka tobat lan ngisi jiwa kanthi panglipur sing manis.

Bagéan kapindho, kang nyawiji marang kabecikan, diwiwiti kanthi rembugan bab andhap asor, kang '*ngangkat wong tekan Swarga*'. Tanpa andhap asor, kabecikan kita dadi 'kacemar'. Kasabaran bisa ngemot nggrundel lan munafik; prasaja bisa degenerasi dadi kasar lan licik; lan kabungahan bisa dadi dudu kabungahan rohani nanging kesenangan donya. '*Wong-wong sing wis nemokake dalam andhap asor*,' pangandikane Sang Sepuh, '*bakal makmur ing urip rohani kanthi cepet, ajeg, lan tanpa susah payah*.' Lan ing salah siji layangé piyambakipun nyerat: '*Dalam sing paling cendhak, paling mesthi, lan paling gampang menyang Yerusalem Surgawi yaiku andhap asor*.'

Bagéan kapindho dipuntujokaké tumrap katresnan, ingkang kedah dipunatur kanthi leres antawisipun Gusti, sesami, lan kabèh makhluk. Katresnan dhumateng Gusti boten saged dipunpisahaken saking katresnan dhumateng sesami lan nuntun nyawa dhateng eros ilahi, kegilaan suci, lan mabuk ilahi. Katresnan sejati marang sesami iku '*katresnan rohani sing mulya*', kang diduweni dening wong sing '*mbusak "diri" saka katresnane*', tegesé ora nguber kapentingan dhéwé ing katresnan. Lan katresnan marang kabèh ciptaan iku kalimpahan katresnan 'umum' sing diduweni dening wong rohani.

Bagéan katelu dipuntujokaké tumrap kaluhuran rohani lan katresnan, ingkang dados kalih tiyang utama ing piwulangé Eyang Paisios. '*Ing kaluhuran rohani*,' pangandikane Eyang, '*ana sedaya: katresnan, andhap asor lan prasaja, tanpa pamrih, jujur... lan kabungahan ageng lan kasenangan rohani*.'" Eyang Paisios, sanajan ora ngurangi pentinge pangendalian diri, ngunggulake kaluhuran rohani lan welas asih tinimbang prestasi fisik apa wae, amarga yen ora ana kaluhuran rohani, kabecikan lan welas asih, mula kabeh pakaryan rohani — pangendalian diri, sujud, lan sapiturute — iku, miturut panuturane, '*tukang ngusir manuk ing kebon sayur*', sing '*bisa ngusir gagak, nanging ora ngusir setan*'.

Bagéan kaping papat nyritakaké bab prasaja — '*wohing kaping pisan saka andhap asor*' — bab percaya lan pangarep-arep marang Gusti, sing dadi '*jaminan paling mesthi kanggo manungsa*'; bab sabar, sing '*mbukak masalah sing paling kusut lan nglairaké wohing ilahi*'; lan kabungahan rohani, sing teka '*nalika katertiban wis ana ing jero. Iku maringi sayap marang jiwa*.' Pungkasané, Sesepuh Paisios nyarios babagan pangertosan — '*mahkota kabecikan*.' Pamanggih — '*ora mung sawijining kabecikan*,' uga ora mung sawijining langkah maju ing kamajuan rohani, nanging woh lan pangreksa saka kamajuan kuwi; iku '*kemudi sing nuntun nyawa kanthi aman, supaya ora kesandhung ing tengen utawa kiwa*,' nanging bisa mlaku kanthi ajeg ing dalan kraton kabecikan, nyingkiri ekstrim sing asalé saka setan.

Kesimpulané kalebu tembungé Sang Sepuh babagan 'kegelisahan sing apik'. '*Kegelisahan sing apik kanggo tumindak apik*,' kaya sing dijenengi. '*Kegelisahan sing becik*,' pangandikane Eyang Paisios, '*iku gelombang semangat lan upaya. Iku maringi nyawa kawicaksanan lan kakuatan; ora*

nggawa wedi utawa sedhah, nanging panglipur. Iku dudu ketegangan utawa kecemasan, nanging semangat kanggo tumindak becik."

Mugi semangat rohani iki murub ing sajroning kita kabèh, nyurung kita tumindak ngusir manungsa lawas lan nganggo andhap asor, lumantar iku Katresnan—Kristus—badhe manggon ing manah kita.

26 September 2006, Panggenengané St. Yohanes Teologos, Rasul lan Penginjil

Biarawati Kepala Biara Santo Yohanes Teolog, Rasul lan Penginjil, Suster Philothea, bebarengan karo kabèh seduluré ing Kristus

— Geronda, mangga paring pangandika pamitan marang kita.

— Apa sing bisa tak kandhakake marang kowe? Aku wis akèh banget ngomong!

— Omonga soko supaya kita bisa nglakoni nganti panjenengan bali.

— Ya, yen kowe padha meksa, aku bakal ngomong... Ana siji kabecikan — andhap asor; lan amarga kowe ora mangertos iki, aku bakal nambah katresnan uga. Nanging apa wong sing nduwé andhap asor ora uga nduwé katresnan?

Bagéan 1. Hawa napsu.

"Perjuangan nglawan hawa napsu iku martir sing ajeg lan manis, manut marang paugeran amarga katresnan marang Kristus"

Bab 1. Perjuangan Nglawan Napsu.

— Geronda, apa sing dijuluk nabi Daud marang Gusti nalika dhèwèké kandha: 'Tetepna aku nganggo roh panguasaan'¹ ?

— Daud nyuwun marang Gusti peparing pimpinan nalika piyambakipun mréntahaké wong. Nanging saben wong mbutuhaké 'roh panguwasa' supaya bisa nguwasani dhiri dhéwé lan ora dikuwasani déning pangsuné.

— Geronda, apa iku hawa napsu?

— Aku pracaya yèn hawa napsu iku kuwasa jiwa. Gusti ora maringi manungsa cacad, nanging kuwasa². Nanging yèn kita ora migunakaké kuwasa iki kanggo kabecikan, banjur 'tangkalashka'³ teka, miwiti mimpin dhéwé, lan dadi hawa napsu; banjur kita nggrundel lan nyalahaké Gusti. Nanging yen

¹ (Mazmur 50:14)

² Ing kéné, Sesepuh Paisios nyatakaké kanthi prasaja bebener iman kita: 'Gusti Allah ora dadi sabab lan ora dadi panyipta ala' (St John Climacus, Tembung 26, 155). Mula, kaya sing diandharake Santo Nikodemus Hagiorit, Panjenengané 'ora nyipta hawa napsu ing kodrat manungsa, nanging amarga kelalaian kita, bertentangan karo kodrat, hawa napsu mau mlebu ing kono' (Nea Klimax. Volos, 1956. kaca 152). Hawa napsu, miturut piwulangé Para Bapa Suci, muncul saka panggunaan 'ora alamiah' saka kemampuan awak utawa kakuwatan jiwa. Yen panggunaan 'ora alamiah' iki terus-terusan suwé, iku dadi kabiasaan ala, lan mbutuhaké akèh upaya kanggo ngilangi. — Cathetan penyusun.

³ Mangkéné carané Sang Sepuh Paisios nyebutaké setan. — Cathetan juru basa.

kita nggunakake kekuwatan iki kanthi bener, ngarahake marang sing ala, kekuwatan mau bakal mbantu kita ing upaya spiritual. Contone, ambek. Yen wong nduwé ambek, iku tegese nyawane nduwé kawani, lan iki migunani ing urip spiritual. Wong sing ora nduwé ambek uga ora nduwé kawani; angel kanggo ngontrol dhiri. Wong sing gampang nesu, nalika nggunakake kekuwatan sing diduweni kanggo kabecikan rohani, kaya mobil larang regane sing mlaku ing dalan sing apik — kowe nginjak gas, lan ora ana sing bisa nyusul kowe. Nanging yen padha nyalahgunakake kekuwatan kuwi lan gagal ngendhaleni awake dhewe, dheweke kaya mobil sing ngebut kenceng banget ing dalan bolong-bolong, terus-terusan nabrak bolongan.

Wong kudu ngerti kekuwatan sing diduweni lan ngarahake marang kabecikan. Kanthi mangkono, kanthi pitulunganing Gusti, dheweke bakal nggayuh kahanan rohani sing becik. Contone, dheweke bisa ngarahake egoisme marang setan lan ora nyerah nalika setan nggodha. Ayo padha ngudambi kecenderungan kanggo ngobrol kosong kanthi nglakoni pandonga. Apa ora luwih becik nyawiji karo Kristus lan disuceni tinimbang ngobrol kosong lan nindakake dosa? Gumantung saka carane wong nggunakake kekuwatan jiwane, dheweke bakal dadi luwih becik utawa luwih ala.

Aja nggoleki alesan kanggo napsumu

— Geronda, sawetara wong pracaya yèn dhèwèké ora duwé prasyarat sing perlu kanggo urip rohani lan kandha: 'Kowe ora bisa njupuk saka wong sing ora duwé apa-apa'⁴.

— Luwih parah maneh nalika wong ngomong yèn hawa napsune iku warisan, lan digunakaké kanggo mbela dhiri.

— Nanging piye yen, Geronda, kuwi pancen bener?

— Rungokna apa sing arep tak kandhakake. Saben wong lair wis nduwé kecenderungan tartamtu, apik lan ala. Lan saben wong kudu usaha ngilangi cacaté lan ngembangaké kabecikan sing ana ing jerone, supaya bisa dadi gambaré Gusti Allah.

Predisposisi ala ora dadi alangan tumrap kasampurnan rohani, amarga yèn wong ngupaya—sanajan sethithik, nanging kanthi semangat lan kepinginan—iku ateges dhèwèké ana ing jeroning wewengkon ukum rohani, ing alam mujijat, lan kabèh kalepatan warisané bakal dirapèkaké déning Rahmaté Gusti.

Gusti Allah mligi tresna lan nulungi nyawa sing, sanadyan lair kanthi bakat sing kurang sampurna, ngupaya kanthi semangat ing gesang rohani lan ngidam swarga, nyoba mecah saka bumi lan mabur ing dhuwur nganggo swiwi ringkih sing kélangan kekuwatan amarga warisan sing ala. Aku ngerti akèh wong sing, sawisé ngupaya, nampa pitulungan gedhé saka Gusti lan dibebasaké saka apa sing mbebani. Kanggo Gusti, wong kaya ngono iku pahlawan sejati. Amarga apa sing narik Gusti marang kita? Upaya sing kita lakoni kanggo ngalahaké manungsa lawas.

— Geronda, apa baptisan ora mbusak kecenderungan warisan sing ala?

— Ing Baptisan, sawijining wong dianggo busana Kristus, dibebasake saka dosa asal, lan Rahmat Ilahi mudhun marang dheweke, nanging kecenderungan warisan ala tetep ana. Mesthi Gusti uga bisa mbusak kuwi liwat Baptisan Suci? Panjenengané bisa, nanging Panjenengané ninggalaké marang manungsa supaya manungsa bisa ngupaya, bisa ngungkuli, lan ing pungkasané nampa mahkota pemenang.

— Geronda, nalika aku nyerah marang sawijining napsu, aku kandha marang awakku dhéwé: 'Mangkono kuwi caraku lair...'

⁴ *Lucian*. Paguneman ing Karajané Para Wali. Dialogu II

— Mung kuwi sing kita butuhake. Mbok menawa kowe bakal kandha yèn wong tuwamu wis maringi kowe kabèh kabiasaan ala, yèn kabiasaan ala para leluhurmu wis katon ing awakmu, déné kabèh bakat lan kabecikan wis diparingaké marang wong liya? Mbok menawa kita malah bakal nyalahké Gusti Allah? Yen ana wong kandha, 'Iki sipatku; aku lair wis nduwéni kecenderungan ala iki; aku gedhé ing kahanan kaya ngéné, mula aku ora bisa owah,' sejatine dhèwèké kandha, 'Ora mung bapak lan ibu sing kudu disalahaké kanggo iki, nanging Gusti uga.' Apa kowé ngerti sepira lara atiku krungu tembung kaya ngono? Amarga wong kuwi ora mung ngina wong tuwané, nanging uga ngina Gusti. Nalika dhèwèké wiwit mikir kaya ngono, sih rahmaté Gusti mandheg makarya.

— Geronda, ana wong-wong sing pracaya yèn ana cacat sing ana ing jero pribadiné wong, iku ora mungkin dibeneraké.

— Delengen apa sing kelakon: iki cocog kanggo sawetara wong ngomong kaya ngono, amarga kuwi ngidini dheweke mbenerake awake dhewe lan ora nyoba babar pisan mbusak cacat sing ana ing jerone. 'Gusti,' kandha wong kaya ngono, 'ora maringi aku bakat apa-apa! Apa kesalahanku? Napa padha nuntut aku bab sing ngluwihi kemampuanku?' Mangkono kuwi—celah. Wong iku mbenerake awake dhewe, nenangake nuranine lan urip manut karsane dhewe. Yen kita wiwit kandha, 'Iki keturunan, kuwi watak,' kepiye carane kita bisa ngapikake awake dhewe? Sikap kaya ngono iku nyolong kawani rohani.

— Ya, Geronda, nanging...

— 'Nanging' maneh? Kowe kuwi wong kaya apa? Licin kaya belut. Kowe tansah golek alesan.

— Aku ora nindakake kanthi sengaja.

— Aku ora ngomong kowe nindakake kuwi kanthi sengaja. Nanging yen Gusti wis maringi kowe pikiran sing bisa langsung nyekel kabeh, kenapa kowe ora bisa mangerteni yen nggoleki alesan iku ala banget! Akeh banget kecerdasan ing sirah sing cilik kuwi, nanging kowe isih ora ngerti!

Aku wis weruh yèn sawetara wong pinter mbela sing salah mung amarga luwih cocog karo kapentingané; kuwi carané padha mbeneraké napsuné. Liyané, kosok baliné, ora mbeneraké dhiri, nanging nyimpen pikiran sing ora bisa diilangaké yèn ana bab ing wataké sing ora bisa dibeneraké, mula padha kecemplung ing putus asa. Lan apa sing ditindakake setan? Dheweke nggawe membenaran dhiri dadi alangan kanggo kasampurnan rohani sawenehing wong, nalika nyekel wong liya ing kepekaan sing kakehan lan nuntun marang putus asa.

Kanggo motong hawa napsu, wong ora kena mbenerake awake dhewe, nanging kudu ngendhegake awake dhewe. Yen dheweke kandha, contone: 'Aku ora diparingi kemampuan kanggo tresna, dene wong liya diparingi,' lan ora ngupaya kanggo nduweni tresna, kepiye dheweke bisa maju sacara rohani? Tanpa perjuangan, ora ana kemajuan. Apa kowe durung maca ing tulisan Para Bapa Agung babagan cacat-cacat sing biyèn diduwèni sawetara ahli tapa, lan nganti sepira tingkat kasampurnan rohani sing banjur digayuh? Padha ngluwihi akèh wong sing wis luhur budi. Contoné, Abba Musa si Kulit Ireng: biyèn dhèwèké penjajah tenan, nanging banjur dadi apa! Iki kabèh pakaryané sih rahmaté Gusti!

Miturut panemuku, wong sing nduwé kecenderungan warisan ala, nalika padha ngupaya kanggo nggayuh kabecikan, nampa ganjaran sing luwih gedhé tinimbang wong sing nampa kabecikan saka wong tuwané lan ora perlu kerja keras kanggo éntuk kabecikan mau. Amarga siji diparingi kabeh wis rampung, dene sijine kudu kerja keras kanggo nggayuh. Lha, delengen wae: wong luwih ngajeni marang wong sing, sawise nampa utang saka wong tuwane lan kerja tanpa kendhat, ora mung bisa mbayar utang mau nanging uga bisa nglumpukake bandha dhewe, tinimbang marang wong sing nampa bandha akeh saka wong tuwane lan mung njaga kahanane.

Pandhangan babagan Hasrat

- Eyang, aku disiksa dening hawa napsu.
- Apa kowe ngrasa yèn hawa napsu manggon ing jeronmu?
- Kadhangkala aku krasa.
- Iku apik. Nalika wong nyadari yèn dhèwèké diperangi déning napsu, dhèwèké dadi andhap asor. Lan ing ngendi ana andhap asor, ana Rahmaté Gusti.
- Nanging aku isih kuciwa amarga aku terus-terusan nggawe kesalahan.
- Senengna amarga kowe nggawe kesalahan — iku ndadekake kowe andhap asor, amarga ana kesombongan ing jeromu. "Dhuh Gustiku," kandhaa, "iki aku. Tulungana aku. Yen Panjenengan ora nulungi aku, aku ora bakal bisa nindakake apa-apa." Aja putus asa. Nalika kita nggawe kesalahan, jati diri sejati kita kabuka; kita bisa ngerti awake dhewe lan ngupaya dadi luwih apik. Iki nuduhake dalan sing bener lan mbebasake kita saka ilusi. Aku bungah nalika ana kelemahan ing diriku sing katon, nalika hawa napsuku muncul ing lumahing ati. Yen hawa napsuku ora muncul, aku bakal mikir yen aku wis suci, padahal wiji-wiji napsu kuwi nyumput ing atiku. Mangkono uga, nalika kowe nesu lan kecemplung ing pikiran ngadili, lumrah yèn kowe kuciwa, nanging uga ana alesan kanggo bungah — kelemahanmu wis ketok, lan kuwi ateges kowe bakal ngupaya ngilangi kuwi.
- Geronda, nalika hawa napsu ora muncul sajrone wektu suwe, apa tegese iku wis ora ana maneh?
- Yen ana hawa napsu manggon ing jeronmu, mesthi bakal metu ing sawijining wektu. Mula, yen kowe ngerti yèn kowe nyimpen hawa napsu, kudu waspada. Contone, yèn kowe ngerti ana ula sing manggon ing sacedhak selmu, saben kowe metu, kowe mesthi bakal ngati-ati supaya ula kuwi ora metu lan nguntir kowe. Ora medeni yen kowe ngerti ana ula ing sacedhake lan kowe ngenteni wektu sing pas kanggo mateni nalika ula kuwi metu; nanging medeni yen kowe mlaku tanpa was-was lan ora nyana, banjur ujug-ujug ula kuwi nyerang lan nguntal kowe. Sing tak maksud saka iki yaiku nalika wong ora ngawasi awake dhewe lan ora sadar marang hawa napsune, iku kahanan sing mbebayani. Nanging nalika dheweke ngerti hawa napsu apa sing diduweni lan nglawan kuwi, Kristus banjur mbantu mbusak sakabehe.
- Geronda, mbok menawa aku mung kudu ngupaya lan ora perlu kuwatir apa koreksi wis teka utawa durung? Mesthi koreksiku ora gumantung marang aku, nanging marang Gusti?
- Ya, usaha lan pasrahake kabeh marang Gusti, nanging uga priksa awakmu dhewe supaya ngerti panggonmu lan apa sing kedadeyan marang kowe. Dokter sepisanan nyoba nggoleki panyebab demam pasien, lan mung sawisé kuwi nemtokake obat apa sing kudu diwènèhaké kanggo nurunaké suhu. Wiwit ana wong sing miwiti weruh kakurangane, dhèwèké kuduné ngrasakaké rasa ora nyaman sing séhat, sing nyurung dhèwèké supaya ngupaya mbeneraké. Aku ndelok awaké dhéwé lan weruh yèn aku nduwé kakurangan kaya ngéné. Aku ngupaya lan nganalisa kahanan: 'Nganti wingi, aku nduwé cacat kaya ngéné-ngéné. Apa aku wis mbusak salah sijiné? Ing tahap apa perjuanganku?' Banjur aku nyuwun marang Gusti: 'Ya Gusti, aku wis nindakake sing bisa; tulung aku supaya bisa luwih apik, amarga aku ora bisa nindakake dhéwé.'
- Geronda, apa bisa wong ora nyadari hawa nape?
- Yen wong iku sensitif, Gusti ora maringi dheweke langsung ngenali napsune, amarga setan nggodha wong sing sensitif lan nyoba nggawa dheweke menyang putus asa. 'Kowe duwe hawa napsu kaya ngene?' ujure setan marang dheweke. 'Ngapa kowe nindakake kaya ngono? Kowe ora bakal slamet.' Kanthi cara kaya ngono, wong bisa wae malah mlebu rumah sakit jiwa.

Kesombongan iku dhasar saka hawa napsu

— Nalika wong wis ngupaya pirang-pirang taun nanging ora ngrasakake kemajuan, apa tegese iki?

— Yen kita ora weruh kasil ing perjuangan rohani, iku tegese kita kurang kendali dhiri, utawa Gusti durung maringi idin supaya kita ora maju luwih adoh, supaya kita ora dadi sombong lan ngrusak awak dhéwé.

— Geronda, kayane aku saya tambah parah saben dina; apa sing bakal kelakon marang aku?

Ana telung tahap ing urip rohani. Ing tahap kapisan, Gusti maringi wong manisan lan coklat, amarga Panjenengané weruh ringkihé jiwa lan kabutuhané marang panglipur. Ing tahap kapindho, Panjenengané alon-alon narik rahmaté kanggo tujuan pangajaran, supaya wong nyadari yèn tanpa pitulungané Gusti ora bisa nindakake apa-apa sanajan sing paling cilik. Mangkono, andhap asor lair ing sajroning wong, lan dhèwèké ngrasa perlu nyuwun marang Gusti ing kabèh bab. Tahap katelu iku kahanan rohani sing ajeg, stabil, lan becik. Sampeyan ana ing antarané tahap kapindho lan katelu: sampeyan ngalami kemajuan sethithik, banjur sampeyan lali karo kelemahanmu; Kristus narik rahmaté; sampeyan kélangan kabèh; sampeyan wiwit ngrasa manèh kelemahanmu lan éling. Yen kowe wis ngandhani aku manawa saben kowe maju, kowe dadi luwih apik, mesthi aku bakal wedi — amarga kuwi tegese ana rasa sombong ing jeroning atimu. Nanging saiki, nalika kowe kandha manawa kowe kaya saya elek, aku malah bungah, amarga aku weruh manawa kowe isih apik-apik wae. Aja wedi: luwih adoh wong maju, luwih cetha dheweke weruh kekurangan lan ketidaksempurnaané dhéwé, lan kuwi minangka kemajuan.

— Geronda, apa bisa Gusti ora krungu aku nalika aku nyuwun supaya dibebasake saka hasratku?

— Apa Gusti kita iku Baal?⁵ Gusti krungu kita lan nulungi kita. Mbok menawa kowe ora ngrasakake pitulungané? Nanging kuwi dudu salahé Gusti, nanging kowe dhéwé, amarga lumantar kesombonganmu kowe ngusir pitulungané.

Yen ora ana bebaya manawa pitulungané dadi panyebab kesombongan, Gusti ora bakal ora nulungi. Gusti sing apik kepéngin kita bébas saka hawa napsu, nanging yèn kita nyimpen kesombongan utawa kecenderungan marang kesombongan, Panjenengané ora bakal nulungi, supaya kita ora mikir yèn kita wis ngungkuli kuwi kanthi kekuwatan dhéwé.

Mula, nalika kita nyuwun marang Gusti kanthi sakabehing manah supaya dibebasake saka hawa napsu tartamtu lan ora nampa pitulungan, kita kudu langsung nyadari yen ing mburi hawa napsu kita ana hawa napsu liyane sing luwih gedhe—yaiku kesombongan. Amarga kita ora bisa ndeleng kesombongan, Gusti ngidini hawa napsu sing bisa kita deleng—kaya keserakahan mangan, omongan kosong, nesu, lan sapiturute—tetep ana, kanggo kapentingan kerendahan ati kita. Nalika amarga asring gagal kita nganti sengit marang hawa napsu, nyadari kelemahan lan ngendhegake dhiri, kita bakal nampa pitulungan saka Gusti lan miwiti, siji-siji, munggah ing tangga rohani.

Hasrat gampang dicabut nalika isih 'enom'

— Pak Tuwo, aku weruh yèn aku nduwé akèh hawa napsu.

— Ya, kowe nduwé akèh napsu, nanging kowe isih enom, lan kowe nduwé kawani kanggo kerja keras ngresiki kebonmu saka duri lan nandur lili, hyasintus, lan mawar, banjur ndelok kabèh mau lan bungah. Nalika kowe isih enom, napsu-napsumu kaya tunas enom lan gampang dicabut. Gulma lan duri, sadurunge tuwuh gedhe, gampang ditarik saka lemah, nanging sawise padha kuwat lan kasar, angel

⁵ Delengen 3 Raja 18:26

dicabut. Lan jelatang, nalika metuake godhong pisanan, alus diraba, kaya kemangi. Kowe bisa nyabut tanpa alangan, amarga tunasé isih enom. Mula, coba padha nyabut hawa napsumu nalika isih enom; yèn kowe ngidini tuwuh terus, mengko nyawamu bakal diperbudhakké déning manéka hawa napsu, lan bakal angel ngilangi.

Wong sing ora mbasmi hawa nape ing enomane bakal nandhang sangsara banget nalika tuwa, amarga hawa nape kuwi tuwa bareng karo dheweke lan dadi kabiasaan sing angel dipun pegatake. Nalika tuwa, wong wiwit seneng marang hawa nape, dadi luwih lembek marang awake dhewe, kekarepané ringkih, lan dadi luwih angel nglawan hawa nape. Ing enoman, wong kebak energi, lan yen energi kuwi diarahake kanggo ngilangi napsu, dheweke bakal kasil.

Carane ngilangi hawa napsu

— Geronda, kenapa aku terus-terusan nandhang sangsara amarga mangan kakehan?

— Amarga iku titik ringkihmu. Setan nyerang pos pertahanan sing paling ringkih; dheweke ninggalake sing liyane — sing wis kuwat pertahanane — ora diganggu. 'Yen aku bisa ngrebut pos pertahanan iki,' ujure, 'maka aku bakal ngrebut sing liyane siji-siji.' Mula saka iku kowe kudu nguatake titik ringkihmu kanthi becik.

— Nalika aku weruh napsuku, aku kroso bener-bener bingung.

— Aja nyerah utawa wedi. Kanthi wani, taklukna hawa napsumu siji-siji, diwiwiti saka sing paling penting. Wiwitane migunani ora mikir kakehan, nanging langsung miwiti mbusak sing paling kasar lan paling katon. Lan nalika oyod kandel saka napsu utama wiwit layu, oyod sing luwih alus uga bakal layu bareng. Mula, kanthi mbusak siji napsu gedhe, kowe uga mbusak napsu-napsu cilik liyane bebarengan.

— Kenapa, Geronda, sanadyan aku tansah niat nglawan napsuku kanthi serius, nanging aku ora tau nindakake apa-apa?

— Ngapa kowe nyoba ngatasi kabèh sakaligus? Hasrat, kaya kabecikan, mbentuk siji rantai. Siji hasrat mèlu sijiné, lan siji kabecikan nyambung karo sijiné, kaya gerbong ing sepur. Yen kowe ngentekake wektu kanggo nglawan siji hawa napsu lan ngembangake kabecikan ing jiwamu sing kebalikan saka hawa napsu kuwi, pungkasane kowe bakal kasil. Lan bebarengan karo hawa napsu sing wis kowe kuasai, kowe uga bakal mbusak hawa napsu liyane, lan kabecikan sing kebalikan saka kuwi bakal tuwuh ing jeroning dirimu. Ayo, umpama, kowe iri. Yen kowe nglawan rasa iri lan ngrembakaaké katresnan lan welas asih ing batinmu, banjur sawisé ngalahaké rasa iri, kowe bakal bebarengan bébas saka nesu, panghakiman, niat ala, lan sedhih.

— Geronda, apa luwih becik mungkasi napsu utawa kabiasaan ala langsung, utawa mbusak kanthi alon-alon?

— Luwih becik, yen kowe bisa, mbusak langsung — yen ora bakal tuwuh maneh. Ora perlu ngenteni kene. Nalika wong nyebrang kali, utamane ing mangsa adhem, dheweke nyoba mlayu menyang pinggir liyane sakcepete supaya ora kedinginan. Yen dheweke mlayu cepet, dheweke ora bakal duwe wektu kanggo kedinginan. Jaran, nalika diiket, mecah tali kekange kanthi siji gerakan sing cepet lan tajam; mangkono uga karo godaan — kudu mecah tali kekang kanthi cepet lan tegas.

— Geronda, Abba Isaac the Syrian kandha: 'Impassivity ora dumunung ing ora ngrasakake hawa napsu, nanging ing ora nampa hawa napsu mau mlebu ing jeroné awaké dhéwé'⁶. Apa wong impassive bisa diganggu déning hawa napsu?

⁶ Kutipan saka: Wulang Asketik Abba Yisak saka Suriah. Moskow, 1993. kaca 210.

— Mbok menawa, nanging apa waé sing dibuwangaké setan marang dhèwèké, kabèh kobong ing geni ilahi sing wis murub ing sajroning wong askét. Setan ora nate mandheg nggodha manungsa, nanging yen manungsa ora nampa saran mungsuh, atine bakal resik lan Kristus manggon ing kono. Atine malih dadi tungku, dadi 'semak belukar sing ora kobong'⁷, lan apa wae sing mlebu ing ati sawisé kuwi—kabèh kobong.

Luwih becik mati kanthi gagah berani tinimbang dikalahake dening hawa napsu

- Geronda, apa rasa syukur marang Gusti waé bisa nyemangati kita kanggo nglawan napsu?
- Rasa syukur marang Gusti Allah piyambak ora cukup; kersaning ati sing becik, pangakuan marang kasalahan dhéwé, lan upaya sing semangat uga perlu.
- Apa pangeling pati mbantu perjuangan batin kita?
- Inggih, iku mbiyantu sanget. Yen kita nglakoni eling pati kanthi pangarep-arep marang Gusti, kita bakal nyadari kesia-siaan donya iki lan nampa pitulungan rohani. Mula saka iku, kita kudu tansah ngelingi Pangadilan Gusti lan aja lali yen kita bakal kudu nglaporake dosa-dosa sing durung kita tobatake. "Apa sing tak lakoni? Napa aku urip sembrono banget? Yen aku mati saiki, apa sing bakal kelakon marang aku? Apa aku wis gawe prajanjani karo pati sing nggegirisi? Lha wong, loro-lorone, gedhe lan cilik padha mati." Yen aku merenung manawa Gusti bisa wae enggal nelpon aku menyang ngarsane, aku ora bakal dosa.

Supaya hawa napsu kita mati, kita kudu mikirake pati, Pengadilan mbesuk, lan nuduhake semangat kanggo Kristus, sing nandhang sangsara banget kanggo nebus kita. Perjuangan nglawan hawa napsu iku martir sing ajeg lan manis kanggo netepi paugeran amarga katresnan Kristus. Luwih becik mati kanthi gagah berani tinimbang dikalahake hawa napsu lan nglarani atine Kristus.

- Geronda, aku krasa angel nglawan hawa napsu.
- Malah narik balok cilik saka drijimu lara, nanging ngakarake hawa napsu saka jeroning atimu luwih nyeri! Uga kudu ngerti, nalika wong nyoba motongake sawijining napsu, godaan bakal nyelehake alangan ing dalane, lan wong iku bakal nandhang sangsara kaya wong sing kesurupan setan nalika diomeli, amarga ing wektu kuwi ana perjuangan karo setan. Nanging sawise kuwi, wong sing kesurupan setan mau bakal dibebasake.

Panyucian dhiri ora kelakon kanthi otomatis, tanpa usaha, utawa mung kanthi mencet tombol. Hawa napsu ora langsung sirna sakedhap, kaya batang wit sing ora bisa dipotong sakpogokan. Kowe kudu makarya nganggo gergaji suwé nganti kabèh batang wis kowe potong. Nanging pakaryan durung rampung ing kono. Pira akèh tenaga sing dibutuhake kanggo ngowahi balok dadi perabot! Kaping pisan, balok kayu kudu dipotong dadi papan; banjur tukang bakal ngentekake wektu suwe kanggo nggarap papan-papan mau, ngowahi dadi perabot sing dibutuhake.

- Nanging piye yen aku ora nyadari yèn pakaryan iki perlu?
- Banjur kowe bakal tetep dadi tunggul lan dibuwang menyang geni.

Kowe kudu nandur, supaya Gusti Allah maringi tuwuh

- Eyang, saben dina aku kandha, 'Saka sesuk aku bakal miwiti ndedonga lan ngapikake awakku,' nanging kabèh tetep padha.
- Utamakna Gusti; kandhaa iki: 'Kanthi kiyaté Gusti aku bakal nyoba ngapikake dhiri,' banjur Gusti bakal nulungi. Kasunyatan manawa kowe kepengin ngapikake dhiri ateges kowe nampa

⁷ Delengen Keluaran 3:2–3

pitulungan. Kowe nyuwun pitulungan marang Gusti — lan Panjenengané ndelok kowe kanthi kersa. Kowe nindakake sing sethithik sing bisa kowe lakoni, lan kanthi mangkono kowe maju. Sapa sing, nalika weruh bocah cilik nyoba nganggo tangan ciliké mindhah watu gedhé, ora langsung mlayu nyedhak kanggo nulungi? Mangkono uga, Gusti Allah, nalika ndeleng upaya cilikmu, bakal nulungi kowe supaya bisa ngungkuli.

Ana sawetara wong, sanajan ora ngupaya dhewe kanggo ngapikake, kandha: 'Kristusku, aku duwe hawa napsu kaya ngene. Panjenengan bisa nylametake aku saka iku. Nylametake aku saka iku!' Kepingi Gusti bisa nulungi ing kahanan kaya ngono? Supaya Gusti nulungi, wong kudu ngupaya dhewe. Ana sawetara bab sing kudu ditindakake wong mau dhéwé sadurunge Gusti ngutus pitulungané. Ora ana kahanan sing wong nampa pitulungan yèn dhèwèké dhéwé ora kepéngin nulungi dhèwèké dhéwé.

Kadhangkala kita nyoba entuk sih rahmat lan peparing saka Gusti kanthi cara gaib. Kita mikir yèn tanpa perjuangan apa waé, kita bakal entuk kabecikan lan malah dadi wong suci. Nanging supaya Gusti maringi apa waé marang kita, kita kudu ngupaya. Kepingi Gusti bisa maringi apa waé marang kita tanpa gaweyan kita dhéwé? Kados sing kacathet ing troparion: "Kowe wis ngolah ara-ara gersang"⁸. Gusti ngutus udan lan nglembutake bumi, nanging kita kudu ngolah lahan kita dhewe. Lahan wis siap, nanging kita kudu nyambut bajak ing lahan lan nyebar wiji. Banjur kita bakal ngundhuh apa sing kita tabur. Yen kita ora nyambut bajak, kepiye bisa nyebar wiji? Lan yen kita ora nyebar wiji, apa sing bakal kita undhuh?

Mula kita ora kudu takon apa sing bisa ditindakake Gusti, nanging kudu takon marang awak dhéwé apa sing bisa kita lakoni. Suku bunga ing banké Kristus pancen dhuwur banget. Nanging yèn kita ora nduwé rekening ing bank kuwi, kepiye carané kita bisa njupuk dhuwit saka kono?

Bagéan 1.

Tresna marang dhiri – ibu saka kabèh hawa napsu

"Sapa waé sing nyimpen katresnan marang dhiri dhéwé ora bakal nemu tentrem; wong kaya ngono ora nduwé tentrem ing batin, amarga atiné ora bébas."

Bab 1.

Katresnan marang dhiri lan akibaté

Kabeh hawa napsu asalé saka tresna dhiri

— Geronda, apa iku tresna dhiri?

— Katresnan marang awak dhéwé iku nepaki karsa-karsa saka awak lawas; yaiku katresnan marang awak lawas. Nglakep mangan, egois, keras kepala, lan iri ati kabèh asalé saka katresnan marang awak dhéwé. Kowe weruh, siji wong, amarga tresna marang awake dhewe, ngupaya kepenak lan kenyamanan kanggo awake dhewe lan ora peduli karo wong liya. Wong liyane, kanthi ketelitian ilmiah, ngatur panganan lan turu supaya ora ana apa-apa karo kasehatane sing larang regane. Sing katelu nuntut supaya dianggep lan dihargai. Nalika dhèwèké diwatesi sethithik ing sawijining bab, utawa apa sing

⁸ Saka troparion kanggo Sing Mulya, troparion, nada 8

dikarepake ora kelakon, dhèwèké langsung nesu: 'Ngapa ora ana sing nggatekake aku? Aku bakal mbuktèkaké marang wong-wong kuwi.' Ya, katresnan marang dhiri iku bab sing medeni!

— Geronda, kepiye wong isa ngomong: 'Kita nyiksa awak dhéwé sedina muput kanggo kowe'⁹ ?

— Wong bisa ngomong kaya ngono yen dhèwèké ngorbanaké hawa napsuné dhéwé kanggo kapentingan wong liya. Saben hawa napsu nggawa tandha saka 'Aku' manungsa, saka katresnan marang dhiri dhéwé. Yen ana wong ora mikir apa sing disenengi dheweke uga nyenengake wong liya, banjur wiwit nuntut: 'Aku kepengin iki, aku kepengin kuwi' utawa 'Ngapa kowe durung nindakake iki kanggo aku, ngapa kowe durung maringi aku kuwi?' — wong kaya ngono pungkasané tiba ing kuwasa setan.

— Sawetara wong ora bisa nemu tentrem nalika kahanan ora miturut karepé.

— Nanging kepiye bisa padha nemu tentrem nalika 'diri' iku dadi inti saka kepinginané? Yen 'diri' wong dadi inti saka kepinginané, kepiye Kristus bisa ana ing kono? Nanging nalika ora ana 'diri', lan mung ana Siji, sing paling wigati—yaiku Kristus—maka ana kabèh. Lan nalika Kristus ora ana, mula ora ana apa-apa. Nalika wong ngeculaké 'diri'-é, Gusti maringi kabèh kanthi cara mujijat.

— Geronda, nalika kowe kandha marang kita manawa kita kudu mbuwang 'diri' kita, aku kroso wedi — kepiye yen aku ora kuwat nahan?

— Oh, apa tragédhia iki! Iku kaya ngomong: 'Yen aku nyampingake hasrat-hasratku, apa sing bakal isih tak duwé?' Sakwisé kuwi, nalika aku kandha yèn sapa waé kudu nyampingake dhiri, maksudku nyampingake hasrat-hasraté, mbuwang dhiri lawas. Kanggo wong diwasa sing wis paham apa-apa, lumayan sembrono yèn ngomong: 'Aku ora bisa nyerahake "diriku".' Yen kowe diparingi pitutur, 'Gawa palu godhong lan pecahake tembok iki,' lan kowe durung tau nyekel apa-apa kajaba kuas cat, mula kowe bakal kandha, ' ' Nanging kanggo mbuwang awake lawas, kowe ora butuh kekuwatan fisik — kowe butuh andhap asor.

Ndeleng panganan sing ora enak lan bungah ing Kristus

Cinta dhiri uga kalebu kepinginan mangan lan ngaso luwih saka sing perlu. Sacara ideal, awak mung kudu diwenahi apa sing dibutuhake. Kepinginan iku siji bab, lan kabutuhan iku bab liya. Sing siji yaiku kepinginan kanggo kesenangan awak, lan sing liyane yaiku kabutuhan kanggo perkara-perkara penting. Ayo dianggep ana loro panganan ing ngarepku; sabené ngandhut vitamin sing padha, nanging siji rasane luwih enak tinimbang sijiné. Yen aku milih panganan sing luwih enak, iku bakal dadi panyerahan marang hawa napsu. Nanging yen aku milih panganan sing luwih enak kanggo ngrangsang napsu makan—amarga aku lara lan ora duwe napsu makan—maka iku bakal dadi prakara pertimbangan sing wicaksana.

Badan, sing diarani 'pungut pajak jahat'¹⁰, miturut Abba Macarius, bisa nuntut luwih saka sing dibutuhake, gumantung marang apa sing wis dadi kebiasaan badan. Yen wong nduwé weteng cilik, luwih gampang kanggo dheweke nglakoni puasa; nanging yen ora, dheweke dadi budak wetenge, amarga weteng kudu diisi karo apa waé. Contone, wong kang kegemukan: wetengé kaya gudang gedhé; dhèwèké kudu mangan paling ora setengah anak sapi supaya kroso wareg, banjur ngombe loro ember banyu sakwise kuwi!

— Lan ing jaman mbiyen, Geronda, apa wong-wong luwih kuwat sacara fisik, utawa mung padha maksa awake dhewe luwih keras?

⁹ Mazmur 43:23

¹⁰ Palladius, Uskup Helenopolis. The Lausaic History. Philokalia of the Neptic and Ascetic Fathers. Volume VI. Thessaloniki, 1996. kaca 124

— Mesthi wae, padha rada luwih kuwat sacara fisik, nanging uga padha nyurung awake dhewe luwih keras. Sesepeuh Hadji-Georgios maringi para biksu sekedhik madu lan kacang saben dina¹¹. Lan sanadyan padha isih enom, watara limolas taun umure, ing mangsa tuwuh sing aktif, nanging sacara rohani padha wis diwasa! Saiki, wong-wong manut logika donya: 'Bocah-bocah ora kena puasa, supaya ora lara; kudu nduwé kabèh kanthi akèh; kita kudu nglindhungi saka kasangsaran.' Mula, jiwa-jiwa kasihan kuwi urip, terus-terusan nuntut outlet, nanging kuwi ora ana gunané.

Nalika wong bungah ora mangan demi katresnané Kristus, dhèwèké sejatine éntuk panguripan. Yèn, demi katresnané Kristus, dhèwèké milih sing ora enak tinimbang sing enak, lumantar sing ora enak kuwi dhèwèké bungah ing Kristus.

Katresnan marang awak dhéwé ngrusak katresnan marang sesami

— Geronda, dina iki ana wong tuwa sing kesusahan munggah undhak-undhakan menyang gréja, lan ora ana siji waé sing nulungi, sanajan akèh wong padha liwat.

— Lan 'imam... ndeleng dheweke, liwat... lan Lewi... ndeleng dheweke, liwat.'¹² Padha bener... Padha ora ngerti... padha durung tau krungu Injil bab Samaria Sing Apik! Apa sing bisa diomongake? Kita tresna marang awak dhewe, nanging ora marang wong liya. Katresnan marang awak dhéwé ngrusak katresnan marang tangga teparo, mulané kita tumindak kaya ngono. Nanging wong sing tresna marang awak dhéwé ora urip manut roh Injil. Yen Kristus mung mikirake awake dhéwé, Panjenengané mesthi tetep ana ing swarga; Panjenengané ora bakal teka ing bumi, ora bakal nandhang sangsara, lan ora bakal disalib kanggo kaslametan kita.

Saiki meh kabèh wong egois, nanging semangat ngorbanake dhiri ora ana. Saiki sikap sing umum yaiku: 'Asal aku ora nandhang sangsara.' Kowe ngerti sepira angelé ndelok wong-wong ing sakupeng kita! Bubar iki, ing rumah sakit¹³, aku nyekseni kahanan kaya ngene: ana pasien sing ora bisa obah saka amben perlu diangkat lan dipindhah menyang bangsal liya; perawat lanang ora obah, sanajan iku tugase minangka. 'Aku ora bisa: pinggangku lara,' ujure tanpa peduli! Ya, kowe weruh, wong sing ora manungsa tenan! Nanging ana perawat sing lagi meteng, bebarengan karo kancane, sing ngangkat lan nggawa pasien kuwi. Padha ora mikirake awake dhewe. Lan dhèwèké lali yèn lagi ngandhut lan langsung kesusu nulungi! Kowe ngerti aku seneng tenan nalika weruh wong sing, sanajan lagi ana ing kahanan angel, ngorbanake awake dhewe kanggo wong liya! Aku seneng banget! Atiku bungah. Aku krasa ana rasa sedulur karo wong kaya ngono, amarga dhèwèké cedhak karo Gusti.

Wong liya biar menyang setan!

— Geronda, akèh wong padha ngentèni sampeyan dina iki, nanging ana siji priya enom sing ora ngentèni lan mlebu tanpa ngantri.

— Ya, dhèwèké mlebu lan kandha: 'Aku perlu ketemu panjenengan. Aku ana ing Gunung Athos, ora ketemu panjenengan ing kana, mula aku teka mrana.' 'Ya wis,' ujarku marang dhèwèké. 'Apa kowe ora weruh yèn wong liya padha ngenteni? Apa aku kudu ninggalaké wong-wong liya saiki lan ngurusi kowe dhisik?' 'Ya, Pak,' ujure. Bisa mbayangké? Wong-wong padha ngadeg ing tangga, padhet kaya sarden — sing lara, ibu-ibu karo bocah cilik... lan wong iki tetep maksa karepé. Lan yèn pancèn masalah serius, ya ora apa-apa, nanging dhèwèké mung ngomong omong kosong. Dhèwèké sing paling penting; sing liyané padha gelem menyang asu!

¹¹ Puasa ditindakake ing saben wektu ing komunitas bapa tuwa Hadji-Georgios (deleng Elder Paisios saka Gunung Athos. Bapa Tuwa Hadji-Georgios. Thessaloniki, 2005). — *Cathetan penyusun*.

¹² Lukas 10:31–32

¹³ Ing taun 1987, Sang Sepuh Paisios ngalami operasi kanggo mbusak hernia. — *Cathetan penyusun*.

Kadhang ana wong teka lan kandha: "Dina iki, Bapak, ndedonga mung kanggo aku lan ora kanggo wong liya." Panjaluké pancen kakehan! Iku kaya ngomong: "Aku siji-sijiné sing numpak sepur iki; ora kena ana wong liya ing gerbong." Nanging sepuré wis mlaku, dadi kenapa wong liya ora kena numpak uga?

— Geronda, kepiye kita kudu mangerteni tembungé Kristus: 'Sapa waé sing kepéngin nylametaké nyawané bakal kelangan'?¹⁴

— Sing dimaksud yaiku manawa wong kudu 'kelangan' nyawane kanthi makna positif. Yèn dhèwèké ora kena nganggep uripé dhéwé iku wigati, nanging malah ngorbanaké kanggo kapentingan wong liya. 'Aja ana sing ngupaya kabecikané dhéwé, nanging kabecikané tangga teparo'¹⁵, kandha Rasul Paulus. Iki pancèn dhasar urip rohani: lali marang awak dhéwé kanthi makna positif, lan ngadhep marang wong liya, bareng ngrasakaké lara lan kasulitané. Wong ora kena nggoleki cara supaya ora ketemu kasulitan, nanging kudu golek kasempatan kanggo mbantu wong liya lan maringi kabungahan.

— Geronda, kepiye carane wong bisa mangerteni apa sing dibutuhake wong liya supaya bisa nindakake iki kanggo wong mau?

— Lebokna awakmu ing panggonane wong liya, banjur kowe bakal mangerteni apa sing dibutuhake. Yen kowe tetep nutup awakmu ing cangkangmu dhewe, kowe ora bakal bisa mangerteni apa sing dibutuhake wong liya.

Saiki, akèh wong mikir carane njupuk panggonan wong liya, tinimbang nyelehake awake dhewe ing sepatu wong liya. Kadhang aku weruh ana wong sing mlebu Komuni kanthi nyurung wong liya. Saben wong mikir: 'Aku duwe gawean, aku kesusu' — lan ora mikir: 'Apa aku pantes nampa Komuni?' utawa 'Mbok menawa ana wong liya sing luwih kesusu tinimbang aku?' Ora ana mikir kaya ngono! Wong-wong mau nampa Komuni banjur mlaku adoh kanthi tentrem. Nanging sanajan Komuni ora cukup kanggo kowe, kowe kudune bungah amarga Komuni kuwi diparingake marang wong liya tinimbang kowe. Lan yen imam mung duwe siji partikel, siji mutiara, lan ana wong lara ing ranjang pati sing butuh Komuni, mesthi kowe kudu bungah yèn dhèwèké sing nampa, dudu kowe. Iki sing dikarepake Kristus saka kita. Mangkono carané Kristus mlebu ing ati, ngisi manungsa karo kabungahan.

Siksa saka rasa puas dhiri

— Geronda, aku lagi ngalami kesulitan karo salah siji suster.

— Apa kowe ngerti apa sing dadi masalah? Akeh wong weruh carane wong liya nggawe dheweke ana ing kahanan angel, nanging ora weruh carane dheweke dhewe nggawe wong liya ana ing kahanan angel. Dheweke mung nuntut marang wong liya, ora marang awake dhewe. Nanging logika urip rohani yaiku merhatosake cara-cara kowe nyebabake liyané ngrasakake sangsara, tinimbang cara-cara wong liya nyebabake kowe ngrasakake sangsara; ngupaya apa sing dibutuhake wong liya, tinimbang apa sing kowe butuhake. Apa kita teka ing urip iki kanggo ngaso, utawa kanggo kepenak lan nyaman? Kita ora teka ing donya iki kanggo seneng-seneng, nanging kanggo nyucèkaké awak dhéwé lan nyiapaké kanggo urip sing bakal teka.

Yen kita mung mikirake awake dhewe lan mung nindakake apa sing dikarepake, mula kita wiwit kepengin wong liya mikirake kita, nglayani kita, mbantu kita... kanthi tembung liya, supaya kita tansah kepenak. 'Aku pancen kepengin iki,' ujure siji; 'Nanging aku kepengin sing beda,' ujure sijiné. Kabeh padha ngupaya apa sing disenengi, nanging ora nemu tentrem, amarga tentrem sejati teka nalika wong ora mikirake awake dhewe, nanging mikirake wong liya.

¹⁴ Mat. 16:25

¹⁵ 1 Kor. 10:24

Nalika pendudukan taun 1941, nalika kita mlayu saka wong Jerman sing ngrusak desa-desa, ngobong lan matèni, kita ninggalaké Konitsa lan mlebu ing pagunungan. Ing dina nalika wong Jerman mlebu Konitsa, loro sadulurku lanang wis mudhun saka pagunungan menyang dataran esuk kuwi kanggo mecah lemah jagung ing kebon sayur. Krungu yèn wong Jerman wis teka, aku langsung mlayu marang ibuku: 'Bu, aku arep mlayu mudhun lan ngandhani sedulur lanangku.' Ibuku ora gelem ngeculaké aku, merga kabèh padha kandha marang ibuku: 'Wong-wong kuwi wis meh lunga; paling ora aja nganti sing iki lunga, merga kowe bakal kelangan dhèwèké uga.' 'Kaya ngono toh,' pikirku. Aku nganggo sepatu bot militèr lan mlayu mudhun menyang kebon sayur. Amarga kesusu, tali sepatu botku ora tak ikat kanthi rapi, lan nalika aku mlayu nyabrang lapangan sing bubar diairi, tali sepatu botku tiba saka sikil lan kesangkut ing lendhut. Aku ninggalake sepatu ku lan mlayu tanpa sepatu ing pinggir kali sing kebak duri. Kira-kira sakjam ing panas musim panas, aku mlayu liwat suket duri lan ora ngrasakake lara babar pisan. Aku mlayu nyedhaki sedulurku ing kebon sayur lan njerit: 'Wong Jerman wis teka, kita kudu ndhelik.' Banjur kita weruh prajurit Jerman sing nggawa bedhil padha nyedhaki. 'Terusaké ngrembèkaké lemah,' kandhaku marang sedulurku, 'lan aku bakal pura-pura ngopeni kebon lan nyabuti jagung sing kakehan.' Wong Jerman kuwi mlaku liwat tanpa ngucapaké apa-apa. Mung sawisé kuwi aku weruh yèn sikilku kebak tatu saka duri; nganti wektu kuwi aku ora ngrasakaké apa-apa. Ana kabungahan banget ing lari kuwi! Kabungahan saka pangorbanan dhiri. Kepiye aku bisa ninggalake sedulurku? Yen ana apa-apa sing kelakon marang dheweke? Nuraniku mesthi bakal nyiksa aku sawisé kuwi. Sanajan aku ora duwe nurani, aku isih bakal ngrasakake sangsara amarga nglipur dhiri dhéwé.

Katresnan marang awak dhéwé nyolong katentreman lan kabungahan saka kita

- Geronda, kenapa aku ora tansah nduwé jiwa tentrem?
- Kowe durung mbebasake awakmu saka 'dirimu'; kowe isih dadi tawanan saka dirimu sing lawas. Coba matèni 'dirimu', yèn ora bakal ngrusak kowe. Sapa waé sing ana katresnan marang dhiri ora bisa nduwé tentrem utawa katentreman batin, amarga atiné ora bébas. Wong kaya ngono nindakake kabèh kaya kura-kura lan obahé uga kaya kura-kura. Apa kura-kura isa metu sirahé kanthi bébas? Biasané, dhèwèké mung lungguh ing njero cangkangé.
- Ing teori, aku kira aku lagi nggarap diriku, nanging ing praktiké...
- Nyatane, angel. Ing kéné persis panggonané ngendhalèkaké dhiri lawas kita. Nanging yèn kita ora ngendhalèkaké dhiri lawas kanthi tliti lan wicaksana, kabèh tatanan urip rohani kita bakal ambruk remuk.
- Geronda, neraka iku kaya apa?
- Ayo tak critakaké sawijining crita sing tau tak krungu. Ing sawijining dina, ana wong prasaja sing nyuwun marang Gusti supaya paring weruh swarga lan neraka. Banjur, ing sawijining wengi ing ngimpi, wong iki krungu swara : 'Mau, aku bakal nuduhaké neraka.' Dhèwèké nemokaké awaké dhéwé ana ing sawijining kamar. Ing tengahé ana meja, akèh wong padha lungguh ngubengi meja kuwi. Ing meja ana panci kebak panganan. Nanging wong-wong kuwi luwe: padha nyendhok saka panci nganggo sendhok dawa, nanging ora bisa nggawa sendhok mau menyang cangkemé. Mula ana sing nggrundel, ana sing njerit, lan ana uga sing nangis... Banjur dhèwèké krungu swara sing padha: 'Ayo, saiki aku bakal nuduhaké swarga.' Banjur dhèwèké nemokaké awaké dhéwé ana ing kamar liya, ing kono ana meja sing padha karo sing biyèn, ana panci, lan wong-wong nganggo sendhok dawa uga padha lungguh ngubengi. Nanging kabèh padha wareg lan seneng, amarga saben wong, nalika nyendhok panganan saka panci, padha maringi marang wong liya nganggo sendhoké. Saiki kowé wis paham piye carané kowé bisa ngalami swarga sanajan ing urip iki?

Wong-wong sing nindakake kabecikan padha bungah, amarga padha diparingi panglipur ilahi. Nanging wong-wong sing nindakake ala nandhang sangsara, lan ngowahi swarga donya dadi neraka donya. Yen ing jeronmu ana katresnan lan kabecikan, kowe iku malaikat, lan ing endi wae kowe lunga lan ing endi wae kowe ana, kowe nggawa swarga bebarengan karo kowe. Nanging yen napsu lan niat ala manggon ing jeronmu, mula setan manggon ing jeronmu, lan ing endi wae kowe lunga lan ing endi wae kowe ana, kowe nggawa neraka bebarengan karo awakmu. Wiwit ing urip iki, kita wis miwiti ngrasakake swarga utawa neraka.

Bab 2.

Kamardikan saka perbudakan katresnan marang dhiri

Tujuan perjuangan rohani: ninggalaké dhiri lawas

— Geronda, kepiye carane aku bisa ngatasi katresnan marang awak dhéwé? Kekuwatan fisikku winates, lan aku angel nindakake panguripan dhiri ing saben bab lan tumindak kanthi pangorbanan.

— "Roh sing remuk iku kurban kanggo Gusti Allah: ati sing remuk lan andhap asor, ya Gusti, Panjenengan ora bakal ngremehake."¹⁶ Sampeyan ora bisa ngatasi katresnan marang awak dhewe mung kanthi ngangkat beban abot wong liya — Gusti Allah ora nuntut iki saka sampeyan, amarga sampeyan ora duwe kekuwatan fisik sing cukup. Nanging katresnan marang awak bisa diatasi liwat andhap asor, kanthi nahan caci lan ketidakadilan. Lan yen sampeyan nambahake sethithik pagawean fisik, kanggo katresnan lan welas asih, apa sampeyan ngerti pitulungan apa sing teka saka Gusti Allah?

— Geronda, apa sesambungané antara gawe kasar, tapa brata, lan ngendhalèni napsu?

— Gaweane fisik ngendhalèkaké awak marang roh. Puasa, jaga wengi, lan praktik asketis liyane sing ditindakake kanggo katresnan marang Kristus iku migunani nalika dibarengi perjuangan nglawan napsu jiwa. Amarga yen wong ora mbusak napsu jiwa—kebanggaan, iri, nesu—nanging mung nyiksa awak tanpa mikir, mula dheweke mung nyuapi napsu nganggo kebanggaan. Hasrat jiwa nyebabake kita cilaka luwih gedhe tinimbang kegemukan fisik: kegemukan fisik iku tumor jinak, dene hasrat jiwa iku tumor ganas. Aku ora ngomong yèn asketisme fisik ora perlu; aku mung pengin wong-wong ngerti inti saka asketisme, yaiku nguculi dhiri lawas.

— Geronda, kepiye carane nglakoni pangendalian dhiri?

— Wong kudu latihan kaya ngene: kudu maringi awak apa sing dibutuhake — turu, panganan, lan sapiturute. Sabanjure, tugase yaiku motong hawa napsu emosional: birahi, egoisme, iri, lan sapiturute. Lan mung sawise kuwi wong kudu nerusake latihan nahan dhiri ing panganan lan turu. Ing kahanan kaya ngono, asketisme fisik bakal dadi pantes.

— Geronda, kepiye carane wong bisa ngerti ing endi wates kamampuane lan ing endi wiwitané ngelegakake napsu dhéwé?

— Wong kudu ngamatake awaké dhéwé lan nyoba-nyoba. Liwat nyoba lan gagal, wong bakal bisa ngukur lan mangerténi kamampuane. Pedagang sing durung pengalaman bisa waé nimbang kurang boboté sapisan lan kakehan boboté sabanjuré, nanging wektu lumaku dhèwèké bakal sinau persis apa lan pinten sing kudu dilebokaké. Ing kahanan apa waé, nalika isih enom, wong bisa nglakoni tapa brata luwih ketat. Nalika wis tuwa, kekuwatané saya suda, lan ora bisa manèh mbebani awaké dhéwé

¹⁶ Mazmur 50:19

kakehan. Yen kakehan, malah bisa ngrusak kasehatane. Mula saka iku, saka wektu ke wektu, wong kudu mriksa maneh kemampuan fisiké lan nyetel karo kahanan anyar.

— Kadhangkala, nalika aku krasa kekuatanku wis entek, aku kebanjiran rasa wedi lan ora bisa nindakake apa-apa. Apa iki amarga kebiasaan manja dhiri?

— Nalika kowe kroso kesel tenan, pikirna apa sing nyebabake: apa amarga lara? Yen ora, mbok menawa amarga kurang turu — lan kowe kudu mangan luwih akeh utawa ngaso. Yen ora amarga loro-lorone, mula iku godaan. Bangun, miwiti gawe, lan kowe bakal ngalahake godaan kuwi.

— Geronda, apa aku kudu maksa awak dhewe kakehan ing gawean? Apa amarga aku kakehan maksa awak dhewe, aku malah ngusir Rahmaté Gusti?

— Ora, kowe iki bodho! Kowe kudu ngawasi awakmu lan mandheg sadurunge kowe entek tenaga.
— Nanging kayane aku durung tau nate ing uripku ngetrapake apa sing diomongake Para Bapa Suci: 'Wenehana getihmu lan nampa Roh.'¹⁷

— Darah apa sing bisa kowe wenehake? Kowe dhewe butuh getih... Arahake kabeh perhatianmu marang napsu-napsu jiwa.

Aja kakehan kuwatir babagan kenyamanan

— Geronda, nalika aku kandha yèn aku mung bisa kerja nganti wates lan iki wates kamampuanku, apa aku ngomong kuwi amarga tresna dhiri?

— Luwih suwe wong lungguh ora nindakaké apa-apa, luwih kendho; luwih akèh makarya, luwih kuwat. Ora mung gawéan ngusir sedhih,¹⁸ nanging uga mbantu sacara rohani.

Tujuane supaya manungsa luwih nemu kabungahan ing kahanan ora nyaman lan kasangsaran tinimbang ing kahanan nyaman. Yen kowe ngerti carane sawetara sesepuh urip ing Gunung Athos lan kabungahan sing padha rasakake nalika nindakake kuwi! Apa kowe ngerti pangorbanan dhiri sing dituduhake salah siji sesepuh sing manggon siji kilometer saka selku, ing pucuk gunung, ing lereng sing curam? Wong mlarat kuwi bakal merangkak mudhun dalan nganggo papat sikilé saben dhèwèké perlu sowan marang sesepuh sing manggon luwih ngisor. Wong-wong padha kepéngin nggawa dhèwèké menyang biara supaya luwih gampang ngopeni, nanging dhèwèké nolak. Banjur kabèh padha kandha, 'Dhèwèké lagi ana ing kahanan ekstasi,' amarga sesepuh iki manggon piyambakan ing selé. Siji dina dhèwèké teka marang aku lan nerangaké kenapa dhèwèké ora péngin menyang biara. Ing jaman biyen, durung ana kapel ing selé; dhèwèké wis suwé nyoba ngyakinaké panguluné supaya mbangun siji, lan pungkasané panguluné kandha: 'Ya wis, ayo mbangun siji, nanging kowé ora bakal bisa ninggal panggonan iki manèh, amarga kapel iki bakal nduwé Malaikat Penjaga dhéwé, lan dhèwèké ora kena ditinggal dhéwé.' Dheweke janji ora bakal ninggalake sel kuwi, mula padha mbangun kapel. Akhire, sel panggonane sang tuwa rusak, lan dheweke wiwit manggon ing kapel. Malah dheweke turu ing kana, lungguh ing stasidia. Apa pengorbanan! Aku nggawa sandhangan kanggo dheweke, amarga dheweke pancen ora duwe apa-apa. Panjenengané uga lara—asring kaserang kram weteng. Sawijining wektu aku ngutus dhokter sing tak kenal kanggo mriksa panjenengané. Dhokter mau lunga karo kancané, nanging padha nemokaké sang tuwa wis seda: panjenengané lungguh ing stasidia, kabungkus selimut. Mangkono carané panjenengané lunga menyang Gusti!

Urip ing kahanan angel kanggo katresnané Kristus nggawa kelembutané Kristus mlebu ing ati. Kabungahan ilahi lair saka sangsara jasmani. Para Bapa Suci ngucuraké getih lan nampa Roh Suci.

¹⁷ Abba Longinus. Dikutip saka: Cita-cita sing kelingan bab kasunyian para Bapa Suci lan Kabungahan: Lavra Trinitas Suci Sergius, 1993. kaca 100.

¹⁸ Lit.: cetakan. — *Cathetan penerjemah*

Liwat pagawean abot lan kerja keras, padha éntuk sih. Padha nyingkirké 'diri' lan nemokaké manèh ing tangané Gusti.

Aku krasa banget terharu nalika maca synaxarion para asket suci ing Gunung Sinai. Lima ewu asket manggon ing Sinai, lan pinten maneh ing Gunung Athos! Sajrone luwih sewu taun, pinten bapa sing wis disucèkaké! Lan pinten sangsara sing wis ditanggung para pengakuan iman lan martir! Nanging kita ngeluh mung nalika pratandha angel pisanan. Kita kepengin nggayuh kasucian tanpa usaha. Pangorbanan dhiri iku arang banget. Malah kita para biksu ora bisa mangertèni yèn berkah iku dipikolehi liwat gaweyan¹⁹, mula kita padha ngasihani awak dhéwé, golek alesan lan kahanan sing ngurangi kesalahan. Ing kéné asalé kabecikan. Setan mbantu saben wong golek alesan, déné taun-taun lumaku cepet.

Mulane kita ora kena lali marang pati. Lan yen kita pancen bakal mati, mula kita ora perlu banget kuwatir babagan awak—dudu kanthi meksa awak nganti lara, nanging kanthi ora kakehan nggatekake kenyamanan.

Kanggo sapa kowe njaga 'dirimu'—kanggo dirimu dhéwé?

— Geronda, aku krasa yèn kelemahan fisikku ora mung siji-sijiné alesan aku cepet kesel.

— Ya, yen kowe duwé geni ilahi ing jeroné awakmu, kabèh bakal béda.

— Lan piye carane aku bisa entuk geni ilahi iki?

— Kowe kudu lali marang awakmu dhéwé lan mikiraké wong liya.

— Aku angel nindakake kuwi saben wektu.

— Paling ora, coba pikirake lan nggatekake wong liya sak padha kowe mikirake lan nggatekake awakmu dhéwé. Alon-alon, kowe bakal tekan titik nalika kowe dadi ora peduli marang awakmu dhéwé—ing cara sing apik—lan bakal tansah mikirake wong liya. Banjur Gusti Allah bakal mikirake kowe, lan wong-wong uga bakal mikirake kowe. Aja mung nindakake kuwi mung supaya wong liya mikirake kowe!

— Dadi, apa kuwi ateges aku disiksa déning 'diriku' dhéwé?

— Ya mesthi! Buwang 'dirimu'. Yen kowe mbuwang, kowe bakal mabur nglangut. Ngapa kowe butuh kuwi? Kanggo sapa kowe nyimpen kuwi? Kanggo awakmu dhéwé? Bagéan katresnan sing kowe simpen kanggo awakmu dhéwé, iku kowe nyopot saka katresnan sakabehe lan tanpa wates sing kuduné kowe duwé kanggo wong liya.

— Geronda, kepiye carane aku bisa mbuwang 'diriku'?

— Sak isa-isané, aja nglebokaké 'dirimu' ing apa sing kok tindakaké; gawé papan ing atimu kanggo wong liya. Apa waé sing kok kepéngini kanggo dirimu, wènèhana marang wong liya. Wènèhana, wènèhana, tanpa mikiraké dirimu. Luwih akèh kowe mènèhi, luwih akèh uga sing bakal kowe tampa, amarga Gusti bakal maringi rahmat lan katresnané marang kowe kanthi akèh. Panjenengané bakal tresna marang kowe kanthi jero, lan kowe bakal tresna marang Panjenengané, amarga kowe bakal mandheg tresna marang awakmu dhéwé—'aku' sing nuntut dipelihara kanthi rasa bangga lan egois, tinimbang kanthi Rahmaté Gusti, sing nyukupi jiwa karo kabèh gizi sing dibutuhaké, ngowahi daging lumantar pangowahan ilahi, lan ndadèkaké wong sumunar kanthi cahya gaib. Aku bakal ndedonga supaya kowe enggal ngrasakake apa sing tak omongake lan bebas saka sangsara tresna dhiri.

¹⁹ Urutan kanggo Ikon Agung Malaikat nyatakake: 'Karya apik digayuh liwat gaweyan.' — *Cathetan penyusun*: Dikutip saka: Buku Liturgi Metropolitan Peter Mohyla. Kyiv, 1996. Folio 932.

— Geronda, apa bisa uga, sanajan aku nglawan katresnan marang dhiri, 'diriku' isih bakal sumunar ing tindakanku?

— Kabeh mau gumantung marang caramu ngupaya. Manungsa mbuwang apa sing reged lan njijiki, nanging sepisanan kudu nyadari yèn kuwi pancèn reged lan njijiki. Yen ora ngrasa jijik, ora bakal mbuwang. Kanggo mbuwang dhiri lawas, kudu ngrasa jijik marang dhiri kuwi. Ora bisa maju nganggo sikil sing lumpuh.

Nalika ana pangorbanan dhiri, Gusti maringi sih rahmaté

— Geronda, nalika aku mikirake carane para wali ngendhaleni awake dhewe, nuraniku keganggu; kayane aku krasa iba marang awakku dhewe.

— Nalika sawijining wong, kanthi andhap asor, rajin, lan wicaksana, ngluwihi wates kamampuane dhéwé, mula ana kakuwatan ilahi gaib sing mudhun marang dhèwèké.

— Geronda, apa tegese Abba Varsonofius nalika ngendika: 'Aja ngupaya pangaso badan kajaba Gusti paring marang kowe'?²⁰

— Kanthi iki maksude, manungsa ora kena ngupaya pangaso utawa kenyamanan kanggo awake dhewe. Kaping pisan lan paling utama, dibutuhake pangorbanan dhiri, lan sawisé kuwi bakal ana peparang ilahi sing akèh, amarga nalika ana pangorbanan dhiri, Gusti maringi sih rahmat marang wong.

Nalika wong nduwé semangat pangorbanan dhiri, dhèwèké nampa pitulungan ilahi; Gusti Allah ngopeni dhèwèké. Gedhéné pitulungan sing ditampa saka Gusti Allah cocog karo tingkat pangorbanan dhiri lan pandonga kanggo tangga teparo.

Ing sawijining sonten telat, aku mlaku saka Biara Stavronikita menyang selé Bapa Tikhon, sing tak resikiake nalika aku nyiapake manggon ing kana.²¹ Ing dalan, ana wong sing mandheg aku. Aku nggawa karung abot ing punggungku, lan luwih parah maneh, udan gerimis, nanging aku tetep ngadeg lan ngrungokake. Wis peteng, nanging dhèwèké terus-terusan ngomong tanpa mandheg. Kita kabeh teles nganti kulit. Ing sawijining wektu, ana pikiran sing nyabrang ing atiku: 'Kepiye carane aku bakal nemokake selku? Wektu wis bengi, lemahé becek, dalané angel, lan aku ora nduwé lentera.' Nanging kepiye aku bisa nyelakké dhèwèké? Aku takon ing endi dhèwèké arep nginep bengi iki. Dhèwèké kandha arep nginep ing sel jejere. Mula kita padha ngadeg ing kana nganti tengah wengi. Akhiré, kita padha pamitan. Aku miwiti mlaku, nanging sakwise aku nginjak dalan sing menyang sel, aku keslincet lan tiba mlebu semak-semak. Sepatuku mabur, tasku kesangkut ing ranting, lan jubahku munggah tekan gulu. Aku ora bisa ndeleng apa-apa. Banjur aku kandha marang awak dhewe: 'Luwih becik tetep kene. Aku bakal nglakoni Doa Sore, Doa Tengah Wengi, lan Doa Esuk, banjur, sapa ngerti, esuk bakal padhang lan aku bakal bisa bali menyang selku. Nanging apa wong sengsara kuwi bakal bisa nemokake dalane?' Durung rampung aku ngucapake "Gusti Allah, kawelasi aku miturut kawelasan Panjenengan ingkang ageng," ujug-ujug kaya disinari lampu sorot, padhange padhang sumunar ing sakabehe jurang! Aku nemokake sepatu botku lan bisa mlaku maneh. Dalane padhang. Aku tekan sel, nemokake kunci kanggo kunci lawange uga—cilik banget lan didhelikake adoh banget nganti sanajan ing wayah awan aku bakal kesulitan golek. Aku mlebu kapel lan nyalakake kabeh lampu minyak ing kana. Banjur padhange sirna—ora perlu maneh!

²⁰ Pitutur Ascetis saka Sang Mulya Varsonofius lan Yohanes. Disadur saka: *Dobrotolyubie*. Jilid II. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1992. kaca 569.

²¹ Iki ing taun 1968. — *Cathetan penyusun*.

Bagéan 2.

Kesombongan — oyoté kabèh kabecikan

"Wong sombong kapisah saka Gusti, amarga kesombongan iku konduktor sing ala, isolator sing ora ngidini Rahmaté Gusti lumantar lan misahaké kita saka Gusti"

Bab 1.

Kesombongan — markasé hawa napsu

— Geronda, aku iri, mbales dendam, seneng ngadili, lan gampang nesu...

— Irèn, panghakiman, nesu, dendam lan sapituruté kabèh asalé saka sombong. Sombong iku, bisa diomongaké, markasé kabèh hawa napsu. Kanthi nyerang sombong, kowé nyerang kabèh hawa napsu, lan andhap asor lan katresnan mlebu ing ati. Mulane, miturutku, cukup fokus marang kesombongan, ngarahake upaya kita nglawan iku. Nggumpukake kabèh semangat kita marang benteng kesombongan sing misahake kita saka Gusti. Nalika mungsuh kepengin ngrebut sawijining nagara, dhèwèké nyerang kutha krajan dhisik. Yen dhèwèké kasil ngrebut kutha krajan, kowe bisa ngomong yèn dhèwèké wis ngrebut kabèh nagara.

— Geronda, wong sombong iku padha karo sapa?

— Kanggo wong ing njaba tembok iki, setan... Sanadyan luwih gampang ngalahaké setan tinimbang wong sombong—cukup asring ngendhegaké awak dhéwé; nanging wong sombong, sanadyan kowe ngendhegaké awakmu ing ngarepé lan nyuwun pangapura, kowe isih ora bakal bisa ngalembuti atiné. Dhèwèké bakal kandha marang kowe: 'Kowe mung pura-pura!'

Luwih asor atiné, luwih sugih isi rohani. Wong sombong ora nduwé isi batin. Wong sombong tegak kaya jagung mentah, déné sing wis mateng nundhuk. Wong sing kapenuhan kesombongan ora mung ora tentrem ing batine, nanging uga resah lan ribut ing njaba. Kabèh pakaryane kaya balon: setan dhisik ngempes, banjur nyucul, lan balon mau meledak kanthi swara banter.

Sombong iku bab sing memalukan lan medeni, amarga wis ngowahi malaikat dadi setan! Iku ngusir kita saka swarga menyang bumi, lan saiki nyoba ngirim kita saka bumi menyang neraka.

Nalika kita ora ngrasakake rasa bangga

— Geronda, aku ora kroso sombong nalika aku bangga karo bab tartamtu.

— Iku ateges ana rasa bangga ing jeronmu sacara umum. Setan asring nampilake bab-bab kanthi wujud sing nyamar, lan wong ora nyadari nalika tumindak amarga rasa bangga. Nanging yen padha merhatiake awake dhewe kanthi tliti, bakal padha nyadari nalika tumindak amarga kesombongan. Padha bisa uga ora nyadari kabèh kesombongan ing jerone atine, nanging paling ora padha ngrasakake sawetawis; padha bisa ngenali yen ngrasakake rasa puas marang awake dhewe lan rumangsa luwih unggul tinimbang wong liya.

— Lan yen wong ora nyadari bab bangga sing didhelikake, apa sing bakal kelakon?

— Banjur hukum-hukum spiritual tumindak. Wong iku dadi sombong, tiba, banjur diendhegaké. Dheweke dadi sombong maneh, tiba maneh, banjur diendhegaké maneh. Lan mangkono terus sajrone uripé: sombong — andhap asor, sombong — andhap asor. Andhap asor kaya ngono dudu kabecikan, nanging asil saka tumindaké hukum-hukum spiritual. Wong dadi andhap asor tanpa dikarepake lan

tanpa narik kesimpulan kanggo awake dhewe. Iki kahanan mandheg; wong mau mung diwenahi kasempatan kanggo nyadari yen ana sing ora bener ing jerone. Contone, kowe kandha marang adhimmu: 'Ikonmu kuwi apik tenan.' Yen dheweke dadi sombong, mula wektu sabanjure dheweke kudu nglukis ikon liyane, dheweke bakal mikir: 'Aku bakal nglukis ikon iki luwih apik supaya Sang Sepuh bakal muji aku maneh.' Lan weruhna, tinimbang ikon, dheweke malah entuk karikatur. Aku mbenerake, lan dheweke ngendika maneh marang awake dhewe: 'Wektu iki aku bakal nindakake persis kaya sing diandharake Sang Sepuh, lan dheweke bakal muji aku,' nanging maneh asile dadi karikatur.

— Geronda, apa dhèwèké dhéwé bisa mikir yèn ikoné ayu banget?

— Mesthi, bisa waé. Kanggo dhèwèké, lukisané kuwi katon kaya karya agung; dhèwèké bakal teka lan kandha marang aku kanthi seneng, 'Nah, Geronda? Apa ikoné wis apik?' Aku bakal nerangaké marang dhèwèké yèn gawéan kuwi mung lukisan sembarangan, banjur dhèwèké bakal mangertèni.

— Lan yen dheweke ora ngerti?

— Yen dhèwèké ora mangertèni, tegese kesombongané wis mapan, lan dhèwèké bakal terus nggawe kesalahan sing padha. Apa waé sing kok omong, dhèwèké tetep nganggep bener karo pendiriané.

— Geronda, piye yen aku ngerti kesombongan nganggo pikiranku, nanging atiku tetep tuli marang kuwi?

— Ing kono kita bakal miwiti, lan penyembuhan bakal teka alon-alon. Dokter sepisanan nindakake diagnosa, banjur miwiti perawatan.

Sombong mlebu ing endi-endi

— Geronda, apik yen aku nemoni alangan cilik nalika nindakake tugas biaraku — aku rumangsa migunani. Apa uga ana kesombongan ing kono?

— Yen wong ora waspada, dheweke bisa bangga baring ing amben ora nindakake apa-apa. Sepur bisa metu saka rel menyang tengen utawa kiwa. Setan nyekel kita ing loro-lorone. Sawetara wong takon marang aku: 'Apa sing kudu tak perhatosake supaya ora tiba ing kesombongan?' Kuwi kaya takon, 'Ing endi aku bisa tiba, ing kene utawa ing kana?' Kowe bisa tiba ing kene utawa ing kana, ing tengen utawa ing kiwa; kowe bisa tiba saka tangga, saka kursi, utawa saka bangku. Ing sembarang wektu lan ing kahanan apa wae, kowe kudu waspada, amarga kesombongan nyusup ing endi-endi.

— Geronda, apa wong isa sombong sanajan ora nduwé apa-apa?

— Kadhangkala wong kaya ngono malah luwih sombong tinimbang wong liya. Nalika aku manggon ing Biara Stomion²² ing Epirus, aku krungu babagan sawijining penggembala tuwa ing kana. Dheweke ora duwe kulawarga lan mlaku-mlaku saka panggonan siji menyang panggonan liyane. Akhire, penggembala liyane nampani dheweke, mapanake dheweke ing gubug sing disimpené ranting-ranting kanggo wedhusé. Dheweke ora ngidini wong tuwa iku nyalakake geni, amarga wedi ranting-ranting mau kobong. Mula wong tuwa iku manggon ing gubug adhem kuwi, turu ing pojok ing loro papan kayu sing ditutupi kasur lawas. Sawise krungu bab dheweke, aku banjur sowan marang dheweke. Kondisine pancen sanget parah. Aku takon marang sawijining wong wadon mlarat pinten regane kanggo adusake dheweke. "Ora apa-apa, mung wenehana sabun," wangsulane. Wektu liyane aku sowan nalika dheweke lagi dhahar awan. Sawise rampung mangan, dheweke ndelok aku, mbalikke piringe lan kanthi bangga ngomong: "Endah tenan sirahku, Bapak! Yen ora, mesthi ana asu lan kucing ing kene." Dhèwèké nganggep yèn mbalèkaké piring nganti mbalik supaya asu lan kucing ora bisa ngrasakaké iku

²² Elder Paisius manggon minangka biksu ing Biara Stomion ing Konitsa wiwit taun 1958 nganti 1962. — *Cathetan penyusun*.

minangka prestasi. Kaya-kaya dhèwèké wis mabur menyang antariksa. Endi bangeté! Dhèwèké urip sapa ngerti kepiye, nanging tetep bangga!

Pikiran Angkuh

- Geronda, apa sing kudu kita lakoni nalika pikiran sombong teka marang kita?
- Kaya wong liya padha ngguyu nalika weruh kesombongan ing awaké dhéwé, mangkono uga kita kudu ngguyu marang pikiran sombong.
- Apa pikiran sombong tau mlebu ing pikiran wong andhap asor?
- Ana, nanging dhèwèké ngguyu marang pikiran kuwi amarga dhèwèké ngerti sapa sejatine dhèwèké.
- Geronda, aku maca ing sawijining panggonan yèn pikiran sombong kudu langsung diusir, kaya pikiran najis.
- Pikiran najis langsung dingerteni, nanging ngenali pikiran kesombongan mbutuhake kendali diri. Contone, yen ana pikiran kotor muncul ing pikirane nalika kowe lagi ndedonga, kowe bakal langsung ngenali lan ngusir: 'Ayo metu saka kene.' Nanging yen, nalika ana ing gréja, ana pikiran sing kandha yen kowe wis maca Mazmur kanthi becik, kowe butuh pikiran sing resik kanggo ngenali lan ngusir pikiran kuwi.
- Nanging ing akèh kasus, pikiran sombong muncul mung sajroning kedip mata. Kepiye carane supaya bisa nggawa pikiran andhap asor ing wektu sing pas?
- Kowe kudu nyiapake dhisik. 'Aku wis nyiapake awakku lan ora bakal isin,'²³ — kandha nabi Daud. Pikiran sombong teka kaya kilat — kuwi trik lawasé setan. Nanging kowe kudu nganggo trik liya — tansah ngrembakaaké pikiran andhap asor supaya bisa ngluwihi dhèwèké.
- Mung pikiran andhap asor sing nggawa andhap asor, lan mung kanthi andhap asor keangkuhan bakal sirna. Sawijining pangkotbah tau kandha marang aku yèn ing sawijining wektu dhèwèké wis nyiapaké khotbah sing apik banget. Dhèwèké munggah ing mimbar lan miwiti nyritakaké; dhèwèké nyritakaké kanthi lancar. Tiba-tiba, pikiran sombong nyamber ing pikirane, lan dheweke kelangan alur pikirane. Dheweke banjur nangis lan mudhun saka mimbar kanthi isin. Sawise kuwi, dheweke ora bisa khotbah suwene wektu—dheweke wis ora pantes maneh kanggo tugas kuwi. Aku kandha marang dheweke: 'Iki kelakon marang kowe amarga kesombongan. Kowe dadi sombong, mulané sih rahmaté Gusti lunga saka kowe. Saiki, kanthi andhap asor, wiwiti manèh saka awal. Nalika wayahe munggah mimbar teka, kandhaa marang awakmu dhéwé: 'Yen aku kelangan alur pikiranku, tegese kanggo kabecikanku rohani, aku kudu dadi bahan guyonan manèh.' Lan yen kowe ujug-ujug manèh nangis, wong-wong bakal mikir kowe nangis amarga emosi sing jero, lan padha ora bakal kesasar, nanging malah entuk manfaat. Mula aja wedi.' Lan pancèn, dhèwèké bali marang panggilané lan miwiti mènèhi khotbah kanthi andhap asor, tansah siap direndhahaké.

Bab 2. Kesombongan duwé akèh wujud

²³ Mazmur 118:60

Kesombongan Sing Didhelikake

— Geronda, kowe ngomong ana kesombongan sing ndhelik ing jeroku. Apa kuwi kesombongan sing ndhelik?

— Iku kesombongan batin. Lan kesombongan batin luwih awon tinimbang kesombongan njaba.

— Lan kepiye bedane kesombongan njaba karo kesombongan jero?

— Kesombongan njaba katon cetha lan mulane gampang diobati. Wong sing duwe kesombongan njaba bisa dikenal saka sandhangane, cara mlane, lan omongane. Nanging kadhangkala, kowe mung ngomong sawetara tembung marang dheweke, lan sadurunge kowe nyadari, dheweke wiwit ngapik. Nanging, kesombongan sing didhelikake iku licik banget lan mulane angel diobati. Iku ngendhok ing jero ati; wong-wong ing sakupenge ora bisa ndeleng, lan mung wong sing wis pengalaman sing bisa ngenali. Biasane wong-wong ing urip spiritual sing nandhang kesombongan sing didhelikake. Saka njaba, dheweke katon andhap asor lan taat, nanging nyimpen rasa bangga ing atine nganti nggawe kowe kaget! Mula, wong 'tangelashka' bisa uga nganggo sandhangan compang-camping...

— Lan yen ana wong sing nduwé kesombongan sing didhelikaké, apa dhèwèké ngrasa kuwi?

— Yen padha merhatiin awake dhewe, mesthi padha ngrasakake.

— Kayane wong sing duwé kesombongan sing didhelikaké ora ngrasakaké tentrem ing atiné.

— Wong-wong kuwi ora ngrasakake tentrem sing asale saka Gusti; malah ora ngerti apa iku, nanging padha menengake pikirane dhéwé.

— Geronda, apa sing bisa mbantu aku ngenali kesombongan sing ndhelik, lan kepiye carane aku bisa nglawan supaya bisa mbusak saka diriku?

— Ayo bayangna kowe lagi ngupaya kanthi semangat, lan ana pikiran sing kandha marang kowe yen kowe lagi nindakake bab gedhe, yen kowe wong sing luhur budi. Yen mangkono, tegese ana rasa bangga ing jeronmu, nanging kowe ndhelikake. Yen kowe merhatiin tenanan, kowe bakal weruh yen rasa puas sing kowe rasakake iku palsu. Supaya kesombongan sing ndhelik iku sirna, kowe kudu sengit marang kabohongan iki lan ngusir saka awakmu. Wong-wong ora seneng karo wong sing nampilake kesombongan saka njaba, lan iki mbantu dheweke mbenerake lakune. Nanging wong sing duwé kesombongan batin sing didhelikaké kudu muak marang awaké dhéwé supaya bisa mbusak saka awaké dhéwé. Uga, yèn kowé ngidini wong liya ngkritik kowé, iki uga mbantu kowé, amarga kesombongan sing didhelikaké bakal metu, katon, banjur alon-alon sirna.

Egoisme — anaké kesombongan sing ora nurut

— Apa rasa bangga lan egoisme iku rasa kang béda?

— Kesombongan, egoisme, lan kesia-siaan iku siji hawa napsu sing padha, mung béda werna lan wujudé. Tingkat kesombongan setan diarani keangkuhan.

Egoisme iku anaké kesombongan sing ora nurut. Wong sing egois tansah tetep ing pendiriané. Nanging kaya wit sing ora nundhuk nalika kena angin kenceng pungkasane pecah, mangkono uga wong egois bakal cilaka dhéwé amarga ora gelem ngalah. Egoisme iku ala gedhé! Sanajan wong egois ora nemu tentrem, dheweke tetep nglumpukake pendiriané! Contone, Arius. Ibune kandha marang dheweke: 'Akeh wong ngomong kowe salah; apa kowe pancen ora ngerti?' 'Aku ngerti,' wangsulane, 'nanging aku ora bisa manut karo panemune wong-wong mau.' Egoisme Arius ora ngidini dheweke ngakoni kesalahane.

— Apa pancen dheweke ora peduli yen wis nuntun akèh wong menyang kesesatan nganggo ajaran sesaté?

— Dheweke ora kasengsem karo kuwi. 'Yen aku ngakoni yen aku salah,' ujure, 'aku bakal kelangan ajining dadi penganutku.' Lan luwih dheweke nyadari yen dheweke salah, luwih aktif dheweke nyoba meyakinke wong liya yen dheweke bener. Egoisme iku bab sing nggegirisi!

— Geronda, piye bedane wong egois karo wong sombong?

— Wong egois kuwi keras kepala lan ngeyel, dene wong sombong bisa uga ora nduwé salah siji saka sipat-sipat kuwi. Contoné, ing gréja kowé nyedhak ikon siji-siji miturut giliran; kabèh wong ngerti sapa sing mèlu sapa. Yèn ana sedulur wadon sing egois lan ana sedulur wadon liyané ngliwati dhèwèké, dhèwèké bakal ngambek banget nganti ora gelem munggah kanggo nyembah ikon. 'Yen dhèwèké maju dhisik tinimbang aku,' ujure, 'aku ora bakal nyembah ikoné babar pisan.' Nanging yèn dhèwèké sombong, dhèwèké uga bakal tersinggung, nanging ora bakal dituduhaké; malah, dhèwèké bisa uga ngalahaké marang wong liya, konon amarga sopan santun: 'Maju waé! Kowé uga maju, lan kowé uga!'

— Geronda, aku kudu piye nalika ajiku diremehake?

— Nalika egoismu tatu, aja kesusu nulungi. Tinggalna; ayo mati kanthi sendirine. Yen egoisme mati, nyawa bakal tangi.

— Lan kepiye carane egoisme mati?

— Kowe kudu ngubur 'dirimu'; ayo bosok lan dadi pupuk, supaya asih lan katresnan bisa tuwuh saka kono.

Pangrasa dhéwé sing dhuwur

— Geronda, kenapa aku gampang banget kesengsem karo rasa bangga?

— Yen kowe gampang kesengsem karo rasa bangga, tegese kowe nduwé panemu dhuwur marang awakmu dhéwé. Kowe mikir yèn kowe iku wong istimewa. Wong ora bakal sombong yen ora nganggep awake dhewe istimewa. Lan amarga kowe nganggep awakmu wong sing luar biasa, kowe bangga sanajan mung karo bab cilik, kaya wong sing tekanan darahé dhuwur sing tekanané langsung munggah nalika rada kesal.

— Geronda, atiku dadi adhem maneh. Kenapa iki terus kelakon marang aku?

— Amarga sirahmu ora dipasang kanthi bener, lan angin kesombongan ngembus ing kono. Aku wis masang tutup, muter ngenceng, nanging kowe terus mbusak. Saiki kita kudu nganggo tutup sing luwih gedhé lan dikencengi luwih kenceng. Apa kowe ngerti apa waé karunia sing bakal kowe tanpa saka Kristus yèn kowe ora nduwé cacat iki? Nalika kita kelangan fokus, setan nyusup tanpa kèri, nembus sirah kita nganggo pucuk bangga sing landhep, ngembungaké kita kaya balon, lan ngeteraké kita mabur dhuwur.

— Ora gampang kanggo wong sing nganggep awake dhewe luwih unggul bisa ndeleng kabecikan ing wong liya.

— Kuwi pancen bener. Wong sing ngremehake awake dhewe kabungkus ing kabut kesombongan lan ora duwe kasehatan rohani utawa pandangan sing cetha; mulane dheweke ora bisa ngenali karunia sing diduweni wong liya. Kepiye bisa pikiran luhur teka saka Gusti yen piyambakipun kesusu karo pikiran luhur babagan dhiri piyambak? Yen Kristus nggoyang mung siji gir ing pikiran kita, kita bakal langsung ngomong omong kosong. Apa ajining dhiri sing ana ing kono?

Sapa waé sing nduwé panemu dhuwur marang awaké dhéwé iku wis ora nyambung karo kasunyatan; wong kaya ngono iku wong edan. Kowé kudu alon-alon mudhun menyang bumi kanggo nemokaké jati dirimu sing sejati; yèn ora, kowé mung bakal mabur ing méga lan mbuwang bensin kanggo ora ana gunané!

Kapercayan dhiri

— Geronda, apa tegese: 'Yen Gusti ora mbangun omah, wong sing mbangun bakal sia-sia'²⁴ ?

— Iki nyebutaké kapercayan dhiri manungsa. Nalika ing wektu tonsur agung, calon ditakoni: 'Apa kowe janji bakal nahan kabèh iki...?' — dhèwèké mangsuli: 'Inggih, kanthi pitulunganing Gusti.'²⁵ Dheweke ora ngomong: 'Ya, aku bakal nahan kabèh iki dhewekan.' Yen ana wong ora ngutamakake Gusti ing saben bab, nanging kandha: 'Aku bakal nindakake iki dhewekan; aku bakal nindakake iki nganggo kekuwatanku dhewe,' sanajan dheweke nggebuk bathoke dhewe, dheweke ora bakal entuk apa-apa.

— Geronda, aku gawe para sedulur wadon sangsara banget: padha kandha siji, nanging aku nindakake sing beda tenan.

— Iki kelakon marang kowe amarga kowe kakehan percaya dhiri. Kowe kira kowe nyekel lalat kanthi cepet, nanging sejatine kowe ora nyekel lalat, kowe mung nyekel angin! Kowe ngangkat tangan lan kira wis nyekel lalat. "Aku wis nyekel!" kowe njerit, nanging genggamamu kosong. Kowe ngangkat tangan sijine maneh. 'Aku wis nyekel lalat,' kowe muni, nanging kepalamu kosong maneh. Sepisanan priksa dhisik apa ana lalat ing kepalamu, banjur kandha, 'Aku wis nyekel.'

— Para adhiku wadon kandha yèn angel bebarengan karo aku amarga aku tetep karo pendapatate dhéwé, nanging aku ora nyadari kuwi.

— Apa kowe ngerti apa sing dadi masalah ing kene? Nalika kowe nduwé panemu tartamtu, kowe ora mikir, 'Ana pikiran sing muncul ing pikiranku, lan aku ora ngerti apa iku bener utawa ora,' nanging kowe yakin yèn panemu kowe mesthi bener, lan mulané kowe tetep nempel karo pendirianmu. Kowe kuwi kaya ibu rumah tangga sing bojone nyuruh masak, yaiku gurita, nanging gurita kuwi kurang siji tentakel. 'Wah, wis siap? Gurita iki wis mateng durung?' takon bojone. 'Gurita apa? Iki gurita pitung sikil!' mangsuli bojone. 'Dudu gurita pitung sikil, iki gurita!' — "Dudu gurita, nanging sing pitu sikilé!" Akhire, bojone ora tahan maneh lan nesu marang bojone sing ngeyel, banjur dibuwang menyang sumur. Nanging sanajan saka kono, dheweke isih terus nunjuk pitu, pitu, pitu nganggo driji! Mula, kandhaa apa sing kok pikirake, nanging aja meksa pendapatmu dhéwé.

— Nanging aku kerep nemokake yèn pendapatku luwih bener tinimbang pendapat para sedulur wadon sing tak garap bareng.

— Iku amarga kapercayan dhiri kowe sing ndadekake kabèh katon kaya ngono. Ati-ati: wong sing kakehan nganggo logika kanggo kabèh bab, kanthi egoisme lan kapercayan dhiri, bisa wae pungkasané ora gelem ngrungokake sapa wae.

— Kepiye carane aku bisa ngilangi rasa percaya dhiri iki?

— Delengen awakmu kanthi teliti, lan kowe bakal weruh manawa kowe ora duwe apa-apa saka awakmu dhewe, lan kowe ora bisa nindakake apa-apa tanpa pitulungan Gusti. Yen kowe nyadari manawa kabecikan sing kowe lakoni asalé saka Gusti, dene kabodhoanmu iku saka tumindakmu dhewe, mesthi kowe bakal mandheg percaya marang awakmu dhewe lan mbusak rasa percaya dhiri.

Ngagumbang

— Geronda, apa wong sing kebak kesombongan mesthi ngubal-ubal kabecikan sing ditindakake?

— Apa dhèwèké ngakoni utawa ora, rasa bangga sing ndhelik kuwi isih ana! Ing dina liyané, ana wong lanang teka marang aku. Dhèwèké ora mandheg-mandheg ngomong bab dhèwèké dhéwé, lan

²⁴ Mazmur 126:1

²⁵ Layanan Ikon Agung Angelik. Disadur saka: Buku Liturgi Metropolitan Peter Mohyla. Kyiv, 1996. Folio 937.

sakwisé kuwi dhèwèké nyelakaké: 'Aku ngomong iki kanggo kamulyané Gusti.' Dhèwèké terus-terusan ngomong.... 'Aku ngomong iki kanggo kamulyaning Gusti.' Aku alus ngandhani: 'Mbok menawa ana uga sethithik kamulyanmu dhéwé ing kono?' 'Ora, ora pisan,' wangsulane, 'kabeh iki kanggo kamulyaning Gusti...' Ternyata wong kuwi ora teka kanggo ngomong apa sing ana ing pikirane, nanging kanggo nyritakake prestasine 'kanggo kamulyaning Gusti', sanajan sejatine dheweke nyritakake kabeh crita kuwi kanggo kamulyane dheweke dhewe.

Ing kahanan apa wae, wong mesthi rugi yen nyritakake marang wong liya bab kabecikan sing wis ditindakake lan bangga karo iku. Ora mung gaweyané dadi sia-sia, nanging uga dianggep salah. Ana sawijining priya sing lagi nyiapake dadi imam, mundur menyang sawijining biara terpencil patang puluh dina sadurunge pangurapané. Sawisé telung puluh wolu dina, dhèwèké kuduné lunga saka biara lan bali menyang donya. Nanging dhèwèké ngupaya banget supaya bisa bali menyang biara lan nginep rong dina manèh, supaya mengko dhèwèké bisa kandha yèn dhèwèké wis nginep patang puluh dina ing biara sadurungé diangkat dadi imam. Lha, malah Musa uga nginep patang puluh dina ing Gunung Sinai sadurungé nampa Sepuluh Préntah!²⁶ Sawisé kuwi, dhèwèké kandha marang kabèh wong: 'Aku nglampahi patang puluh dina ing pangasingan sadurungé aku ditahbisaké.' Nanging apa sih sih rahmat teka kaya ngono? Luwih becik yèn dhèwèké tetep ana rong puluh dina, utawa limolas dina, utawa malah ora ana siji dina waé, supaya ora ana alesan kanggo ngagumbur yèn dhèwèké wis nglampahi patang puluh dina ing kana — kanthi mangkono dhèwèké bakal nampa luwih akèh sih rahmat.

— Geronda, Rasul Paulus kandha: 'Sapa sing sombong, sombongna ing Gusti.'²⁷ Apa bisa ana kesombongan ing sombongan kaya ngono?

— Ora. Kepiye bisa ana kesombongan ing kono? Iku dudu kesombongan, nanging pujian lan panuwun marang Gusti. Yen kita nganggep iku minangka pakurmatan gedhe lan berkah manawa Gusti sing Apik wis ngatur kabeh supaya kita dadi wong Kristen, mula ora ana kesombongan ing kono. Yen, umpama, ana wong nganggep iku minangka berkah istimewa lan bungah amarga Gusti wis maringi wong tuwa sing becik lan saleh, iki ora ateges wong iku ngagungake pujian donya. Iku ateges wong iku rumangsa syukur marang Gusti.

Mènèhi kabungahan marang wong liya

— Elder, aku kerep kroso ora puas lan kroso nesu.

— Resentmen kaya apa?

— Ya, aku nemokake diriku mikir: 'Ngapa wong-wong ora ngerti sepira akèh upaya sing tak lakoni kanggo nindakake tugas kaya ngono, lan ngapa padha ora ngajeni aku?'

— Nalika wong nindakake apa-apa kanthi andhap asor lan katresnan nanging ora dipahami, dheweke bisa wae kroso nesu, sanajan iki salah (paling ora, ing kéné ana kahanan sing ngurangi kesalahan). Nanging nalika wong nuntut pangalembana saka wong liya, kuwi malah luwih ala. Iku minangka wujud egoisme, rasa bener, lan kepinginan kanggo nyenengake wong liya. Sak isa-isa, tumindak kanthi andhap asor. Tindakna apa sing kok tindakake amarga katresnan marang Kristus, lan ora kanggo nyenengake wong liya utawa amarga kesombongan, supaya ora mung krungu pujian saka wong. Nalika wong ora ngupaya pujian saka wong liya, nanging makarya mung kanggo Gusti Allah, Gusti Allah bakal maringi ganjaran ing donya iki kanthi paring rahmat sing akèh, lan ing urip sing bakal teka maringi berkah swarga.

²⁶ Delengen Kaluwihan 34:28.

²⁷ 1 Kor. 1:31. Delengen uga: Rum. 5:11; Fil. 3:3.

— Geronda, apa bisa yen kepinginan kanggo nyenengake Gusti Allah dicampur karo kepinginan kanggo nyenengake manungsa?

— Setan, sing kepengin ngotorake kabeh, bisa, lumantar kepengin nyenengake wong liya, nyolong sebagian katresnan marang kabecikan saka wong iku. Wong iku nduweni ambisi sing sehat — katresnan marang kabecikan — nanging yen ora nggatekake awake dhewe, dheweke bakal kena pengaruh kepengin nyenengake wong liya, lan banjur, apa wae sing ditindakake wong kaya ngono ora bakal ngasilake apa-apa. Iku kaya narik banyu nganggo ember kang kebak bolongan. Nanging yen wong nyadari manawa saben tumindak kanggo nyenengake wong liya iku kosong, mula kabeh kepinginan kanggo nindakake apa wae mung kanggo dipamerake bakal langsung sirna. Mripate ora bakal ngupaya pakurmatan, lan kupinge ora bakal kepengin krungu apa sing diomongake wong liya bab dheweke.

— Nanging aku ora bisa mbedakaké antarane katresnan marang dhiri lan kepinginan kanggo nyenengake wong liya ing tumindakku dhéwé.

— Sing murni langsung katon. Nalika wong dipandu dening katresnan marang Gusti, dheweke nduweni rasa tentrem ing batin; tegesé, dheweke ngrasakake tentrem lan sepi ing jero ati, dene ngupaya nyenengake wong liya nggawa rasa ora tentrem lan bingung ing jiwa.

— Geronda, sawijining pikiran kandha marang aku yèn aku lagi keseret godaan amarga atiku ora sakabèhé kagungané Gusti.

— Ya, sawenehing bagean dipun duwèni déning karsa nyenengaké manungsa. Upayakna supaya karsa nyenengaké manungsa kuwi ora mlebu ing kabecikanmu, supaya kowe bisa nampa ganjaran sakabèhé saka pakaryanmu, tanpa pangurangan amarga ngupaya kapentingan donya, lan bisa ngrasakaké tentrem ing batin kanthi sampurna. Tliti motif ing balik tumindakmu, lan sakwise kowe nyadari yen tumindakmu amarga kepengin nyenengake wong liya, potong langsung. Yen kowe ngupaya ing 'amal sholeh' iki,²⁸ kowe bakal mbebasake awakmu saka dorongan donya, sing dadi pusaté yaiku 'diri' manungsa. Banjur kabeh bakal lumaku kaya kuduné, lan kowe ora bakal ana godaan, ora saka njaba utawa saka njero, nanging bakal ngrasakake tentrem ing ati.

— Geronda, aku krasa sedhik amarga mandheg ing urip rohani. Aku kepengin maju saben dina.

— Kowe ngerti kadhangkala kepiye? Wong-wong kepengin mbusak hawa napsu lan dadi luwih becik, ora kanggo nyenengake Gusti, nanging kanggo nyenengake wong liya. Kowe, umpama, kepengin dadi luwih becik lan ngembangake urip rohani. Nanging apa kowe wis mikir kenapa kowe kepengin iki? Apa kanggo nyedhak marang Gusti Allah utawa supaya katon luwih apik tinimbang para suster liyane? Contone, kowe nyoba teka ing gréja luwih dhisik tinimbang wong liya. Nanging kenapa? Apa supaya ora telat menyang ibadah, amarga iku sing bener ditindakake, utawa supaya kowe bisa teka luwih dhisik lan nampa pujian saka para sedulur wadon? Wong rohani mikir babagan nyenengake Gusti, dudu manungsa. 'Yen aku isih nyoba nyenengake manungsa,' kandha Rasul Paulus, 'aku ora bakal dadi abdi Kristus.'²⁹

— Geronda, aku tansah wedi kelangan ajining diri ing paningal wong liya, nanging aku ora mikir bab lumaku kanthi bener ing ngarsané Gusti. Kepiye carane supaya aku tansah duwé rasa wedi marang Gusti?

— Sampeyan perlu pangendalian dhiri. Ing saben tumindak, sanajan sing paling cilik, Gusti kudu dadi pusaté. Arahna kabèh dhiri sampeyan marang Gusti. Yen sampeyan tresna marang Gusti, pikiran sampeyan bakal tansah kebak pikiran babagan carane nyenengake Panjenengané, carane supaya nyenengake Gusti, tinimbang carane supaya nyenengake manungsa. Iki bakal mbantu sampeyan

²⁸ 1 Tim. 6:12

²⁹ Cf. Gal. 1:10

mbebasake awak saka belenggu abot ngupaya persetujuan manungsa, sing ngalangi sampeyan nggayuh urip sing luwih luhur. Lan nalika sampeyan bisa bungah amarga sampeyan dipandang remeh dening wong liya, sampeyan bakal nemokake kabungahan batin ing Gusti Yesus sing Paling Manis.

Manisé Puji

— Geronda, aku krungu pujian lan...

— Dadi piye? Apa sing kudu kita peduleni? Kepiye wong liya nambani kita, utawa kepiye Kristus nambani kita? Apa wong liya bakal dadi pendorong kita, utawa Kristus? Kowé wong sing serius, mula aja tumindak sembrono. Aku kerep dipuji, malah déning wong-wong penting, nanging pujiané nggawe aku kroso mual. Aku ngguyu dhéwé lan mbuwang pujiané adoh. Lan kowe uga, nalika krungu apa wae kaya ngono, langsung buwang adoh saka awakmu. Iki barang busuk! Apa sing kita entuk saka wong liya muji kita? Mung sesuk utawa sesuk maneh, wong bodho bakal ngguyu marang kita? Wong sing bungah nalika wong liya muji dheweke iku kena tipu setan.

Yen ana wong sing cacat—tegesé kena ajining dhiri utawa gampang kesengsem marang ajining dhiri—mula sanajan pujian 'donya' utawa 'spiritual' (kawit saka awak utawa jiwa), kabèh iku mbabayani. Mula luwih becik ora mènèhi pujian marang wong liya. Amarga yèn wong kuwi ringkih sacara spiritual, pujian kita mung bakal ngrusakké dhèwèké; bisa waé dhèwèké binasa.

Pujian iku kaya obat bius. Contone, wong sing wiwit mbedhah khotbah ing gréja, sawisé khotbah kapisané, bisa takon marang wong liya apa khotbahé lumayan apik lan apa sing kudu digatekake supaya ora nglarani para pamirsa. Wong liya sing kepéngin nyemangati bisa kandha: 'Panjenengan wis ngomong apik, nanging miturutku panjenengan kudu luwih merhatiake bab-bab kaya ngéné.' Nanging sawisé kuwi, pangkotbah sing gampang sombong bisa nganti ngupaya panemu wong liya mung kanggo krungu pujian. Lan yèn padha kandha marang dhèwèké, 'Ya, kuwi khotbah sing apik,' dhèwèké bakal bungah. 'Delengen piye padha muji aku,' pikiré, lan dhèwèké dadi sombong. Nanging yèn padha kandha marang dhèwèké, 'Pidato kuwi ala,' dhèwèké bakal wiwit kuwatir. Apa kowé weruh carané tangalashka ngapusi wong mung nganggo pujian manis? Ing wiwitan, wong takon kanthi niat apik, kanggo mangertèni apa sing kudu diperbaiki. Nanging banjur dhèwèké wiwit njaluk pendapat wong liya mung kanggo krungu pujian, sing marakaké kabungahan!

Yen kowe rumangsa seneng lan wareg nalika dipuji, banjur nesu lan kuciwa nalika dikritik utawa dikandhani yen kowe durung nindakake samubarang kanthi becik, mangka mangertia yen iki kahanan pikiran donya. Lan kegelisahanmu iku donya, lan kabungahanmu uga donya. Wong sing sehat rohani bakal bungah yen kowe kandha, 'Kowe durung nindakake kuwi kanthi apik,' amarga kanthi mangkono kowe mbantu dheweke weruh kesalahane. Dheweke ngakoni yen dheweke durung nindakake tugase kanthi apik, mula Gusti maringi pencerahan, lan wektu sabanjure dheweke bakal nindakake kanthi apik. Nanging maneh, wong kuwi bakal nganggep yèn sing nindakake kuwi dudu dhèwèké, nanging Gusti Allah. "Apa sing bisa tak lakoni dhéwé?" kandha wong kaya ngono. "Yèn Gusti Allah ora nulungi aku, aku ora bakal nindakake apa-apa kajaba omong kosong." Wong kaya ngono nduwèni pola pikir sing bener.

— Pak Tuwo, kepiye carane supaya kita bisa rumangsa padha wae apa kita dipuji utawa dikritik?

— Yen kowe nganti sengit marang kamulyan donya, kowe bakal nampa pujian lan cacian kanthi pikiran sing padha.

Kesombongan

— Geronda, kenapa aku krasa kosong ing jero ati?

— Iku amarga kesombongan. Nalika kita ngupaya ngunggahake awake dhewe ing paningal wong liya, kita ngrasakake kekosongan ing jero ati — woh saka kesombongan. Amarga Kristus ora rawuh ing kekosongan, nanging rawuh ing ati wong sing wis anyar. Sayange, wong-wong sing nglakoni urip rohani asring ngupaya entuk kabecikan, nanging isih kepengin duwe apa sing bisa nyukupi kesombongane — pangalembana umum, hak istimewa, lan sapiturute. Mula ana kekosongan ing atine, kekosongan saka kesombongan. Ora ana rasa wareg, ora ana kabungahan ing ati. Lan luwih sombongé saya tuwuh, luwih gedhé rasa kosong ing atiné, lan luwih sangsara.

— Geronda, kenapa aku krasa abot banget ing pakaryanku?

— Sampeyan ora ngupaya kanthi andhap asor. Wong sing ngupaya kanthi andhap asor ora nemoni kesulitan ing upayane. Nanging nalika aspirasi spiritual wong dibarengi karo kesombongan, mula muncul rasa abot ing jiwa. Hawa napsu liyane ora ngalangi kita banget ing pananjakan rohani yen kita kanthi andhap asor nyuwun rahmat marang Gusti. Nanging nalika tangalashka nyekel kita nganggo kesombongan, iku ndadekake kita wuta lan meksa kita ngetutake ing dalan sing sempit lan mbebayani; wektu kuwi kita ngrasakake abot ing jiwa, amarga kita nemokake awake dhewe ana ing jeroning pangaribawa tangalashka.

Urip rohani ora kaya urip donya. Ing urip donya, umpama, supaya saben usaha bisa kasil, kowe kudu ngiklanake kanthi apik, nyebarake brosur, lan nyoba supaya wong padha ngerti kowe. Nanging ing urip rohani, 'usaha' mung bakal kasil yen wong iku bener-bener sengit marang kamulyan donya.

— Geronda, kepiye carane ngusir pikiran sia-sia?

— Bungahna ing bab-bab sing kebalikan saka apa sing digayuh wong donya. Mung kanthi nduwèni cita-cita sing kebalikan saka sing donya, manungsa bisa tumindak ing alam roh. Yen kowe péngin ditresnani, bungahna nalika ora ana sing merhatosi kowe. Yen kowe péngin panggonan kehormatan, lungguh ing bangku. Yen kowe ngupaya pujian, tresnaa marang pangremehan, supaya kowe bisa ngrasakake katresnané Gusti Yesus sing direndhahake. Yen kowe ngupaya kamulyan, upayakna supaya direndhahake,³⁰ , supaya kowe bisa ngrasakake kamulyané Gusti Allah. Lan nalika kowe ngrasakake kamulyané Gusti Allah, kowe bakal rumangsa bagya lan nduwé kabungahan ing jeroné atimu sing luwih gedhé tinimbang kabungahan kabèh ing donya.

Bab 3.

Akibat saka Kesombongan

Kesombongan misahake kita saka Gusti

— Geronda, aku krasa ana sing ora bener karo aku.

— Apa kowe wis nemokake alesane? Nalika kowe teka kaping pungkasan, aku weruh kowe mikir kanthi bener lan tumindak wicaksana, mulane Kristus mbantu kowe. Mbok menawa amarga kuwi kowe dadi sombong, lan mulane Kristus wis nyabut sih-rahmaté saka kowe?

— Ya, Geronda, mesthi kuwi.

— Nalika kita mandheg nyadari yèn kita kasil amarga pitulunganing Gusti, lan wiwit mikir yèn kabèh iki kita entuk kanthi kekuwatan dhéwé, Gusti bakal narik manèh sih-rahmaté supaya kita mangertèni yèn sing kita duwé mung kepinginan lan upaya, déné kekuwatan lan asilé gumantung marang Gusti. Nalika kita nyadari yèn kita kasil amarga pitulungané Gusti, mripat kita langsung kabuka;

³⁰ Isin: ora ajiné, kurangé pakurmatan lan kamulyan. — *Cathetan penyusun.*

kita ngendhegake awak dhéwé, nangis amarga kesandhungan, Gusti welas asih marang kita, paring rahmaté manèh, lan kita nerusaké urip.

— Nalika wong dadi sombong, apa Rahmat Ilahi langsung lunga?

— Mesthi! Apa kowe mikir butuh wektu suwe kanggo Lucifer malih saka malaikat dadi setan? Kabeh mau kelakon mung ing kedhip mripat. Nalika ana wong nyimpen pikiran yèn dhèwèké iku istimewa, sih rahmaté Gusti langsung sirna. Apa sing padha antarane sih rahmaté Gusti karo kesombongan? Gusti iku andhap-asor. Lan nalika sih-rahmat Gusti lunga, setan teka lan nglimputi pikirané wong. Banjur wong kuwi bisa ngalami serangan saka njaba déning setan-setan, déné pepeteng rohani kabentuk ing jerone.

Wong sing sombong ora nduwé sih rahmaté Gusti, mula ana bebaya yèn dhèwèké—muga-muga Gusti ora kersa—bisa ngalami kejatuhan sing gedhé. Wong kaya ngono kapisah saka Gusti, amarga kesombongan iku konduktor sing ala, sawijining isolator sing nyegah sih rahmaté Gusti tekan manungsa lan misahaké kita saka Gusti.

Nalika kita nyimpen pikiran sombong, kita ngrusak apa waé sing lagi kita lakoni

— Geronda, aku pancen sembrono banget; aku mung dadi gangguan.

— Kayane ana kesombongan sing ndhelik ing jeromu, lan amarga Gusti tresna marang kowe, paugeran rohani banjur ditrapake:³¹ kowe ngrusak barang lan direndhahake. "Sapa waé sing ngunggulake dhiri bakal direndhahake."³²

— Geronda, aku wedi nyetrika amarga bubar iki aku wis nggugah jubahé wong liya.

— Tandha salib lan terus setrika.

— Mbok menawa iku godaan?

— Rega sing kita gawe arang banget asalé saka iri setan. Biasané, sababé yaiku pikiran sombong. Nalika kita nyimpen pikiran sombong, apa waé sing kita lakoni bakal gagal. Kayane kowe uga nyimpen pikiran sombong.

— Nanging kenapa jubahé kobong, tinimbang ana apa-apa sing kelakon marang aku?

— Amarga jubah iku duwé wong liya; wong-wong padha ngerti apa sing wis kok tindakake — kowe isin, lan lumantar kuwi kowe andhap asor. Nanging yèn ana apa-apa sing kelakon marang awakmu, kowe ora bakal isin. Napa wong lunga pangakuan dosa? Supaya dosa mau katon cetha, diguyoni: kuwi carané setan dikalahaké.

— Geronda, nalika wong nindakake tumindak lan malah nimbulake cilaka tinimbang kabecikan, apa tegese kuwi: manawa wong kuwi tumindak salah utawa ora nduwé niat sing becik?

— Ana akèh sebab. Wong kudu mriksa motif ing balik tumindaké.

— Geronda, apa wong isa nyebabake cilaka mung amarga kélalen dhéwé?

— Yen sampeyan mirsani luwih teliti, sampeyan bakal weruh yèn ing akèh kasus cilaka asalé saka rasa bangga. Contoné, yèn sawijining ibu rumah tangga kepikiran yèn ora ana sing ngumbah piring luwih apik tinimbang dhèwèké, dhèwèké bisa waé nganti nabrak rak sing kebak piranti makan lan nganti pecah kabèh. Nalika ana sawijining wanita sing makarya ing toko piranti kaca nduwéni pikiran: 'Pinter tenan aku njupuk kothak gelas anggur iki saka rak!' Ora suwe sawisé mikir kaya ngono, kothak sing

³¹ Elder Paisios kerep nyarios babagan ukum-ukum rohani. Panjenengané nulis kanthi rinci ing buku *The Athonite Elder Haji-Georgios*. — *Cathetan penyusun*. Delengen uga: *Elder Paisios saka Syvatogorsk*. *Words*. Jilid IV. *Family Life*. Moskow, 2006. kaca 273. — *Cathetan juru basa*

³² Lukas 14:11

dijupuké kuwi klelep saka tangane lan tiba ing lantai, banjur kabèh gelas pecah. Utawa, umpama ana sopir sing weruh wong tuwa mlarat ing dalan, banjur ngeterake wong mau menyang panggonan sing dikarepake. Yen ing wektu kuwi ana pikiran: 'Apa ora ana wong liya sing bakal nindakake kaya ngono? Saiki bapak tuwa iki bakal ngandhani kabeh wong sepira apiké aku iki!' — mula sih rahmaté Gusti bakal ninggalaké dhèwèké, lan dhèwèké bisa nabrak tiang lampu, nyetir mlebu trotoar utawa, muga-muga aja nganti kelakon, nglanggar wong!

Wong sombong ngalami kejatuhan tinimbang pangkat rohani

— Geronda, demamku saiki wis ilang.

— Apik, aku bungah banget amarga wis ilang, matur nuwun marang Gusti, amarga iku abot banget kanggo kowe. Muga-muga ing urip rohani kowe demam kuwi uga bakal sirna; kowe mung kudu ngatasi kesombongan sing dadi sumberé. Sejatine, kesombongan iku bisa nyebabake ora mung munggahé suhu rohani, nanging uga demam sing parah. Luwih kuwat rasa sombong, luwih dhuwur demam rohani, sing uga mengaruhi awak, nyebabake demam ing kono uga, amarga awak lan jiwa iku saling nyambung.

Sombong iku lara rohani sing paling medeni. Iku kaya kecoa: yen wis nempel, kecoa bakal miwiti nyedot getih. Mangkono uga, sombong nyedot kabèh getih saka awaké dhéwé. Iku nyebabaké kesekakan rohani, amarga sombong ngonsumsi kabèh oksigen rohani sing kuduné kanggo nyawa.

— Geronda, aku weruh yen sakwise aku mlebu ing pola kerja sing mbaleni...

— Kayane ana pikiran sing wiwit kandha marang kowe: 'Aku lagi sukses,' mulane banjur ana kejatuhan. Kanggo wong sombong, tinimbang ngalami puncak rohani, malah bakal ngalami kejatuhan.

— Geronda, rasa sombong tansah ngalahaké aku, apa waé sing tak lakoni utawa tak omong.

— Mula, lakoni kabèh kanthi ati andhap asor; yèn ora, sanajan ing pakaryan becikmu, setan bakal ana. Umpamane ana wong kanthi bangga ngumumake marang wong liya, 'Aku bakal nindakake kabecikan'; banjur dheweke ngidini setan mlebu ing niyaté lan bisa nemoni akèh alangan ing dalan, lan ing pungkasané ora bakal entuk apa-apa. Nanging yen ana wong nindakake kabecikan tanpa pamer, setan ora bakal ngganggu.

— Geronda, apa cara sing bener kanggo nglakoni disiplin spiritual?

— Kanthi rahasia lan meneng. Karya spiritual iku bab sing alus, lan saben tumindak sing kita lakoni mbutuhake perhatian khusus. Urip spiritual iku 'ilmu saka kabèh ilmu',³³ kaya sing diandharake para Bapa Suci. Sepira kewaspadaan sing dibutuhake! Munggah ing urip rohani iku kaya munggah tangga spiral tanpa pegangan. Yen ana wong munggah tanpa merhatiin saben langkahé, nanging kandha marang dhiri dhéwé: 'Delengen pira dhuwuré aku wis munggah! Lan sepira manèh aku bakal munggah!' — banjur dhèwèké kesandhung lan tiba.

— 'Lan kenapa tangga iki ora ana pegangan?'

— Amarga manungsa iku makhluk bébas lan kudu migunakaké akal sing wis diparingi Gusti. Yen dhèwèké ora migunakaké akalé kanthi bener, piye Gusti bisa nulungi dhèwèké?

— Geronda, apa kesombongan bisa dadi panyebab kekeringan rohani ing sawijining wong?

— Inggih. Yen ana wong sing nyimpen kesombongan, Gusti Allah maringi dheweke tetep ana ing kahanan lesu, ora peduli, adhem, lan apatis. Amarga yen wong sombong kuwi ngrasakake berkahing swarga, dheweke bakal tambah sombong lan mikir yen dheweke pantas nampa kuwi amarga tumindaké dhéwé. Banjur dheweke bakal kandha marang wong liya: 'Ayo padha usaha keras! Delengen apa sing

³³ *Sing Mulya Isichius, Pendeta Yerusalem*. Sabda kang migunani tumrap jiwa marang Theodulus babagan kasadaran lan pandonga. Dikutip saka buku **Dobrotolyubie**. Jilid II. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1992. kaca 183.

wis diparingi marang aku amarga tumindakku!" — lan kanthi cara iki dhèwèké bakal nimbulaké cilaka marang wong liya. Mula saka iku Gusti ngidini wong kaya ngono nampa sangsara, suwéné sing perlu, nganti kesombongané mati ing batiné, nganti dhèwèké putus asa marang dhèwèké dhéwé kanthi makna sing becik lan nyadari apa tegese 'tanpa Aku kowé ora bisa apa-apa.'³⁴

Kesombongan ndadekake wong dadi bahan guyonan

— Geronda, kenapa kita tansah kepengin wong liya ngerti babagan kabecikan kita, senjata urip lan makarya ing kasunyian iku manis lan gampang?

— Wong sing nduwé isi batin ngupaya supaya kabecikane ora katon, lan wong-wong ngajeni lan tresna marang wong kaya ngono, sanajan dhèwèké dhéwé ora nyadari.

Sepira nariké wong sing andhap asor, lan sepira nggrantesé wong sing sombong! Ora ana sing tresna marang wong sombong. Malah Gusti Allah uga ngadhep mbalik saka wong-wong kuwi. Bocah-bocah cilik, nalika weruh ana siji bocah lanang tumindak angkuh, padha wiwit ngguyu marang dhèwèké. Nanging wong sing meneng lan wicaksana diajeni. Yen bocah-bocah weruh wong ing dalan mlaku karo irung munggah, padha langsung ngrasakake wataké kaya apa, banjur mlayu mèlu lan ngguyoni. Aku kelingan siji wong ing Konitsa: saben dina dhèwèké nganggo jas, dasi, lan topi, banjur mlaku kanthi bangga ngliwati alun-alun, sanajan uripé mlarat banget. Bareng bocah-bocah cilik ndeleng dheweke, padha mlayu nyedhaki lan mèlu mburi, niru cara mlane. Pancen bocah-bocah cilik tenan! Lan wong diwasa—pira luwih pinter padha weruh wong sombong! Aja kéliru merga padha meneng, supaya ora nglarani ati; nanging sajatiné atiné ngrasa jijik.

Wong sing ngupaya ngunggahake awake dhewe pungkasané malah dadi bahan guyonan. Aku kelingan nalika aku manggon ing Gunung Sinai,³⁵ ana imam jenenge Savva teka ing kana. Dhèwèké wong sing rada sombong lan egois. Sawijining dina, sawetara Bedouin nggawa barang abot menyang biara. Nalika padha narik barang kuwi, supaya irama mlaku padha padha padha njerit 'sa'wa-sa'wa', sing tegesé 'bareng'. Bapa Savva, krungu swarane padha njerit, mlayu metu menyang pekarangan. 'Aku durung tekan kanthi bener, kok padha wis padha njerit "Savva!"' Lan saiki kabeh wong ing kene padha ngerti aku!" Dhèwèké mikir yèn para Bedouin padha njerit: "Savva, Savva!" Nalika dhèwèké ngomong kuwi, aku langsung ngguyu kenceng. Ya, piye kok kowe ora ngguyu? Carané pikirané manungsa makarya yaiku ngerti kabèh... Yèn ana sethithik arogansi, kabèh dadi kakehan.

— Apa wong tumindak kaya ngono amarga sombong?

— Dhèwèké iku tawanan kesombongan, lan imajinasiné nglaju tanpa kendhali, nganti mengko... Sawijining biksu tau kandha marang aku yèn nalika dhèwèké isih urip ing donya sekuler, dhèwèké tau maringi jubah larang regané marang kenalané. Ing sawijining dina, kabeneran padha ana ing kumpul sing padha. Kawane kuwi lagi nganggo jubah sing persis kuwi. Nalika padha ngobrol, , dhèwèké ujug-ujug kandha: 'Kowe ngerti saka ngendi aku entuk jubah iki? Saka Paris! Lan kowe ngerti regané pira?' Dhèwèké ngomong kuwi ing ngarepé wong sing wis maringi jubah mau minangka hadiah!

— Apa dhèwèké edan?

— Sapa sing luwih bodho tinimbang wong sombong? Sombong ndadekake wong dadi bahan guyonan.

³⁴ Yohanes 15:5

³⁵ Elder Paisios manggon minangka biksu ing Gunung Sinai wiwit taun 1962 nganti 1964. — *Cathetan penyusun*.

Bab 4.

Ayo padha nglawan kesombongan

Kita kudu perang, nanging kita kudu perang kanthi bener

— Geronda, ana pikiran sing kandha yèn aku ngganti ketaatanku, ninggalaké paduan swara lan mandheg nglukis ikon, aku bakal mandheg tansah sombong lan tiba ing godaan.

— Sanajan kowe mandheg nyanyi lan nglukis ikon, nanging ora sengit marang kesombongan, kowe bakal nggawe kesalahan luwih akeh. Lan bakal ana rasa bangga ing penarikanmu uga, luwih bangga maneh, amarga sejatine kowe pengin nyerahake tugasmu supaya kepinginan egoismu ora diwatesi.

— Geronda, apa ora luwih becik ora nindakaké apa-apa tinimbang nindakaké apa-apa kanthi bangga?

— Yen kowe diparingi tugas, tindakna lan rampungna, nanging awas aja nganti kesandung lan tiba. Lan yen kowe kesandung lan tiba, tangi maneh. Elinga yèn kowe kesandung amarga kecerobohan, lan yen kowe diparingi tugas maneh, tindakna, nanging awas aja nganti kesandung maneh. Mung amarga kowe tau tiba sapisan ora ateges kowe ora kena nindakake maneh mengko! Saiki, yen ana wong kandha marang kowe, 'Aja lunga, merga kowe tau tiba kaping pungkasan,' ya aja lunga. Ngerti ora? Nalika kowe diparingi tugas, lakoni, nanging lakoni kanthi bener lan andhap asor. Ora nindakaké apa-apa mung kanggo ngindhari dadi sombong malah luwih ala. Iku kaya nonton pertempuran saka pinggir lapangan, nolak melu gelut supaya ora tatu. Kowe kudu gelut, nanging gelut kanthi bener. Yen ora, gunané kowe apa?

Sedulurmu mbantu kowe ngremuk kesombonganmu

— Geronda, aku nesu nalika para suster ngkritik aku.

— Kowé sombong, mulané kowé nesu. Sedulurmu bisa mbantu kowé ngatasi kesombonganmu yèn kowé ngidini dhèwèké nunjukaké kaluputanmu lan maringi sawatara pitutur. Mangkono atiné dadi suci.

Angel kanggo wong ngenali kesombongané dhéwé, mula dhèwèké kudu nganggep wong liya kaya dhokter lan nampa kabèh obat sing dibutuhaké kanggo mariaké panyakité dhéwé. Saben wong nduwé pasokan obat kanggo tanggané. Dokter sing apik nambani pasien kanthi welas asih lan katresnan; dokter sing ala nambani kanthi niat ala lan kebencian. Lan asring sing kapindho kuwi luwih migunani kanggo wong, amarga persis karo dhokter kaya ngono pisau bedahé bisa motong luwih jero.

— Geronda, aku bodho, mula asring aku ora ngerti kenapa aku dikritik.

— Luwih becik kowe ngomong: 'Aku pinter, nanging kurang andhap asor.' Nalika kesalahmu dituduhake, kowe wiwit golek alesan. Kepiye kowe bisa ngakoni kesalahmu yen kowe ora nate nggawe kesalahan, lan wong liya mung nyalahake kowe tanpa sebab? Wong sing golek alesan nalika wong liya ngkritik iku mateni andhap asor. Nanging wong sing ngakoni kesalahane iku ngendhekaké dhiri, lan diparingi sih rahmaté Gusti.

— Geronda, miturutku aku ora nyoba mbuktekake yèn aku bener, nanging mung péngin nerangake yèn aku wis disalahpahami.

— Aku weruh kowe nduwèni rasa sombong sing didhelikaké, sing katon ing upaya mbeneraké awakmu dhéwé. Aja nganti gawé alesan apa waé, senajan wong liya ngomong apa marang kowe. Njaluk

pangapura kanthi tulus; kuwi wis cukup. Tembung 'ampura aku' lan tobat sing tulus bakal mungkasi rasa sombong.

— Dina iki ana bocah sing dolanan ing arkondar.³⁶ Ibune ngajak dheweke nyuwun pangapunten, nanging dheweke mangsuli, 'Aku ora gelem.' Napa angel banget kanggo sawetara wong ngomong 'Aku nyuwun pangapunten'?

— Kesombongan ngalangi dheweke supaya ora nindakake kuwi.

Pecah rohani ing pribadine

— Geronda, kepiye carane aku bisa mbusak kesombongan saka diriku?

— Yen kowe ndeleng ing jerone awakmu lan ngerti awakmu, kowe bakal weruh kaendahan sing nggegirisi nganti kowe muak marang awakmu dhewe.

Yen wong ora ngendhegake awake dhewe kanthi alamiah lumantar pangertosan dhiri, sih rahmaté Gusti ora bakal bisa manggon ing jerone. Setan bakal dolanan kucing lan tikus karo dheweke saklawasé uripé (sanajan Gusti maringi manungsa umur dawa kaya Metusalah): saiki Setan nyuntikaké pikiran sombong, saiki manungsa kuwi mangsuli nganggo pikiran andhap asor. Saiki siji menang, saiki sijiné. Lan mangkono padha bakal terus mainaké irama sing padha.

— Geronda, aku weruh yèn kabèh biarawati, kalebu sing isih enom, wis ngluwihi aku ing kabecikan.

— Kowé durung nundhukaké awakmu dhéwé, mula wong liya sing nundhukaké kowé. Apa kowé ngerti apa sing ditindakake nalika arep ngluncuraké roket menyang antariksa? Padha ngétung mundur: 'Sepuluh, sanga, wolu, pitu... siji, nol!' Nalika tekan nol, roketé mabur. Sampeyan wis tekan nol; saiki sampeyan bakal mabur munggah. Apa sampeyan tau sinau fisika?

— Inggih, Geronda.

— Wektu wis teka kanggo sinau fisika spiritual, kanggo ngerti kepiye fragmentasi spiritual saka pribadine dumadi.

— Kepiye ta, Geronda?

— Nalika kowe ngarahake perhatianmu marang awakmu dhéwé, ngerti awakmu dhéwé, lan nemokake andhap asor — banjur pecahing rohani pribadimu bakal kelakon, energi rohani bakal kaluar, lan kowe bakal mabur menyang angkasa. Iki siji-sijiné cara mlebu orbit rohani; yèn ora, kowe bakal tetep ana ing orbit donya.

Ora ana gunane wong ngerti sak donya yen dheweke ora ngerti donya batine dhewe. Yen dheweke luwih dhisik ngerti donya batine—yaiku pribadine dheweke—maka dheweke bakal gampang njelajah ora mung bumi nanging uga jagad raya. Nalika sawijining wong ngerti dhiri, pamisahan pribadine kelakon kanthi sendirine, lan dheweke wiwit muter ing orbit spiritual, ngluwihi gaya gravitasi Bumi, ngluwihi tarikan donya. Sanajan dheweke urip ing Bumi minangka manungsa, dheweke ora ngrasakake tarikan dosa utawa, pancen, kepinginan donya apa wae.

— Yen rasa sombong isih ana ing sajroning wong, apa kuwi ateges dheweke ora nduwé pamahaman sing bener babagan awake dhéwé?

— Ya, pamisahan spiritual saka pribadine durung kelakon.

— Dadi kita bali maneh marang andhap asor?

— Mesthi! Wong sing nyimpen rasa sombong durung ngerti awake dhewe. Yen padha ngerti awake dhewe, rasa sombong kuwi bakal sirna. Pangawikan dhiri iku kunci. Tanpa pangawikan dhiri,

³⁶ Arkhondariki — sawijining kamar ing biara-biara Yunani kanggo nampani tamu. — *Cathetan penerjemah.*

ora bakal ana andhap asor. Lan nalika wong, kanthi andhap asor, ngerti awake dhewe, dheweke banjur oleh pangakuan saka wong liya.

— Lan piye yen ana pangertosan dhiri nanging ora ana andhap asor?

— Mula ora ana niat becik, ora ana kabecikan.

Pangkat dhuwur lan watak andhap asor

— Geronda, apa ana rasa sombong ing atiku?

— Sethithik. Paling ora, rasa bangga kudu ana ing wates sing bisa ditrima, ing wates sing wis ditemtokake déning hukum...

— Apa ana ukuran bangga sing bisa ditampa?

— Yen wong sing duwé kabisan, kawruh lan sapituruté rumangsa bangga sethithik, ana kahanan sing ngurangi. Iki mesthi ora ateges yèn bangga kuwi apik, nanging paling ora wong kuwi nduwé alesan. Nanging wong sing ora duwé kabisan utawa kawruh ora nduwé hak kanggo bangga; dhèwèké kudu andhap asor. Yen padha sombong, tegese padha kesasar sakabehe. Contone, perawat rumangsa bangga nalika menahi suntikan penisilin marang pasien lan suhune pasien mudhun. Nanging Fleming, sing nemokake penisilin, iku wong sing andhap asor! Sawise panemuan kuwi, dheweke lelungan menyang Amerika. Wong-wong padha nyambut karo tepuk tangan. Dheweke uga mbalekake tepuk tangan, banjur takon, 'Sapa sing padha dipetuki?' Lan nalika dheweke nyadari yèn iku kanggo dheweke, dheweke kaget! Sing arep tak aturake kaya ngene: sing nemokake penisilin ora sombong, dene perawat sing nyuntik malah ngibing-ngibing. Mulané Basil Agung kandha: 'Prestasi paling gedhé yaiku nalika wong nyekel jabatan dhuwur nanging tetep andhap asor.' Iki sipat sing banget wigati, lan diparingi ganjaran déning Gusti Allah.

Kadhangkala kita nemu kerendahan ati ing perwira militer pangkat dhuwur, lan kadhangkala kita weruh kesombongan ing gendarmes biasa! Ana sawijining sergeant gendarmerie—wong sing rada kasar—nate teka ing selku lan miwiti ngobrol. 'Aku polisi, aku iki, aku iku!' Sanajan dhèwèké dadi kepala kabèh gendarmerie, ora bakal ngomong kaya ngono. Ngeri tenan! Nanging ana wong-wong sing sugih, nduwèni pangkat dhuwur lan bakat, nanging isih nduwèni andhap asor lan prasaja kaya ngono. Perwira militer pangkat dhuwur ora nganggo seragam supaya ora nampa pakurmatan. Aku kelingan siji jenderal sing nduwé akèh medali perang, nalika dhèwèké nyiapaké dhéwé kanggo pawai kandha: "Aku arep lunga manèh, nggawa medali-medali iki..." Lan ana siji manèh, sing mung nduwé siji garis minangka hiasan, tansah nganggo seragamé mung kanggo mameraké medali-medali kuwi. Dheweke malah nyulam epaulet sing ambané kakehan, nganti meh kena sanksi, amarga miturut peraturan epaulet kudu duwé ambané sing wis ditemtokake. Kasihan tenan!

— Dadi, yen ana wong bangga njabat jabatan sing asor, apa kuwi mung nuduhake kebodhoané dhéwé?

— Ora mung sepisan, nanging bola-bali!

Aja ngaku-ngaku marang apa sing wis diparingi Gusti

— Geronda, aku bangga karo kemampuan fisik lan karunia rohani sing, miturut kapercayaanku, tak duwé.

— Napa kowe bangga? Apa kowe sing nggawe swarga lan bumi?³⁷ Aja njupuk pujian kanggo apa sing wis diparingi Gusti, lan aja nyoba nuduhake yen kowe duwe apa sing sejatine ora kowe duwe.

³⁷ Bandhingna karo 2 Raja 19:15; Nehemia 9:6; Ester 4:17; Yesaya 37:16; Yeremia 39:17.

Ucapna marang awakmu dhewe: 'Gusti, ing kelemahanku, wis maringi aku sawetara karunia supaya aku ora kuciwa utawa krasa sengsara. Saiki aku kudu ngembangaké karunia-karunia iki supaya aku sugih rohani. Kamulyaning marang Panjenengan, Gustiku! Aku matur nuwun amarga Panjenengan wis welas asih marang aku lan wis nulungi aku. Kowe nganggep kabèh karunia iku kagunganmu dhéwé, nanging apa pancèn iku kagunganmu? "Apa sing kowe duwé sing ora kowe tampa?"³⁸ Ing kéné dibutuhaké kecerdasan sing cepet; ing kéné kowé kudu migunakaké akal kanggo nyadari yèn kabèh karunia asalé saka Gusti. Yèn sih rahmaté Gusti ninggalaké kita, kita ora bakal bisa nindakaké apa-apa. Iku prasaja. Ayo ngomong ana wong sing nduwé kaprigelan tartamtu lan bangga karo kuwi. Kaping pisan, kudu mikir saka ngendi kaprigelan kuwi asalé. Gusti sing paring kaprigelan kuwi marang dhèwèké. Apa sing wis ditindakake dheweke dhéwé? Ora ana apa-apa. Contone, Gusti wis maringi wong iku ukuran kapinteran sing luwih gedhe, lan dheweke bisa ngelola usahane dhéwé lan urip nyaman. Napa saiki dheweke kudu bangga karo kasuksesane? Yen sih rahmat Gusti ditarik saka dheweke, dheweke bisa nganti utang lan pungkasané mlebu penjara.

Ing kahanan apa wae, sapa wae sing duwe bakat nanging ora andhap asor, lan nglarani atine tanggane nganggo tumindak mbantah, meksa Kristus ngendhokake sekrup ing sirahé sethithik, supaya metu andhap asor kanthi paksa. Contone ana wong sing kepengin mindhah watu gedhe nanging ora bisa, amarga kurang pinter. Banjur ana wong liya sing luwih wicaksana teka marang dheweke lan kandha, 'Wah, kok kowe ora ngerti?' Dheweke njupuk besi panjang lan, digunakake minangka tuas, kanthi gampang mindhah watu kuwi. Yen dheweke tumindak kaya ngono, apa ora pantes Gusti ngendhokake sekrup ing sirahé sethithik? Sawetara pangkotbah kondhang ngalami kélangan tembung nganti ora bisa ngucapaké siji tembung! Mangkono carané dhèwèké kapaksa andhap asor. Lan apa sing bakal kelakon yèn Gusti ngidini pangkotbah kaya ngono ngomong tanpa alangan? Gusti nahan saben wong kanthi caraé dhéwé, supaya ora ngrusak awaké dhéwé.

Kita kudu ati-ati banget supaya ora ngaku minangka kagungan kita dhéwé karunia sing wis diparingaké Gusti. Kita kudu matur nuwun marang Gusti lan eling supaya ora kabuktèn ora pantes nampa karunia kuwi. Ing wektu sing padha, kita kudu ngrasakaké rasa prihatin marang wong-wong sing durung diparingi karunia kaya ngono déning Gusti, lan ndedonga kanggo wong-wong mau. Lan nalika kita weruh wong sing luwih asor tinimbang kita ing sawetawis bab, ayo padha kandha marang awak dhewe: 'Yen dheweke nduweni karunia sing wis diparingake Gusti marang aku, mesthine dheweke wis dadi wong suci saiki. Aku ora mung gagal ngembangake karunia sing diparingake marang aku, nanging aku uga ngapusi Gusti kanthi ngaku yèn iku prestasiku dhéwé.' Mesthi wae, Gusti ora nesu nalika ana wong sing nganggep karunia sing diparingake marang awake dhewe iku kagungané dhéwé. Iku mung amarga Gusti ora bisa maringi karunia sing luwih gedhé, supaya ora nimbulake cilaka marang wong mau. Nanging yèn wong tumindak prasaja lan andhap asor lan ngakoni yèn karuniané asalé saka Gusti, Gusti bakal maringi karunia liyané uga.

Amarga kesombongan, kita ndadekake awaké dhéwé sengsara, amarga kita nolak peparing sing diparingaké Gusti, lan kita uga nyedhihaké Gusti, amarga Panjenengané ngrasakaké lara nalika ndeleng kita ora seneng. Sanadyan Panjenengané duwé kasugihan sing akèh banget sing bisa diparingaké marang kita, Panjenengané nahan supaya ora nimbulaké cilaka marang kita. Dadi, apa sing kelakon? Yen Panjenengané maringi kita peparing apa waé, kita wiwit ngremehake wong liya kaya lalat, lan ngina wong-wong mau nganggo tumindak sombong kita. Yen Panjenengané ora maringi kita apa-apa, kita banjur putus asa. Banjur Gusti Allah ngendika: 'Yen Aku maringi peparing marang wong-wong mau, wong-wong mau dadi sombong, nglarani awaké dhéwé lan tumindak angkuh marang wong liya.

³⁸ 1 Kor. 4:7

Yen Aku ora maringi, padha sengsara lan nandhang sangsara. Mula Aku ora ngerti apa sing kudu ditindakake."

Ayo padha matur nuwun marang Gusti ora mung kanggo peparing sing wis diparingake marang kita, nanging uga amarga Panjenengané wis nyipta kita dadi manungsa. Sawise kabèh, Panjenengané iku panguwasané omahé dhéwé, mula Panjenengané bisa waé nyipta kita dadi ula, kalajengking, kura-kura, keledai piaraan, utawa keledai. Ayo padha ngendika kaya ngene: 'Gusti Allah bisa waé nggawe aku dadi keledai; aku bisa waé pungkasané nduwé tuan sing kejem sing bakal muat beban 150 kilogram lan nggebuk aku, nanging Panjenengané ora nindakake kuwi.' Panjenengané bisa waé nggawe aku dadi ula utawa kalajengking, nanging Panjenengané ora nindakake kuwi. Panjenengané bisa waé nggawe aku dadi kura-kura, babi, kodhok, nyamuk, lalat, lan sapituruté, nanging Panjenengané ora nindakake kuwi. Apa sing digawé Panjenengané marang aku? Manungsa. Lan apa aku wis nggunakake kurnia sing wis diparingake marang aku? Ora." Yen ana wong sing ora mikir kaya ngene, sanajan dheweke katon saleh ing mata wong liya, dheweke iku wong sing paling licik ing donya, amarga dheweke ora ngapusi manungsa, nanging ngapusi Gusti Allah, sing wis maringi kurnia sing akèh banget. Nanging yen dheweke mikir kanthi bener, sanajan wis nggayuh pucuking rohani lan nindakake ewonan mujijat saben dina, swara batine ora bakal kandha yen dheweke nindakake apa-apa sing istimewa, amarga dheweke nyandhakake kabeh mau marang Gusti, dene dheweke dhewe mikir apa dheweke pantes nampa apa sing wis diparingi Gusti. Wong kaya ngono ing urip iki nampa sih marang sih lan dadi wong sing kebak sih, amarga andhap asor wis dadi kahanan alamiah kanggo dheweke. Lan yen dheweke maringi kabèh pujian marang Gusti lan dadi abdi sing sukur marang Gusti, mula ing urip sing bakal teka dheweke bakal krungu: 'Apik tenan, abdi sing becik lan setya: kowe wis setya ing bab-bab cilik; aku bakal masrahaké kowe ing bab-bab gedhé.'³⁹

Bagéan 3.

Panghakiman — ketidakadilan paling gedhé

'Mung Gusti Allah sing ngadili kanthi adil, amarga mung Panjenengané sing ngerti atiné manungsa. Kita, sing ora nduwé pangadilan adil saka Gusti Allah, ngadili "miturut katonané," mula kita ngukum lan nuduh wong liya kanthi ora adil'

Bab 1.

"Aja ngadili, supaya kowe ora diadili"⁴⁰

Panyingkiran kebak ketidakadilan

- Geronda, aku krasa gampang banget ngadili lan ngukum.
- Kapasitasmu kanggo ngadili iku karunia saka Gusti, nanging saiki disalahgunakake dening setan sing meksa kowe ngukum lan nindakake dosa. Mula, nganti kapasitase ngadili kowe wis disucèkaké lan disangkrèkaké, nganti pencerahan ilahi teka, aja percaya marang panemumu dhéwé. Yen

³⁹ Mat. 25:21

⁴⁰ Mat. 7:1

kemampuan wong kanggo ngadili durung resik, nanging padha nyampuri urusan wong liya lan ngadili wong liya, dheweke tansah kecemplung ing panghakiman.

— Lan kepiye carane daya pangadilan bisa disucèkaké?

— Iku kudu disucèkaké. Kowe bisa uga nduwèni niat lan karsa sing apik, nanging apa kowe yakin yèn kowe tansah mènèhi paugeran sing bener? Nanging paugeranmu iku manungsawi, donya. Upayakna mbebasanaké awakmu saka manungsawi, supaya bisa nggayuh lila brata, supaya pencerahan Ilahi bisa rawuh lan paugeranmu bisa dadi rohani, Ilahi. Banjur pangadilanmu bakal cocog karo kaadilan Ilahi, dudu manungsa; bakal selaras karo katresnan lan sih-rahmaté Gusti, dudu karo logika manungsa. Mung Gusti sing ngadili kanthi adil, amarga mung Panjenengané sing ngerti atiné manungsa. Kita, amarga ora ngerti paugeran adil saka Gusti, padha ngadili 'miturut penampilan', sak lumahan, mula padha ngukum lan nuduh wong liya kanthi ora adil. Pangadilan manungsa iku ketidakadilan paling gedhe. Elinga apa sing diomongake Kristus: 'Aja ngadili miturut penampilan, nanging adili kanthi paugeran adil.'⁴¹

Kita kudu tansah ngati-ati banget; kita ora bakal bisa ngerti kahanan sing saktenane. Pirang-pirang taun kepungkur, ana sidroe diaken sing taat manggon ing sawijining biara ing Gunung Athos, sing sawijining dina ninggalake biara lan bali menyang donya, menyang tanah kelairane. Ing wektu kuwi, para bapa nduweni panemu sing beda-beda babagan dheweke. Nanging apa sing wis kelakon? Ana wong nulis marang dhèwèké kandha yèn adhiné isih padha susah golek panguripan, lan amarga wedi yèn padha kesasar saka dalan sing bener, dhèwèké lunga mbantu. Dhèwèké oleh gawéan ing salah siji pabrik lan urip luwih prasaja tinimbang nalika ing biara. Sawisé mbiyantu adhiné ngatur urip, dhèwèké ninggalaké pakaryané lan bali menyang biara. Sang abbot, nalika weruh yèn dhèwèké wis paham kabèh—aturan biara, kawajiban patuh, lan sapituruté—panjenengané takon saka ngendi dhèwèké sinau kabèh mau. Banjur dhèwèké mbukak manah lan nyritakaké kabèh marang sang abbot. Abot banjur ngandhani uskup, lan uskup langsung ngangkat dhèwèké dadi imam. Dhèwèké banjur menyang sawijining biara ing papan sing adoh, ing kono dhèwèké urip kanthi tapa brata sing ketat, nggayuh kasucian lan maringi pitulungan rohani marang akèh wong. Déné wong-wong sing ora ngerti kepiyé pungkasan critané, bisa uga isih ngukum dhèwèké nganti saiki.⁴²

Kita kudu banget ati-ati karo ngukum! Sepira ora adilé sing kita lakoni marang tangga teparo nalika kita ngukum wong! Sanajan sejatine kita nindakake ora adil marang awak dhéwé, dudu marang wong liya, amarga Gusti mbalèk saka kita. Ora ana sing luwih mbenci Gusti kajaba ngukum, amarga Gusti iku adil, lan ngukum iku kebak ora adil.

Kepiye kita bisa ngadili

— Geronda, kenapa aku kerep kecemplung ing jebakan ngadili?

— Amarga kowe ndelok wong liya. Kowe penasaran lan kepengin ngerti apa sing ditindakake siji sedulur wadon, apa sing ditindakake sedulur wadon liyane. Kowe nglumpukake bahan supaya setan duwe perkara kanggo digarap lan bisa nuntun kowe menyang panghakiman.

— Biyen aku ora tau merhatiin kaluputan wong liya, nanging saiki aku weruh lan aku ngadili wong-wong mau...

— Saiki kowe weruh kaluputan wong liya amarga kowe ora weruh kaluputanmu dhéwé.

— Geronda, saka ngendi pikiran ngadili iki asalé?

⁴¹ Yohanes 7:24

⁴² Ing prastawa iki, tumindaké wong iki bertentangan karo kanon-kanon Gréja lan disiplin klerikal lan ora bisa dianggep bener. Sepuh Paisios nyebutaké tuladha iki kanggo mbuktèkaké yèn panghakiman 'miturut penampilan njaba', sanadyan katon bener, bisa dadi ora adil marang sawijining wong. — *Cathetan panyusun*.

— Saka kesombongan, yaiku saka ajining dhiri lan kecenderungan mbenerake awaké dhéwé.

— Geronda, apa panghakiman iku asalé saka kurangé katresnan?

— Iki bisa kelakon amarga kurang tresna lan amarga ngremehake. Nalika kowe kurang tresna, kowe ora sabar marang kesalahan wong liya; kowe ngremehake lan ngina wong-wong mau ing pikiranmu. Banjur teka 'tangelashka', sing nyurung supaya padha nggawe kesalahan maneh; kowe weruh kuwi, ngukum maneh, lan banjur miwiti ngremehake wong-wong mau.

— Geronda, kadhangkala ana adhine wadon sing tak kerja bareng ngganggu aku, lan aku ngadili dheweke.

— Kepiye kowe ngerti pinten 'tangelashkas' sing lagi diadhepi adhine wadon kuwi saiki iki? Mbok menawa ana limang puluh setan sing nyerang dhèwèké, nyoba ngalahké dhèwèké, supaya kowé banjur bisa ngomong, 'Ah, ya iku wong kaya ngono.' Lan nalika padha weruh yèn kowé wis ngadili dhèwèké, limang atus setan bakal teka ngremehké dhèwèké ing ngarepmu manèh, supaya kowé tambah ngadili dhèwèké. Contone, kowe bisa ngomong: 'Adhik, aja dilebokake barang kuwi ing kono; iku kudune ana ing kene.' Esuke, tangelashka bisa nggawe dheweke lali karo apa sing wis kowe kandhakake lan mbalekake barang kuwi menyang panggonane sing lawas. Dheweke bakal nindakake kesalahan liyane, lan kowe bakal miwiti mikir ing atimu: 'Apa aku ora wis ngandhani dheweke wingi, nanging saiki dheweke nindakake maneh sing padha! Dheweke uga wis nyebabake masalah kanthi cara liya!' Ing titik iki, kowe lagi ngadili dheweke lan ora bisa nahan ngomong: "Adhik, apa aku ora wis ngomong aja nyelehake kuwi ing kono? Iki dadi berantakan. Kowe nggodha aku karo tumindakmu!" Lan kuwi: setan wis ngrampungake tugase! Dheweke wis nggawe kowe ngukum dheweke lan ngrusak hubunganmu karo dheweke. Lan dheweke, sing ora nyadari yèn kowe sing nyebabake kecerobohane, bakal ngrasakake rasa salah amarga wis nggawe kowe nesu, lan bakal kecemplung ing sedhih. Delengen carane liciké tangelashka makarya, nanging kita isih ngrungokake dheweke.

Mula, aja ngadili sapa waé; ngadilana mung tangelashka, sing wis malih saka malaikat dadi setan, lan tinimbang tobat malah saya licik lan jahat, lan ngupaya sak kuwate kanggo nuntun makhluké Gusti marang karusakan. Sing Jahat ngajak wong nindakake tumindak aneh lan nyebabake kekacauan, nalika bebarengan nandurake pikiran panghakiman marang wong liya, saéngga ngalahake loro-lorone. Nanging wong sing nyebabake kekacauan banjur ngrasakake rasa salah lan tobat, dene wong liya sing nghakimi malah mbenerake awake dhewe, dadi sombong lan tiba kaya Sing Jahat tiba — amarga kesombongan.

Kurnia Gusti ninggalake wong sing ngadili

— Pak Tuwa, nalika ana pikiran nglawan wong marang aku, apa mesthi iku panghakiman?

— Apa kowe ora nyadari iki nalika semana?

— Kadhangkala aku nyadari kasep.

— Upayakna nyadari kesalahmu sakcepete lan nyuwun pangapura marang sedulur wadon sing wis kok vonis, uga marang Gusti, amarga panghakiman dadi alangan kanggo pandonga. Rahmaté Gusti kanthi alamiah mundur saka panghakiman, lan kadhemmen mlebu ing sesambunganmu karo Gusti. Kepiye kowe bakal ndonga sawisé kuwi? Atimu bakal dadi kaya es, kaya watu.

Ngadili lan ngumpat iku dosa sing paling nggegirisi; kuwi luwih kuwat tinimbang dosa liyane lan ngusir sih rahmaté Gusti. 'Kaya banyu mateni geni,' kandha St. John Climacus, 'mangkono pangadilan mateni sih rahmaté Gusti.'⁴³

⁴³ Yohanes saka Sinai. Tangga. Athena, 1969. kaca 145.

— Geronda, aku turu nalika ibadah esuk.

— Mbok menawa kowe wis ngadili sedulur wadon? Kowe ndeleng samubarang saka njaba wae lan ngadili wong liya; mulane kowe ngantuk nalika ibadah. Nalika wong ngadili lan ora ndeleng samubarang sacara rohani, dheweke kelangan kekuwatan rohani. Lan nalika dheweke kelangan kekuwatan, dheweke bakal kroso ngantuk utawa kosok baline, nandhang insomnia.

— Geronda, aku kerep dosa amarga keserakahan mangan.

— Saiki, kowe kudu ngfokusake kabeh perhatianmu marang kebiasaan ngadili iku. Yen kowe ora mandheg ngadili, kowe uga ora bakal bisa mbebasake awakmu saka keserakahan mangan. Wong sing seneng ngadili iku ngusir sih rahmaté Gusti saka awake dhéwé, dadi ora duwé pangayoman lan mulané ora bisa mbeneraké tumindaké. Lan yèn dhèwèké ora nyadari kasalahané lan ora ngendhekaké awak, dhèwèké bakal terus-terusan tiba. Nanging yèn dhèwèké mangertèni lan nyuwun pitulungan marang Gusti, sih rahmaté Gusti bakal bali.

Wong sing ngadili wong liya tiba ing dosa sing padha

— Pak Tuwo, kenapa iki kelakon: nalika aku ngadili sedulur wadon amarga sawijining kaluputan, banjur aku dhéwé nindakake kaluputan sing padha?

— Yen ana wong ngukum wong liya amarga sawijining prakara, nanging ora nyadari kesalahane dhéwé lan ora tobat, biasané wong kuwi bakal tiba ing dosa sing padha. Iki kelakon supaya wong kuwi nyadari kesalahane dhéwé. Amarga katresnané, Gusti ngidini wong ngalami kahanan sing padha karo wong sing wis diadili. Contoné, yèn kowe kandha yèn ana wong iku serakah, lan ora ngerti apa sing wis kowe adili, Gusti bakal narik rahmaté lan ngidini kowe uga kecemplung ing keserakahan — lan kowe bakal miwiti nimbun. Nganti kowe nyadari kejatuhanmu lan nyuwun pangapura marang Gusti, hukum-hukum rohani bakal terus lumaku.

Supaya sampeyan luwih mangertos, aku bakal nyritakaké crita saka uripku dhéwé. Nalika aku manggon ing Biara Stomion, aku krungu yèn salah siji kancaku sekolah wis nyimpang saka dalan sing bener. Aku ndedonga supaya Gusti maringi inspirasi marang dhèwèké supaya teka lan ketemu aku ing biara. Aku malah nyalin sawetara petikan bab pangapuran saka Kitab Suci lan Bapa-Bapa Agung. Lan sawijining dina dhèwèké teka. Kita ngobrol, lan katoné dhèwèké wis mangertèni kabèh. Dhèwèké wiwit kerep teka menyang biara karo anaké, nggawa lilin, lenga, lan kemenyan kanggo gréja. Ing sawijining dina, sawetarakenalanku—pengembara saka Konitsa—ngandhani aku: "Geronda, wong wadon iki pura-pura. Dheweke nggawa lilin lan kemenyan ing kene, nanging ing kutha dheweke isih terus dolan karo para perwira." Nalika dheweke teka maneh ing biara, aku wiwit mbrudhag dheweke ing gréja: "Metu saka kene, kowe wis nggawe ambu ora enak ing saindenging panggonan iki!.." Wanita kasihan kuwi lunga karo nangis. Sawisé sawetara wektu, aku ngrasakaké perjuangan nafsu daging sing kuwat. "Apa iki? Aku durung tau ngalami godaan kaya ngene sadurunge. Apa sing kedadeyan?" Aku ora bisa nemokake sababe. Aku ndedonga—nanging ora sirna. Aku mangkat munggah Gunung Gamila.⁴⁴ "Aku luwih milih dipangan beruang," pikirku. Aku munggah luwih dhuwur, nanging godaané ora sirna. Ana kapak cilik gantung ing sabukku. Aku njupuk lan nggebuk sikilku telu kaping, ngarep-arep lara kuwi bisa ngilangake godaan. Getih mili mlebu sepatu botku, nanging godaan kuwi ora sirna. Dumadakan, pikiran bab wanita kuwi nyamber ing pikiranku. Aku kelingan tembung-tembung sing tak kandhakake marang dheweke. "Ya Gusti," pikirku, "aku mung ngrasakake sethithik sangsara neraka iki, nanging dheweke urip karo iki terus-terusan!... Gusti, apura aku amarga wis ngadili dheweke." Lan langsung

⁴⁴ Gamila iku jeneng pucuk gunung ing Gunung Pindus. — *Cathetan penyusun*.

aku krasa ademing swarga; perjuangané wis rampung. Apa kowe weruh apa sing ditindakake pangadilan?⁴⁵

Yen kita ngapura kesalahan wong liya, Gusti bakal ngapura kesalahan kita dhéwé

— Geronda, dina iki nalika nglumpukaké woh zaitun aku ngadili sawatara sedulur awéwé amarga padha ora merhatosaké pakaryané.

— Kowe ngerti, tinggalna ngadili lan nyalahake wong liya, yen ora Gusti uga bakal nyalahake kowe. Apa kowe tau nyelehake zaitun sing rada bosok bareng karo sing apik?

— Ora, aku nyoba ora.

— Yen Kristus mbedakake kita kanthi teliti kaya ngono ing Pengadilan Pungkasan, kita bakal kesasar! Nanging yen kita ngapura kesalahan wong liya lan ora ngukum, mengko kita bakal bisa kandha marang Kristus: 'Gusti, lebokake aku uga ing swarga, ing pojokan cilik!' Apa kowe kelingan apa sing kacathet ing Kitab Rama bab biksu sing lalai sing dislametake amarga dheweke ora ngadili wong liya? Nalika wayahe mati teka, dheweke ceria lan tentrem. Banjur, kanggo kapentingan rohani para bapak sing padha kumpul saka sel liyane, sang tuwa takon marang dheweke: 'Sedulur, kenapa kowe ora wedi mati, padahal kowe urip sembrono banget?' Sedulur iku mangsuli: 'Bener menawa aku urip sembrono, nanging wiwit aku dadi biksu, aku wis nyoba ora ngadili sapa wae; mulane, saiki aku bakal ngandhani Kristus: 'Kristus, aku iki wong sing ala, nanging paling ora aku wis netepi dhawuh Panjenengan: "Aja ngadili, supaya kowe ora diadili "⁴⁶ "' "Begja kowe, sedulur," pangandikane tuwa marang dhèwèké, "awit kowe wis éntuk kaslametan tanpa upaya."⁴⁷

— Geronda, sawetara wong pracaya, nalika weruh wong sing urip ing dosa, padha kandha: 'Dheweke ana ing dalan lurus menyang neraka!'

— Ya, sanadyan wong donya bisa mlebu neraka amarga pesta pora, wong rohani bisa mlebu neraka amarga ngadili... Ora ana sing bisa ngomong marang sapa waé yèn dhèwèké bakal mlebu neraka. Kita ora ngerti carané Gusti Allah makarya. Pangadilané Gusti Allah iku jurang jero. Kita ora kena ngukum sapa waé, amarga kanthi mangkono kita njupuk paukuman saka tangané Gusti lan ndadèkaké awaké dhéwé dadi déwa. Yen Kristus takon marang kita ing Dina Paukuman, mung wektu kuwi kita bakal maringi panemu...

Bab 2. Perjuangan Nglawan Panghakiman

Yen kita nggatekake urusan dhéwé, kita ora bakal ngadili

— Geronda, nalika aku weruh ana kekacauan ing masyarakat, aku ngadili iku ing pikiranku.

⁴⁵ Liwat critane, Eyang Paisios nuduhake manawa, demi katresnan Kristus, piyambakipun sampun siyap ngadhepi martir. Katresnané Kristus murub ing atiné lan nyurung dhèwèké tumindak tapa brata sing ekstrim lan sabar nampa sangsara. Faktor panyurung ing balik tumindak kuwi dudu kebencian marang badan, nanging katresnan marang Kristus. Tuladha sing padha ditemokaké ing uripé para wali (delengen uripé Martinian sing Kinurmatan, 13 Februari). Elder Paisios nyritakaké crita iki kanggo nuduhaké carané sih rahmaté Gusti Allah ninggalaké wong amarga panghakiman, lan ora ana maksudé nyaranaké iki minangka cara nglawan godaan daging. — *Cathetan penyusun*.

⁴⁶ Mat. 7:1

⁴⁷ Delengen *To Mega Gerontikon*. Jilid I. Thessaloniki, 1994. kaca 344

— Atur omahmu dhewe, lan aja ndeleng kekacauan omahé wong liya. Ati-ati marang awakmu dhewe, ora marang wong liya. Apa sing wis kok lakoni dina iki?

— Aku lagi ngusap bledug.

— Apa kowe lagi ngusap bledug barangé wong liya utawa barangmu dhéwé?

— Sayangé, saka barangé wong liya.

Delengen, kowe bakal miwiti nggarap awakmu dhéwé nalika kowe mandheg kasengsem karo apa sing ditindakake wong liya. Yen kowe fokus marang awakmu dhéwé lan mandheg ndelok wong liya, kowe mung bakal weruh kekuranganmu dhéwé, lan ora nyadari kekurangané wong liya. Banjur kowe bakal kelangan kapercayan marang awakmu dhéwé—ing cara sing apik—lan mung bakal ngadili awakmu dhéwé. Kowe bakal ngrasakake dosa-dosamu dhéwé lan ngupaya ngilangi kelemahanmu. Banjur, nalika kowe weruh ana kelemahan ing wong liya, kowe bakal kandha marang awakmu dhéwé: 'Apa aku pancen wis ngungkuli kelemahanku dhéwé? Képiye aku bisa nuntut kaya ngono marang wong liya?' Mula saka iku, tansah mriksa lan ngawasi awakmu dhéwé supaya ora ana kesombongan sing ndhelik, lan nglakoni nyalahake awakmu dhéwé kanthi wicaksana supaya ora ana panghakiman ing batin. Kanthi mangkono kowe bakal bener.

— Geronda, Abba Isaac nulis: 'Yen kowe tresna marang kasucian... sawise mlebu ing kebon anggur atimu, kerjo ing kono, cabuti hawa napsu saka jiwamu, lan usaha supaya ora ngerti kejahatan manungsa.'⁴⁸ Apa maksude kuwi?

— Dheweke maksudé supaya ngadhepake ati lan nggarap dhiri dhéwé. Képiye para wali bisa nggayuh kasucian? Padha ngadhepake ati lan mung ndeleng hawa napsu dhéwé. Liwat panghakiman dhiri lan pangreprochan dhiri, selubung saka mripat atiné diangkat, lan padha wiwit ndeleng kanthi cetha lan jero. Padha nganggep dhiri luwih asor tinimbang kabèh wong lan nganggep saben wong liya luwih apik tinimbang dhiri dhéwé. Padha ndeleng kaluputané dhéwé gedhé, lan kaluputané wong liya cilik, amarga padha ndeleng nganggo mripat jiwa, dudu nganggo mripat jasmani. Mula saka iku padha kandha bab dhéwé: 'Aku luwih ala tinimbang kabèh wong.' Mripat rohanié wis resik lan dadi landhep, saéngga padha weruh kaluputané dhéwé — serpihan — kaya balok kayu. Kita, sanadyan kaluputan kita kaya balok, ndeleng kaya ranting⁴⁹ utawa malah ora katon babar pisan. Kita mriksa wong liya nganggo mikroskop. Dosa wong liya katon gedhe banget kanggo kita, dene kita ora weruh dosa kita dhéwé, amarga mripat atiné durung resik.

Sing paling penting yaiku mripat atiné kudu dibersihaké. Nalika Kristus takon marang wong wuta, 'Saiki kowe weruh wong-wong piye?', wong mau mangsuli, 'Kaya wit-witan',⁵⁰ amarga paningalé durung pulih saktenané. Sawisé paningalé pulih kabèh, dhèwèké wiwit weruh kanthi cetha. Yen wis nggayuh kahanan rohani sing becik, wong bakal weruh kabèh kanthi cetha lan ngapura kabèh kekurangan wong liya—kanthi makna positif—amarga padha ndeleng nganggo pandelengan rohani, dudu pandelengan manungsa.

Yen kita ngapura wong liya, kita ora ngukum

— Nalika pikiran angkuh lan ngadili teka marang aku, aku nyoba ngapura wong liya. Apa iki ambruk utawa perjuangan, Geronda?

⁴⁸ Kutipan saka: Wulang Ascetic Abba Isaac saka Suriah. Moskow, 1993. kaca 262

⁴⁹ Bandhingna karo Mat. 7:3

⁵⁰ Bandhingna Markus 8:24

— Iku perjuangan. Yen wong ndelok kaku karo cangkem mbukak, lalat bisa mabur mlebu ing kono. Mesthi wae dheweke bakal ngeluarke, nanging luwih becik nyoba nyegah lalat supaya ora mabur mlebu saka wiwitan.

— Geronda, aku kerep nemokake awaké dhéwé ngadili wong liya nalika ndelok.

— Sejatine, ora mungkin ora ndeleng apa sing kedadeyan ing sakupenge kowe. Nanging, kowe kudu ngembangake kebijaksanaan supaya bisa ndeleng kahanan sing ngurangi kesalahan lan menèhi alesan marang wong liya. Banjur kowe bakal ndeleng wong-wong mau kanthi pandangan sing luwih positif.

— Geronda, nalika ibadah, ana pikiran teka ing atiku kenapa siji sedulur wadon ora teka ing paduan suara, kenapa sing liyane nyanyi alon banget, mula aku terus-terusan ngadili.

— Napa sampeyan ora mikir menawa mbok menawa adhine kuwi kesel, utawa mbok menawa dhèwèké lagi lara lan ora turu, mulané dhèwèké ora nyanyi? Aku ngerti para sedulur wadon sing sanajan lagi lara lan demam, meh ora bisa narik sikilé, nanging isih tetep teka tugase lan nyoba supaya ora ana sing weruh apa-apa, supaya ora dibebasake saka tugase lan ora ana sedulur wadon liyane sing kudu nggantèkaké, sing banjur kudu kerja kanggo loro. Apa kuwi ora nyentuh atimu?

— Ya, nanging aku ora tansah bisa golek alesan kanggo adhiku nalika dheweke tumindak kasar.

— Apa kowe tau mikir yen adhine tumindak kasar kanggo ndhelikake kabecikane? Aku ngerti wong-wong sing sengaja gawe masalah supaya wong-wong sing ora merhatiin awake dhewe padha ngomong ala marang dheweke. Utawa mbok menawa adhine tumindak kasar amarga dheweke kesel, nanging banjur langsung tobat. Dheweke wis tobat marang tumindaké, nanging kowe isih terus ngukum dheweke. Ing paningalé wong liya dheweke katon isin, nanging ing paningalé Gusti dheweke dimulyakaké.

— Geronda, aku rada sempit pikiran: aku ora tau nyelehake awakku ing panggonane wong liya kanggo mbela kesalahane.

— Delengen kanthi welas asih marang wong sing kliru, lan muji Gusti Allah amarga apa sing wis diparingake marang kowe; yen ora, mengko Panjenengané bisa ngendika marang kowe: 'Aku wis maringi kowe akèh banget, kok kowe tumindak kasar marang Aku?' Pikirna apa sing wis diduwèni wong kuwi ing jaman biyèn, kesempatan apa sing diduwèni kanggo ngembangaké dhiri, lan kesempatan apa sing wis kowe duwèni nanging ora kowe gunakaké. Kanthi mangkono, kowe bakal bungah marang berkah sing wis diparingaké Gusti marang kowe, ngluhuraké Panjenengané, lan ngendhegaké dhiri. Ing wektu sing padha, sampeyan bakal ngrasakake katresnan lan welas asih marang sedulurmu sing ora nduwé kesempatan sing padha kaya sampeyan, lan sampeyan bakal ndedonga kanggo dhèwèké saka jeroné atimu.

Ana wong sing nindakake kejahatan abot, nanging ana akèh kahanan sing ngurangi kesalahané. Sapa sing ngerti kahanané wong-wong mau ing paningalé Gusti? Yen Gusti ora nulungi kita, mbok menawa kita uga wis dadi preman. Ayo diomongké ana penjahat sing wis nindakake rong puluh kaluputan; aku ngukum dhèwèké, nanging aku ora ngerti kepiye kahanané biyèn. Sapa sing ngerti pinten kaluputan sing wis ditindakké bapaké!... Mbok menawa dhèwèké diutus nyolong wiwit isih cilik? Banjur, nalika isih enom, dhèwèké nglampahi pirang-pirang taun ing panjara, ing kono dhèwèké diajari déning maling sing wis pengalaman. Dhèwèké bisa waé nglakoni ora mung rong puluh, nanging patang puluh tindak kejahatan, nanging dhèwèké bisa nahan dhiri. Déné aku, kanthi kecenderungan warisan lan cara ngopeni, mesthiné saiki wis bisa nindakake mujijat. Apa aku wis nindakake mujijat? Ora, aku durung. Dadi ora ana alesan kanggo aku. Nanging sanajan aku wis nindakake rong puluh mujijat—lan

sejatine aku bisa nindakake patang puluh—isih ora ana alesan kanggo aku. Kanthi pikiran kaya ngono, kita nyingkiri pangadilan lan rada melembutake ati sing wis atos.

Aja cepet-cepet nyimpulake

— Geronda, apa sing bisa mbantu aku supaya ora ngadili wong liya?

— Apa pancen mesthi kaya sing kok kira? Ora. Ya wis, kandhaa: 'Aku ora mesthi mikir kanthi bener; aku kerep salah.' Contone, ing kahanan kaya ngene aku mikir kaya ngene, nanging ternyata aku salah. Ing wektu liyane aku ngadili wong, nanging ternyata aku tumindak ora adil lan tanpa alesan. Mula saka iku, aku ora kena ngrungokake pikiranku dhéwé.' Saben wong ana wektu nalika kita kleru ing prasangka. Yen kita kelingan wektu nalika kita salah ing panilaian, kita bakal nyingkiri ngadili. Sanajan ing sawijining wektu kita ora salah nanging ternyata bener karo panemuku—aja kesusu nyimpulake. Apa kita pancen ngerti kahanan apa wae sing ngurangi kesalahan wong liya?

Nalika isih enom, aku uga tansah siap ngukum wong liya. Amarga aku urip kanthi tliti lan katon nduwéni rasa taqwa, aku banjur ngukum apa waé sing tak anggep salah. Nalika wong urip rohani ing donya, dhèwèké bisa ndeleng kaluputané wong liya nanging ora weruh kabecikané. Dhèwèké bisa uga ora nyumurupi wong sing nglatih kabecikan, amarga uripé prasaja lan ora mencolok, nanging weruh wong liya sing nindakake ala banjur ngukum. Siji nindakake sing salah, sijiné mlaku ing dalan sing salah, sijiné manèh ndelok ing arah sing salah...

Apa kowe ngerti apa sing tau kelakon marang aku? Aku karo kanca kenalan menyang ibadah ing biara ing Monodendri, watara sangang jam mlaku saka Konitsa. Ing gréja, kancaku munggah menyang loteng paduan swara, déné aku ngadeg ing antarané jamaah ing mburi para pemazmur lan mèlu nyanyi alon-alon bareng karo wong-wong mau. Sawisé sawatara wektu, ana sawijining wanita enom nganggo sandhangan ireng mlebu gréja, ngadeg ing sacedhakku lan miwiti ndelok aku kanthi teliti. Dhèwèké ndelok aku banjur nglètèhaké tangan, ndelok manèh banjur nglètèhaké manèh... Aku nesu. "Wong kaya apa dheweke?" pikirku. "Ngapa dheweke ndeleng aku kaya ngono?" Aku ora tau ndeleng adik-adikku kaya ngono nalika padha liwat ing dalan. Mengko padha mulih lan ngeluh marang ibuku: "Arseny⁵¹ ndeleng aku banjur mlaku liwat tanpa ngucap apa-apa!" "Ya, kok bisa tumindak kaya ngono," omong Ibu marang aku sawisé, "ketemu sedulurmu wadon ing dalan kok ora ngucap halo!" "Apa aku kudu ndelok saben wadon sing liwat, apa sedulurku apa ora," wangsulku. "Kita akèh sedulur.⁵² Aku ora duwe gawéan liya sing luwih apik." Kuwi salah siji ekstrim sing biyèn tak lakoni: adhiku mlaku liwat, aku malah ora ngucap halo! Ya wis... Sawisé liturgi rampung, wanita sing nganggo ireng kuwi ngajak aku menyang omahé. Ternyata aku katon banget kaya anaké sing wis mati ing perang! Mula kuwi dhèwèké ndelok aku ing gréja lan nyilakaké tangan: aku ngélingaké dhèwèké marang anaké. Lan aku ana ing kono, ngadili dheweke: " , dheweke ora isin tenan, ndelokku kaya ngono ing greja!" Aku kroso banget salah sawisé kedadeyan kuwi. "Kowe," ujarku marang awak dhéwé, "sapa ngerti apa sing kowe pikirake, nanging dheweke wis kelangan anak lanangé—dheweke lagi sedhih!"

Ing wektu liyane, aku ngadili adhiku sing mlebu tentara. Pejabat logistik kompi kandha marang aku: 'Aku wis menehi adhimu loro jeriken minyak. Endi kuwi?' Aku kelingan yèn adhiku biyèn kerep ngajak kanca-kancané tentara nginep ing omahku... 'Kepiye bisa dhèwèké nindakake kuwi, nyolong minyak?' pikirku. Aku lungguh lan nulis layang sing pedhes marang adhiku... Nanging dhèwèké bales: 'Takokna marang juru rawat ing gréja ngisor babagan jerikené!' Ternyata dhèwèké wis ngirim minyak

⁵¹ Jeneng donyaé Pak Tuwa Paissios. — *Cathetan penyusun*

⁵² Elder Paissios nduwé pitu sedulur lanang lan wadon. Nalika semana, telung sedulur wadon paling tuwa wis omah-omah. — *Cathetan penyusun*

mau menyang gréja ing Lower Konitsa. 'Apik tenan,' aku kandha marang dhiri dhéwé, 'wektu kepungkur kowé ngadili ibu sing kasihan kuwi, saiki adhimu dhéwé. Ya wis, cukup! Mengko, aja ngadili sapa-sapa. Kowé iku wong ora normal, mulané kowé ndeleng kabèh dadi ora normal. Usaha dadi wong normal." Wektu liyané, nalika ana sing katingal salah miturutku, aku kandha: "Mesthiné iki ana sing apik; mung aku sing ora paham. Sanajan pirang-pirang kaping aku tumindak miturut pikiran saka sisih kiwa, aku tansah salah." Nalika aku wiwit sengit marang awaké dhéwé—ing teges sing apik—aku miwiti golek alesan kanggo saben wong. Aku tansah golek alesan kanggo wong liya lan mung nyalahké awaké dhéwé. Yen wong ora ngontrol awaké dhéwé, dhèwèké ora bakal nduwé apa-apa kanggo mbela awaké dhéwé ing Dina Penghakiman.

Mbutuhake kawani kanggo mandhegake panghakiman.⁵³

Mula: Aku kepengin miwiti kanthi becik. STOP. STOP pikiran ngadili. Amin.

Aku ngarepake panyucian lan pangsuci pikiranku lan atiku. Amin.

Bagéan 4.

Witane katresnan marang awak dhewe lan kesombongan

irèn — nesu — sedhih

"Nalika wong sinau bungah marang kasuksesan wong liya, Kristus bakal maringi kabèh kasuksesan wong liya mau, lan dhèwèké bakal bungah sak padha karo kabèh wong liya digabung, banjur kasuksesan lan kabungahané bakal ngédab-édabi"

Bab 1.

Racun iri

Iri ati iku salah siji saka hawa napsu utama

— Geronda, aku iri marang salah siji saka para sedulur wadon.

— Aku ngerti sedulur biarawati sing kok iri... Lan aku uga wis sinau yèn dhèwèké uga iri marang kowe! Muga-muga kowe loro padha iri marang Elia sing semangat, supaya dhèwèké bisa ngusir rasa iri saka kowe lan maringi semangat ilahiné. Amin.

— Geronda, nalika aku wiwit kroso iri, aku nyoba ndeleng kahanan kanthi logis.

— Apa ora luwih becik nyoba supaya ora kroso iri wiwit wiwitan? Iri iku konyol. Kowe mung perlu nganggo akal sethithik kanggo ngatasi. Ora perlu prestasi gedhe, amarga iri iku gairah emosional. Delengen, aja nganti iri ngrebut atimu, amarga iku salah siji saka hawa napsu utama. Apa kowe ngerti apa sing bisa digawa iri marang wong nganti ? Nganti niat ala lan ngumpat. Lan ngumpat iku ala sing luwih gedhe tinimbang niat ala.

— Lan apa sing dumadi saka iri?

⁵³ Elder Paissios nulis baris-baris ing ngisor iki marang sawijining novis ing wangun telegram. — *Cathetan penyusun*

— Ana macem-macem bab ing kono!... Ana kesombongan, ana egoisme, ana katresnan marang awak dhéwé... Ora ana katresnan lan mesthi waé ora ana andhap asor.

— Dadi, Geronda, apa ora bisa ana katresnan ing wong sing iri?

— Mesthi ora! Ora mungkin rasa iri lan katresnan bisa ana bebarengan ing siji wong. Sanajan ana sethithik katresnan, katresnané ora murni, amarga 'diri dhéwé' ana ing katresnan kuwi. Iri ngrusak lan ndadekake katresnan lan kabecikan ora pantes digunakake, kaya tikus mati sing ngrusak lenga nalika tiba ing poci glepung.

— Geronda, aku krasa iri amarga aku ora krasa wareg ing jeroning atiku.

— Kepiye kowe bisa kroso sampurna nalika kowe kepengin kabeh dadi duwekmu?

— Kepiye yen aku kepengin barang sing diduwèni adhiku?

— Yen Gusti wis ngendika, 'Aja ngidam-idam... apa wae sing kagungané tangga teparo' (⁵⁴), kepiye bisa kita ngidam-idam barang sing kagungané wong liya? Dadi apa, apa kita ora kudu netepi paugeran dhasar? Yen mangkono, urip kita bakal dadi neraka. 'Sabèn wong digodha nalika digawa adoh dening hawa napsune dhéwé...' ⁵⁵ — kandhaé Santo Yakobus, seduluré Gusti. Hawa napsu iki bakal nyiksa jiwa ing neraka. Lan yèn Gusti nggawa kita menyang swarga, nanging kita isih ora bébas saka iri, mula kita ora bakal nemu tentrem ing kana, amarga kita isih nyimpen hawa napsu sing sembrono kuwi.

Kecemburuan ngracunake katresnan jero wanita

— Geronda, kenapa semangat iri luwih khas ana ing wanita tinimbang ing pria?

— Wanita miturut kodraté nduwèni akèh kabecikan lan katresnan, lan setan nyerang kanthi sengit: dhèwèké nanduraké rasa iri sing mbebayani lan ngracunaké katresnané. Lan nalika katresnané kebacut racun lan malih dadi awon, wanita bakal malih saka tawon dadi kalajengking lan ngluwihi priya ing kekejeman. Lan sanadyan priya wis cukup yen pasuryan sing ora disenengi ilang saka pandangane, kanggo wanita—sing digawé Gusti luwih emosional—iku durung cukup; dhèwèké kepéngin wong kuwi mati. Tegesé... mung kanggo jaga-jaga!

Kejahatan wanita, nalika dipacu dening rasa iri lan keangkuhan, bisa nganti ngancik tingkat setan. Wanita kudu wedi marang rasa iri. Dheweke kudu mbusak 'dirine' saka katresnane supaya katresnan sing kuwat bisa suci.

— Kepiye carane iki bisa digayuh?

— Kanthi ngatasi pikiran cilik lan ngembangaké kawani rohani, kaluhuran rohani, lan pangorbanan dhiri. Kaluhuran iku penawar kanggo rasa iri. Nanging, sayangé, mung sithik sing nduwèni kaluhuran.

Rasa iri nglemahake kita

— Geronda, aku pancen ora nduwé kawani.

— Kowé iri, mulané kowé ora duwé kawani. Nalika wong iri, dhèwèké ngrasakaké sangsara, ora bisa mangan, kurus lan kelangan kawani, déné wong liya nganggep dhèwèké minangka wong tapa brata gedhé!

— Aku krasa banget mlarat lan ringkih sacara rohani.

— Kowé nduwé kekuwatan akèh, nanging kowé mbuwang-mbuwang kanggo iri sing bodho, lan sanadyan kowé nduwé luhur ati sejati, kowé nandhang sangsara kaya gelandangan paling asor. Kowe

⁵⁴ Kaluwihan 20:17

⁵⁵ Yakobus 1:14

bakal makmur ing urip rohani yen ora kesandhung dening iri. Ati-ati, amarga iri nyedhot kabèh kekuwatan rohani lan jasmani sing sejatine bisa kowe pasrahaké dadi peparang kanggo Gusti. Yen kowe bisa ngusir iri, pandongamu bakal duwé daya.

Amarga iri, wong kelangan kekuwatan rohani. Napa, miturut panjenengan, para rasul ora bisa ngusir setan saka bocah sing kesurupan,⁵⁶ sanajan wis nampa wewenang saka Kristus kanggo ngusir setan lan wis tau ngusir setan saka wong liya? Amarga padha iri marang Petrus, Yakobus, lan Yohanes, amarga mung wong-wong mau sing digawa Kristus munggah gunung lan ngalami pangowahan wujud ing ngarepé.⁵⁷ Kristus bisa waé nggawa kabèh muridé, nanging ora kabèh bisa mangertèni misteri kaya ngono; mulané Panjenengané mung nggawa sing bisa mangertèni. Mbok menawa kowé bakal kandha yèn Panjenengané ora tresna marang muridé liyané? Utawa yèn Panjenengané luwih tresna marang Yohanes tinimbang liyané? Ora, nanging Yohanes luwih tresna marang Kristus tinimbang muridé liyané lan mulané luwih ngrasakaké katresnané Kristus. Dheweke nduwé kapasitas sing luwih gedhé; 'bateré'-é luwih gedhé. Apa kowe weruh carané rasa iri nyurung Rahmaté Gusti adoh saka para rasul, nganti padha ora bisa marasaké bocah sing kesurupan setan? Mulané Kristus kandha: 'Wah, kowé wong sing ora precaya lan mbuntak, nganti kapan aku bakal ana bareng kowé?! Nganti kapan aku kudu sabar karo kowé?!'⁵⁸

Sapa waé sing ngubur karuniané dhéwé iku iri marang karuniané wong liya

— Geronda, kepiye carane wong sing iri bisa mbantu awake dhewe ngatasi rasa iri iki?

— Yen padha ngakoni karunia sing wis diparingake Gusti marang awake dhewe lan miwiti ngembangake, padha ora bakal iri lan bakal urip kaya ing swarga. Akeh wong ora weruh bakaté dhéwé; padha mung weruh bakaté wong liya, banjur kecanthol rasa iri. Padha nganggep dhéwé kekurangan lan dirugèkaké. Padha nyiksa atiné dhéwé lan ngowahi uripé dadi ngeri kaya ngimpi elek. 'Ngapa dhèwèké nduwé bakat iki, aku ora?' ujure. Kowé nduwé bakat tartamtu; wong liya nduwé bakat sing béda. Apa kowe kelingan Cain lan Abel? Cain ora nyoba ngakoni karunia sing diduweni dhewe, nanging malah ndeleng karunia sing diduweni Abel. Kanthi mangkono, dheweke nyimpen niat ala marang adhine, banjur mbrontak marang Gusti, lan pungkasane nganti matèni.⁵⁹ Nanging mbok menawa dheweke nduweni karunia sing luwih gedhe tinimbang Abel.

— Kepiye carane wong, nalika weruh bakat wong liya, bisa nyingkiri rasa iri lan malah bungah?

— Yen padha ngembangaké bakaté dhéwé tinimbang ndhelikaké, bakal padha bungah karo bakaté wong liya. Wis pirang-pirang taun aku ngamataké siji sedulur wadon; dhèwèké nduwé swara apik lan semangat sing taat, nanging dhèwèké ora melu koor. Lan amarga dheweke nyimpen bakaté dhéwé lan ora nyanyi, dheweke nesu nalika krungu sedulur wadon liyané nyanyi, sanajan swarané ora pati apik. Dheweke ora mikir yèn Gusti wis maringi swara sing luwih apik marang dheweke, nanging dheweke ora ngembangaké.

Mula saka iku, saben wong kudu mikir manawa karunia sing diidam-idamake saka wong liya bisa uga ana ing awake dhewe, nanging durung dikembangake, utawa bisa uga Gusti wis maringi bakat sing beda. Gusti ora nate ngurangi sapa wae; Panjenengané wis maringi saben wong karunia tartamtu sing bisa mbantu pangembangan rohani.

⁵⁶ Delengen Matius 17:16; Markus 9:18; Lukas 9:40

⁵⁷ Delengen Mat. 17:1; Mrk. 9:2; Luk. 9:28

⁵⁸ Mat. 17:17. Delengen Markus 9:19; Lukas 9:41

⁵⁹ Delengen Kejadian 4:3–8

Kaya siji wong ora padha karo wong liya, uga kado saka siji wong ora padha karo kado saka wong liya. Apa kowe durung weruh kacang-kacangan liar sing tuwuh ing sacedhake pagermu? Kabeh iku padha duwe oyot siji, nanging saben tunas nduweni werna dhewe, siji luwih endah tinimbang sijine. Nanging padha ora , padha ora iri marang siji lan sijine... Saben tunas wareg karo werna dhewe. Lan manuk-manuke! Saben duwé kaendahané dhéwé, duwé laguné dhéwé.

Ayo saben wong nemokake karunia sing wis diparingake Gusti Allah, lan padha ngluhurake Gusti Allah—ora kanthi sombong kaya wong Farisi, nanging kanthi andhap asor, ngakoni yen wis nglirwakake karunia mau, lan padha ngembangake karunia mau ing mangsa ngarep.

— Nanging aku pancèn ngiri marang sawatara sedulur wadon amarga padha duwé karunia sing aku ora duwé.

'Gusti wis maringi kowe akèh karunia, nanging kowe isih iri marang karunia wong liya? Kowe ngélingaké aku marang putriné tukang kue ing Konica. Bapaké maringi dhèwèké sepotong kue cilik saben dina—yen gedhé bisa gawe lara—nanging dhèwèké ndelok bocah-bocah ing sekolah padha mangan roti jagung gedhé lan iri marang wong-wong mau. 'Wong-wong padha mangan potongan gedhé, nanging bapakku mung maringi potongan cilik,' ujare. Dhèwèké iri marang kue jagung sing dipangan wong liya, sanajan dhèwèké dhéwé nduwèni toko kue sing kebak kue! Kaya ngono uga kowe, kowe ora ngargèni karunia ageng sing wis diparingaké Gusti marang kowe, nanging malah ndelok karunia wong liya lan iri marang kuwi.

Aja nganti kita ora ngucapake syukur. Sawise kabeh, Gusti Allah, Rama kita sing Maha Apik, wis maringi saben makhluké karunia sing béda-béda, amarga Panjenengané ngerti apa sing dibutuhake saben kita supaya kita ora ngrusak awak dhéwé. Asring kita tumindak kaya bocah cilik, ngeluh manawa Rama ora maringi kita siji utawa loro drachma kaya sing diwenehake marang sedulur kita, sanajan sejatine Panjenengané wis maringi kita satus drachma.⁶⁰ Kita mikir Panjenengané ora maringi apa-apa marang kita, amarga kita nganggep satus drachma iku mung kertas; kita ngidam siji utawa loro drachma sing wis diparingaké marang wong liya, mula kita nangis lan nesu marang Bapa Kita sing Apik.⁶¹

Irian sing becik

— Geronda, aku iri marang siji sedulur wadon amarga aku weruh yèn dhèwèké nduwèni andhap asor, prasaja, lan taqwa.

— Aku bakal ndedonga supaya dheweke mati. Apa kowe kepengin dheweke mati?

— Ora, Geronda! Aku bisa iri marang kabecikané wong liya, nanging ora tau mlebu ing pikiranku yèn ana sing ala kudu kelakon marang wong kuwi. Aku ora péngin wong liya kuwi kelangan kabecikané; aku péngin ana uga kabecikan ing diriku.

— Ya wis, ayo padha bareng-bareng supaya saben kita nduwé separo! Aja kuwatir. Irianmu iku irian sing apik. Kowe ngiri marang 'karunia gedhé...'⁶²

— Dadi ana iri sing apik?

— Ya, nalika ana wong iri marang kabecikan wong liya lan ing wektu sing padha seneng kanggo wong iku, mula iri kuwi apik. Nanging yen wong ngrasakake ala, yen padha nesu nalika weruh kasuksesan wong liya, utawa seneng sacara rahasia nalika wong iku ngalami kesulitan, mula iri kuwi ala. Ayo, umpama kowe iri marang adhimmu amarga dhèwèké nduwèni swara éndah lan nyanyi apik. Yen kowe ngerti yèn dhèwèké kelangan swara lan ora bisa nyanyi, lan kowe seneng karo kahanan kuwi,

⁶⁰ Satus drachma — dhuwit kertas. — *Cathetan penyusun*

⁶¹ Saka layangé Tuwa Paissios marang sedulur wadon; 1968. — *Cathetan penyusun*

⁶² 1 Kor. 12:31

kuwi tegesé ana niat ala ing rasa iri atimu, ana racuné. Nanging yen kowe kuciwa amarga kuwi — kuwi tegesé ora ana niat ala ing rasa iri atimu; mung waé kowe uga péngin bisa nyanyi apik.

— Képiye carane aku bisa ngembangaké rasa iri sing apik?

— Kita bakal nyebut kowe 'wong sing duwe iri sing becik'!... Upayakna nyuceni lan ngudhari iri atimu supaya dadi iri sing becik. Padha bungong kanggo adhimmu sing lagi sukses, lan usaha nyontoh dheweke. Kanthi mangkono kowe bakal owah sacara rohani, lan Rahmaté Gusti bakal manggon ing jeroning atimu, sing maringi manungsa kabungahan swarga sanajan ing donya iki.

— Geronda, apa iri sing becik bisa malih dadi iri sing ala ing sajroning ati?

— Yen wong ora nggarap awake dhewe, mesthi wae bisa. Wong kudu waspada.

— Geronda, aku ora tansah bisa mangerteni apa sing tak rasakake nalika ndeleng kasil adhiku. Iki iri jinis apa: apik utawa ala?

— Takon marang awakmu dhéwé: 'Yen adhiku nindakake mujijat, aku bakal krasa piye?' Utawa: 'Yen dhèwèké nyerah marang godaan lan nggawe jenengé dadi ala ing paningal wong liya, apa aku bakal seneng utawa sedhih?' Kanthi mangsuli pitakon iki, kowé bakal nyadari apa irimmu iku apik utawa ala. Saiki critakake marang aku, yen kowe krungu yen sedulur wadon sing kok ireni dadi males lan wis mandheg sakabehe nindakake kawajiban biara—ora ndedonga dhewe, nanging masang kaset ing pemutar lan ngrungokake: 'Gusti Yesus Kristus...'—apa kowe bakal nesu?

— Ya, aku mesthi bakal kuciwa, nanging sanajan krungu yèn dhèwèké saya maju, aku uga ora bakal seneng.

— Kowe ngerti, yen kowe aran angel mlaku, padha bungahlah kanggo sing bisa mlayu kenceng, tinimbang kuciwa. Yen kowe kepengin maju sacara rohani, padha bungahlah karo kasuksesan para biarawati lan ndedonga marang Gusti supaya padha terus maju, lan kowe uga bisa nggayuh tingkatmu dhéwé. Nalika aku isih dadi novis ing biara,⁶³ ana novis liyane ing kana, umuré watara padha karo aku. Dhèwèké wis nggayuh tingkat spiritual sing dhuwur; pasuryané sumunar. Dhèwèké dadi tuladha ing kabèh bab, sawijining askétis agung lan pembela iman sing semangat. Dhèwèké uga banget taat. Para biksu sepuh padha ngadeg minangka pratandha ngajèni nalika dhèwèké liwat. Aku entuk manfaat luwih akèh saka novis iki tinimbang saka kabèh buku sing wis tak waca sadurungé, amarga dhèwèké dadi tuladha sing urip. Sawijining dina, aku ngrasakaké lara ing jantung. Kebeneran, sedulur kuwi mlebu ing selku pas wektu kuwi, lan aku nyuwun dhèwèké supaya ndedonga. Durung sempat dhèwèké lunga, larané wis sirna. Ing wektu liyane, ana wong sing kesurupan setan teka menyang biara lan nyuwun marang para bapa supaya mari. Sang abbot banjur kandha marang novis iki: 'Ayo, ndedonga, supaya setan ninggalake wong sing cilaka iki.' 'Muga-muga Kristus ngusir setan iki lumantar pandonga panjenengan,' ujure. Ora suwe sawisé dhèwèké mlaku adoh, setan mau langsung ninggalake wong kuwi. Mangkono kethundhungané ing ngarsané Gusti! Sepira dhuwuré pangkat rohani sing wis digayuhé! Mula, aku nyuwun marang Gusti supaya sedulur kuwi bisa nggayuh pangkaté sang wali sing jenengé digawa, lan supaya aku uga bisa nggayuh pangkaté. Lakonana uga, lan kowé bakal cetha weruh kuwasa Gusti.

Nalika wong sinau bungah marang kasil wong liya, Kristus bakal maringi dhèwèké kabèh kasil wong liya, lan dhèwèké bakal bungah kaya kabèh wong liya digabung, banjur kasil lan kabungahané bakal ageng banget.

⁶³ Ing Biara Esfigmen, ing taun 1953. — *Cathetan penyusun*

Bab 2. Ngethek — mungsuhé tentreming Gusti

Ayo padha ngarahake nesu marang hawa napsu

— Geronda, aku kepengin bebas saka nesu. Aku bisa weruh sepira ora pantesé nesu kanggo biksu.

— Nesu, nesu murni, iku kakuwatan jiwa. Nalika kanggo wong sing alus wataké sipat iki mbantu kasampurnan rohani, kanggo wong sing nesu ana kaping pindho kauntungan saka kakuwatan sing ana ing wataké, asalé padha migunakaké kakuwatan nesu iki nglawan napsu lan nglawan Sing Jahat. Yen dhèwèké ora migunakaké kakuwatan iki kanthi bener, setan bakal migunakaké. Yen wong sing lembut wataké ora ngupaya nduwèni kawani, dhèwèké ora bakal bisa nindakake pakaryan agung. Nanging wong sing gampang nesu, yen niyatake ati marang bab agung lan ngarahake nesune marang sing ala, bisa dianggep masalah iku wis rampung. Mula saka iku, wong sing nduwé semangat wani nanging sembrono bisa nggayuh pucuking urip rohani.

— Dadi, Geronda, aku kuduné nesu marang setan, dudu marang para biarawati.

— Sampeyan weruh, sepisanan manungsa nesu marang wong liya; banjur, yen padha ngupaya, bakal tekan nesu marang setan; lan ing pungkasan, padha tekan titik ing ngendi padha nesu mung marang awak lawasé dhéwé, marang napsu dhéwé. Mula, upayakna nesu mung marang setan lan napsu dhéwé, lan aja nesu marang para sedulur wadon.

— Geronda, apa nesuku lan kebandelanku iku nafsu bocah?

— Ora, sayangku! Bisa dimangerteni yen bocah cilik nesu, nginjak-nginjak sikile lan muni kenceng: 'Aku ora gelem, aku ora bakal!' Nanging nalika wis gedhe, dheweke kudu mbusak kuwi, njaga mung kesederhanaan lan spontanitas bocah, dudu kekonyolan bocah-bocah. Kowe weruh, ana wong-wong sing pungkasané tumindak nganti ekstrim kaya ngono! Padha nggebuk sirahé ing témbok merga nesu — untungé Gusti Allah nggawe manungsa nduwé sirah sing kuwat, dadi ora ana apa-apa! Liyané mecah sandhangané! Ana wong sing saben dina nalika nesu abot mecah klambiné nganti remuk. Dhèwèké mecah klambiné supaya ora nganti nyerang wong liya.

— Dadi, apa kuwi ateges nesu iku cara kanggo ngeculake awoné ati?

— Ya, nanging apa ora luwih becik ngetokake nesumu marang awakmu sing ringkih tinimbang marang wong liya?

Kenapa kita nesu?

— Aku ora mikir aku nesu; aku mung krasa kesal banget.

— Képiye carane? Yen kowe ilang kendali amarga nesu, aku kudu mriksa apa ana semangat nesu ing jeromu. Iku beda yen wong, nalika nesu alit, ngomong kasar amarga kesel, lara, utawa duwe masalah, lan sapiturute. Wong liya malah bisa mangsuli salam karo, 'Mlayu saka kene!' — sanajan ora ana tembung kasar sing diucapake marang dheweke, mung salam prasaja 'halo.' Nanging wong kuwi kesel utawa lara, mulane dheweke nanggapi kaya ngono. Sawise kabeh, keledai sing paling sabar wae bakal nendhang yen kebak beban.

— Nalika aku ora tentrem karo awaké dhéwé, sanajan bab sing paling cilik uga ngganggu aku.

— Yen kowe ora tentrem karo awakmu dhéwé, iku tegese kowe lagi nandhang lara rohani, lan ora kaget yèn kowe nanggapi kaya ngono. Nalika wong lara, kadhangkala malah kesel krungu swara omongan. Kaya ngono uga yèn kowe ana ing kahanan rohani sing ora sehat: kowe kurang cetha pikiran, sabar, lan tahan banting.

— Geronda, kenapa aku nesu mung amarga provokasi sing paling cilik?

— Kowé nesu amarga kowé mikir wong liya tansah sing salah. Nesumu muncul amarga kowé nampa pikiran bab wong liya sing teka saka kiwa. Yen kowé nampa pikiran sing teka saka tengen, kowé ora bakal merhatiin apa sing diomongake marang kowé utawa kepiye carane diomongake. Kowé bakal njupuk tanggung jawab kanggo awakmu dhéwé lan ora bakal nesu.

— Nanging, Geronda, aku ora bisa pracaya yèn aku tansah sing kudu disalahaké.

— Kayane kowe ndhelikake rasa bangga sing didhelikake. Ati-ati, amarga nesu nggawa membenaran dhiri, rasa bangga, ora sabar, lan kesombongan.

— Geronda, kenapa wong saiki gampang banget nesu ing saben bab?

— Saiki malah lalat waé isa ngganggu wong! Padha ngeyel lan ora kendhat! Biyèn, yèn kowe ngusir lalat, lalaté mabur. Saiki mung lungguh ngeyel... Nanging uga bener yèn saiki ana sawatara kegiatan sing ora mung ora mbantu golek tentrem ing ati, nanging malah isa nggawe wong sing biyasané tentrem dadi gugup.

— Napa saiki, manggon ing biara aku ora nesu, nanging biyen ing donya sekuler aku biyasa nesu banget?

— Asring, wong krasa ora puas lan gampang nesu amarga kahanan njaba, amarga ora nemu kepuasan saka apa sing ditindakake lan ngidam-idamake bab liya. Nanging rasa nesu kaya mangkono mung kaya bledug ing lumahing; bakal sirna nalika wong nemokake apa sing dadi tujuane.

"Ngresela, nanging aja nganti dosa"⁶⁴

— Geronda, apa rasa nesu iku asalé saka egoisme?

— Ora mesthi. Ana uga nesu sing adil lan suci. Nabi Musa nyekel lempeng-lempeng Prentah ing tangane, nanging nalika dheweke weruh manawa wong Israel padha nyembah anak sapi emas, kanthi nesu suci dheweke mbuwang lempeng-lempeng mau menyang lemah lan ngremuk.⁶⁵ Sadurunge munggah Gunung Horeb,⁶⁶ ing ngendi dhèwèké bakal nampa Sepuluh Préntah, Musa ngandhani wong Israèl apa sing kudu ditindakake nganti dhèwèké bali. Luwih manèh, wong-wong mau wis nyekseni kilat lan krungu guntur ing pucuk Gunung Horeb, nanging amarga Musa suwé banget bali, padha wiwit nggoleki déwa kanggo awaké dhéwé. Wong-wong mau padha marani Harun lan kandha, 'Kita ora ngerti apa sing kelakon karo Musa. Sapa sing bakal mimpin kita saiki? Gawéna kita déwa kanggo mimpin kita.' Wiwitané Harun nolak, nanging banjur manut. Wong-wong mau banjur miwiti makarya. Padha mbangun tungku, banjur mbuwang kabeh emas sing diwenehake wong Mesir marang wong-wong mau sadurunge padha lunga saka Mesir,⁶⁷ lan nggawe sapi emas sakabehe. Padha masang sapi emas mau ing ndhuwur watu gedhe lan banjur padha ngombe lan seneng-seneng. 'Dheweke bakal mimpin kita,' ujare wong-wong. Banjur Gusti Allah ngandika marang Musa: 'Nyingkret mudhun, awit wong-wong wis mbalik saka Aku.' Nalika Musa mudhun saka Gunung Sinai, dhèwèké krungu sorak-sorai. Yosua, sing lagi ngentèni dhèwèké ing kaki gunung, kandha: 'Ana apa iki? Wong manca teka!' 'Iku dudu sorak perang, nanging sorak kabungahan,' mangsuli Musa. Padha nyedhak lan weruh wong-wong padha bungah, amarga sapi emas kuwi bakal nuntun wong-wong mau mlebu Tanah Dijanjekake! Kowé weruh,

⁶⁴ Mazmur 4:5

⁶⁵ Delengen Kaluwihan 32:1–24

⁶⁶ Jeneng liya kanggo Gunung Sinai, sing kapanggih ing Prajanjian Lawas. — *Cathetan penyusun*.

⁶⁷ Delengen Keluaran 11:1–3; 12:36–37. Sadurunge budhal saka Mesir, wong Israel miturut dhawuhe Gusti Allah nyilih piranti perak lan emas uga sandhangan saka wong Mesir. Padha ora bisa mbalekake barang-barang mau, amarga anak sulung bangsa Mesir banjur mati; Firaun padha wedi banget lan cepet-cepet ngusir wong Yahudi saka Mesir. — *Cathetan penyusun*.

sapi kuwi digawe saka emas!... Musa nesu; dhèwèké mbuwang loyang paugeran ing lemah lan ngremuké.

Wong rohani bisa nesu, kuciwa utawa muni banter, nanging mung amarga alesan rohani sing serius. Ora ana ing jerone, lan ora ngrusak wong liya. 'Nesua, nanging aja nganti dosa'—apa ora kuwi sing diomongake nabi Daud?

'Aku wis nyiapake awakku lan ora kélangan semangat'⁶⁸

— Geronda, kepiye carane aku bisa ngatasi nesuku?

— Tantangane yaiku aja nganti tekan titik nesu. Susu, yen ora langsung dijupuk saka geni, bakal nggodhok lan mili langsung.

— Lan kepiye carane supaya ora tekan titik nesu?

— Kowe kudu waspada. Awasi awakmu lan tahan amarahmu, supaya hawa napsu kuwi ora ngakar ing jeronmu. Yen ora, sanajan mengko kowe arep motong nganggo kapak, bakal terus thukul tunas anyar. Elinga apa sing diomongake nabi Daud: 'Aku wis nyiapake awakku lan ora kaget.' Apa kowe ngerti kepiye tumindaké sawijining biksu biyèn? Nalika metu saka selé, dhèwèké bakal nggawé pratandha salib ing awaké lan kandha: 'Gusti Allah, jaga aku saka godaan.' Dhèwèké wis siyap ngadhepi godaan. Koyoké dhèwèké lagi jaga. Dheweke ngawasi saka arah endi godaan bakal teka, supaya bisa mbela awake dhewe saka godaan kuwi. Yen ana sedulur sing nindakake sing ora bener marang dheweke, dheweke wis siyap lan nanggapi kanthi alus lan andhap asor. Lakonana uga kowe.

— Geronda, kadhangkala, nalika aku kepengin, aku kandha marang awak dhéwé, 'Aku bakal meneng,' nanging ing pungkasan aku ora bisa tahan lan aku nesu.

— Apa maksudmu 'aku ilang sabar'? Lan ngendi panggonané amukan kuwi sawisé? Apa kobong? Kayane kowe kurang sethithik andhap asor, mulané kowe tekan wates lan banjur ilang sabar. Kowe mung perlu sithik maneh andhap asor. Sadurunge kowe ngomong, ucapna Doa Yesus kaping pindho utawa kaping telu kanggo njaluk pencerahan. Ana sawijining wanita, nalika nesu, dhèwèké bakal luwih dhisik ngucapake 'Kredo Para Rasul' lan sawisé kuwi bar enggoné mbukak cangkem. Wong donya, nanging delengen carané padha ngupaya!

— Apa sing kudu tak lakoni yen aku ora seneng tumindak salah siji sedulur wadon?

— Perlakoni adhine kanthi becik. Upayakna mbela dheweke kanthi katresnan. Iki bakal mbantu kowe kanthi alamiah nduwèni watak rohani sing tansah becik. Lan nalika kobongan nesu nyerang kowe, iku bakal nemokake atimu kebak katresnan lan, amarga ora ana panggonan, bakal lunga.

Kanthi andhap asor lan meneng kita ngatasi nesu

— Geronda, kepiye carane wong bisa ngatasi nesu?

— Kita ngatasi nesu liwat andhap asor lan meneng. Napa kita nyebut ula iku wicaksana? Sanajan duwé senjata kuat—bisa racun—lan bisa nglarani kita, nalika krungu swara cilik waé, ula langsung nglumat adoh: ora nyerang langsung, nanging nyerah marang nesu kita. Mangkono uga, yen ana wong nglarani atimu nganggo tembung, aja mangsuli. Kanthi meneng, kowe mbusak senjatane wong kuwi. Ana sawijining wektu, ana kucing jenenge Dikas meh nyekel kodhok cilik ing selku. Kodhok cilik kuwi lungguh meneng ora obah, banjur Dikas ninggalake lan lunga. Kanthi meneng lan andhap asor, kodhok cilik kuwi... ngalahake kucing. Nanging yen kodhok kuwi obah sanadyan sethithik, Dikas mesthi nyekel banjur mbuwang-mbuwang lan nggebuk kaya drum.

⁶⁸ Mazmur 118:60

— Nalika aku karo adhiku padha ora sarujuk lan padha tetep karo pendiriané, kita nganti buntu, lan pungkasané aku dadi nesu.

'Kowe weruh, salah sijiné loro kudu gelem nrima lan nyerah; ora ana cara liya. Yen loro wong kepengin nggawa papan dawa liwat lawang cilik, salah sijiné kudu mlebu dhisik, sijiné mèlu mburiné: yèn ora, ora bakal isa mlebu. Nalika kabèh padha keukeuh karo pendiriané, kuwi kaya ngethok watu karo watu — mung percikan geni mabur!... Wong-wong Faras, ing⁶⁹, nalika ana wong sing tetep karo pendiriané, padha kandha: 'Kambingmu dadi kambing cilik, lan kambingku dadi anak kambing,'⁷⁰, lan kanthi cara iki padha nyingkiri perselisihan. Ing , ing kahanan apa waé, sing ngalah sing bakal menang, amarga dhèwèké ngorbanaké, lan iki nggawa kabungahan lan katentreman.

— Nanging kepiye yen wong tumindak bener ing njaba lan manut, nanging ing atiné isih nesu?

— Iku tegesé wong tuwa isih urip ing jerone dhèwèké, lan dhèwèké lagi nglawan.

— Nanging kenapa, Geronda, sanajan dheweke tumindak bener, dheweke ora nduwé tentrem ing jero ati?

— Kepiye carane dhèwèké bisa nduwèni katentreman? Supaya wong nduwèni katentreman, atiné uga kudu bener arah. Banjur nesu lan kuwatir sirna, lan katentremané Gusti mlebu ing wong mau. Lan nalika katentreman batin teka, iku ngrusak uap nesu, mripat atiné dadi resik, lan wong mau wiwit ndeleng kanthi cetha. Mulané Kristus ngomong khusus bab 'pembawa tentrem', kandha yèn wong-wong mau 'bakal diarani putraning Gusti'.⁷¹

Bab 3. **Sedhih sing ngrusak jiwa**

Kabungahan asalé saka Kristus, nanging sedhih asalé saka setan

— Geronda, akhir-akhir iki aku krasa banget sedhih.

— Napa kowe krasa sedhih banget? Apa kapal-kapalmu wis tenggelam? Kowe ngirim menyang ngendi? Udan Segara Atlantik? Apa pancen ana wong ngirim kapal menyang segara ing cuaca kaya ngene? Pira sing wis tenggelam?

— Kabeh mau, Geronda, wis tenggelam.

— Apik tenan, yèn mangkono kowé ora nduwé apa-apa, lan kowé bisa dadi biarawati sing becik! Ngapa kowe ora tansah muji Gusti? Apa sing kurang? Yen wong sing adoh saka Kristus ngrasakake sedhih, aku bisa mangertos, nanging yen wong sing cedhak karo Kristus ngrasakake sedhih, iku angel dingerteni. Amarga sanajan kowe lara, Kristus bakal marasake lara iku.

Manungsa ora bisa nduwé sedhih kang pait, amarga yèn digawa marang Kristus, sedhih mau bakal dadi nektar kang legi. Yèn ana wong nduwé sedhih, tegese dhèwèké durung nggawa sedhihé marang Kristus.

Kabungahan asalé saka Kristus, nanging sedhih asalé saka setan. Yen kowé ngerti sepira kuciwaku nalika ndeleng biksu sing pasuryané kaya tukang sayur sing dirampas bathiné. Beda banget nalika nangis amarga Gusti—luh sing nggawa kabungahan. Ing kéné, wong iku bungah. Meneng lan tentremé ngucuraké madu ing atiné. Nalika aku weruh wong kaya ngono, aku kroso kepengin nyium sikilé.

⁶⁹ Pharasus iku kutha cilik ing Kapadokia, panggonan lairé Elder Paissios. — *Cathetan penyusun*.

⁷⁰ Kambing wadon luwih regane, amarga bisa nglairake anak. — *Cathetan penyusun*.

⁷¹ Mat. 5:9

— Kepiye carane wong bisa ngerti manawa sedhihé pancèn kanggo Gusti?

— Ayo kita bayangake ana wong sing wis nindakake dosa lan lagi sedhih. Yen dheweke sedhih amarga wis nyedhihake Kristus, mula dheweke ngrasakake lara sing manis ing atine, amarga Gusti Allah ngucurake manisan, panglipur ilahi, menyang nyawane. Iki sedhih kanggo Gusti Allah. Nanging yen ana wong tansah ana ing kahanan sedhih, kroso wedi lan putus asa, mula kudu nyadari yen sedhih kuwi ora saka Gusti. Sedhih amarga Gusti iku kabungahan rohani; iku maringi tentrem ing ati. Dene sedhih sing ora saka Gusti mesthi nggawa rasa wedi lan putus asa.

— Lan piye, Geronda, yen wong rohani kuwatir amarga ana wong sesat sing nggunakake jenenge lan nyebabake wong liya cilaka?⁷²

— Sedhih iki pantes; kudu dirasakake, amarga akèh wong sing nandhang sangsara. Nanging sanadyan mangkono, kudu mangsuli kanthi rohani. Yen ana wong sing nampa kabèh kanthi andhap asor lan kandha: 'Duh Gusti, aku ora kepéngin wong nandhang sangsara; padhangna pikirané supaya padha mangertèni kabeneran.' Yen dhèwèké kandha mangkono, dhèwèké bakal nemu tentrem. Nanging yen padha wiwit kuwatir lan kandha, 'Apa sing kudu tak lakoni? Wong-wong padha nganggo jenengku kanggo nimbulake cilaka,' mula ora bakal nemu tentrem. Ing kahanan apa wae, yen wong ora salah lan nuraniné resik, sanajan wong liya marahi sedhih, dheweke bakal nemu panglipur gedhe.

Kapribaden egois tansah nggawa sedhih lan wedi

— Geronda, aku terus mikirake kesalahan ku sing wis nggawe kowe nesu, lan aku kebanjiran sedhih.

— Mandheg; kabeh iku wis kepungkur. Iku ora bakal nggawa apa-apa kajaba sangsara, lan ora bakal mbantu kowe. Nanging ora bakal ngrusak kowe yen luwih ati-ati ing mangsa ngarep. Terusna ngupaya kanthi keras. Saben uwong padha nindakake kesalahan, nanging Gusti Allah, minangka Rama kita, nglindhungi kita. Kanggo iku, Panjenengané paring para wali; kanggo iku, Panjenengané maringi saben wong Malaikat Penjaga kanggo nglindhungi; kanggo iku, Panjenengané milih wong-wong rohani kanggo mbantu wong liya.

— Aku krasa abot amarga sedhih marang kagagalanku, Geronda, lan aku saya kesel ngupaya.

— Kuwi amarga egoisme. Kowe ora gelem ngalah, mula kowe malah ngentekake awakmu. Ora ana andhap asor, ora ana tobat, ora ana rasa nyesel, nanging ana egoisme, lan egoisme tansah nggawa sedhih lan wedi. Nalika wong ora duwe tobat, dheweke sedhih amarga egoisme, kepinginan kanggo nyenengake wong liya, lan amarga dheweke wis rontog ing paningal wong liya; banjur kuwatir, pait, lan lara manggon ing jerone.

— Dadi, yen wong kuwatir banget sawisé tiba, apa egoisme mesthi dadi sababé?

— Ora mesthi. Iki uga bisa muncul saka semangat sing kakehan. Nalika wong kuwatir banget amarga iri lan semangat sing kakehan, dheweke nampa panglipur gedhe, sing ngangkat ora mung roh nanging uga badan.

— Nanging piye carane aku ngerti yèn aku nandhang sangsara amarga semangat sing kakehan?

— Wong sing sedhih amarga semangat kakehan nyalahake awake dhewe kanggo kabeh, dene wong sing sedhih amarga egois nyalahake wong liya kanggo kabeh lan ngaku diperlakokake ora adil. Nalika egoise diuji, dheweke wiwit cemberut lan mandheg ngomong... Mung dina iki aku ngélingké loro sedulur wadon amarga kesalahane. Kabeh padha sedhih lan nundhuk sirahé.

⁷² Sedulur wadon sing takon kuwi nyebutaké prastawa nalika wong-wong nggunakake jeneng Eyang Paisios kanggo kapentingan dhéwé utawa kanggo meyakaké wong liya supaya nampa pandangan sing salah. — *Cathetan penyusun*.

Nanging siji nesu amarga ketekunané, amarga kesalahané nggawe aku sedhih, déné sijiné nesu amarga egoisé. Sing kapisan isin banget nganti ora wani ndelok aku. Nanging sijiné, supaya reputasiné ora rusak, langsung nggoleki alesan, tanpa mikir sepira serius kesalahané. Dheweke mikir ing atiné: 'Aku wis nggawe diriku ora ajiné ing paningal wong liya; padha ora bakal percaya maneh marang aku. Kepiye carané saiki aku mbenerake kesalahanku supaya reputasiku ora rusak?' Yen dheweke ngakoni kesalahane lan nampa tanggung jawab sakabehe, mesthine dheweke bakal nemu katentreman. Nanging dheweke nyoba mbenerake awake dhewe, mula dheweke ora nemu tentrem ing atiné. Nalika kita nggoleki alesan kanggo awake dhewe, kita maringi dalan marang setan, sing teka lan ngaruhi kita kanthi cara alus, nyebabake sedhih. Nanging nalika kita njupuk tanggung jawab penuh marang tumindak kita, Gusti Allah njupuk kabèh beban kita dadi duwé Panjenengané. Mula, ayo padha mutusaké endi sing arep dipilih: andhap asor sing maringi tentrem, utawa egois sing maringi sedhih, wedi, lan sangsara?

Wong kang ora ngucapake panuwun mesthi sedhih

— Napa akèh wong, sanajan duwé kabèh, isih kroso wedi lan sedhih?

— Yen kowe weruh wong sing lagi ngalami wedi sing abot, sangsara lan sedhih banget, senajan dheweke duwe kabeh sing dibutuhake, mula ngerti yèn dheweke ora duwe Gusti Allah.

Sapa waé sing nduwé kabèh—bèkti donya lan waras—nanging tinimbang matur nuwun marang Gusti malah nuntut kabutuhan anyar sing ora pantes, nggrundel lan ngeluh, mesthi waé lagi nyiapaké panggonan kanggo dhéwé ing neraka. Wong sing ngerti apa iku rasa syukur iku tentrem karo kabeh. Dheweke mikirake apa sing diparingake Gusti saben dina lan bungah karo kabeh iku. Nanging yen wong ora syukur, dheweke ora puas karo kabeh, nggrundel karo prekara cilik lan nandhang sangsara. Contone, dheweke ora seneng srengéngé, banjur Vardaris, y⁷³, angin lor, wiwit sumilir lan nggawa adhem... Dheweke ora seneng srengéngé, saiki padha nggigil amarga adhem.

— Geronda, apa sing arep kok kandhakake nganggo iki?

"Tegese, yen kita ora ngargeni berkah sing diparingake Gusti lan malah nggrundel, cobaan bakal teka sing nggawe kita ngempet awak kaya bal." Aku ngomong iki kanthi tenanan: sapa waé sing nduwé watak kaya ngono, sing tansah nggrundel lan ngeluh, kudu ngerti yèn dhèwèké bakal nampa tampan ing rai saka Gusti, supaya paling ora bisa mbayar sawatara utangé ing urip iki. Lan yèn tampan kuwi ora teka, kuwi malah luwih parah; ing kahanan kaya ngono, dhèwèké kudu mbayar kabèh sakaligus ing urip sing bakal teka.

— Dadi, apa nggrundel bisa dadi kabiasaan?

— Iku pancen dadi kabiasaan, amarga nggrundel banjur nggrundel maneh, lan ngeluh banjur ngeluh maneh. Sing nanem ngeluh bakal panen ngeluh lan nglumpukake wedi. Nanging sing nanem pujian bakal ngrasakake kabungahan ilahi lan berkah salawas-lawase. Wong sing nggrundel, sanajan pinten-pinten berkah sing diparingake Gusti marang dheweke, ora ngrasakake. Mula, sih-rahmat Gusti mundur saka dheweke lan godaan teka. Godaan ngetutake dheweke ing saben giliran, lan kabeh ing uripe dadi amburadul. Nanging Gusti piyambak nguber wong sing sukur kanthi peparinge.

Ora ngucapake syukur iku dosa gedhe, sing diukum langsung dening Kristus. "Apa ora ana sepuluh wong sing mari? Endi sangang liyane?"⁷⁴ — Panjenengané takon marang wong kusta sing teka matur nuwun marang Panjenengané. Kristus ngarepake rasa syukur saka sepuluh wong kusta kuwi ora kanggo

⁷³ Vardaris iku angin sing kenceng banget lan adhem sing sumilir saka lor-kulon Thessaloniki ngliwati Kali Axios. — *Cathetan penyusun*.

⁷⁴ Lukas 17:17

kapentingané piyambak, nanging kanggo kapentingan wong-wong mau, amarga rasa syukur kuwi bakal migunani kanggo dheweke.

Tangalashka kepengin ndeleng kita sedhih

— Geronda, kenapa kabungahané dumadakan malih dadi sedhih?

— Owah-owahan dumadakan saka kabungahan marang sedhih asring asalé saka godaan. Tangalashka sing jahat perang nglawan manungsa, utamane wong-wong sing gampang nampa lan sejatine ceria, sing ngupaya nglakoni urip rohani. Iki pancen pakaryane: dheweke kepengin ndeleng kita sedhih lan seneng karo kuwi. Nanging kenapa kita kudu ngidini Tangalashka nindakake iki? Apa kabungahan ora luwih becik tinimbang kesedihan? Lan apa katresnan ora luwih becik tinimbang kejahatan?

— Nanging kadhangkala aku tiba ing kahanan sedhih, lan aku ora ngerti sebabe.

— Tangalashka ora kepéngin wong-wong seneng. Dhèwèké golek cara kanggo ngganggu atiné wong sing pancèn nduwé alesan sedhih lan sing ora nduwé alesan. Bab kowe, miturutku dhèwèké nyoba nuntun kowe menyang kuciwa, ngiket kowe luwih lan luwih karo benang alusé. Ya, yen dheweke ngiket kowe nganggo tali ing kene lan ing kana, wong isa ngomong ana alesan kanggo sedhih. Nanging benang alusé Tangalashka, kanggo kowe benang-benang tipis kuwi katon kaya tali kandel, lan kowe kuwatir. Aja nyiksa awakmu tanpa alesan, amarga kanthi mangkono kowe maringi kabungahan marang Tangalashka lan nyebabake sedhih marang Kristus. Apa kowe kepengin Kristus sedhih?

— Ora, Geronda, nanging...

— Ora ana 'nanging'! 'Melu sedhih!' ⁷⁵ kandha: 'Melu sedhih!'

— "Sedhihna!"

Sedhih nyedhot kekuwatan mental lan fisik kita

— Geronda, aku kerep lara weteng, lan aku angel nepaki tugas-tugas biaraku.

— Kowé tansah lungguh ing kana, kesasar ing pikiranmu dhéwé, ndeleng kabèh kanthi pandangan negatif lan nyiksa awakmu dhéwé tanpa guna; mulané kowé nandhang sangsara ing badan lan jiwa. Sawisé manèh kahanan kaya ngono, wetengmu wiwit lara – kepiye kowé bisa nemokaké kekuwatan kanggo urusan rohani? Kowe bisa ngombe obat kanggo ngurangi lara, nanging yen kowe ora mbusak sedhihmu, wetengmu bakal lara maneh. Aja nganti pikiran sing marakake kuciwa mlebu ing atimu, merga kowe bakal mbuwang sia-sia kurnia sing wis diparingake Gusti. Luwih cetha kowe ndeleng kahanan, luwih tentrem lan tentrem ing jeroning atimu; kowe bakal luwih waras, lan kowe ora perlu maneh ngombe obat.

Sedhih nggawe wong ora duwe daya. Iku nyedot kabèh semangat saka pikiran lan badan lan nyegah wong saka nindakake apa-apa. Iku ngracunake nyawa lan nggawa kekacauan ing badan. Iku nyerang bagean-bagean sing paling sensitif ing badan, nandurake wedi lan ngentekake tenaga wong. Racun putus asa bisa ngancurake ora mung wong sing konstitusié ringkih, nanging uga wong sing kuwat banget. Ana siji sedulur wadon ing kene. Kowé ngerti sepira kuwaté dhèwèké? Dhèwèké dadi tuladha becik kanggo masyarakat rohani, lan nalika nindakake tugase, dhèwèké unggul ing kabèh bab! Dhèwèké bisa ngatur kabèh wihara, nanging amarga putus asa dhèwèké ora nindakake apa-apa; potensiné mubadzir. Mesin sing kuwat banget, nanging mung nganggur tanpa guna.

⁷⁵ St. Yohanes Krisostomus. Homili kanggo Paskah Suci.

Usir kelemahan kanthi kawani rohani

— Geronda, nalika kesulitan teka siji sawisé sijiné ing perjuanganku rohani, aku wiwit ngeluh, lan aku kalah déning kuciwa.

— Ing wektu kang angel kaya ngono kuwi kakuwatan manungsa katon. Aja wedi utawa panik nalika ana kesulitan. Njaluk marang Gusti kawani rohani, supaya kowe bisa kanthi wani ngadhepi kesulitan ing dalan rohani lan perang kanthi gagah berani.

— Kesedihan sing tak rasakaké akhir-akhir iki amarga kahanan rohani sing ringkih pancèn nyuda kakuatan rohani aku.

— Syukur marang Gusti, kowe wis maju saka panggonan sing biyen, sanajan durung tekan panggonan sing kuduné kowe tekan. Aku yakin kowe bakal enggal nuduhake apa sing bisa kowe lakoni, lan kanthi pitulungan Rahmaté Gusti kowe bakal mecah ikatan pungkasan saka kelemahan rohani, kaya singa mecah jaring laba-laba. Usir kelemahan nganggo kawani rohani. Aku bakal ngenteni lan ndedonga. Muga-muga aku bisa ndeleng dina nalika aku bisa bungah amarga kasilmu.

— Geronda, nalika aku nglirwakake tugas-tugas spiritualku, aku kakehan krasa murung.

— Sedhih amarga kélangan lan kabungahan amarga apa sing wis kasil iku bab sing lumrah. Nanging egoisme uga bisa nyelusup ing kéné, mula awas. Miwiti kanthi becik, atur tata urutan perjuangan spiritualmu, lan maju kanthi alon-alon. Kanthi mangkono kowe bakal nggayuh k , keteguhan sing luwih gedhe, lan pasang surut sing disebabake mungsuh sing nyamar bakal mandheg. Yen kowe nggunakake kekuwatanmu kanthi kawani spiritual kanggo kasil ing upaya monastikmu, kowe bakal nggayuh sukses gedhe. Nanging yen kowe kejembe ing kelemahan, kowe dhewe bakal nangis tanpa enteke, dene tangalashka terus-terusan tepuk tangan.

— Geronda, apa aku kurang kekuwatan?

— Kowe butuh semangat, ledhakan energi!

— Kepiye carane aku bisa nggayuh kuwi?

— Kowé butuh kawani, keberanian! Biarawati sengsara kuwi gunané apa kanggo aku? Aku butuh prajurit rohani—⁷⁶ —sing kanthi keberanian rohani bakal perang nglawan tangalashka, ngluhuraké Gusti.

Memulyakake Gusti iku penawar rasa putus asa

— Geronda, aku keganggu nalika weruh sisa-sisa hawa napsu ing diriku.

— Ucapna: 'Matur nuwun marang Gusti amarga sing paling awon wis kliwat!' Yen aku ana ing panggonmu, ndeleng karunia agung saka Gusti, 'saka jaga esuk nganti bengi'⁷⁷ aku bakal mbaleni: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti.' Yen kowe kepengin miwiti urip kaya ing swarga sanajan ing kene, delengen rahmat lan peparing kang akèh sing diparingake Gusti marang kowe, lan panjenengan matur nuwun: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti.' Pujia Gusti amarga wis mbantu kowe supaya makmur, sanajan sethithik, apa liwat gaweyanmu dhéwé utawa pitulungan saka wong liya. Nalika ana wong ngucap, 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti,' Gusti bakal nulungi, amarga rasa syukur sing digandhenge karo ati andhap asor, ketekunan, lan semangat ing saben pakaryan bakal narik kekuwatan swarga sing tanpa wates lan peparing ilahi.

— Geronda, piye yen aku ngerti yen aku bakal tiba maneh?

⁷⁶ Suliotka: sawijining wanita saka Suli, sawijining konfederasi desa ing Epirus. Para Suliota lan Suliotka nampilake kepahlawanan sing luar biasa ing perjuangan nglawan Ali Pasha (1792–1803). — *Cathetan panerjemah*.

⁷⁷ Mazmur 129:5

— Kowé ora ngerti. Kowé mikir kuwi merga wedi. Kowé ora kena wedi mbaleni kesalahanmu sing kepungkur, merga kuwi sing ndadekake imanmu marang Gusti goyang. Ora perlu kakehan ribut ing kéné. Yen ana pikiran sing kandha yèn kowé ora bakal maju, lan kowé tiba ing kuciwa, mula kowé kudu nglipur lan nyemangati awakmu dhéwé. 'Matur nuwun marang Gusti,' kowe kudu ngomong, 'dina iki aku luwih apik tinimbang wingi. Sèwu kaping, matur nuwun marang Gusti...' Sanajan pangajab iki katon ora tulus, nanging ana kakuatan gedhé ing jerone — pangarep-arep marang Gusti. Ngarep-arep marang Gusti iku dadi tuas sing ngalahake putus asa, mbebasake nyawa saka kuciwa lan wedi, lan, saben langkah, nguatake kekuwatan rohani wong, mbangunake optimisme suci ing batine.

— Geronda, aku kuwatir babagan masalah kasehatanku.

— Tampa kabeh minangka kado ageng saka Gusti. Gusti ora nate nyilani sapa wae. Ing swarga kowe bakal nemu tentrem. Kowe bakal nampa pensiun sing cukup, kajaba kowe nyuda dhewe amarga ngeluh.

— Nanging kepiye, Geronda, saiki aku ora ngrasakake Swarga ing atiku?

— Kowé ora ngrasakaké Swarga amarga kowé ora ngluhuraké Gusti. Nalika wong urip kanthi puji-pujian, dhèwèké bakal bungah ing kabèh bab. Ana wong ing donya sing bakal ngadili kita para biksu. Delengen para Bedouin: uripé abot tenan, nanging padha matur nuwun marang Gusti lan tansah ceria.⁷⁸ Padha ora mbusak watu saka gandum, nanging nggiling kaya ngono, mulané rotié kebak watu! Panganan sing dipangan katon kurang unsur jejak penting, kalsium lan sapituruté, mulané untuné padha rusak kabèh. Kowé weruh Bedouin sing mung nduwé siji untu, nanging dhèwèké bungah kaya-kaya untu kuwi digawe saka mutiara. Kanggo wong liya, sanajan mung siji untu sing ilang wis cukup kanggo nggawe dhèwèké krasa ora pantes. Kabeh iki ateges yèn kita kudu tanpa kendhat matur nuwun lan muji Gusti Allah, awan lan bengi, amarga berkahé marang kita.

Siji uskup ngandhani aku yèn ing gréja, nalika diakon maca Injil bab panyembuhan wong-wong sing kesurupan setan saka Gergesa,⁷⁹ sawijining umat biasa sing ngadeg ing mburi kursi uskup terus-terusan kandha: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti.' Diaken miwiti: 'Ing wektu kuwi, Yesus rawuh ing wewengkon Gerasa.' 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti,' kandha umat paroki. 'Ana loro wong kesurupan setan sing ketemu Panjenengané' — 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti.' 'Wong-wong mau galak banget' — 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti.' 'Lan weruhna, kabèh wedhus padha nyurung... menyang segara' — 'Kamulyan marang Panjenengan, ya Gusti.' 'Aku nyadari,' pangkatus iku kandha marang aku sawisé, 'yèn wong prasaja iki pancèn bener terus ngucapaké, "Kamulyan marang Panjenengan, ya Gusti," amarga "Kamulyan marang Panjenengan, ya Gusti" ngusir setan menyang segara.' Lan kowe kudu terus-terusan mbaleni: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti, mulyakna Panjenengan, ya Gusti,' nganti kumpulan iku nyurung mlebu segara...

Matur nuwun ngudhar kasucian ing sakupenge kita. Nalika matur nuwun, manungsa lali marang awake dhewe ing rasa syukur, kelangan akal ing teges paling becik, lan bungah ing saben bab. Lan nalika manungsa matur nuwun marang Gusti sanajan kanggo bab cilik, berkah Gusti banjur nyawiji marang dheweke kanthi loman banget nganti ora bisa nampung. Ing wektu kuwi, setan ora tahan maneh lan lunga.

⁷⁸ Elder Paisios nyritakaké wektu nalika piyambakipun manggon ing Gunung Sinai (1962–1964). — *Cathetan penyusun*.

⁷⁹ Delengen Matius 8:28–34

Bagéan 2. Kabecikan

"Sapa waé sing nduwèni kaéndahan rohani, sing lair saka kabecikan, sumunar kanthi Rahmat Ilahi. Amarga, nalika nglumpukaké kabecikan, manungsa nggayuh pangiluan lan mula sumebar pepadhang; Rahmat Ilahi sing mbukak iki ing dhèwèké"

Ngembangaké Sifat Mulya

- Geronda, kapan manungsa nggayuh pangdèwatan?
 - Nalika Rahmat Ilahi mlebu ing wong.
 - Apa kabungahan manggon ing jerone?
 - Ora mung kabungahan sing manggon ing jerone, nanging uga katresnan ageng, andhap asor, panglipur lan kapercayan. Padha nduwèni sipat-sipat sing diduwèni Gusti; mulané Rahmaté Gusti mlebu ing jerone.
 - Lan apa tegesé 'Dewane para dewata'?⁸⁰
 - Apa Daud ora kandha: 'Apa kowe kabeh dudu dewa, lan putra-putraning Sing Maha Luhur'?⁸¹
- Manungsa diciptakaké 'miturut gambar'é Gusti; mula Gusti iku Gusti déwé-déwé, ya iku déwé manungsa. Manungsa kudu nggayuh pangdèwatan. Kabeh manungsa digawé miturut gambaré Gusti, nanging sapa ing antarané kita sing ana ing dalan kanggo 'kawangun'? Luwih adoh kita nyimpang saka Gusti, luwih sithik kita dadi kaya Panjenengané; tegesé, luwih adoh kita nyimpang saka hakikat 'kawangun'.
- Supaya manungsa bisa padha karo Gusti, dhèwèké kudu urip manut dhawuh Gusti lan nggarap dhiri dhéwé. Kanthi mangkono, dhèwèké dibersihaké saka hawa napsu lan éntuk kabecikan, lan banjur dhèwèké ora mung manungsa sing diciptakaké 'miturut gambar' Gusti, nanging mlebu ing kahanan 'kawangun', amarga Rahmat Ilahi makarya ing jerone dhèwèké.

Ngamalaké kabecikan iku netepi dhawuhé Gusti⁸²

- Geronda, aku pancen kepengin banget ndeleng wali suci.
- Lan aku kepengin kowe nyoba dadi kanca Gusti Allah.
- Képiye aku bisa nggayuh kuwi?
- "Képiye carane wong enom njaga lakuné supaya suci? Kanthi urip manut Sabda Panjenengan."⁸³ Yen kowe urip manut dhawuh Gusti, kowe bakal dadi kanca Gusti.

⁸⁰ Mazmur 49:1

⁸¹ Mazmur 81:6

⁸² Dikutip saka: Wulang Pantang Abba Yisak Sang Suriya. Moskow, 1993. kaca 148

⁸³ Mazmur 118:9

Yen kita anaké Gusti Allah, mula kita kudu netepi dhawuh-dhawuhé. Nalika wong Yahudi kandha, 'Kita nduwé Abraham minangka bapak kita,' Kristus mangsuli, 'Bapakmu dudu Abraham, nanging Setan; awit yèn kowé anaké Abraham, kowé bakal nindakaké pakaryané Abraham.'⁸⁴

— Geronda, apa tegese Abba Isaac nalika ngendika manawa Kristus ora nuntut panyumponan paugeran, nanging pambaruan jiwa?⁸⁵

— Napa Gusti maringi paugeran? Mesthiné dudu kanggo pangreksan kita? Kanthi netepi paugeran Gusti, kita ngembangaké kabecikan lan nggayuh kasehatan jiwa. 'Latihan kabecikan,' ujare Abba Isaac, 'yaiku netepi paugeran Sang Gusti.'⁸⁶

— Geronda, Abba Yesaia kandha: 'Manungsa perlu ati sing wani lan ageng supaya tansah ngati-ati netepi dhawuhe Gusti.'⁸⁷

— Kuwi bener. Kanggo nepaki dhawuhe Gusti kanthi tliti, wong perlu kawani, keberanian, lan kewaspadaan. Mula saka iku, goleki apa sing kurang lan apa sing Gusti paringake marang kowe: pikirna apa sing wis kowe lakoni lan apa sing kudune wis kowe lakoni nanging durung. Kandhaa marang awakmu dhéwé: 'Ya, aku seneng karo apa sing tak lakoni, nanging apa iki nyenengake Gusti?' — lan usaha nepati kersané Gusti. 'Amarga tembung sing metu saka lambemu, aku wis netepi dalan wong sing bener,'⁸⁸ — kaya sing katulis ing Kitab Suci.

Kabecikan mung ana regane yen dipikolehi kanthi bebas, tanpa paksaan saka njaba. Siji wong kudu ngrasa yen kabecikan iku kabutuhan pribadhi lan banjur ngupaya kanggo nggayuh. Dudu Gusti sing butuh kita nepaki kersane — nanging kita sing butuh. Kita perlu nepaki kersane Gusti supaya bisa mbebasake awake dhewe saka manungsa lawas. Kabèh tenaga saka wong pracaya kudu diarahaké kanggo netepi dhawuhe Gusti kanthi ketat. Nalika wong ngupaya nepaki kersaning Gusti, dhèwèké saya cedhak karo Gusti lan sanajan ora nyuwun, dhèwèké tetep nampa sih rahmating Gusti. Kanthi tembung liya, dhèwèké njupuk banyu langsung saka sumberé.

Kabèh kabecikan kudu dikembangaké

— Apa manungsa bisa dadi wong luhur miturut kodraté?

— Wong bisa, miturut sipaté, contoné prasaja, tentrem, utawa alus. Kabèh mau iku karunia alamiah sing diparingaké Gusti, lan supaya bisa ngembangaké luwih adoh, wong kudu ngopeni. Liwat perjuangan rohani, wong bakal nampa karunia rohani, yaiku karunia saka Roh Suci.

— Geronda, apa nalar iku karunia saka Gusti utawa kabecikan sing alon-alon dipikolehi wong liwat gaweyan rohani?

— Coba tak kandha ngene: pangertèn iku karunia. Nanging umpama kowe ora nduwé karunia iki, nanging kowe nduwé karunia liya. Kanthi ngembangaké bakatmu, kowe bakal bebarengan ngembangaké pangréncénan lan kabecikan liyané, lan liwat iki kowe bakal ngimbangi kabecikan sing durung kowe duwé. Nalika wong ngupaya, contoné, ing pangendalian dhiri, wong kuwi bebarengan ngrembakaaké meneng, perhatian, pandonga, pangréncénan, lan sapituruté.

Lha, kabecikan lan hawa napsu padha tuwuh gumantung marang arah sing dipilih wong kanggo ngupaya. Yen padha ngembangaké kabecikan, kabecikan mau bakal mekar lan nutupi napsu. Yen padha ngembangaké napsu, napsu mau bakal mekar lan nutupi kabecikan. Yen padha ngembangaké loro-

⁸⁴ Cf. Yohanes 8:39; Yohanes 8:44

⁸⁵ Delengen The Ascetic Sayings of Abba Isaac the Syrian. Moscow, 1993. kaca 148

⁸⁶ Deleng ing kono.

⁸⁷ Kutipan saka: *The Love of Goodness*. Jilid I. Holy Trinity St Sergius Lavra, 1992. kaca 427.

⁸⁸ Mazmur 16:4

loroné, loro-loroné bakal mekar, lan bakal ana kebingungan. Kanggo mangertèni iki, bayangna ana kebon sing isiné kembang lan gulma. Yen tukang kebon ngopeni gulma, gulma bakal tuwuh lan nyumbat kembang. Yen dheweke ngopeni kembang, kembang bakal mekar lan nyumbat gulma. Yen dheweke ngopeni loro-lorone, sawisé wektu dheweke ora bakal bisa mbedakaké kembang karo gulma.

Supaya wong bisa sukses, dhèwèké kudu ngenali hawa napsu ing jerone lan ngupaya motong kuwi. Dhèwèké uga kudu ngenali karunia sing wis diparingaké Gusti lan ngembangaké. Yen dhèwèké ngembangaké karunia kuwi kanthi andhap asor, dhèwèké bakal cepet sugih rohani. Yen dhèwèké ngupaya pangembangan rohani, dhèwèké bakal dadi becik; yen nglirwakaké, dhèwèké bakal dadi ala.

Aku wis ketemu wong-wong sing, sanajan lemah atiné subur, ninggalaké tanpa diolah, nganti ditutupi duri lan semak duri. Ana liyane, sanadyan ing *lemahé* tuwuh duri lan onggokan, padha ngresiki kabeh, ngolah lemahé, lan lemahé wiwit ngasilaké woh-wohan. Apa gunané yèn Gusti wis maringi lemah sing subur, nanging kita nglirwakaké nganti kebak gulma? Yen lemah kita cocog kanggo nandur tebu nanging kebak suket ilalang, lan kita ora ngopeni kanggo nyabuti suket ilalang, nandur lan ngopeni tebu, kepiye Gusti bisa nulungi kita? Kowe mung bisa nganyam keranjang saka suket ilalang; kowe ora bakal entuk gula saka kono...

Gusti Allah bakal nuntut saben kita apa kita wis nglipatgandhaké karunia sing wis diparingaké. Yen Gusti wis maringi siji wong limang karunia, wong iku kudu ngowahi dadi sepuluh. Sanga ora dadi asil paling apik kanggo dheweke. Mula saka iku, ayo kabeh padha makarya kanthi andhap asor lan wicaksana supaya bisa nggayuh asil paling apik. Amarga Gusti bakal nuntut jawaban apa ana wong sing wis ngowahi siji bakat dadi loro, loro dadi papat, lan lima dadi sepuluh. Mula, yèn wong wis nglipatgandhaké bakat sing diparingaké, ing paningalé Gusti dhèwèké pantes nampa ganjaran paling luhur. Lan yèn ana sing kanthi semangat, dudu kesombongan, ngowahi siji bakat dadi sepuluh, dhèwèké ora mung bakal nggerakaké Gusti nanging uga atiné wong sing atiné kaya watu.

Kebajikan wong liya ngisi kita karo wanginé

— Geronda, apa sing mbantu kita entuk kabecikan?

— Ngumpul karo wong sing nduwèni kabecikan kuwi. Yen kowe nglampahi wektu karo wong sing ngajèni, kowe bakal alon-alon nduwèni rasa ngajèni dhéwé. Iki bener kanggo kabèh kabecikan, amarga kabecikané wong liya ngisi kita karo wanginé.

Nalika kita ndeleng kabecikan wong liya lan nyoba niru, kita dadi tambah ajeg. Nanging kanthi ndeleng kaluputané uga, kita entuk manfaat, amarga kaluputané wong liya mbantu kita weruh kaluputan dhéwé. Kebajikan wong liya maringi inspirasi marang aku supaya ngupaya nyonto, dene kaluputan wong liya nggawe aku mikir apa aku uga nduwé kaluputan sing padha, lan yèn iya, nganti sepira, supaya aku bisa nyoba mbusak saka awakku dhéwé. Contone, yen aku weruh ketekunan ing wong liya, aku bungah lan nyoba niru wong kuwi. Yen aku weruh rasa penasaran ing wong liya, aku ora ngukum sedulurku, nanging ndeleng kanthi teliti apa aku uga nduwé rasa penasaran. Lan yen aku nemokake yen aku nduwé, aku bakal ngupaya ngilangi rasa penasaran kuwi. Nanging yen aku mung weruh kabecikan ing awakku lan mung cacat ing wong liya, nalika bebarengan nglirwakake cacatku dhéwé utawa mbenerake kanthi ngomong, 'Aku luwih apik tinimbang wong iki, lan kuwi, lan kuwi!' — mula aku kesasar.

Wong liya iku kaya cermin kanggo kita. Nalika kita ndeleng wong liya, kita weruh awake dhewe, lan wong liya weruh kaluputan kita; pangamatané ngresiki nodha saka awake kita.

Tuladha para wali ing nglakoni kabecikan

— Critakna, Geronda, apa waé ciri khas para wali?

— Katresnan sing digandhengake karo andhap asor, prasaja, lan pertimbangan sing waras — iku ciri khas para wali. Yen ana wong, kanthi pertimbangan sing waras, meksa awake dhewe niru urip para wali, mula dheweke uga bakal nggayuh kasucian.

Tuladha para wali bakal dadi pitulungan gedhe kanggo kita ing upaya nggayuh kabecikan. Kanthi mbandhingake awake dhewe karo para wali, kita weruh hawa napsu kita, nyalahake awake dhewe, nggendhegake awake dhewe, lan ngupaya kanthi semangat, kanthi semangat ilahi, kanggo niru dheweke. Kita ora duwe alesan kanggo mandheg ing panggonan, amarga ing ngarep kita wis ana tuladha para wali lan uripe. Kabeh wali iku anaké Gusti Allah, lan padha mbantu kita, anaké Gusti Allah sing sengsara, kanthi nuduhake carane nyingkiri tipuané sing jahat.

Maca kanthi tliti uripé para wali nglilirake jiwa, maringi inspirasi kanggo ngetutake tuladhané, lan nyengkuyung kita supaya wani nerusake perjuangan kanggo nggayuh kabecikan. Ing uripé saben wali, kabodhoan suci sing padha katon, sanadyan wujudé béda-béda ing saben wong. Kita bisa ndeleng katresnan kang kobong (Ἐρωτας) kang padha duwé marang Gusti. Mula geni semangat ilahi kobong ing batin, bebarengan karo kepinginan kang kobong kanggo niru para wali.

— Geronda, suwéné pirang taun wong kudu maca synaxarion⁸⁹ sawijining wali?

— Sajrone urip. Sanadyan ing Synaxarion mung ditulis sethithik, crita urip sang wali ora nyakup sakabehe uripe, nanging mung sawetara tetes saka secangkir kang kebak sing mili ngluwihi pinggir. Para wali mesthi bodho yen padha mbukak kabeh pengalaman sing dialami sacara rahasia. Nanging tembung-tembung sethithik iki wis cukup kanggo kita, yen bisa nyentuh ati kita, yen bisa kita lakoni ing urip kita dhewe.

— Aku krasa angel nindakake apa wae kaya sing ditindakake para wali. Contone, Wali Syncletica,⁹⁰ , sepira abot perjuangan sing ditindakake nganti pungkasaning uripe, sanajan nalika nandhang lara abot! Utawa Sing Kinurmatan Barsanuphius,⁹¹ , pirang-pirang taun dheweke tetep meneng total!

— Ya wis, yen kowe kepingin niru Venerable Barsanuphius, paling ora coba aja mangsuli nalika ana wong ngomong marang kowe. Babagan prestasi Santa Syncletica, miturutku kowe ora bakal duwe kekuwatan fisik kanggo mbaleni — kowe ora bakal bisa nahan — nanging ing batin, miturutku kowe bisa niru dheweke, lan ing kene kowe duwe akeh gaweyan ing ngarepmu. Aku ndedonga supaya santa mau maringi kowe paling ora sethithik saka apa sing diduweni dheweke.

Ayo padha ngresiki kabecikan saka reregedé

— Geronda, kowe kadhangkala nyebut 'kebajikan toksik'. Kapan kebajikan dadi 'toksik'?

— 'Kebajikan' 'toksik' iku, umpama, kabecikan nalika dimotivasi dening kepinginan kanggo nyenengake wong liya, utawa katresnan nalika digerakake dening kapentingan pribadi. Nalika tumindak kita ora ikhlas lan prasaja, lan kabecikan dicampur karo kapentingan pribadi, iku kabecikan sing nyimpang. Iku kaya woh durung mateng, sing mesthi uga ana sawetara vitamin, nanging nalika kok gigit, kowe ngrasakake pait ing cangkemu.

— Apa bisa aku ora nduwé kabecikan, nanging ana wong nganggep aku taat?

⁸⁹ Synaxarion: hagiografi cekak babagan wali ing dina iku, sing kalebu ing Menaion liturgi. — *Cathetan penerjemah*

⁹⁰ Dina rayane dirayakake tanggal 5 Januari. — *Cathetan penyusun*

⁹¹ Dina rayane dirayakake tanggal 6 Februari. — *Cathetan penyusun*

— Ala yen kowe nganggep awakmu wong saleh.

— Apa aku bisa ora weruh kahanan spiritual sejati lan mikir yen aku nduwé kabecikan?

— Bisa waé kowe, nanging yèn kowe mirsani kanthi teliti, kowe bakal ngrasa yèn ing jeroné ora ana rasa legi, lan saka kéné kowe bakal mangertèni apa sejatiné kahanan spiritualmu. Kadhangkala ana wong sing mikir wis nduwé kabecikan mung amarga wis nganggo pratandha njaba saka kabecikan kuwi lan ngetutaké supaya katon saleh ing mata wong liya. Nanging sejatine, kuwi dudu kabecikan sejati. Wong kuwi ora bakal suwe ing kahanan kaya ngono. Ujian bakal teka, lan bebener bakal kabuka. Beda karo wong sing meneng amarga ora pengin nglarani liyan nganggo tembungé, lan alon-alon nduwèni kabecikan meneng. Liyané manèh yèn wong ora ngomong mung supaya liyan nganggep dhèwèké wong sing cendhak omongan.

Dheweke bisa meneng nganggo ilat, nanging ing wektu sing padha terus-terusan ngobrol karo pikirane, lan hawa napsu bisa nguwasani dheweke. Saka njaba, dheweke katon kaya wong suci sejati, nanging nalika jati dirine kabuka, bakal ketok yen iki...

— Geronda, aku putus asa karo kahananku. Kabecikan sing tak deleng ing diriku sejatine malah dadi ora ana regane.

— Apa persisé?

— Sing tak kira semangat, pungkasané malah dadi egois.

— Ora, sayangku, kuwi ora bener! Ana akèh jinis logam ing bijih. Bisa uga akèh pasir, nanging uga ana tembaga, wesi, lan sethithik emas... Yen bijih dilebokake ing tungku peleburan, wektu kuwi emas bakal meleleh metu. Apa ora ana paribasan: 'Kaya emas ing tungku peleburan?'⁹²

Sombong — maling kabecikan

— Geronda, aku dadi tawanan hawa napsuku. Kadhang kala aku dirampok dening katresnan marang awak dhéwé, kadhang kala dening nguber barang-barang ing njaba.

— Yen ana wong ngidini maling nyolong bandhane, apa dheweke bakal tau sugih? Lan kowe, yen ngidini napsumu nyolong kowe, apa kowe bakal tau makmur? Kowe bakal tetep mlarat salawas-lawase, amarga apa wae sing kok kumpulake, bakal kowe kelangan. Aku bingung piye 'tangkalashka' iki bisa nyolong kowe, nalika kowe dhéwé bisa ngrebut swarga!

— Aku pancen kepengin banget ngupaya nggayuh kabecikan, nanging aku mung ngambang. Napa mangkono?

— Bisa uga ana wong durung siap tumindak luhur. Nanging kowe, aku weruh, wis wiwit nyedhaki kematangan rohani. Mula rungokna: saiki, nalika mangsa panas teka lan anggur wiwit alon-alon kebak rasa legi, jaga supaya ora dicolong klewon — utawa tangalashka — lan uripna kanthi andhap asor lan tanpa ngganggu.

— Nanging kabèh kabecikan sing tak lakoni malah ilang, merga aku langsung dadi sombong.

— Apa kowe ngerti apa sing kowe lakoni? Kowe nggawe madu, banjur kowe mbuwangé, lan tangalashka sing jahat nyolong saka kowe, nganti kowe kosong tangan. Kaya tukang madu sing ngaburi pandangane tawon nganggo asap banjur njupuk madune, mangkono uga tangalashka ngaburi pikiranmu nganggo asap kesombongan, nyolong kabeh madu rohani sing tak duweni, banjur nggosok-nggosok tangan karo seneng. Iku nyolong kado-kado mulia saka Gusti Allah sing tak duweni, nalika iku dhewe padha bungah. Kowe wong pinter—apa kowe ora ngerti iki tenan? Napa kowe ora nyekel maling iku, sing licik, ing tangane nalika dhèwèké nyolong kowe?

⁹² Kawicaksanan 3:6

— Nanging yen wong rumangsa yèn karunia sing diduwèni asalé saka Gusti, kepriyé cobaan bisa nyolong karunia kuwi?

— Amarga ora waspada. Gusti Allah maringi akèh karunia marang saben wong, lan sanadyan wong iku kuduné matur nuwun marang Gusti Allah, asring padha ora waspada, nganggep karunia saka Gusti Allah iku kagungané dhéwé, lan banjur dadi sombong ing atiné. Banjur setan sing licik teka lan nyolong karunia-karunia mau saka wong iku, amarga dhèwèké iku maling; dhèwèké ngracun karo bisaé lan ndadèkaké ora ana gunané.

Kaendahan rohani

— Geronda, kepiye carane aku bisa nduwèni kaendahan rohani?

— Yen kowe ngupaya kanthi semangat ilahi kanggo nggayuh kabecikan, kowe uga bakal entuk kaendahan rohani. Ibune Gusti nduwèni kaendahan njaba lan njero. Sapa waé sing ndeleng dhèwèké dadi wong sing béda. Kelembutan rohani sing sumebar saka dhèwèké marasaké jiwa-jiwa.

Liwat kaendahan batine lan kakuwatan sih rahmat, dhèwèké nglakoni pakaryan misionaris! Lan sapa waé sing nyambut gawe sacara rohani lan nyempurnakaké wataké bakal pinaringan berkah lan dadi éndah ing atiné.

— Apa wong sing nduwèni Rahmat Ilahi ngrasakaké dhéwé?

— Padha ngrasakaké pratandha-pratandha anugrah.

— Lan apa wong liya, nalika ndeleng dheweke, bisa ngenali sih rahmat ing awake dheweke?

— Inggih, saged, amargi sih rahmat iku mbukakake dhiri. Sampeyan mangertos, kabecikan ora saged dipun ndhelikake, sanadyan tiyang nyobi sak kiyat-kiyate. Sampeyan mboten saged ndhelikake srengéngé ing balik ayakan, amargi sinaré tetep lumebet lumantar bolongan-bolongane.

Wong sing ana kaendahan rohani ing jerone, sing lair saka kabecikan, sumunar kanthi sih rahmat. Amarga kanthi nglumpukake kabecikan, wong mau nggayuh pangibadahan, mula sumunar cahya saka jeroné, lan Sih Rahmat Ilahi mbukak iku. Mangkono, tanpa dikarepake utawa disadari, wong mau mbukak dhiri marang wong liya, lan Gusti Allah dipuji.

Kamardikan saka hawa napsu lan panyucian jiwa uga mengaruhi awak, sing uga dadi suci, amarga panyucian diwiwiti saka ati. Lumantar getih, ati nyalurake kasucian rohani marang awak, lan kanthi mangkono sakabehe manungsa dadi suci.

Bagéan 1.

Ana siji kabecikan—andhap asor

"Andhap asor mbukak gapura swarga, lan sih rahmaté Gusti mudhun marang manungsa"

Bab 1.

"Gusti maringi sih marang wong andhap asor"⁹³

⁹³ Delengen Yakobus 4:6; 1 Petrus 5:5; Amsal 3:34.

Wong andhap asor nduwèni kabèh kabecikan

— Geronda, tulung kandha soko marang kita nalika kita pamit.⁹⁴

— Apa sing bisa tak kandhakake marang kowe? Aku wis akèh banget ngomong!

— Critakna bab apa supaya kita bisa nglakoni nganti panjenengan bali.

— Ya wis, yen kowe ngeyel, aku bakal kandha... Ana siji kabecikan — andhap asor — lan amarga kowe ora ngerti iki, aku bakal nambah katresnan uga. Nanging apa wong sing nduwé andhap asor ora uga nduwé katresnan?

— Abba Isaac kandha: 'Kaya uyah kanggo kabèh panganan, mangkono andhap asor kanggo saben kabecikan.'⁹⁵

— Dadi, tanpa andhap asor, kabecikan... ora bisa dipangan! Santo Isaac kepengin nuduhake sepira wigatine andhap asor ing nglakoni kabecikan.

— Geronda, ing panggonan liya Abba Isaac kandha yèn andhap asor teka nalika sawijining wong wis nggayuh kabèh kabecikan.⁹⁶

— Mbok menawa kowe salah paham? Yen wong ora nduwé andhap asor, ora ana kabecikan sing bisa nyedhak marang dhèwèké.⁹⁷

— Dadi, apa wong sing nduwèni andhap asor uga nduwèni kabèh kabecikan?

— Mesthi. Wong sing andhap asor memancaraké kabèh wangi-wangiané manisé rohani: prasaja, alus, katresnan tanpa wates, kabecikan, tanpa niat ala, pangorbanan dhiri, patuh, lan sapituruté. Dhèwèké nduwèni kasunyatan atiné,⁹⁸ lan mulané dhèwèké nduwèni kabèh kasugihan rohani. Luwih saka kuwi, dhèwèké taat lan meneng, mula sipaté padha karo Perawan Maria sing paling kabegjan, Indhungé Gusti Allah, sing nduwèni andhap asor gedhé. Nalika nggawa Gusti Allah sing wis inkarnasi ing sajroning dhèwèké, dhèwèké mangsuli: 'Ndeleng, aku iki abdi Pangeran; kadosa marang aku miturut sabda Panjenengan.'⁹⁹ Dheweke ora ngendika: 'Aku bakal dadi ibu Sang Putraning Allah.' Dheweke meneng bae, meneng bae, nganti Kristus ngandika nalika umuré telung puluh taun.

Santa Andreas saka Kreta kandha yèn Panjenengané iku Gusti sawisé Gusti lan njupuk panggonan kapindho sawisé Tritunggal.¹⁰⁰ Panjenengané abdi lan uga Pengantené Gusti! Perawan lan Ibu! Makhluké Gusti lan Ibuné Sang Pencipta! Kabeh iki misteri ageng sing ora bisa diterangaké, nanging mung bisa dialami!

— Ikon Ibu Allah sing endi sing paling sampeyan senengi?

— Aku seneng kabèh ikon Sang Ibu Gusti. Sanajan aku mung ndeleng jenengé ditulis ing endi waé, aku nyium kanthi ngajèni bola-bali, lan atiku gemeter amarga kabungahan.

⁹⁴ Pembicaraan iki kelakon ing Hesychastery ing Februari 1968 antarané Sang Sepuh Paissios lan para biarawati pisanan. Esuké, Sang Sepuh arep mangkat menyang Gunung Suci, sawisé manggon rong sasi ing biara, ing ngendi dhèwèké wis nyiyapaké dhasar urip rohani ing biara komunal anyar sing diadegaké. — *Cathetan panyusun*.

⁹⁵ Kutipan saka: *The Ascetic Sayings of Abba Isaac the Syrian*. Moscow, 1993. kaca 199.

⁹⁶ Delengen ing kono, kaca 235.

⁹⁷ Pasase sing dirujuk sedulur wadon mau muni kaya ngene: 'Andhap asor iku sawijining daya gaib sing, sawise nyampurnakake sakabehe gesang ilahi, ditampa dening para wali sing sampurna' (dikutip saka: *The Ascetic Sayings of Abba Isaac the Syrian*. Moscow, 1993. kaca 235). Ing kéné, Abba Isaac nyariosaké kerendahan ati minangka kaanan kasampurnan, déné Seseputuh Paisios nyebutaké kerendahan ati sing perlu kanggo perjuangan nggayuh kabecikan. — *Cathetan panyusun*.

⁹⁸ Bandhingna karo Mat. 5:3

⁹⁹ Lukas 1:38

¹⁰⁰ "Χαίροις μετὰ Θεὸν ἢ Θεός, τὰ δευτερεία της Τριάδος ἢ ἔχουσα." Saint Andrew of Crete, 5th tone. Theotokarion. Volos, 1991. kaca 107.

Iku pancen nggumunake banget nalika kowe mandheg lan mikirake! Bocah wadon cilik kandha: 'Rohku ngluhurake Gusti... amarga Panjenengané wis ndeleng asor abdi-Nya.'¹⁰¹ Makna sing jembar mung ing sawetara tembung! Sapa waé bisa entuk manfaat gedhé saka nyilem ing makna tembung-tembung iki. Cendhak, nanging kuwat. Yen kowe merenung bab kuwi, kowe bakal tresna marang andhap asor, lan yen kowe ngendhegake awakmu, kowe bakal weruh Gusti mlebu ing jeronmu, sing bakal ngowahi atimu dadi palungan ing Betlehem.

Rohé Gusti Allah manggon ing wong sing andhap asor

— Critakna, kabecikan apa sing kudu diduwèni wong supaya Rahmaté Gusti mudhun marang dhèwèké?

— Asor atimu waé wis cukup. Aku kerep ditakoni: 'Pira suwéné wektu kanggo éntuk Kasampurnaning Rahmat Gusti?' Sawetara wong bisa uga urip rohani, nindakaké tapa brata lan sapituruté, nanging nganggep dhéwé istimewa — wong kaya ngono ora bakal éntuk Rahmat Gusti. Nanging wong liya bisa entuk sih rahmat ing wektu sing cendhak amarga padha ngendhegaké dhiri.

Yen wong andhap asor, sih rahmat bisa padhang marang dheweke ing sakedhap, ngowahi dadi malaikat, lan dheweke bakal nemokake awake dhewe ana ing swarga. Nanging yen dheweke dadi sombong, ing sakedhap dheweke bakal dadi wong sengsara lan pungkasané ana ing neraka. Wong, yen kersa, dadi wedhus; yen kersa, dadi kambing. Kambing-kambing sing kasihan—padha kepengin dadi wedhus, nanging ora bisa; dene Gusti Allah wis maringi manungsa kemampuan kanggo malih saka kambing dadi wedhus, mung kanthi syarat manawa dhèwèké pancèn kepéngin.

Kurnia Gusti mung mudhun marang wong sing andhap asor lan alus atiné. Ing wong kaya ngono, Roh Gusti manggon. Apa kowe kelingan apa sing diomongaké nabi Yesaya: 'Sapa sing bakal tak deleng, kajaba wong sing andhap asor lan tentrem?'¹⁰²

Gusti Allah mung nyuwun sethithik andhap asor saka kita supaya kita bisa mlebu ing sesambetan karo Panjenengané; banjur kabèh pepariné sing sugih diparingaké marang kita kanthi akèh, siji sawisé sijiné. Amarga Gusti Allah, kaya-kaya, nduwé utang sih rahmat gedhé marang wong sing andhap asor; Panjenengané maringi iku minangka pepariné, sanajan wong kuwi dhéwé ora nyuwun. Mangkono iku paugeran rohani. Apa Injil ora kandha: 'Gusti Allah nglawan wong sombong, nanging maringi sih marang wong andhap asor?'¹⁰³ Mangkono paugerané Gusti. 'Andhap asor' tegesé 'nduwèni sih!' Mula saka iku, wong sing andhap asor banget nampa sih ageng saka Gusti Allah, amarga wong andhap asor kaya spons nyerep Sih Ilahi. Wong-wong sing kanthi andhap asor nundhuk sirah lan nampa pukulan saka wong liya ngresiki awake saka cacaté, dadi kaya malaikat ing kaendahan rohani, lan bisa mlebu kanthi bebas liwat gapura sempit swarga. Ora ana sing munggah menyang swarga liwat munggah ing donya, nanging liwat mudhun rohani.

Andhap asor mbukak gapura swarga, lan sih rahmaté Gusti nyawiji marang wong, déné kesombongan nutup gapura mau. Sepuh Tikhon biyèn kandha: "Siji wong sing andhap asor nduwèni sih rahmat luwih akèh tinimbang akèh wong bebarengan." Saben esuk Gusti mberkahi donya nganggo siji tangan, nanging yen Panjenengané weruh wong andhap asor, Panjenengané mberkahi nganggo loro tangan. Sapa waé sing nduwé andhap asor paling gedhé, dhèwèké sing paling agung saka kabèh!"¹⁰⁴

¹⁰¹ Lukas 1:46–48

¹⁰² Yesaya 66:2

¹⁰³ Yakobus 4:6; 1 Petrus 5:5. Delengen Amsal 3:34

¹⁰⁴ Elder Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa saka Gunung Athos lan Tulisan-tulisan Athonite. Thessaloniki, 2005. kaca 31.

Kabeh gumantung marang watak andhap asor. Nalika wong nduwé watak andhap asor, kanthi alamiah bumi lan swarga dadi siji kanggo dhèwèké.

Kanthi andhap asor, manungsa wis nemokake kunci sing, nalika diputer, ngangkat dheweke menyang Swarga Katelu¹⁰⁵ ing angkutan rohani katresnan. Nanging ana sing kandha: 'Ngapa Gusti Allah nuntut andhap asor saka kita?' Ya wis! Yen wong ora andhap asor, dheweke ora bakal bisa mlebu gapura sempit swarga, lan ora bakal nemokake tentrem ing urip iki. Apa sing diandikakaké Kristus? 'Sinaua saka Aku, awit Aku alus lan andhap asor ing manah, lan kowe bakal nemu katentreman kanggo rohmumu.'¹⁰⁶

Siji pikiran andhap asor langsung nggerakaké sih rahmaté Gusti

— Aku gumun carane siji pikiran andhap asor langsung nggerakaké sih rahmaté Gusti. Ana sawijining wektu, ana anak kucing mlebu ing selku. Makhluk kasihan kuwi mesthi wis mangan barang sing ora pantes, keracunan, lan saiki nyuwun tulung, ngglundhung lara, mlumpat-mlumpat kaya gurita nalika keseruduk watu... Nyesek tenan ndelok, nanging apa sing bisa tak lakoni? Aku ngelakoni tanda salib sepisan, banjur kaping pindho—ora ana gunane! "Delengen awakmu dhéwé," kandhaku marang awakku dhéwé wektu kuwi, "kowe wis dadi biksu pirang-pirang taun, nanging kok ora isa mbantu anak kucing cilik sing mlarat iki!" Sakwisé aku nyalahké awakku dhéwé, anak kucing kuwi, sing wis meh paéh, ujug-ujug urip manèh. Dhèwèké mlayu teka, banjur nggesek-nggesek sikilku lan mlumpat-mlumpat karo bungah... Mangkono kakuwatan asor! Mula saka iku ana pangandikane: 'Ing asor kita, Gusti bakal kelingan kita.'¹⁰⁷

Aku wis nyumurupi yèn saka siji pikiran andhap asor, sawijining wong wiwit sumunar. Nalika wong nggawa kabèh salah marang awaké dhéwé, sih rahmaté Gusti Allah netes marang wong kuwi. Dina kaping pindho kepungkur, ana dhokter sing nduwé akèh anak teka marang aku; dhèwèké kandha, 'Geronda, aku iki sombong banget, lan merga kesombongané, anak-anakku tumindak ala.' Lan dhèwèké kandha kuwi ing ngarepé anak-anaké, karo luh ing mripaté, nanging pasuryané sumringah! Aku weruh prakara sing padha ing kene sawetara dina kepungkur. Sawetara sedulur wadon teka marang aku arep ngobrol. Kita padha rembugan macem-macem bab, lan aku kudu mènèhi pangandikan sing tegas marang wong-wong mau. Salah sijiné mundur, meh nangis. Dhèwèké ngendhekaké dhiri, lan sawisé kuwi pasuryané sumunar. Sampeyan weruh apa sing bisa ditindakake siji pikiran sing andhap asor lan nyesel! Sakwise kuwi, kabeh kekurangan langsung sirna; wong iku dadi anyar, pasuryane sumunar. Nanging sing siji ora entuk apa-apa: dheweke teka karo ati adhem lan lunga uga karo ati adhem, mung ngomongake kesalahan wong liya kanthi rinci banget. Kanggo wong sing ora nggarap awake dhewe, siji pikiran sombong utawa fitnah wis cukup kanggo nggawe bayangan ing pasuryane.

Siji pikiran andhap asor bisa langsung ngangkat wong tekan pucuking rohani sing ora bisa digayuh sanajan wis pirang-pirang taun nindakake prestasi luar biasa.

— Geronda, yen wong sombong nggawa siji pikiran andhap asor ing pikirane, apa Gusti bakal nulungi dheweke?

— Yen dhèwèké nduwèni siji pikiran andhap asor, mula dhèwèké ora bakal sombong manèh, nanging andhap asor, lan Gusti bakal nulungi. Manungsa iku gampang owah-owahan: ing siji wektu dhèwèké ditarik menyang siji arah, ing wektu sabanjuré menyang arah liya, gumantung marang pikiran sing disimpené. Wong sombong, yèn nggawa pikiran andhap asor ing pikirane, bakal nampa pitulungan.

¹⁰⁵ Delengen 2 Kor. 12:2

¹⁰⁶ Mat. 11:29

¹⁰⁷ Mazmur 135:23

Lan wong andhap asor, yen nyimpen pikiran sombong, ora andhap asor maneh. Dheweke dadi sombong — lan Rahmaté Gusti ninggalake dheweke, lan dheweke tiba ing kahanan ala. Nanging, yen dheweke nyadari kaluputane lan tobat kanthi tulus, asor manah bali, lan kahanane owah dadi luwih becik, amarga asor manah nggawa sih rahmat Gusti. Nanging supaya asor manah dadi kahanan permanen kanggo wong, lan supaya sih rahmat Gusti tetep ana ing dheweke, perlu ana gaweyan rohani.

Bab 2. **Upaya nggayuh andhap asor**

Kepiye Cara Ngembangaké Andhap Asor

— Geronda, kepiye carane ngembangaké andhap asor?

— Andhap asor iku dipupuk liwat panguripan dhiri lan dipelihara nganggo pupuk saka kaluputan dhéwé. Wong sing nglakoni panguripan dhiri nyandhakaké kabèh kabecikan sing diduwèni mau marang Gusti Allah. Padha weruh akèh berkahé Gusti lan nyadari yèn dhèwèké ora pantes nampa kuwi; padha andhap asor lan tansah muji Gusti. Lan saya andhap asor lan muji Gusti, saya akèh Rahmat Ilahi sing diparingaké marang dhèwèké. Iki andhap asor sukarela. Nanging andhap asor sing muncul saka kagagalan terus-terusan iku andhap asor paksa.

Tanpa mangu-mangu, andhap asor sukarela luwih ajiné tinimbang andhap asor paksa. Iku kaya sapotong lemah subur ing ngendi wit tuwuh tanpa pupuk utawa kompos lan ngasilaké woh sing énak. Sawetara kuwi, andhap asor sing dipaksa iku kaya lemah miskin, ing ngendi loro-lorone pupuk lan kompos dibutuhake kanggo ngasilake panen, lan maneh, wohé ora bakal sak enaké.

— Geronda, aku krasa angel nalika amarga aku wis nindakake ala marang wong liya, aku isin ing ngarepé wong liya lan kapeksa ngendhegake awak dhéwé.

— Liwat kerendahan ati sing dipaksa, sampeyan paling ora mbayar sebagian utang sing wis sampeyan kumpulake amarga dosa-dosa sampeyan. Nanging, sampeyan kudu miwiti merendahake ati kanthi sukarela.

— Nanging aku ana ing kahanan sing banget angel. Aku disiksa dening pikiran daging, lan aku kecemplung ing putus asa. Aku wedi aku ora bakal bisa metu saka kahanan iki.

— Wani atimu, sedulurku sing becik, lan pungkasané Kristus bakal menang. Nyanyèkna: 'Wiwit enomku mungsuh wis nggodha aku, wis nyerang aku nganggo kesenangan; nanging aku, percaya marang Panjenengané, ya Gusti, ngalahaké dhèwèké.'¹⁰⁸ Sejatine, ora daging sing mlarat sing dadi panyebab, nanging kesombongan. Sejatine, kowe duwé akèh kabecikan, sing mesthi waé minangka karunia saka Gusti; nanging amarga kurang teliti lan ora merhati, mungsuh nemokake wektu sing pas lan nuntun kowe menyang kesombongan. Lan tinimbang ngumbah rai nganggo luh kabungahan lan rasa syukur marang Gusti, kowe malah ngumbah rai nganggo luh sedhih lan murung. Saka iki metu kesimpulan: yèn kita ora ngendhekaké awak dhéwé kanthi kersa, kita bakal dipaksa ngendhekaké, amarga Gusti sing Maha Apik tresna marang kita. Mula, ayo semangat, anakku, lan Kristus bakal menang. 'Yèn kowe kalah manèh, kowe bakal kalah manèh: amarga Gusti ana ing sisih kita.'¹⁰⁹ Badai bakal liwat lan nggawa akèh kabecikan. Sampeyan bakal luwih ngerti awakmu dhéwé, sampeyan bakal

¹⁰⁸ Stepenna, Nada 8, Antifon 1.

¹⁰⁹ Sijining ayat saka Doa Agung.

diendhekaké sanajan ora miturut kersamu, lan miturut , hukum-hukum rohani, sih rahmaté Gusti mesthi bakal tumeka marang sampeyan—rahmat sing sadurungé katahan déning kesombongan.

Kita durung ngerti awake dhewe. Yen kita ngerti, atine bakal bungah lan kanthi andhap asor ngupaya sih rahmaté Gusti. Pangertos dhiré nglairaké andhap asor. Amarga luwih akèh wong ngerti awake dhewe, luwih amba mripat atiné kabuka, lan luwih cetha weruh kelemahané dhéwé. Padha nyadari kasangsaran lan kateu-panuteané, lan ing wektu sing padha uga nyumurupi kamulyan lan sih-rahmaté Gusti sing ageng. Mula saka iku, atiné padha remuk, andhap asor nganti lemah, lan miwiti tresna marang Gusti kanthi jero.

Andhap asor ing ati iku kabèh

— Geronda, apa bisa wong andhap asor ing pikirane nanging ora ing atine?

— Ing jaman biyen, ing biara lan ing akèh omah, lawangé cendhèk banget, mula sapa waé kudu nundhuk nalika mlebu: yèn ora nundhuk, sirahé bakal ketabrak pigura lawang. Mula saka iku, wong kudu nundhuk lan, kepéngin ora kepéngin, kudu ati-ati supaya ora kaget maneh, aja nganti cilaka utawa isin ing ngarepé wong liya. Tuladha iki nuduhaké yèn andhap asor intelektual mung kanggo nglingdungi sirah lan njaga reputasi. Dina sadurunge wingi, ana biarawati teka marang aku lan kandha: 'Geronda, Ibu Superior ngandhani aku yèn nalika aku nyanyi, aku pamer swaraku; wiwit kuwi aku tansah éling lan nyoba nyanyi kanthi luwih andhap asor.' — 'Apa kowe wis paham apa sing diomongaké Ibu Superior?' takon aku. 'Kowe kudu ngrasa lan ngakoni kelemahan iki lan kepengin mbusak saka awakmu. Amarga yen upaya kowe supaya ora pamer swaramu mung ing njaba wae, mung supaya Ibu Superior ora ngomong maneh marang kowe, mula kowe bisa wae ora mung pamer swaramu, nanging uga bangga marang awakmu dhéwé.'

'Geronda, sanadyan aku nggawa pikiran andhap asor, nanging ing jero atiku ana ajining dhiré. Kepiye bisa loro-lorone lumaku bareng?'

— Kowe mung nggawa pikiran andhap asor ing pikiranmu, nanging pikiran-pikiran kuwi ora tekan atimu. Yen kuwi nyentuh atimu, kowe bakal malih saka njero dadi luwih becik, lan saiki kowe bakal dadi malaikat. Andhap asor ing manah iku kabèh. Apa sing diomongaké Abba Isaac? 'Wong sing pancèn andhap asor iku wong sing ora perlu ngupaya cara-cara kanggo andhap asor nganggo kawicaksanané dhéwé... nanging wis andhap asor ing manahé tanpa paksaan.'¹¹⁰

Andhap asor ing tumindak, ora mung ing tembung

— Geronda, yen ana wong ngendhekaké lan nyalahké dhiré dhéwé, kandha: 'Aku cacat, ora ana regané, jiwa sing kesasar, lan sapituruté,' apa kuwi mbantu dhèwèké nggayuh andhap asor?

— Gampang kanggo wong nyalahake awake dhewe, nanging angel nampa yen wong liya nyalahake. Wong kuwi bisa kandha marang awake dhewe: 'Aku iki kasihan, paling dosa, paling ala saka kabèh wong,' nanging ing wektu sing padha ora bisa nampa sanajan siji ukara saka wong liya. Yen wong mlaku-mlaku banjur kesandhung lan tiba dhewe, biarkan lara, nanging dheweke ora kakehan nesu. Utawa yen dipukul dening wong sing tresna marang dheweke, dheweke bakal ngomong maneh: 'Ya wis, ora apa-apa.' Nanging yen mung digores utawa didorong dening wong sing ora disenengi, ya kuwi! Dheweke bakal miwiti njerit, pura-pura lara banget nganti ora bisa tangi!

Nalika aku manggon ing Gunung Sinai, ana wong awam jenenge Stratis. Yen kowe nelukake, 'Pak Stratis,' dhèwèké bakal mangsuli, 'Pak apa? Sebut aku Stratis sing dosa, Stratis sing dosa.' Kabèh wong

¹¹⁰ Kutipan saka: Panuntun Asketik Abba Isaac saka Suriah. Moskow, 1993. kaca 236.

bakal kandha, '' 'Wong sing andhap asor tenan!' Sakwisé kuwi, dhèwèké kasep tangi esuk lan ora sempat menyang ibadah. Ana wong sing tangiake. 'Stratis, kowe isih turu? Padha wis maca Mazmur kaping enem. Kowe ora arep menyang ibadah?' Dheweke banjur muni kenceng: 'Aku luwih taat tinimbang kowe, kok kowe sing ngajak aku menyang gereja?' Dheweke muni kaya wong edan... Dheweke malah nyekel kunci lawang—gedhé kaya kunci gudang—lan ngayunake marang wong kuwi, amarga ajiné dirusak. Wong-wong sing krungu dheweke muni kenceng padha kaku, merga kabèh nganggep dheweke andhap asor banget lan ngajèni minangka tuladha. Stratis nggawe awake dhewe katon konyol tenan. Apa kowe weruh apa sing kedadeyan? Dheweke nyebut awake dhewe wong dosa, nanging sakwise gengsine kena, dheweke langsung edan!

Ana wong liya ing Epirus sing wis ndandani gréja. Dhèwèké dhéwé kandha yèn dhèwèké ora nindakake apa-apa sing istimewa, mung nyentuh-nyentuh kéné-kono. Nanging nalika aku kandha marang dhèwèké, 'Ya wis, "nyentuh-nyentuh." Ternyata kowé pancèn wis nindakake apa-apa,' nah, wektu kuwi dhèwèké nesu! 'Kaya kowé isa luwih apik,' dhèwèké wiwit kandha. 'Aku ngerti apa tegese mbangun; aku ora mung tukang kayu kaya kowe. Bapakku dhéwé sing nampa kontrak mbangun!'

Gampang ngendhekaké awak dhéwé, nanging kuwi ora ateges wong iku nduwèni andhap asor sejati.

— Geronda, kepiye carane ngenali andhap asor sing sejati?

— Nalika wong liya ngremehake kowe lan kowe nampa, iku wektu kowe nduwé andhap asor sejati, amarga andhap asor sejati iku andhap asor ing tumindak, dudu mung ing tembung. Sawijining wektu, Santo Kosmas saka Aetolia takon marang wong-wong sing padha kumpul ing sacedhaké: 'Sapa ing antaramu sing bébas saka rasa sombong?' 'Aku,' ujare sawijining priya. 'Maju kene, kowe sing ora sombong,' kandha Santo Kosmas. 'Potong salah siji rambute kumismu lan metu menyang alun-alun.' 'Er, aku ora bisa,' wangsul wong iku. 'Yen mangkono, kowe ora nduwé andhap asor,' kandha santo iku.¹¹¹ Kanthi iki, Santo Kosmas tegesé manawa andhap asor sing aktif iku perlu.

— 'Kaya aku uga: nalika ana wong ngundang aku, aku mbales.'

— Kowe ora nduwé andhap asor, mulané kowe mbales. Delengen andhap asoré Abba Moses: nalika dhèwèké diangkat dadi imam, uskup agung péngin nguji dhèwèké lan kandha marang para rohaniawan: 'Nalika Abba Moses mlebu ing papan suci, usir dhèwèké metu lan tututi dhèwèké kanggo krungu apa sing bakal diomongké.' Baru Abba Moses mlebu ing papan suci, padha langsung ngusir dheweke: 'Metu kowe, wong Ethiopia.' — 'Iki pantes tumrap kowe, wong Ethiopia kulit peteng,' ujare Abba Moses marang awake dhewe, 'kowe dudu manungsa; kenapa kowe mlaku-mlaku ing antarané wong liya!'¹¹² Dheweke ora kroso tersinggung, uga ora nesu.

— 'Nanging apa ana wong sing ora nduwé andhap asor, nanging isih alus lan ora mbales nalika dihina?'

— Wong sing andhap asor iku alus. Nanging kuwi ora ateges saben wong sing alus uga andhap asor. Kawicaksanan uga kudu kalebu andhap asor, amarga tanpa iku wong bisa katon alus saka njaba, nanging atiné kebak kesombongan lan kandha marang wong liya: 'Wong kuwi edan; ora ana gunané merhatiin—biar waé padha ngomong apa sing dikarepake!' Kaya biksu sing para bapa ora tau weruh nesu lan ora tau mbales nalika diguyoni. Dadi sawijining dina dhèwèké ditakoni: 'Apa sing tansah ana ing atiné nganti nalika kena hina utawa ngrasakaké lara saka sapa waé, dhèwèké bisa sabar banget?'

¹¹¹ Delengen Archimandrite Charalambos Vasilopoulos. Santo Kosmas saka Aetolia. Athena, 1993. kaca 198–199.

¹¹² Kutipan saka: Cathetan Eling Babagan Urip Ascetik Para Bapa Suci lan Kabegjan. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1993. kaca 114.

Dhèwèké mangsuli: 'Ngapa aku kudu merhatosaké kaluputané... Wong-wong kuwi kaya asu sing ngonggong.'¹¹³ Kanthi tembung liya, dhèwèké ngremehké wong liya.

Nalika kita nyuwun asih asor marang Gusti, kita kudu nampa pangremehan

— Geronda, apa sing bakal mbantu aku nggayuh kerendahan ati sing aktif?

— Képiye carane entuk andhap asor? Kowé ngomong siji, nanging tumindaké kaya sepuluh? Kowé ora tahan sanajan cacian sethithik? Kowé ngerti ora, sayangku, nalika kowé diwènèhi kasempatan kanggo ngandhap asor, andhap asorna awakmu.

Obatmu ana ing tumindak prasaja lan andhap asor kaya bumi: nampa udan, es, sampah, lan ludah, yen kowe kepengin bebas saka napsumu. Aib saka wong liya mbantu wong supaya cepet bebas saka 'diri' lawas, yen ditampa.

— Geronda, aku butuh akèh kerendahan ati.

— Mlaku lan suku. Ana akèh wong sing adol kerendahan ati, utawa malah maringi gratis, salawase kowe péngin...

— Sapa kuwi, Geronda?

— Wong-wong kuwi wong sing, amarga ora nduwé watak spiritual sing apik, nglakoni kasar marang kita lan ngremehake kita liwat tumindaké. Kowé ora bisa suku kerendahan ati saka tukang sayur, kaya-kaya kuwi panganan. Nalika kita ndedonga, 'Gusti, paringana aku kerendahan ati'—iku ora ateges Gusti bakal njupuk secangkir lan miwiti mènèhi marang saben wong: 'Siji kilogram kerendahan ati kanggo kowe, setengah kilogram kanggo kowe.' Gusti bakal ngidini wong kasar muncul lan nambani kita kanthi kasar, utawa Gusti bakal nyabut rahmaté saka wong liya, lan wong kuwi bakal miwiti ngina kita. Iki bakal dadi ujian kanggo kita, lan yèn kita péngin éntuk kerendahan ati, kita kudu ngupaya. Nanging kita ora nganggep yèn Gusti sing maringi idin marang sedulur kita supaya nesu kanggo kabecikan kita, mula kita banjur nesu marang dhèwèké. Lan sanadyan kita nyuwun asih marang Gusti ing pandonga, kita ora migunakaké kasempatan apik sing diparingaké Gusti kanggo asih, nanging malah kita nesu lan kuciwa. Sejatine, kita kudu matur nuwun marang wong sing ngendhegaké kita, amarga dhèwèké iku welas asih paling gedhé kanggo kita. Sapa waé sing nyuwun asih ing pandonga nanging ora nampa wong sing dikirim Gusti kanggo ngendhegaké dhèwèké, iku ora ngerti apa sing disuwun.

Nalika aku manggon ing Biara Stomion, ana sawijining imam ing Konitsa sing wis banget tresna marang aku wiwit aku isih layperson. Ing sawijining dina Minggu, aku menyang Konitsa kanggo Liturgi. Gereja kuwi kebak. Kaya biasane, aku mlebu ing ruang suci lan nalika mlebu aku kandha marang awaké dhéwé: 'Ya Gusti, gawa kabèh wong iki menyang swarga, lan kanggo aku, yèn kersa, paringna paling ora pojok cilik ing kana.' Nalika wayahe Komuni teka, imam sing biyasane maringi Komuni marang aku ing ruang suci mbalik ngadhepi aku lan kandha banter: 'Metua saka ruang suci; kowe bakal nampa Komuni pungkasan, bebarengan karo wong liya kabeh, amarga kowe ora pantes.' Aku metu saka ruang suci tanpa ngomong apa-apa. Aku ngadeg ing loteng paduan suara lan miwiti maca pandonga kanggo Komuni Suci. Nalika aku nyedhaki kanggo nampa Komuni pungkasan, aku kandha marang awakku dhéwé: 'Gusti wis maringi pencerahan marang sang pastur, lan dhèwèké wis mbukak marang aku sapa sejatine aku iki. Gusti Yesus Kristus, welasana aku, wong sengsara iki.' Sawisé aku nampa Komuni, aku langsung ngrasa legané sing gedhé ing jeroning atiku. Nalika Liturgi Ilahi rampung, imam nyedhak marang aku, banget kuwatir: 'Nyuwun pangapunten,' ujure. 'Aku ora ngerti képiye iki bisa kelakon! Lha wong aku ora tau ngutamakake anak-anakku, bojoku, utawa aku

¹¹³ Kutipan saka: *Abba Dorotheus*. Khotbah, Surat, Pitakon lan Wangsulan. Moskow, 1991. kaca 96–97.

dhéwé sadurungé kowe. Képiye iki bisa kelakon marang aku?" Dhèwèké nyungkèk ing ngarepku, nyuwun pangapura, lan nyoba nyium tanganku. "Romo," wangsulku, "aja kuwatir. Iki dudu kesalahane panjenengan; nanging kesalahanku. Gusti Allah nggunakake panjenengan kanggo nguji aku." Romo kuwi ora bisa mangertos apa sing tak kandhakake, lan, miturutku, aku ora tau bisa mbujuk dheweke. Sebab saka apa sing kelakon iku pandongaku.

Lan kowe, nalika weruh ana sedulur wadon sing nesu lan ngomong kasar marang kowe, ngertia menawa ing akèh kasus, sababé iku pandonga kowe. Amarga kowe nyuwun marang Gusti supaya duwé andhap asor, katresnan lan sapituruté, Gusti samentara narik rahmaté saka sedulur wadon kuwi, lan dhèwèké ngremehake kowe lan nggawe kowe nesu. Kanthi cara iki, kowe diwenahi kasempatan kanggo ngliwati ujian kerendahan ati lan katresnan sing tulus. Yen kowe ngendhegake awakmu, kowe bakal entuk manfaat. Bab adhimmu, dheweke bakal nampa berkah kaping pindho: kaping pisan, amarga Gusti wis nyabut rahmate saka dheweke kanggo nguji kowe, lan kaping pindho, amarga dheweke andhap asor sawise nyadari kesalahane lan nyuwun pangapura marang Gusti. Mangkono, kowe nglatih andhap asor, lan dheweke dadi wong sing luwih apik.

"Andhap asor ing kabèh bab"¹¹⁴

— Geronda, nalika aku dosa lan weruh yèn wong liya bisa ngélingaké aku supaya ora dosa, aku nyalahké wong-wong mau.

— Bab perbaikan awakmu dhéwé, kowe mung kudu nuntut marang awakmu dhéwé. Nanging kowe tumindak kaya bocah cilik sing ora nindakaké apa-apa kajaba nuntut.

— Kapan aku bakal dewasa, kapan aku bakal nyadari yèn aku uga nduwé tanggung jawab?

— Nalika... kowe ngendhekaké awakmu! Yaiku, nalika kowe ngembangaké andhap asor lan katresnan.

— Abba Isaac nulis: "Asah asor dhiri ing saben bab ing ngarepé kabèh wong."¹¹⁵ Képiye carané supaya iki bisa kelakon?

— Liwat watak andhap asor. Nalika ing kulawarga, biara, lan sapiturute ana semangat kompetisi sing sehat kanggo kasampurnan rohani, lan siji wong andhap asor marang wong liya, kabèh wong entuk manfaat saka iki, kaya ing Gréja wiwitan, nalika pangakuan dosa ditindakake kanthi terbuka, sing nguntungake kabèh wong. Sapa waé sing ngendhekaké dhiri nampa sih rahmat saka Gusti Allah lan banjur mbantu wong liya. Sikap andhap asor ora nate nglarani ati wong liya, amarga wong sing andhap asor tansah kebak katresnan.

— Apa sing bisa mbantu aku rumangsa yèn aku luwih andhap tinimbang kabèh suster?

— Kanggo ngrasakake awakmu luwih asor tinimbang kabèh sedulur wadon, pikirna pinten kurnia sing wis diparingake Gusti marang kowe, nanging kowe durung nglipatgandhaké. Ucapna marang awakmu dhéwé: 'Aku mung sinau nggebuk palu kayu¹¹⁶, nanging aku durung bisa nglipatgandhaké bakatku.'¹¹⁷

Nalika wong ndeleng awake dhewe luwih asor tinimbang wong liya, ing dhasar banget... wektu kuwi dheweke diangkat menyang swarga. Lan apa sing kita lakoni? Kita mbandhingake awake dhewe

¹¹⁴ Kutipan saka: Wulang Pantang Abba Isaac Sang Suriah. Moskow, 1993. kaca 303.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Palu kayu (Basa Yunani: *τάλαντο*) asring digunakake ing biara-biara Yunani minangka gantiné lonceng. Sapa waé biarawan sing ditunjuk miturut paugeran biara nyabet palu kayu nganggo palu kayu liyané kanggo mènèhi pratandha wiwitan ibadah. — *Cathetan juru basa*

¹¹⁷ Delengen Matius 25:14–30.

karo wong liya lan nyimpulake yen kita luwih unggul tinimbang dheweke. "Aku luwih apik tinimbang sing iki," ujare kita, "lan luwih apik tinimbang sing kuwi... Aku ora kaya dheweke..." Sakwise pikiran manawa wong liya ana ing ngisor kita ngrembaka ing ati, kita nutup awak saka pitulungan Gusti.

— Geronda, nalika aku ngakoni kabecikan wong liya, apa ana andhap asor ing kono?

— Mesthi wae, yen kowe ngajeni lan tresna marang wong sing duwe kabecikan, iku ateges kowe duwe andhap asor lan pancen tresna marang kabecikan. Iki pratandha liya saka kamajuan rohani: kowe ora nganggep sipat apik sing diduweni iku penting, nanging malah nganggep kabecikan cilik saka wong liya luwih unggul tinimbang sing diduweni; kanthi tembung liya, kowe tansah ngajeni kabecikan wong liya. Banjur sih rahmaté Gusti sing akèh mudhun marang kowe. Amarga sapa waé sing nganggep wong liya luwih unggul tinimbang dhéwé, dhèwèké dhéwé uga dadi luwih unggul, amarga sih rahmaté Gusti manggon ing dhèwèké.

Kabeh wong nduwé kaluputan, lan uga nduwé kabecikan, sing diwarisaké saka wong tuwané utawa dipikolehi liwat usaha dhéwé: ana sing sepuluh persen, ana sing telung puluh, ana sing enem puluh, lan ana sing sangang puluh. Mula saka iku, saka saben wong isa sinau bab becik, njupuk manfaat, lan mbantu wong liya. Ing sisih liya, iki pancen sing mbentuk, semangat Ortodoks. Aku malah entuk manfaat saka bocah cilik, sanajan aku ora nuduhake, supaya padha ora sombong lan ora cilaka.

"Luwih asor tinimbang kabèh makhluk"¹¹⁸

— Apa panggilan paling luhur kanggo biksu, Geronda?

— Apa kowe ora kelingan apa sing dijawab Abba Siso marang biksu sing kandha yèn pikirane tansah ana ing Gusti Allah? "Iku ora ana gunané; sing penting yaiku ndeleng awaké dhéwé minangka 'luwih asor tinimbang kabèh makhluk'."

— Kepiye bisa, Geronda, krasa 'luwih asor tinimbang kabèh ciptaan'?

— Sawijining wektu aku nyoba mikir kéwan apa sing pantes dadi bandhingané aku, banjur mutusaké yèn aku kaya kumbang tai. Nanging nalika aku nyawang luwih jero apa sing ditindakké, aku nyadari yèn aku luwih ala tinimbang kuwi. Apa kowe ngerti apa sing ditindakake kumbang tai? Nalika nemokake tai ing dalan, kumbang kuwi mecah-mecah dadi potongan-potongan, banjur nggulingake potongan-potongan mau dadi bal lan nggulingake menyang pinggir dalan. Mangkono carane dheweke ngresiki dalan. Nalika weruh apa sing ditindakake, aku kandha marang awakku dhéwé: 'Kowe luwih ala tinimbang kumbang tai, amarga kumbang tai sing cilik kuwi ngresiki dalan saka tai, déné kowe, sing digawé Gusti Allah dadi manungsa, malah nglumpukaké tai ing "griya suci" liwat dosa-dosamu.'¹¹⁹ Sing arep tak aturaké yaiku yèn sawijining wong, nalika merenung bab berkahé Gusti lan nyadari yèn dhèwèké ora pantes nampa kuwi, saya nganggep dhèwèké pantes nampa paukuman; dhèwèké ndeleng dhèwèké luwih ala tinimbang kabèh wong liya, luwih ala tinimbang kéwan, malah luwih ala tinimbang setan dhéwé. Dheweke kandha marang awake dhewe: 'Setan mung dosa sapisan ing pikiran, nanging aku dosa saben dina, loro ing pikiran lan ing raos. Mula aku luwih ala tinimbang dheweke.'

— Apa ora mbebayani nganggep awake dhewe luwih ala tinimbang setan?

— Iki mung mbebayani kanggo wong sing kurang wani rohani lan gampang putus asa. Wong kaya ngono kudu kandha marang setan: 'Apa wae kahananku, aku isih luwih apik tinimbang kowe. Kristus ora bakal ninggalake aku; aku ngarep-arep Panjenengané bakal nylametaké aku.' Nanging wong sing

¹¹⁸ Kutipan saka: Carita Kélingan bab Asketisme Para Bapa Suci lan Kabegjan. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1993. kaca 174.

¹¹⁹ Delengen 1 Kor. 3:16; 2 Kor. 6:16.

nduwèni kawani rohani bisa kandha: "Setan nindakake tugase kanthi becik, nanging aku apa sing tak lakoni?"

Bab 3.

Andhap asor—kakuwatan ageng ing gesang rohani

Ing ngendi ana andhap asor, setan ora duwe papan

— Geronda, ing buku *Para Bapa Gunung Suci* sampeyan nulis yèn para iblis nggebuki bapak tuwa Evlogios.¹²⁰ Képiye Gusti Allah ngidini kedadéan kaya ngono?

— Sapa sing nyicipi bubur?

— Eyang Evlogios.

— Ora, setan-setané! Lan ing kahanan nalika Gusti ngidini siji wong nggebuki wong liya, lan sing digebuki nampa kabèh kanthi andhap asor, pungkasané sing nggebuki sing dadi cacad. Critakna, apa sing paling ditakuti setan?

— Andhap asor, Geronda.

— Lan aku kira dhèwèké luwih wedi marang kesombongan, merga dhèwèké krasa... kompleks inferioritas! 'Dhèwèké sombong, aku sombong—sapa sing luwih sombong?' Ya, mesthi kuwi bener: setan wedi marang kerendahan ati—iku marakaké tatu sing abot marang dhèwèké! Ing ngendi ana kerendahan ati, setan ora bisa tahan.

Kanthi andhap asor, wong bakal padhang pikiran lan ora bakal kliru ing dalan rohani; dheweke bisa ngliwati kabèh alangan sing diselehake godaan ing dalane. Apa kowe kelingan Santo Antonius, sing weruh jaring mungsuh sumebar ing saindenging bumi? "Sapa, mula, sing bisa uwal saka iku?" ujare. Lan langsung piyambakipun krungu swara sing kandha marang piyambakipun: "Andhap asor."¹²¹

Ing Gunung Sinai, aku manggon ing sel Santa Epistimia; ana gréja cilik lan kamar sing prasaja banget. Ing ndhuwur ana gunung, lan ing ngisor ana tembok sing dhuwuré patang utawa lima meter. Ing kono aku nduwé balok kayu sing tak gergaji dadi papan-papan cilik kanggo ukir ikon. Sawijining dina, nalika aku lagi ngamplasi papan cilikku lan ndedonga, aku krungu swara kandha: 'Kowe bisa mlumpat mudhun tanpa cilaka.' Aku muter lan weruh bayangan ireng sing nduwèni sirah gedhé. 'Tangalashka,' pikirku. Ya wis, tak nglirwaké waé. Nanging bayangan kuwi isih ngadeg ing kono, ora obah! 'Kowe bisa mlumpat mudhun tanpa cilaka,' ujare. Aku pura-pura ora krungu. Watara limolas menit, swara kuwi terus mbaleni omongan sing padha. Banjur aku kandha, 'Ya wis, aku bakal mbuwang watu mudhun.' — 'Malah Kristus,' ujare, 'ora bakal mikir kaya ngono!'¹²² Wangsulanmu luwih apik tinimbang Panjenengané!" Nalika kuwi, aku kesel tenan. "Kristus," ujarku marang dhèwèké, "iku Gusti Allah, dudu kaya aku, manuk-manukan sing lungguh kéné mung ndelok kowe. Saiki, lunga saka kéné!" Kuwi wis cukup. Dhèwèké langsung ilang.

Nalika ana andhap asor, setan ora bisa ngalahake jiwa. Wong sing andhap asor ora bakal tiba, amarga padha mlaku kanthi andhap asor. Kuwi sing kelakon marang sesepuh Avvakum nalika dhèwèké manggon dadi pertapa ing Gurun Vigla! Ing sawijining dina, nalika dhèwèké lungguh ing watu lan

¹²⁰ Elder Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa saka Gunung Athos lan Tulisan-tulisan Athonite. Thessaloniki, 2005. kaca 41–42.

¹²¹ Kutipan saka: Carita Éling Babagan Urip Ascetic Para Bapa Suci lan Berkah. Lavra Trinitas Suci St. Sergius, 1993. kaca 12.

¹²² Iki nyebutaké wangsulané Gusti, 'Aja nguji Gustimu' (Matius 4:7), sing diwènèhaké marang setan nalika setan nyaranaké supaya Panjenengané mbuwang awaké dhéwé saka pinggir atapé Bait Suci Salomo. — *Cathetan panyusun*.

ndedonga nganggo rosary, setan muncul marang dhèwèké kanthi wujud 'malaikat cahya.'¹²³ "Avvakum," ujure, "Gusti Allah wis ngutus aku kanggo nggawa kowe menyang swarga, amarga kowe wis dadi malaikat. Ayo, ayo mabur." — "Ya, nanging kowe duwe swiwi; piye aku kudu mabur?" Lan malaikat kuwi kandha marang dheweke: "Kowe uga duwe swiwi, nanging kowe ora bisa ndeleng." Banjur Sepuh Avvakum nglètakaké tandha salib lan kandha: "Ibu Gusti, sapa aku iki nganti bisa mabur?" Sakwisé kuwi, 'malaikat' mau langsung malih dadi wedhus ireng anèh sing duwé swiwi kaya kalong, banjur sirna.

Apa kowe weruh carane, lumantar andhap asor, kita bisa ngenali jebakan setan?

Kamajuan rohani ditemokake ing panggonan ana andhap asor sing gedhe

— Geronda, kenapa ana wong siji bisa owah sajrone sasi, dene wong liya wis ngupaya pirang-pirang taun nanging ora ana kemajuan?

— Panjenengan mikir piye? Napa iki kelakon?

— Aku kelingan yèn ana wong sing andhap asor lan nyuwun welas asihé Gusti, Gusti bakal nulungi lan dhèwèké makmur.

— Pancen bener. Andhap asor iku wigati. Kamajuan rohani teka ing panggonan sing ana andhap asor gedhe.

Wong-wong sing wis nemokake dalan andhap asor bakal makmur ing urip rohani kanthi cepet, ajeg, lan tanpa susah payah. Kita durung mangerteni apa iku andhap asor—kakuwatan ageng iki! Kabeh kamajuan gumantung marang iku. Luwih asring wong ngendhekaké dhiri, luwih ageng sih rahmat sing ditampa saka Gusti lan luwih makmur. Sepira gedhene kuwasa ing andhap asor, nanging wong ora nggunakake!

— Apa perjuangan spiritual luwih gampang kanggo wong sing andhap asor?

— Mesthi. Amarga yen kowe menèhi dorongan sethithik marang wong andhap asor, dheweke bakal mabur maju. Contone bal bilyar: kowe nggebuk saka siji sisih, bal mau mluncur; kowe nggebuk saka sisih liyane, bal mau mluncur maneh; bal iku bundher — mulane ora mandheg.

— Geronda, apa bisa, kanggo nggayuh andhap asor, wong kudu tansah ngendhekaké awaké dhéwé lan pungkasané tiba ing putus asa?

— Ora, amarga asor sejati nggawa pangarep-arep, dudu putus asa. Putus asa nglairaké egoisme, amarga wong egois gumantung marang awake dhéwé, déné wong asor gumantung marang sih rahmaté Gusti. Ing patahé asor, wong rohani saya tuwuh alon-alon. Sakabehe uripe wong dadi upaya ageng lan mulya, nanging dheweke tansah maju kanthi pangarep-arep ageng marang Gusti, kuciwa marang awake dhewe—ing teges sing paling becik—yaiku, kuciwa marang 'diri'-e.

— Lan apa wong sing ora ana ing kahanan spiritual sing apik bisa nyandhak pangarep-arep marang rahmaté Gusti Allah?

— Lan kepiye carane wong bisa ngerti yèn dhèwèké ana ing kahanan rohani sing apik? Manungsa mung bisa ngerti siji bab — yèn dhèwèké ora ana ing kahanan spiritual sing apik. Sanajan pancèn ana, dhèwèké ora weruh kuwi, amarga sanajan mangkono dhèwèké mung weruh kasalahané dhéwé. Amarga sapa waé sing ngupaya kamajuan spiritual ora tau weruh kamajuané dhéwé; dhèwèké mung weruh kagagalané dhéwé.

¹²³ 2 Kor. 11:14.

Wong andhap asor nyimpen bandha rohani ing kasiré Gusti

— Geronda, aku ora seneng dilalekake. Mbok menawa kuwi sababé aku krasa ana kekosongan ing njero ati?

— Ya, kowe ora bakal tau dadi wong bodho suci!... Kanggo dadi wong bodho suci, kowe butuh andhap asor sing gedhe. Kowe ngerti ora? Yen kowe pengin sinau tresna marang kasunyatan sing ora misuwur, maca uripe Venerable Isidora.¹²⁴ Kowe bakal weruh apa wae bandha lan kabecikan sing diduweni. Lan kowe, buwang perhiasan kebajikan palsu saka tembaga lan wiwit saiki kumpulna sing emas; simpen ing atimu lan kunci kanthi rapet supaya maling ora nyolong.

Para bodho suci demi Kristus ora ana kekosongan ing jerone; padha kebak katresnan Ilahi sing nganti mili. Padha dadi wali agung. Ukara-ukara sing katon ora masuk akal kuwi sejatine piwulang sejati sing jero banget. Padha duwé andhap asor gedhé; padha ora nganggep awaké dhéwé apa-apa, mulané Gusti maringi kawruh bab rahasia suci lan paring karunia ageng.

— Geronda, kenapa sawetara warga Faras, sanadyan wis nyekseni akèh mujijat sing ditindakake Saint Arsenius, ora bisa ngenali dhèwèké lan malah kroso isin?

— Para wali luwih ngupaya nyumputake kasugihan rohani tinimbang ngupaya entuk kasugihan kuwi. Lan Santo Arsenius uga nyumputake kabecikane ing sangisore macem-macem sandhangan njaba, sing pancen bisa dimangerteni. Wong-wong ora 'ngakoni' dhèwèké kaya sapa sejatine lan padha bingung amarga mung ndeleng penampilan njaba, keanehan-keanehan 'buatan'-é. Santo Arsenius tansah nyoba nuduhaké marang wong-wong ora kabecikané, nanging kebalikané, supaya ora dipuja. Mesthi waé, ana uga sing isih mangertèni bandha apa sing didhelikaké santo mau ing jeroné dhèwèké.

Para prajurit Kristus sing andhap asor lan prasaja luwih wicaksana tinimbang sapa waé ing donya, amarga padha bisa njaga kasugihan rohani ing kasurungané Gusti Allah. Mula saka iku, kita kudu bungah yèn urip kita ora digatekake, amarga kita bakal nyawang pasuryané Gusti Allah ing urip sing bakal teka, lan ing urip iki kita bakal tansah ngrasakaké rawuhé Panjenengané.

Bagéan 2. Katresnan Spiritual

"Wong rohani maringi katresnané dhisik marang Gusti Allah, banjur marang manungsa, lan sisa katresnané marang kéwan lan kabèh makhluk urip"

Bab 1. Katresnané Gusti sing Tanpa Entèk lan Katresnan Kita marang Gusti

¹²⁴ Isidora sing kinurmatan manggon ing Biara Tavenisi, sing diadegaké déning Pachomius sing kinurmatan ing wiwitan abad kaping papat. Dhèwèké ngendhegaké lan ngandhèkaké dhiri, pura-pura edan demi Kristus. Dhèwèké tansah mlaku tanpa sandhangan sikil. Nalika para biarawati liyané nganggo jilbab ing sirah, Isidora nutupi sirahé nganggo kain prasaja. Sanadyan kabèh wong ngina lan nggebuki dhèwèké, dhèwèké ora nate ngeluh. Kasucianing uripé kawahya ing sawijining panglihatan marang Pitirim, sang askèt agung. Dhèwèké sowan ing biara lan nuduhaké marang para biarawati yèn Isidora, sing biyèn ora dipun ajèni, sakjatiné ibu rohani kabèh mau.
— *Cathetan panyusun.*

"Api kang nyala kenceng" saka katresnané Gusti

— Geronda, kadhangkala aku ngrasakake katresnané Gusti banget kenceng lan nandhang sangsara nalika weruh ketidakbersyukuranku.

— Aku ndedonga supaya kowe pantes nampa akèh berkah saka Gusti. 'Kawelasan Panjenengan, ya Gusti, bakal ngetutaké aku'¹²⁵ saben dina ing uripku,¹²⁶ — pangandikane Daud. Lan kowe uga kudu ngucapaké iki, amarga kawelasan Gusti uga nyertai kowe. Apik menawa kowe nyadari iki, matur nuwun lan ngluhuraké Gusti.

Nalika wong ngrasakake katresnan Ilahi, 'geni kandel' katresnané Gusti mudhun marang wong mau. Sampeyan mesthi nganggep ungkapan iki — 'geni padhet' — rada aneh. Nanging kanggo mbusak endapan kerak saka ati utawa ngrusak tembok granit sing ngubengi ati, sampeyan butuh cangkang sing ngemot bahan peledak paling kuat — katresnan ilahi. Sawise cangkang atos iki rusak, atine bakal dadi resik lan siap nampa, lan wong iku bakal bungah sanajan mung karo berkah cilik saka Gusti.

Dheweke ngrasa awake dhewe minangka utang sing ora bisa dibayar ing ngarepe Gusti lan tansah kagugah marang welas asih, amarga tansah kelingan utange, nalika Gusti ngutus berkah-berkah sing saben-saben luwih gedhe tinimbang sadurunge, nganti pungkasane atine sing kebak katresnan lumer karo katresnaning Gusti.

— Geronda, kenapa Gusti tresna banget marang kita?

— Amarga kita anaké Panjenengané; aku ora bisa ngandhani apa-apa maneh kajaba kuwi!

— Lan yen ana wong sing usaha nanging terus-terusan kesandung ing bab sing padha, apa kuwi marahi Gusti nesu lan kuciwo?

— Apa Gusti ngarep-arep kita sukses? Ora. Kita iki anak-anake, lan Gusti tresna marang kita kabeh padha. Aku tau weruh bapak siji. Salah siji anaké rada alon nyerna lan terus-terusan ngusap ingus ing lengane. Nanging bapaké isih nyekel dhèwèké cedhak, nyium lan ngelus alus, kaya marang anak-anake sing liyané. Kanthi cara sing padha, Gusti Allah, minangka Bapa sing Apik, tresna ora mung marang anak-anaké sing ayu, nanging uga marang sing ringkih sacara rohani. Lan Panjenengané kuwatir lan ngopeni wong-wong mau luwih banget tinimbang sing waras.

Ora ana sing bisa ngukur sepira Gusti tresna marang manungsa! Katresnané ora ana tandhingané! Ora ana watesé! Katresnané gedhé banget nganti yèn ana wong sing ngrasakaké sanajan sak cilik waé, atiné ora bakal kuwat lan bakal lumer, amarga atiné manungsa mung digawe saka lempung.

Gusti asring ngidini katresnanipun ngalir tanpa wates marang kabeh ciptaanipun, lan ate kita krasa anget; kita weruh sepira legane katresnan Ilahi, sepira agunge—nganti kita ora bisa nampani lan nyuwun: 'Cukup, Gusti! Kandelna katresnan Panjenengan, amarga kawulo boten saged nampani.' Kanthi mangkono, Gusti karsa nuduhaké marang kita yèn saka sisihé Panjenengané, Panjenengané wis siyap maringi katresnané marang kita kanthi akèh, nanging ora nindakaké amarga kapasitas 'baterai' kita cilik. Iku kudu ditambah supaya bisa nampung luwih akèh katresnané Gusti, amarga aliran katresnané Gusti teka marang kita miturut kapasitas baterai kita.

— Képiye carane kita bisa nambah kapasitas 'baterai' iki?

— Luwih resik atiné, luwih gedhé kapasitasé, lan luwih akèh kita bisa nampa katresnan Ilahi—sing tanpa wates, ora bisa diukur, lan ora bakal entèk.

¹²⁵ Pozhenet: 'muga-muga piyambakipun ngancani' (Disemaraké) – *Cathetan juru basa*.

¹²⁶ Prokeimenon kanggo sonten Selasa. Cf. Mazmur 22:6.

Pembagian Katresnan sing Bener

— Geronda, apa katresnaku marang santo tartamtu bisa nyuda katresnaku marang Gusti Allah?

— Ora, amarga nalika wong ngormati santo tartamtu kanthi jero lan nyimpen katresnan gedhe marang dheweke, ing mburi iku ana katresnan sing luwih gedhe marang Gusti Allah Tritunggal lan Ibune Gusti Allah.

Sapa waé sing ngajeni para wali mesthi luwih ngajeni Indhungé Gusti. Kaya déné sapa waé sing ngajeni Theotokos sing Maha Suci mesthi luwih ngajeni Tritunggal sing Maha Suci. Yen kowe raket banget karo salah siji wali lan ngrasakake rasa syukur sing jero marang dhèwèké, bisa uga kowe malah siap ngorbanake awakmu kanggo wali kuwi. Nanging yèn kowe ngorbanake awakmu kanggo wali, apa kuwi ora ateges kowe ngorbanake awakmu kanggo Gusti Allah?

Katresnan marang Kristus, marang Ibuné Gusti, marang para wali — iku bab sing agung. Katresnan iki béda karo katresnan liya. Iki katresnan sing teguh lan ora bakal tanpa wangsulun.

— Apa bisa tresna marang Gusti nanging ora tresna marang manungsa?

— Ora, amarga yen kowe tresna marang Gusti, kowe ora bisa ora tresna marang gambar Gusti, yaiku manungsa. Katresnan marang Gusti nggawa katresnan marang sesami, amarga sapa wae sing cedhak karo Gusti uga cedhak karo kabeh wong, kaya para wali. Nanging ing mburi katresnan marang sesami ana katresnan ageng marang Gusti.

Nalika wong nyerahake atine marang Gusti, dheweke wiwit tresna marang kabeh—ora mung manungsa, nanging uga manuk, wit, malah ula. Banjur dheweke ora mung nyembah Gusti lan para wali kanthi ngajeni, nanging uga nyembah gambar Gusti—yaiku manungsa. Saben makhluk, gedhe utawa cilik, larang utawa prasaja—kelerengan lan ranting—dheweke kanthi ngajeni diangkat lan diciumi, minangka berkah saka Sang Pencipta, kaya dheweke bakal nyium barang, gedhe utawa cilik, sing wis ditampa minangka berkah saka wong sing digugu lan dipuja.

Munggah menyang Swarga

— Geronda, kepiye carane wong bisa nyedhaki Gusti Allah?

— Ana loro cara supaya manungsa bisa munggah marang Gusti ing dhuwur lan 'nyuwun' marang Panjenengané supaya mudhun lan manggon bareng karo dheweke. Cara kapisan yaiku tobat sing tulus — iki ditrapake kanggo wong sing dosa gedhe. Nalika padha nyadari sepira gedhene kesarane lan andhap asor banget, Gusti Allah, amarga andhap asore sing gedhe, paring katresnan ageng lan ngunggahake wong-wong mau menyang Swarga. 'Ana kabungahan ageng ing Swarga amarga siji wong dosa sing tobat,'¹²⁷ — kaya sing kacathet ing Injil. Mesthi wae, wong-wong sing wis nindakake dosa uga ngrasakake katresnan gedhe marang Gusti Allah, amarga Panjenengané wis ngapura utang gedhe marang wong-wong mau. Cara kapindho yaiku kaya mangkéné: nalika sawijining wong tetep bebas saka dosa pati, dhèwèké kudu matur nuwun marang Gusti Allah sing Maha Apik amarga wis nglindhungi dhèwèké wiwit cilik, supaya sandhangan atiné ora kena rereget. Lan kowe uga, yen Kristus ora ngreksa kowe kaya anak manuk cilik ing sangisore swiwi Panjenengané, mesthi kowe bakal dadi wong dosa paling gedhé ing donya saiki. Mula saka iku, awan lan bengi, pujine Gusti Allah sing Maha Apik amarga peparing agung saka Panjenengané iki, lan netesake luh kabungahan lan rasa syukur ing ngarsané. Luh-luh iki nduwèni daya sing padha, malah bisa uga luwih gedhé tinimbang luh tobat. Banjur wong iku diangkat menyang swarga, rawuh ing ngarsané Gusti lan muji Panjenengané tanpa kendhat, kaya para malaikat. Lan sanadyan padha urip ing donya, kahanané kaya-kaya padha ana ing swarga.

¹²⁷ Cf. Luk. 15:7

Uripé dadi sawijining pakaryan pujian sing terus-terusan, lan padha ngenteni pati kanthi pujian, amarga padha mangertèni yèn sawisé kuwi padha bakal ana ing ngarsané Gusti salawas-lawase, sing dadi tujuan pungkasané. Banjur pujian paling agung lair ing sajroning atiné: 'Mulyakna Panjenengan, sing wis paring kita Cahya...'

Ayo padha maringi katresnan kita marang Kristus

— Geronda, kepiye aku kudu usaha tresna marang Gusti?

— Miwiti kanthi pangorbanan. Nalika wong nyisihaké kapentingané dhéwé lan ngorbanaké awaké dhéwé, kabèh dadi tertata: dhèwèké tresna marang tanggané, dhèwèké tresna marang Gusti. Wong-wong sing kandha yèn dhèwèké tresna marang Gusti nanging ora ngorbanaké awaké dhéwé kanggo tanggané 'wis tresna marang Gusti nganggo lambéné, nanging nganggo ilatné wis goroh marang Panjenengané.'¹²⁸

— Geronda, kepiye carane katresnan marang Gusti tuwuh?

— Aja nganti pikiranmu pisah saka Gusti; terus pikirna Gusti. Ndonga, guneman karo Gusti. Nalika wong nindakake kabiasaan kaya ngono, wiwitane dheweke mung krasa sethithik katresnané Gusti, nanging saya kerep nindakake, saya krasa kuwat. Saiki pikirane tansah manggon ing Gusti; dheweke ora kesusu karo apa wae sing ana ing donya utawa sing sia-sia. Katresnan marang Gusti tuwuh ing atiné, ngisi atiné, lan dhèwèké kepéngin mikir bab Gusti waé. Dhèwèké ora kuwatir apa-apa ing donya iki; dhèwèké tansah mikiraké Bapa ing Swarga. Wong-wong sing nyawisaké dhiri kanggo ilmu pengetahuan kabèh kapenuhan dening iku. Nanging apa kita kapenuhan dening Kristus?

— Dadi, apa sing kurang saengga kita ora bisa ngupaya Kristus kanthi semangat sing padha?

— Kita wis duwé kabèh. Kita duwé akal; kita duwé kamatangan. Alangané ana ing awaké dhéwé, ing 'diri' kita. Yèn kita ora ngelakoni pangorbanan marang awaké dhéwé, kepiyé Kristus bisa mlebu ing jeroné kita? Nanging yèn kita nyelakaké awak dhéwé, lan tamu sing ora jujur kuwi—jiwo lawas kita—meto saka panggonan kita, mula manungsa anyar, manungsa saka Prajanji Anyar, bakal manggon ing papan sing kosong ing atiné kita. Gréja kita, kabèh anané kita, bakal kapenuhan katresnan, amarga Kristus, sing iku Katresnan, bakal manggon ing jeroné kita. Banjur atiné manungsa malih dadi lonceng sing tansah muni Kabar Kabungahan kanthi banter nganti tembok-tembok nggeter krungu swarane — sangkar lan iga, sing kaya tembok omah, dilapisi lempung sing miturut dhawuhe Gusti Allah wis dadi daging. Lan yen kowe nemokake awakmu ana ing ara-ara samun, ing ngendi ora ana gréja, mula awakmu bakal dadi gréja, lan atimu dadi loceng.

Nalika sawijining wong nyerahake atine marang Gusti, pikirane kebak katresnan Gusti, lan atine gemeter amarga kabungahan. Sirahé krasa entheng, awaké kaya bulu. Lan nalika katresnan Gusti luwih gedhe tinimbang sing bisa diemot atine, muni atine bisa krungu dening wong-wong ing sakupenge, amarga ing kahanan iki awak uga melu.

Atiné cilik banget, nanging bisa tresna jero banget! Lan yèn tresnané manungsa marang Gusti kaya ngono, mesthiné tresnané Gusti marang manungsa luwih ageng manèh! Aku nyebutaké babagan jumlah, amarga yèn miturut kualitas, tresnané Gusti padha karo tresnané kita, yèn tresnané kita iku rohani.

Wah, ala gedhe tenan sing ditindakake wong-wong sing ora gelem maringi katresnané marang Kristus, nanging malah mbuwang-mbuwangé marang bab-bab donya sing kosong lan sia-sia! Sanajan kita urip sewu taun lan nduwé sewu atiné, kuwi isih ora cukup kanggo mbalekaké katresnané Kristus

¹²⁸ Cf. Mazmur 77:36

marang kita, katresnan gedhé sing wis Panjenengané paringaké lan terus paringaké, ngapura kita, sabar ngadhepi kita, lan ngresiki jiwa kita sing kotor nganggo Getih Ilahi Panjenengané.

Api katresnané Gusti

— Geronda, kenapa aku ora nduwé katresnan marang Gusti kaya katresnan marang wong liya? Lha, yen aku tresna marang wong, aku kepéngin tansah bareng karo dhèwèké, ta?

— Iku teka alon-alon minangka asil saka perjuangan; yèn ora, wong-wong bakal kobong lan kobong karo katresnan marang Gusti. Sakupenge bakal adhem, nanging padha bakal mikir yèn lagi kobong lan bakal mlayu menyang gunung. Nalika perang, ana sawijining prajurit sing ninggalake unité lan mlayu menyang gunung. Katresnan kaya ngono kobong ing atiné nganti dhèwèké ora bisa nahan; dhèwèké kepéngin lunga lan ndedonga. Dhèwèké lali kabèh. Dhèwèké nemokaké guwa, mlebu ing jeroné lan miwiti ndedonga! Nalika prajurit liyané lunga misi, padha nemokaké dhèwèké lan padha njerit: 'Pembelot.' Banjur komandan unit nyaur dhèwèké kanggo dipriksa. "Iki kokarani apa?" pitakone. "Aku kobong, Pak, kobong tresna marang Kristus. Sampeyan ngerti apa tegese 'kobong'?" "Lan sampeyan kira aku ora kobong?" pitakon komandan. 'Aku kobong, Komandan, kowe ngerti apa ora?' ujare maneh, kaya ngomong: 'Yen kowe kobong, mlayu!' Gusti Allah nulungi dheweke, lan dheweke ora kena pengadilan militer. Sanajan ing jaman tentrem, yen sawijining prajurit mlayu saka kesatuané, dheweke bakal diadili—apamanèh ing jaman perang!¹²⁹

— Geronda, nalika wong ana ing kahanan kaya ngono, apa dheweke ngrasakake anget ing saindenging awaké?

— Inggih, nanging paling krasa ing dhadha. Nalika katresnan rohani kobong, sakabehe dhadha murub geni. Kabèh rongga dhadha malih dadi kobongan. Wong iku kobong karo geni kang kiyat lan legi saka katresnan Gusti, mabur ing swarga, lan tresna kanthi katresnan sejati kaya ibu.

Api ing jero iki, sing dinyalakaké déning Kristus dhéwé kanthi katresnané, marakaké awak luwih anget tinimbang geni fisik apa waé. Iki nduwèni kuwasa kanggo ngleleraké kabèh rereged, kabèh pikiran ala sing diusungaké setan, uga kabèh napsu lan tontonan sing ora pantes. Banjur nyawa ngalami kabungahan ilahi sing ora ana tandhingané karo kabungahan liya!

Sayang tenan yen geni iki durung mlebu ing atimu! Yen geni iki murub lan nyala ing atimu, kowe ora bakal kagoda dening apa wae sing sia-sia. Mugi Gusti nyulut atimu nganggo katresnané!

Eros Ilahi

— Apa eros ilahi iku katresnan marang Gusti?

— Eros ilahi iku luwih dhuwur tinimbang katresnan marang Gusti — iku kegilaan. Eros katresnan-gila, kaya iri-dendam-matèni. Katresnan ageng marang Gusti, sing nyawiji karo pangorbanan, eros ilahi alus nyala ing manah kanthi manis, lan kaya uap, eros ilahi njedhul—ora bisa ditahan—lan nyawiji karo Gusti.

Eros ilahi nglemesake balung sing atos, nganti dadi alus banget saéngga wong ora bisa ngadeg lan tiba! Wong mau dadi kaya lilin sing dipasang ing panggonan anget, sing ora bisa tegak lan miring siji sisih, banjur sisih liyane. Sampeyan ndongkrak maneh, nanging bali miring, tiba maneh, amarga anget sakubengé, anget banget... Nalika wong ana ing kahanan iki lan kudu lunga menyang endi waé utawa nindakake apa waé, ora bisa; kudu berjuang, nyoba uwal saka kahanan iki...

¹²⁹ Elder Paisios, sing piyambakipun tansah manut ing sakabehing pranatan, maringi tuladha prajurit sing ora tertib kanggo mbantu kita mangertos menawa menawa geni katresnan ilahi kobong ing jeroning manungsa, mula 'pikirané manungsa kuwi kebak katresnan marang Gusti Allah' lan dhèwèké wiwit nindakake prakara-prakara sing angel dipahami utawa diterangake. — *Cathetan penyusun*.

— Apa wong sing kapenuhan dening Eros Ilahi ngrasakake lara?

— Yen lara kuwi banget kenceng, banjur surut lan dadi bisa ditahan; yen entheng, ilang. Sampeyan weruh, nalika wong lagi tresna, dheweke ana ing kahanan mabuk asmara nganti lali turu. Ana sawijining biksu sing kandha marang aku: 'Geronda, adhiku wis klebu tresna marang bocah gipsi; dheweke malah wis ora turu maneh. Sing kok krungu mung 'Paraskevi cilikku, Paraskevi cilikku.' Apa dheweke wis nggeni, utawa piye? Aku ora ngerti! Aku wis dadi biksu pirang-pirang taun lan aku ora tresna marang Ibune Gusti kaya adhiku tresna marang bocah gipsi iku! Aku, kanggo aku, ora ngrasakake kabungahan apa-apa ing atiku."

Sayange, ana wong-wong rohani sing keganggu karo tembung 'Eros Ilahi'. Padha ora mangertos apa iku 'Eros Ilahi', lan kepengin mbusak tembung iki saka Menaion lan Octoechos amarga gawe ora nyaman. Mangkono kahanane saiki! Kosok baline, wong awam sing ngerti apa iku eros manungsa, nalika kowe ngomongake babagan Eros Ilahi, langsung mangsuli: 'Kuwi mesthi bab sing luwih luhur.' Aku cepet nemokake kesamaan pamanggih karo akèh para mudha sing wis ngrasakake eros donyawu, nalika aku miwiti ngomongake babagan Eros Ilahi! 'Apa kowe tau tiba ing lemah, kesel banget, amarga Katresnan Agung? Apa kowe tau kroso ora bisa obah, ora bisa nindakake apa-apa?' Padha langsung nyadari menawa iki iku bab sing luwih luhur, lan kita wiwit padha ngerti siji lan sijine. "Yen," ujare, "katresnan donya sing prasaja wae wis nduweni pangaruh kaya ngene marang kita, mesthi wae mung bisa mbayangake kepiye katresnan swarga!"

Gila sing suci

— Geronda, kepiye carane wong bisa edan tresna marang Gusti?

— Kanthi nglampahi wektu karo... wong edan, supaya kowe kena nular edan rohani saka wong-wong mau! Muga-muga aku bisa ndeleng kowe... edan amarga katresnan marang Gusti! Amin.

Lan aku wis nduwéni sawatara pengalaman ekstasi rohani sing muncul saka eros ilahi. Ing wektu kaya ngono, wong mlebu ing kahanan panyerapan suci lan kepéngin ora mikir apa-apa kajaba Gusti Allah, kajaba sing suci, rohani, lan langit. Nalika ana ing kahanan katresnan ilahi, atiné kobong manis saka jeroné, banjur mili metu ing njaba kanthi ekstasi, ing wates kesalehan suci, kaya malaikat, memulyakaké Gusti Allah lan Sang Pencipta siang lan bengi.

— Apa kuwi sing diarani ekstasi?

— Ya, kuwi wektu nalika wong ilang akal, ing teges sing paling becik. Kuwi pancen... 'Kagum, ajriha marang langit...' ¹³⁰

Gila suci ngangkat wong ngluwahi gravitasi donya, nggawa tekan pangastané Gusti, lan wong mau wiwit kroso kaya asu cilik ing sikilé tuwané, kanthi bungah lan ngajèni ngelapi sikilé.

Keblinger ilahi

— Geronda, aku wedi aku ora bakal dislametake.

— Aja wedi; kita bakal munggah bebarengan. Mung kandha marang abbess supaya menehi kita loro botol plastik gedhe kanggo lelungan. Elinga, sing plastik, dudu kaca, supaya ora pecah ing dalan!.. Kita bakal ngisi nganggo banyu lan ngombe saka kono ing dalan menyang swarga nalika kita kesel! Kita bakal ninggalake banyu mung cukup kanggo telung driji, banjur nyuwun marang Kristus supaya mberkahi lan ngowahi dadi anggur. Kita bakal ngombe lan mabuk rohani ing ngarsane Kristus.

¹³⁰ Tembung irmos saka ode kaping wolu ing kanon Setu Agung. Tembung Yunani 'εκστηθι', sing ing basa Slavia Gerejawi diartèkaké 'kagum', sacara harfiah tegesé 'kabawa'. — *Cathetan penerjemah*

— Geronda, iki banyu apa?

— Iki katresnan marang Kristus lan marang sedulur kita.

— Lan mabuke?

— Kepincut dening Roh Suci. Wong-wong sing kepincut dening Roh Suci tansah bungah ing katresnan alusé Gusti Allah, Rama.

Yen wong dadi mabuk rohani amarga anggur swarga, uripe ing donya iki dadi kaya martir—nanging ing teges sing apik. Dhèwèké ora cocog manèh karo donya; ora ana bab donya sing dadi perhatiané, lan dhèwèké nganggep kabèh iku sampah lan sekedhap.¹³¹ Kowe weruh, wong-wong, nalika padha ngombe akèh, padha mabuk, lan banjur ora ana apa-apa sing dadi penting kanggo dhèwèké. 'Kakek Fanasiy, gubugmu kobong,' wong-wong padha njerit marang wong tuwa sing gubuge kobong. 'Sialan, kobong wae,' dhèwèké mangsuli, merga dhèwèké wis ngombe lan mabuk!...

Jinis mabuk liyane—mabuk swarga—iku apik, nanging wong kudu tansah ana ing kono, jejere tong anggur swarga sing ora ana enteke. Muga-muga kowe bisa nemokake kran sing kinormatan, swarga, lan suci iku, supaya kowe bisa ngombe lan tansah mabuk dening anggur swarga. Amin!

Bab 2.

Katresnan marang tangga teparo

Katresnan lan andhap asor — loro kabecikan sing kados sedulur wadon

— Geronda, kepiye aku bisa slamet nalika aku nduwé akèh hawa napsu?

— Lumantar katresnan lan andhap asor. Nalika katresnan lan andhap asor wis mancar, rasa sombong lan niat ala bakal sirna lan hawa napsu bakal wiwit pudar. Mangkono, sethithik demi sethithik, kabèh hawa napsu bakal sirna lan kabèh kabecikan liyane bakal mèlu kanthi alamiah. Mula saka iku, arahna kabèh upaya panjenengan kanggo nggayuh katresnan lan andhap asor.

Katresnan sejati ora bisa dipisahake saka andhap asor, kaya loro sedulur kembar sing tresna banget marang siji lan sijine. Katresnan ora bisa pisah saka andhap asor. Ing katresnan kowe nemokake andhap asor, lan ing andhap asor kowe nemokake katresnan.

Kanggo kula, dhasar gesang rohani yaiku katresnan lan andhap asor. Ing ngendi ana katresnan, ana Kristus—Katresnan—lan ing ngendi ana andhap asor, kados nyekel Rahmating Gusti ing sajroning manungsa kanthi kakuwatane dhewe. Banjur Gusti mrentah ing endi-endi lan bumi malih dadi swarga. Nanging ing ngendi ora ana katresnan lan ora ana andhap asor, manggon tangalashka—mungsu—lan wong-wong, bebarengan karo dheweke, wis urip ing kene kaya ing neraka, lan saben dina nambah parah nasibe ing urip sing bakal teka.

Jalan paling gampang menyang kaslametan yaiku katresnan lan andhap asor. Yen kita ora duwe kuwi, kita bakal diadili. Kaloro kabecikan iki nggerakake Gusti maringi welas asih lan ngunggahaké makhluk-makhluke menyang Swarga. Kanthi pratandha sing mbedakake iki—andhap asor lan katresnan—para Malaikat suci ngenali anak-anaké Gusti, nggendong kanthi katresnan, nuntun tanpa wedi liwat cobaan ing antariksa, lan ngunggahaké marang Rama sing welas asih lan tresna, Gusti Allah.

¹³¹ Delengen Filipi 3:8

Katresnan sejati sing mulya

— Miturut panemuku, ana telung jinis katresnan: katresnan jasmani, kang kebak kuman-kuman rohani; katresnan donya—kang lumah, njaba, munafik lan cethek; lan katresnan rohani—kang sejati, suci lan larang regane. Katresnan iki langgeng; langgeng salawas-lawase.

— Kepingiye carane aku bisa ngerti, Geronda, apa aku duwé katresnan sejati?

— Kanggo mangertèni iki, kowe kudu nyoba awakmu dhéwé: apa kowe tresna marang kabèh wong kanthi padha, lan apa kowe nganggep saben wong luwih apik tinimbang awakmu dhéwé?

— Geronda, katresnanku marang Gusti Allah lan marang sesamaku wis adhem.

— Tandurana sisa cilik katresnan sing kok duwé kuwi. Ayo tuwuh, thukul, lan ngasilaké woh katresnan sing bakal kok kumpulaké. Banjur kowe bakal nandur luwih akèh katresnan lan nglumpukaké luwih akèh manèh; alon-alon gudangmu bakal kebak, nganti kowe ora duwé papan manèh kanggo nyimpené, amarga luwih akèh katresnan sing kok tandur, luwih akèh uga tuwuh. Bayangna ana petani sing nduwé paket cilik wiji lan ditandur. Banjur dhèwèké ngundhuh panèn lan ngisi karung gedhé. Yen dhèwèké tandur wiji saka karung kuwi, nalika ngundhuh panèn, dhèwèké bakal ngisi sak karung gedhé. Lan nalika dhèwèké nduwé akèh wiji lan ditandur, pungkasané dhèwèké bakal ngisi sak lumbung. Nanging yen dheweke nyimpen wiji ing kantong cilik lan ora ditandur, wiji mau bakal dipangan ulat. Dheweke kudu nandur wiji mau ing lemah supaya bisa kecambah, thukul, lan ngasilake woh.

Sing tak maksud yaiku kahanan sing padha kelakon karo katresnan. Supaya katresnan bisa tuwuh, kowe kudu maringi. Wong sing ora maringi sanajan sethithik katresnan sing diduweni iku kaya wong sing nyekel segenggem wiji ing tangané lan ora gelem nyebar. Wong kaya ngono iku abdi sing ala sing wis ndhelikake bakaté.¹³²

Gumantung sepira akèh katresnan sing kowe wenehake, sepira akèh uga sing bakal kowe tampa. Yen kowe ora maringi katresnan, kowe ora bakal nampa katresnan. Kowe weruh, ibu tansah maringi katresnan marang anak-anake, nanging uga tansah nampa saka wong-wong mau, lan katresnane terus saya tuwuh. Nanging nalika kita nuntut katresnan saka wong liya mung kanggo awake dhewe, nalika kita mung kepengin nampa saka wong liya, lan nalika, nalika nindakake kabecikan, kita mikir bab ganjaran, katresnan kita ora larang regane nanging murah. Banjur kita dadi wong liya tumrap Gusti lan ora nampa katresnan saka Gusti utawa saka wong liya.

Wong-wong sing nduwèni katresnan donya padha rebutan sapa sing bisa njupuk katresnan paling akèh kanggo dhéwé. Nanging wong-wong sing nduwèni katresnan rohani sing larang regane padha rebutan sapa sing bakal maringi katresnan paling akèh marang wong liya. Padha tresna tanpa mikir apa wong liya tresna marang dheweke utawa ora, lan malah ora nuntut supaya wong liya tresna marang dheweke. Padha tansah kepengin maringi saka awake dhewe lan bandhane, lan ora nuntut wong liya maringi saka awake dhewe utawa bandhane marang dheweke. Wong kaya ngono padha ditresnani kabèh wong, nanging luwih-luwih dening Gusti Allah, amarga padha duwe tresna sing padha.

Tresna tanpa ngarep-arep apa-apa ing bali! Aja nindakake kabecikan mung kanggo entuk manfaat. Kita kudu ngembangake tresna luhur sing mulya, sing dadi tresnané Gusti, lan ora tresna murahan donya, sing kebak kalemahan manungsa.

— Geronda, aku angel maringi katresnan ing panggonan sing ora bakal diapresiasi.

— Kowe durung nduwé katresnan sejati; mulané kowe krasa angel. Wong sing nduwé katresnan sejati ora peduli apa katresnané diapresiasi utawa ora. Dhèwèké malah ora éling marang pangorbanan sing ditindakake kanggo wong liya amarga katresnan murni.

¹³² Delengen Mat. 25:25

—Kepiye aku bisa sinau lali marang kabecikan sing tak lakoni?

—Lebokna ing segara... Kanthi mangkono kowe bakal lali. Nanging kowe uga kudu lali marang kaluputan sing wis ditindakake marang kowe. Kanthi cara iki, tanpa kowe sadhar, kowe bakal nglumpukake bandha rohani kanggo awakmu.

Mbusak 'diri' saka katresnan kita

—Geronda, apa ukurane katresnan?

—'Tresnaa marang siji lan sijiné: kaya aku wis nresnani kowe.'¹³³ Kanthi iki, Kristus ngendika yèn kita kudu tansah ngorbanaké awak dhéwé kanggo kapentingan wong liya, kaya Panjenengané wis ngorbanaké awaké dhéwé kanggo kita.

—Apa bisa ana kapentingan pribadi ing pangorbanan?

—Ya, bisa waé ana. Aku kelingan (wektu kuwi aku isih awam) ana wong saka Konitsa sing sawisé ibadah Paskah mesthi kandha marang sapa waé sing ditemoni: 'Aku arep menyang biara ing gunung, menyang Ibué Gusti Allah, kanggo nyalakaké lampu.' Nanging saka carané ngomong, cetha yèn ing atiné ana rasa sombong lan kapentingan dhéwé... Dheweke mangkat ing wayah bengi menyang biara kanggo nyalakake lampu—mlaku rong jam menyang kana, rong jam bali. Lan dalane medeni tenan! Gereja kuwi wis ditinggal, sampah sumebar ing endi-endi; ing endi dheweke bisa nemokake sumbu lan apung kanggo lampu! Dadi kabukten manawa kabèh upayane iku sia-sia. Nanging mesthi waé, yèn ana wong sing kandha marang dhèwèké sawisé ibadah, 'Nyalakna lentera pas tekan omah,' mbok menawa dhèwèké malah ora nyalakaké siji-sijia! Yèn dhèwèké pancèn kepéngin nyawisaké kurban kanggo Gusti, kuduné dhèwèké menyang biara kanggo nyalakaké lentera kanthi prasaja, tanpa nggawe ribut.

—Dadi, apa manungsa bisa ngorbanake awake dhéwé amarga kesombongan?

—Napa ora? Dhèwèké malah bisa, kaya sing diomongaké Rasul Paulus, ngorbanaké nyawané dhéwé, nanging ora nduwé katresnan.¹³⁴

—Apa kurban kaya ngono ana regane?

—Apa kowe ora kelingan apa sing diomongake Rasul Paulus sadurunge kuwi? 'Nanging yen aku ora duwe katresnan, aku ora ana gunane.'¹³⁵ Supaya pangorbanan bisa nyenengake Gusti Allah, pangorbanan kuwi kudu bebas saka motif manungsa: kapentingan pribadi, kesombongan, lan sapiturute. Nalika wong kanthi andhap asor ngorbanake awake dhewe, iku tegese dheweke duwe katresnan; banjur dheweke narik Gusti Allah marang awake dhewe. Nalika aku ngomong bab katresnan, aku tegesé katresnan sejati, sing ana ing kono kaluhuran. Amarga wong bisa yakin karo niyaté lan mikir yèn dhèwèké nduwèni katresnan, merga dhèwèké maringi kabèh, nanging sakjane ora nduwèni katresnan, amarga katresnané ngemot 'diri dhéwé'—tegesé katresnané diarahaké kanggo nepaki kapentingan pribadiné dhéwé.

Supaya katresnan kita sejati, kita kudu nyucèkaké, mbusak 'diri' saka katresnan kita. Lan nalika saben wong mbusak 'diri' saka katresnané, saben wong bakal ana ing liyané, lan kabèh padha nyawiji ing katresnané Kristus. Lan ing Kristus, kabèh masalah rampung, amarga katresnané Kristus mbusak kabèh masalah.

¹³³ Yohanes 13:34

¹³⁴ Delengen 1 Kor. 13:3

¹³⁵ 1 Kor. 13:2

Katresnané ibu marang kabèh

— Geronda, kepiye carane wong isa ngemot sak donya ing atine?

— Kepiye carane bisa ngelembuti sak donya nalika lengenmu kakehan cekak? ... Kanggo wong nyekel sak donya ing atine, kudu nggedhekake atine.

— Kepiye carane, Geronda?

— Katresnan. Nanging sanajan kuwi durung cukup. Wong perlu katresnan ibu. Ibu tresna marang anak-anake luwih saka tresnane marang awake dhewe. Yen ana wong sing nduwé katresnan kaya ngono, dheweke bakal tresna ora mung marang sing tresna marang dheweke, nanging uga marang sing ngrusak dheweke, amarga dheweke tansah nemokake alesan kanggo wong liya lan nyalahake awake dhewe kanggo kabeh. Sanajan dhèwèké dirampok, dhèwèké bakal krasa nyeri ati nalika malingé ketangkep lan dipenjara. 'Amarga aku, wong iki pungkasané mlebu penjara,' ujure. 'Yen aku bisa nemokaké cara kanggo mènèhi dhuwit sing dibutuhaké, mesthiné dhèwèké saiki ora bakal ana ing penjara.'

Katresnan ibu nutupi kabeh lan maringi tentrem marang sapa wae. Yen bocah ngrusak barang, nganti pecah utawa nindakake kesalahan, ibune langsung ngapura, amarga dheweke anaké. Mula, yen kowe tresna marang tanggane kaya tresnane ibu, kowe bakal ngapura kabeh kalemahané lan ora ndeleng kaluputane; lan sanajan kowe weruh, kowe langsung ngapura. Banjur atimu kebak katresnan, amarga kowe dadi sing niru Kristus, sing sabar marang kita kabeh.

— Geronda, aku biyasane nduwé pandangan sing sempit marang kabèh bab. Mbok menawa aku ora nduwé ati?

— Apa kowe ora duwe ati? Apa kowe ngerti ati kaya apa sing kowe duwé? Nanging kowe ngidini pikiran sempitmu ngekang ati iku, banjur kowe nandhang sangsara. Wong sing duwe ati amba bisa nahan apa wae, déné wong sing duwe ati sempit lan gampang nyerah bakal kélangan pangarep-arep mung amarga siji ukara utawa kedadeyan sing ora nyenengake lan ora bisa nahan kuwi.

— Napa?

— Amarga kuwi waé sing bisa ditangani batere-e.

— Apa sing bisa tak lakoni supaya kapasitas batereku tambah gedhé?

— Tansah ngapura marang cacat lan kalepatan wong liya. Tansah ngadhepi kabeh kanthi rohani, kanthi iman lan kapitadosan marang Gusti. Elinga yèn kowe ana ing tangané Gusti, lan yèn ana apa-apa sing ora cocog karo sing kok karepake utawa pangarep-arepmu, tampanana kanthi rasa syukur.

— Lan apa atiku bakal ngrembaka?

— Kanggo atimu dadi luwih amba, kowe kudu mbusak soko isine: mbusak sifat egois. Yen sulur saka sifat egois lan pikiran sempit sing nyekel kowe mau layu, mula wit rohani-mu bakal bisa tuwuh kanthi bebas. Aku ndedonga supaya atimu enggal bebarengan merdeka, mekar lan ngrembaka. Amin.

Apa kowe ngerti apa sing tak rasakaké saiki? Aku ngrasakaké katresnan ibu sing gedhé banget, alus lan lembut kaya ngono durung tau tak rasakaké sadurungé.¹³⁶ Kabeh donya muat ing jeroné aku. Aku kepengin ngeluk kabeh wong, aku kepengin mbantu wong-wong mau. Amarga katresnan ora bisa tetep didhelikake ing ati. Kaya susu mili saka dhadha ibu sing wis kelangan anaké, katresnan uga nggoleki dalan metu.

¹³⁶ Ing taun 1981, Eyang Paisios ngendika: "Bisa waé wong tansah nduwèni geni katresnan ilahi ing jeroné. Aku tansah ngrasakaké manisé swarga iki. Aku kobong, lan balung-balungku dadi kaya lilin sing kobong. Nalika aku kudu nindakake apa waé utawa lunga menyang panggonan, aku meksa awakku metu saka kahanan iki. Akèh kaping, amarga manisé swarga iki, aku tiba ing lemah. Saiki iki wis malih dadi lara kanggo donya. Aku kroso lara kanggo donya, lan saben dina lara iki saya tambah. Aku pancèn, tegesé harfiah, kesel tenan." — *Cathetan panyusun*.

Atiné ora tau tuwa

— Geronda, Abba Pamvo kandha: 'Yen kowe duwe ati, kowe bisa slamet.'¹³⁷ Apa maksude 'yen kowe duwe ati'?

— Ana akèh interpretasi sing bisa. Kaping pisan, 'yen kowe duwe ati' bisa ateges 'yen kowe tresna marang Gusti'. Kapindho, 'yen kowe duwe ati' bisa ateges 'yen kowe peka lan ora atos.' Katelu, 'yen kowe duwe ati' bisa ateges 'yen kowe welas asih.' Kaping papat, 'yen kowe duwe ati' bisa ateges 'yen kowe toleran.' Kaping lima, 'yen kowe duwe ati' bisa ateges 'yen kowe duwe kawani.' Nalika kita ngomong 'ati,' kita ora ateges potongan daging, nanging watak kanggo ngorbanake awake dhewe, katresnan luhur.

Kakuwatan ati iku ageng tenan! Ati iku kaya baterei sing bisa diisi ulang terus-terusan. Iku ora tau kesel utawa tuwa; kekuwatane ora tau entek. Nanging manungsa kudu nggarap atiné. Sawise kabèh, aku nduwé ati, lan kowé uga nduwé ati, nanging apa gunané yèn kita ora nggarap? Yèn wong ora nggarap atiné, dhèwèké bisa dadi raksasa nanging ora nduwé kawani babar pisan. Nanging wong liya, cilik lan ringkih, sing nindakake kabèh kanthi atiné, ora tau kesel. Ing kéné uga ana sedulur wadon sing ringkih, nanging amarga dhèwèké nyawani saben pakaryan, dhèwèké ora ngrasakaké kesel. Dhèwèké ora nggolèk cara kanggo nyingkiri gawéan, nanging nggolèk cara kanggo mbantu wong liya. Dheweke nindakake saben tugase kanthi katresnan, amarga dheweke peduli banget marang iku, dudu amarga dheweke ngenteni wong liya weruh lan muji dheweke. Dheweke ora nduweni rasa penting dhewe utawa kepingin nyenengake wong liya; dheweke urip kanthi cara supaya tetep ora katon, lan mulane dheweke nampa Rahmat Ilahi lan nampa pitulungan saka Gusti Allah.

Yen ana wong sing ringkih saka lair utawa wis tuwa, lan awaké ora tahan kerja abot, nanging yèn dhèwèké wis sinau nggarap atiné, atiné sing meksa awaké supaya kerja. Dhèwèké kaya mobil tuwa sing bané kempès lan gendhèké patah, nanging mesiné kuat — yèn kowe nyurung mobil kuwi, mobilé langsung mlaku. Nanging wong liya bisa uga enom lan kuwat, nanging yen ora nggarap atiné, dhèwèké kaya mobil anyar sing mesiné ringkih lan ora bisa maju. Saben pakaryan, sanajan sing paling gampang, katon mokal kanggo dheweke. Kadhangkala ana wong tuwa sing ninggalake payung utawa tas ing selku, lan aku nyuwun marang salah siji para mudha: 'Ayo, manuk elang, mlayu cepet lan kejar wong tuwa kuwi.' Baru aku ngomong kuwi, 'elang' kuwi langsung ngeluh abot: 'Pak, apa dheweke ora bakal bali dhéwé?' — 'Ayo, lakoni kabecikan,' tak ajak maneh. Dheweke ngeluh maneh. Dheweke wis kesel mung krungu tembung 'mlaku cepet'—apa maneh kudu mlayu tenan!

Yen wong ora nggarap atiné, dhèwèké malah ora kaya kéwan; dhèwèké dadi kaya patung, monumen. Atiné ora ana gunané.

Gawéan bebarengan pikiran lan ati

— Geronda, kadhangkala aku mangertos nganggo pikiranku yen aku kudu tresna marang wong liya, nanging aku ora ngrasakake tresna ing jeroku.

— Alon-alon, iki bakal pindhah saka pikiranmu menyang atimu, lan kowe bakal ngrasakake katresnan. Kanggo tresna marang wong liya, atimu uga kudu makarya; mung pikiran wae ora cukup. Sing paling bisa ditindakake pikiran yaiku nggawa kowe menyang kahanan ing ngendi kowe bisa ngomong: 'Aku kudu sabar karo wong iki, utawa aku kudu ngontrol awakku supaya ora ngomong utawa nindakake apa-apa sing ala marang dheweke', lan sapiturute. Iki tegese kowe ora tresna marang wong

¹³⁷ Τὸ Γερωντικόν. Athena, 1981. kaca 102.

liya. Kowe ndeleng dheweke kaya wong liya; kowe ora ndeleng dheweke kaya sedulur, supaya kowe bisa ngopeni dheweke lan atimu bisa kagugah.

— Yen ana jarak antarane pikiran lan ati, apa aku bisa nggunakake pamikiran logis supaya ati manut marang pikiran?

— Lan sepira adoh antarane ati lan pikiran? Napa kudu ana jarak?

— Amarga sanadyan aku mikir kanthi bener nganggo pikiranku, atiku ora bisa ngetutake, amarga ditawanake dening napsu.

— Diagnosisé wis bener, nanging kuwi durung cukup; kita kudu nggatekake pangobatané. Kabeh pakaryan spiritual ditindakake déning pikiran bebarengan karo ati. Pikiran iku pangirim, lan ati iku panrima. Kepiye waé wong nyetel pangirim, panrima bakal makarya ing frekuensi sing padha. Yen pikiran makarya kanthi cara donya, pikiran iku ngirim pesen donya marang ati. Yen ati makarya sacara rohani, ati kuwi obah lan kangen marang urip rohani. Kepiye kowe bisa, umpama, mangan kakehan nalika kowe ngerti ana wong liya sing mati keluwen utawa wong Bedouin mangan tai unta?¹³⁸

— Geronda, aku wis nyadari yèn aku tresna nganggo pikiranku tinimbang atiku. Kepiye carane supaya atiku bisa makarya?

— Apa kowe ora ngerti? Saiki, kanggo nguripake ati, para dhokter mbukak dhadha lan nyelipake... baterei. Lan kita kudu njamin manawa pikiran nyawiji karo ati, miwiti lan nggawe ati kuwi mlaku.

— Kepiye ta?

— Miturutku iki kelakon kanthi telung cara. Sepisan, wong rumangsa syukur marang berkahing Gusti, nganti atiné kebak emosi lan padha muji Gusti. Kapindho, wong ngrasakaké aboting dosané lan nyuwun pangapura marang Gusti kanthi ati abot. Katelu, wong nyelehaké awaké dhéwé ing panggonané wong liya sing lagi nandhang kasangsaran lan ngrasakaké welas asih kanthi cara sing paling alamiah.

— Geronda, aku tumindak spontan, manut raosku. Apa kuwi ora apa-apa?

— Delengen, nalika ana katresnan sing murni lan tulus marang Gusti ing ati, saben gerak ati sing spontan iku murni. Nanging nalika ora ana katresnan sing murni ing ati, wong kudu nahan spontanitasé, amarga gerak ati sing spontan kuwi kebak racun donya.

— Apa sing kudu tak lakoni supaya bisa ngendhalèni spontanitasku?

— Apa kowe durung tau nyopir mobil? Mobil iku duwé rem? Nah, saiki kandhaa, wong... tanpa rem, kudu piye?

— Kowe kudu masang rem ing atimu.

— Ya, pikiran kudu ngerem atiné, merga yèn atiné mlayu ngluwihi pikiran, dadi sia-sia. Gusti wis maringi kowe akal sing gedhé lan atiné ageng, nanging kowe ora migunakaké akalmu kanggo ngendhalèkaké atimu, mula atimu mlayu tanpa ana gunané. Sadurungé kowe nindakake apa-apa — pikir dhisik, lan kanthi cara iki garap atimu sing wis Gusti paring, kanthi prasaja lan katresnan.

"Saka kekurangan..."¹³⁹

— Geronda, Rasul Paulus kandha: 'Gusti Allah tresna marang sing nyumbang kanthi gumbira.'¹⁴⁰ Aku meksa awakku dhéwé nalika kudu menehi apa-apa utawa nindakake kabecikan.

¹³⁸ Iki nyebutake taun 1960-an. — *Cathetan penyusun.*

¹³⁹ Lukas 21:4

¹⁴⁰ 2 Kor. 9:7

— Kita anaké Gusti Allah, lan dadi tugas kita kanggo nindakake kabecikan, amarga Gusti Allah iku katresnan sejati. Apa kowe kelingan janda sing nampani nabi Elia?¹⁴¹ Dheweke wong pagan, nanging katresnané gedhé banget! Nalika nabi teka lan njaluk roti marang dheweke, dheweke kandha: "Kita mung duwe sithik lenga lan glepung; iki bakal kita pangan karo anak-anakku banjur mati." Dheweke ora ngomong marang nabi, 'Kita ora duwe apa-apa.' Lan nalika nabi, kanggo nguji kersane, kandha supaya dheweke nggawe roti dhisik kanggo nabi, banjur kanggo dheweke lan anak-anakne, wanita miskin iku langsung sarujuk. Yen ing atine ora ana katresnan, macem-macem pikiran mesthi bakal muncul ing pikirane. 'Ora cukup,' bisa waé dipikiré, 'aku wis kandha yèn kita mung nduwé sithik lenga lan glepung; saiki dhèwèké malah péngin aku gawé roti dhisik kanggo dhèwèké!' Kabecikane katon cetha, dadi tuladha sing apik kanggo kita. Kita maca Kitab Suci, nemokaké akèh bab, nanging kepiyé carané kita ngleksanani?

Aku kelingan kepiye, ing Gunung Sinai, bocah-bocah Bedouin—¹⁴² —sing ora ngerti apa-apa bab Injil, padha mbagi apa wae sing tak paringake marang wong-wong mau, sanajan mung sethithik. Kabeh padha oleh sethithik. Lan yen sing pungkasan ora cukup, kabeh padha menehi sebagian saka porsine dhewe marang dheweke.

Kabeh iki dadi tuladha kanggo kowe. Priksa awakmu dhéwé supaya ngerti ing endi panggonmu. Yen ana wong sing ngupaya kaya ngono, dheweke entuk manfaat ora mung saka tuladha para wali lan askét, nanging uga saka uripé kabèh wong, kanthi mikir: 'Apa aku nduwèni sipat apik iki? Kepiye aku bakal katon ing Dina Penghakiman?'

Sing duwé rega yaiku apa sing kita wenehake marang wong liya saka sumber daya kita sing sithik, apa iku pitulungan spiritual utawa materi.

Ayo kita anggep aku duwe telung bantal. Yen aku maringi bantal sing ora tak gunakake marang wong liya, iku ora ana regane. Nanging yen aku maringi bantal sing tak gunakake kanggo turu, iku dadi regane, amarga ana pangorbanan. Mulané Kristus kandha bab janda: 'Janda miskin iki wis maringi luwih akèh tinimbang wong liya kabèh.'¹⁴³

Buwang abakus lawasmu menyang geni katresnan

— Aku angel ngapura wong liya, Geronda.

— Apa kowe ora kepengin Kristus ngapura kowe?

— Aku gelem, Geronda. Kepiye aku bisa ora?

— Mula saka iku, kenapa kowe ora gelem ngapura wong liya? Pikirna kanthi tliti, amarga kowe iki nggawe Kristus sedhik banget. Panjenengané wis ngapura utangmu sepuluh ewu talenta, nanging kowe ora gelem ngapura wong liya mung satus denari.¹⁴⁴ Ucapna iki marang awakmu dhéwé: 'Kepiye bisa Kristus, sing tanpa dosa, tansah sabar marang aku, malah sabar lan ngapura milyaran wong liya, dene aku ora gelem ngapura siji sedulur wadon?'

Sawijining wektu ana wong enom teka ing selku sing wis padha rebutan karo wong liya, lan sanadyan wong liya wis nyuwun pangapura, dheweke ora gelem ngapura. Ing sawijining dina dheweke kandha marang aku: 'Monggo ndedonga, Geronda, supaya Gusti ngapura aku.' — 'Aku bakal ndedonga,'

¹⁴¹ Amarga kekeringan, nabi Elia teka ing kali Horeb. Nalika kali iku uga garing, Gusti Allah ngutus dhèwèké menyang Zarefat ing Sidon supaya dipangan déning sawijining janda (deleng 3 Raja 17:1–24). — *Cathetan penyusun*.

¹⁴² Elder Paisios nyritakaké wektu nalika dhèwèké manggon ing Gunung Sinai (1962–1964). — *Cathetan penyusun*.

¹⁴³ Lukas 21:3

¹⁴⁴ Delengen Matius 18:23–35. Nilai sepuluh ewu talenta iku pitung ewu kaping luwih gedhé tinimbang seratus denari. — *Cathetan penyusun*.

wangsulku, 'supaya Gusti ora ngapura kowe.' Dheweke takon maneh marang aku: 'Aku kepéngin, Geronda, supaya Gusti Allah ngapura aku.' — 'Yen kowe, anakku sayang, ora ngapura wong liya,' ujarku marang dheweke, 'piyé Gusti Allah bisa ngapura kowe?'

Kaadilané Gusti iku katresnan lan sabar sing dawa. Ora ana sing padha karo kaadilan manungsa. Kaadilan ilahi iki sing kudu kita upayakake kanggo digayuh. Ana sawijining wektu, ana wong awam teka menyang selé Bapa Tikhon arep nyolong. Sawisé dhèwèké nyiksa sang bapak sepuh kuwi cukup — nyekel nganggo tali — dhèwèké nyadari yèn sang bapak sepuh kuwi ora nduwé dhuwit lan arep lunga. Nalika dhèwèké arep lunga, Bapak Tikhon kandha marang dhèwèké: 'Gusti Allah bakal ngapura kowé, anakku.' Sakwisé kuwi, preman kuwi lunga nyolong sel bapak sepuh liyané, nanging ing kono dhèwèké kacekel polisi. Dheweke dhéwé ngakoni yèn dhèwèké uga wis nyoba nyolong selé Bapa Tikhon. Polisi banjur ngutus gendarme kanggo nggawa Bapa Tikhon kanggo dipriksa, nanging dhèwèké nolak. "Anakku," pangandikane sang tuwa marang gendarmes, "aku wis ngapura maling iku saka jeroning atiku." Nanging gendarmes ora nggatekake tembungé. "Ayo, Bapak, ayo cepet lunga," ujure. "Aku ora peduli karo 'ngapura' lan 'mberkahi'-mu." Pungkasané, nalika sang tuwa wiwit nangis kaya bocah cilik, kepala polisi iba marang dhèwèké lan nglilani dhèwèké lunga. Nalika sang tuwa kelingan kedadeyan iki, dhèwèké ora bisa mangertèni babar pisan: "Anakku," pangandikane, "wong-wong donya iki nduwèni kodhe dhéwé; wong-wong kuwi ora ana sing 'berkahi aku' utawa 'Gusti bakal ngapura'!"

— Geronda, apa tegese 'nggondhol dendam'? Apa iku kelingan marang kaluputan sing wis ditindakake marang kowe, utawa nesu marang wong sing nindakake?

— Yen kowe kelingan marang kaluputan lan ngrasa sedhih nalika kahanané apik tumrap wong sing nyebabaké, utawa bungah nalika kahanané ala tumrap wong kuwi, mula kuwi diarani dendam. Nanging yen, sanadyan ana kaluputan sing ditindakake wong liya marang kowe, kowe malah bungah karo kasuksesané, mula kuwi dudu dendam. Mangkono carané kowe bisa nyoba awakmu dhéwé babagan iki.

Aku lali marang sapa waé sing wis nindakake salah marang aku. Aku mbuwang rasa nesu lawas menyang geni katresnan, banjur kobong lan sirna. Nalika perang saudara taun 1944, para pemberontak teka ing désaku. Cuacane adhem banget. Aku mikir: "Mungkin padha ora duwe panganan. Wong-wong iki bakal keluwen. Aku bakal nggawa roti kanggo wong-wong mau." Nalika aku nggawa roti mau, padha curiga marang aku lan nahan aku. Aku ora tau kepikiran yèn para pemberontak kuwi lagi nggoleki sedulurku sing ndhelik ing gunung. Apa sing diomongaké Kristus? "Tresnaa marang mungsuhmu lan lakoni kabecikan marang sing sengit marang kowe."¹⁴⁵

Katresnan kanthi welas asih

— Geronda, mesthi angel tenan kowe ing selmu! Wong sing lara jiwa lan pecandu narkoba padha teka marang kowe...

— Ing kono pancen cetha apa kita duwe katresnan sejati ing ati kita. Ing pasuryan sedulur kita, kita ndeleng Kristus. Amarga nalika kita nindakake apa wae kanggo sedulur, kita nindakake kanggo Kristus piyambak. 'Amarga apa sing wis kowe tindakake marang salah siji saka sedulurku sing paling cilik iki,' pangandikane Kristus, 'iku wis kowe tindakake marang Aku.'¹⁴⁶

Nalika semana, ana bapak teka menyang selku karo putrané, sawijining pemuda sing kesurupan. Meh bebarengan, ana kenalanku teka. Aku ngajak bapaké pemuda mau menyang sisih kanggo ngomong, amarga dhèwèké sing nyebabaké bocah mau kesurupan. Kasihan bocah iku! Dheweke pancen

¹⁴⁵ Delengen Matius 5:44; Lukas 6:27.

¹⁴⁶ Matius 25:40

waras, nanging ingus isih mili saka irunge... Ndeleng kahanan iki, kanca kenalanku nyedhaki, njupuk saputangan saka kanthong, ngelap irung bocah mau, banjur nyimpen maneh saputangané ing kanthongé dhéwé. Banjur dheweke nyopot salib emas sing digawa ing gulu, banjur dipasang ing gulu bocah mau. Nanging sing nggumunake aku dudu kuwi, nanging katresnan nalika dheweke ngelap irunge bocah kuwi — lan yen kowe bisa weruh kahanane bocah kuwi! Wong iki ngrasakake welas asih marang dheweke kaya marang sedulur. Yen dheweke ora nganggep dheweke minangka sedulur, apa dheweke bakal tumindak kaya ngono? Yen kowe tresna marang wong liya kaya sedulur, kowe bisa ngelap irunge nganggo saputanganmu banjur nyimpen maneh ing kanthongmu! Nanging yen kowe ora nduwé rasa kuwi, wong liya kanggo kowe kaya awak asing, mulané kowe kaget saben kena tutul, lan yen kena ludah, kowe langsung kesusu ngumbah rai.

Amarga Gusti Allah wis maringi kita akèh berkah lan ora ngidini kita nandhang sangsara, kita kudu ngrasakaké welas asih marang tangga teparo sing lagi nandhang sangsara. Contone, ayo kita bayangaké yèn kita weruh wong cacat. Yèn kita mikir ing jero ati: 'Yèn aku cacat lan ora bisa mlaku, kepiye rasané?' — banjur kita bakal ngrasakaké welas asih marang dhèwèké. Utawa, yen ana wong sing lagi ing kahanan angel njaluk tulung marang kita, kita kudu langsung mikir: 'Yen aku ana ing panggonane, apa aku ora kepengin ana wong sing nulungi aku?' Mangkono welas asih kita marang dheweke bakal kawujud. Nanging sanajan ana wong sing lagi nandhang sangsara, yen dheweke duwe katresnan sejati marang tanggane sing dibarengi welas asih, wong kaya ngono bakal lali karo sangsara dhewe lan luwih kuwatir babagan wong liya. Nalika ana wong sing crita babagan lara atine, aku ora kroso lara atiku maneh, sanajan aku lungguh ing paku utawa mlaku telanjang kaki ing kaca pecah.

— Santo Markus si Asceta nulis: 'Ana siji hawa napsu sing nyegah kita nindakake kabecikan sak apik-apike — kelesuan. Hawa napsu iki mari amarga pandonga lan sedekah.'¹⁴⁷ Napa dheweke nyebutake sedekah ing konteks iki?

— Amarga sedekah lan kabecikan ngalembutake ati. Sedekah tumindak ing ati kaya lenga ing kunci karatan. Ati sing atos dadi alus nalika wong weruh sangsara wong liya; dheweke dadi luwih terbuka lan andhap asor. Gusti ora nggawe manungsa supaya atiné atos lan tanpa welas asih, nanging wong-wong gagal ngopeni welas asih sing wis diparingi Gusti; padha ora nuduhaké welas marang tangga teparo lan, amarga kelalaian, alon-alon atiné dadi atos.

— Lan kepiye carane ngalembutake ati?

— Kanggo ngalembekake ati, wong kudu nyelehake awake dhewe ora mung ing panggonane wong liya, nanging uga kéwan, malah ula. Ayo padha mikir, contone kaya ngene: 'Apa apik kanggo aku yen aku dadi ula: aku merayap metu ing sangisore srengenge kanggo nglilirake awak, banjur ana wong mlayu teka karo tongkat lan nggebuk sirahku? Ora, kuwi ora bakal nyenengake.' Yen kita mikir kaya ngene, kita bakal ngrasakake welas asih lan tresna sanajan marang ula. Yen ana wong sing ora nyelehake awake dhewe ing panggonane wong liya—lan ora mung wong, nanging uga kéwan lan serangga—dheweke ora bakal bisa dadi manungsa sejati.

Rasa welas asih ndhelikake katresnan sing kuwat banget nganti ngluwihi katresnan lumrah. Yen kowe ngrasakake welas asih marang wong liya, kowe bakal miwiti tresna marang dheweke luwih jero. Nalika katresnan dibarengi karo welas asih, kowe nampani sedulurmu sing kesurupan setan, lan setane bakal lunga. Amarga katresnan sing kuwat—katresnan rohani sing ana welas asih—maringi panglipur suci marang makhluk-makhluké Gusti, ngluwihi barisané setan, mbebasaké jiwa, lan nyembuhaké lukané nganggo ubatan katresnané Kristus sing dituangaké marang jiwa mau.

¹⁴⁷ Kanthi Bapa kita sing suci lan nggawa Gusti Allah, Markus si Ascetic. 200 Bab babagan Hukum Rohani. Thessaloniki, 1974. kaca 21.

Wong rohani iku sawijining pakaryan gedhé saka welas asih. Dhèwèké ngentèkaké awaké dhéwé kanggo welas asih marang wong liya, ndedonga, lan maringi panglipur. Lan sanadyan dhèwèké nampa sangsara wong liya, dhèwèké tansah kebak kabungahan, amarga Kristus mbusak lara atiné lan maringi panglipur rohani marang dhèwèké.

Katresnan mbukak

— Geronda, kepiye carane aku bisa nuduhake katresnan?

— Nuduhaké katresnan? Aku ora ngerti kuwi. Kuwi goroh lan munafik. Kita nduwé katresnan ing batos, lan apa katresnan kuwi maringi pratandha marang kita? Kuwi bisa dimangerteni. Katresnan sejati mbukak dhéwé marang wong liya tanpa utawa pamer. Katresnan tegesé ngrungokaké kanthi welas asih marang lara atiné wong liya. Tresna tegesé pandangan kang welas asih lan tembung kang diucapaké marang wong ing wektu susah. Tresna tegesé ngrasakaké sedhihé, maringi panglipur ing wektu angel. Tresna tegesé nampa tembung kasar saka wong liya. Kabeh iki luwih migunani tinimbang akèh tembung lan pameran sing mencolok.

Nalika kowe rumangsa welas asih marang wong liya ing atimu, Gusti Allah maringi pangertosan marang wong iku bab niat becikmu, bab katresnanmu, lan padha mangertos tanpa ana pratandha saka njaba. Mangkono uga, niat ala—sanajan ora diungkapake sacara nyata nanging ana ing jero ati—bakal dirasakake wong liya. Amarga sanajan setan, nalika muncul kanthi wujud 'malaikat cahya',¹⁴⁸ nggawa kebingungan, dene malaikat sejati nggawa kabungahan sing ora bisa diungkapake, sing nyenengake ati.

— Apa, Geronda, sing nyegah aku nampa pesen katresnané wong liya marang aku?

— Mbok menawa kowe durung ngembangaké katresnan ing jeroné atimu? Wong sing tresna nampa pesen katresnan saka wong liya, nanging uga nyaluraké katresnané dhéwé marang wong liya.

Wong isa ngerti apa kowe tenan tresna marang dheweke utawa mung pura-pura, amarga tresna tekan marang dheweke sakcepete telegram. Contone, yen kita sowan ing panti asuhan, bocah-bocah bakal langsung ngrasakake sikap sing digawa kita. Ana sawijining wektu, sawetara wong teka ing selku sing kepengin ngedegake panti asuhan. "Sing paling penting," aku kandha marang wong-wong mau, "yaiku ngopeni bocah-bocah iki kaya anakmu dhéwé, malah luwih saka anakmu dhéwé. Yen ora kaya ngono, luwih becik aja miwiti babar pisan." Banjur ana dhokter, wong sing taat banget, kandha: "Panjenengan bener, Geronda. Nalika pisanan kita sowan ing panti asuhan, bocah-bocah mau langsung ngerti apa sing dadi maksud saben kita teka. "Tuan iki," ujare, "rawuh mung kanggo nyenengake; sing siji rawuh kanggo dolanan karo kita; nanging tuan iki pancen tresna marang kita." Apa kowe weruh carane katresnan ngetokake awake dhewe?

Katresnan nyabrang jarak

— Geronda, kepiye carane wong-wong padha komunikasi sacara rohani saka adoh?

— Padha ngirim pesen siji lan sijine liwat walkie-talkie utawa nganggo kode Morse!...

— Kepiye carane?

— Kanggo wong-wong bisa sesambungan sacara rohani, padha kudu ana ing gelombang sing padha. Para ilmuwan ora bisa mangerteni iki. Apa kowe kelingan kedadeyan sing diterangake ing buku *The Holy Mountain Fathers*?¹⁴⁹ Ana sawijining biksu sing mangkat sowan marang biksu liyane sing manggon ing Kapsala lan wiwit mikir hadiah apa sing bakal digawa. Dheweke nangkep loro iwak lan

¹⁴⁸ 2 Kor. 11:14

¹⁴⁹ Delengen Eyang Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa Gunung Athos lan Tulisan-tulisan Athonite. Thessaloniki, 2005. kaca 9–10.

miwiti ngresiki, nyiapake kanggo diparingake minangka hadiah. Ing wektu sing padha, biksu liyane wis nampa kabar saka Gusti Allah babagan rawuhe sedulure lan gumun: 'Apa sing bakal tak pasangake marang sedulurku nalika teka?' Nalika sedulur kapisan lagi ngresiki iwak, ana gagak ujug-ujug mabur mlebu, nyekel salah siji iwak lan nggawa menyang biksu kapindho ing Kapsala, lelungan limang setengah jam. Apa kowe weruh? Siji wong mikir kepiye carane nyenengake wong liya, lan gagak dadi perantara!

Nalika sawijining wong nduwèni Katresnan—Kristus—sanajan wong kuwi bisu, dhèwèké bakal nemokaké basa sing padha karo milyaran wong béda, karo wong saka kabèh umur, sanajan saben umur nduwèni basa komunikasi dhéwé. Papanaké loro wong sing ora tresna siji lan sijiné jejeg bareng lan kandhaa supaya padha meneng—lan papanaké wong-wong sing tresna siji lan sijiné jejeg bareng lan kandhaa supaya padha meneng. Kepiye raosé saben klompok? Kaloro klompok mau meneng. Nanging, klompok kapindho, sanajan meneng, tetep bisa komunikasi, amarga ana ikatan antarané. Kosok baliné, klompok kapisan ora bisa komunikasi, amarga padha k pisah siji lan sijiné. Nalika ora ana katresnan, loro wong bisa cedhak sacara fisik, nanging tetep adoh.

— Geronda, aku nyuwun pangapunten amarga dina iki wis teka nalika kowe kudu ninggalake kita maneh lan lelungan adoh.

— Ing gesang rohani, ora ana sing diarani 'jauh' utawa 'cedhak'. Katresnané Kristus ora kabagi déning jarak, amarga Kristus, lumantar katresnané, ngilangi jarak. Mula saka kuwi, apa wong iku adoh utawa cedhak, padha tansah ngrasa cedhak nalika padha cedhak karo Kristus lan kaiket karo wong liya déning ikatan sedulur saka katresnané Kristus.

Aku matur nuwun marang Gusti amarga aku duwé katresnan kaya ngéné—spiritual, malaikat—supaya jarak ora ana, lan aku bakal terus sesambungan karo kowe loro ing urip iki, sanajan adoh, lan sawisé mlebu urip sabanjuré, sanajan jaraké bakal luwih adoh—amarga iku uga bakal cendhak banget, amarga kita padha nyawiji ing Katresnan—Kristus.

Bab 3.

Katresnan kanggo Kabeh Makhluk

Hubungan manungsa karo kéwan sadurungé lan sawisé Runtuh

— Geronda, tulung paringi aku pangajab Natal.

— Aku kepéngin kowé cedhak karo Kristus lan Ibumé Gusti Allah, kaya anak wedhus cilik sing ngadeg ing sacedhaké palungan. Aku mikir dhèwèké ora nduwé apa-apa sing kudu dirungokaké, kaya sapi lan keledai, sing maringi anget marang Kristus sing ngendika ing palungan nganggo panas awaké... "Sapi sing wis nemokake tuwane, lan keledai mangkono uga mangkuk tuwane," ujare nabi Yesaya (¹⁵⁰). Tegese: sapi ngerti tuwane, lan keledai ngerti mangkuk tuwane. Padha ngenali Sapa sing nglempeng ing mangkuk lan nhangatake Panjenengané nganggo ambegané! Padha ngenali Sang Penciptané! Lan bab keledai cilik, sepira gedhéné pakurmatané kanggo nggawa Kristus menyang Mesir! Para panguwasa numpak kereta kuda sing dihias nganggo emas, nanging Kristus numpak apa! Aku kepéngin banget dadi keledai cilik kuwi!

¹⁵⁰ Yesaya 1:3

Ing Swarga, kéwan-kéwan ngrasakaké wangi-wanginé sih rahmat lan ngenali Adam minangka panguasané.¹⁵¹ Nanging sawisé Runtuhé Manungsa, kéwan-kéwan mau uga kapisahaké saka Swarga, sanadyan ora ana kaluputané. Saiki padha ora ngenali Adam manèh minangka panguasané, malah nyerang lan nyoba nyabuti dadi potongan-potongan, kaya ngomong: 'Kowé ala; kowé dudu panguasané kita.'

Saiki, nalika manungsa lumantar netepi dhawuhe Gusti nyedhak maneh marang Gusti lan diparingi sandhangan anyar saka Rahmat Ilahi, nganti bali menyang kahanan sadurunge Runtuhé, kéwan-kéwan mau manèh ngakoni dhèwèké minangka panguasané. Dheweke mlaku tanpa wedi ing antarané kéwan galak, sing wis ora galak maneh amarga wis dijinakaké déning sang juru.

Kewan-kewan ngrasakake katresnané manungsa

— Abba Isaac ngendika: "Atiné welas asih iku kobongé atiné manungsa kanggo kabèh makhluk..."¹⁵²

— Inggih, pancen bener: katresnan kang kobong marang kéwan lan malah marang setan. Wong rohani maringi katresnané dhisik marang Gusti Allah, banjur marang manungsa, lan sisa katresnané diparingaké marang kéwan lan kabèh makhluk urip. Katresnan ilahi iki tekan marang kéwan. Kéwan padha ngenali wong sing tresna lan welas asih marang dheweke, banjur nyedhak tanpa wedi. Malah kéwan galak uga bisa mbedakaké antarane wong sing nresnani lan pemburu sing mburu. Padha ndhelik saka pemburu, nanging nyedhak marang wong sing nresnani. Aku biyèn mikir yèn iki ora ditrapaké kanggo ula, amarga ula iku siji-sijiné kéwan sing ora disenengi wong. Nanging, sawisé aku nyadari yèn ula uga ngrasakaké katresnan wong lan bisa dadi kanca. Yen ana wong sing nyelehaké awaké dhéwé ing panggonané ula lan ngrasakaké welas asih marang ula, ula mau langsung mangertèni lan nyedhak wong mau dadi kanca. Koyoké ula mau kandha: 'Syukur marang Gusti, pungkasané aku ketemu kanca!'

— Mbok menawa iki minangka manifestasi saka insting?

— Gusti wis maringi kéwan kabutuhané; Panjenengané wis maringi intuisi. Sawisé Kejatuhan, manungsa kelangan karunia gaib, nanging isih nduwèni akal lan kemampuan mikir. Contoné, wong ndelok wit plane lan nyadari yèn ana banyu ing sacedhaké; banjur padha nggali lan nemokaké banyu. Nanging kéwan ngrasakaké iki kanthi cara sing béda; kaya-kaya padha nduwé radar. Nalika unta ing ara-ara samun péngin ngombé, unta kuwi mlaku dhéwé menyang panggonan sing ana banyu, déné juru unta mung mèlu. Kaya-kaya unta kuwi nangkep sinyal tartamtu.

Kewan njaluk tulung marang manungsa

— Kanggo kéwan, manungsa iku kaya Gusti Allah. Kaya déné kita nyuwun pitulungan marang Gusti Allah, mangkono uga kéwan nyuwun pitulungan marang manungsa.

Ing Gunung Athos, aku krungu babagan pangulu Theophylact saka Skete St. Basil, sing dadi kanca kewan alas. Kewan-kewan mau ngrasakake katresnané lan bakal teka menyang selé nalika butuh pitulungan. Ing sawijining wektu, seekor rusa cilik sing sikilé patah teka ing jendhela selé lan miwiti ngeluh kanthi nyedhihaké. Sang tuwa metu saka selé lan weruh yèn rusa kuwi nguluraké sikil sing patah marang dhèwèké, kaya arep nuduhaké panggonan sing lara. Dhèwèké maringi roti kering kanggo nguataké awaké, njupuk loro penyangga, lan ngiket sikil sing patah kuwi kanthi kenceng. Banjur dhèwèké kandha marang rusa: 'Saiki lunga kanthi tentrem, lan bali manèh sajrone seminggu; aku bakal

¹⁵¹ Delengen Kejadian 1:28

¹⁵² Kutipan saka: Ajarane Abba Isaac si Suriah bab Kasunyian. Moskow, 1993. kaca 205–206

mriksa.' Sang sesepuh sing pinaringan berkah iki ngomong marang kéwan mau kaya dhokter ngomong marang wong lara, amarga dhèwèké dhéwé wis dadi manungsa Gusti!

— Geronda, aku gumun manawa Sang Mulya Gerasimos ora wedi marang singa sing teka marang dhèwèké supaya mbusak duri saka cakilé.¹⁵³

— Lha, dhèwèké kan wong suci, lan kéwan ora nate nglarani manungsa nalika lagi nandhang sangsara. Ana sawijining wektu, sawetara buruh nggawa kayu bakar nganggo keledai liwat panggonanku. Dumadakan, salah siji keledai kuwi tiba, lan jok beban sing kebak kayu bakar tiba ing dhuwuré. Aku lali kabèh marang herniaku, lan kasunyatan yèn aku nganti angel mlaku. Aku mlayu menyang kono lan miwiti mbongkar kayu bakar saka punggung keledai. Aku nyoba ngangkat pelana — nanging ora bisa. Aku nyepuk keledai cilik kuwi, narik tali kekang lan mbebasake kewan kuwi. Ing wektu kuwi, ana biksu sing ana ing sacedhake muni: 'Delengen, kowe kena hernia — aja nganti tambah parah.' Bar kuwi aku kelingan yèn aku kena hernia. "Ya wis," ujarku marang dhèwèké, "aku kena hernia, nanging kok kowé ora mlayu nulungi aku?" "Aku wedi keledai kuwi bakal nendhang aku," wangsulane. — "Kowe ngerti, sayangku, sanajan kéwan—sanajan serigala—yèn lagi ana ing kahanan angel, iku njaluk tulung lan ora bakal nglarani manungsa."

Nalika kéwan nandhang luwe utawa ngelak, padha uga nyuwun tulung marang manungsa, amarga manungsa iku panguwasané. Aku kelingan nalika mangsa panas, ing Sel Salib Suci¹⁵⁴, sawijining ula tedhung mudhun saka atap tekan lemah lan nggulung awaké dadi bunderan ing ngarepku. Ular kuwi ngangkat sirahé dhuwur, njuluri ilat, lan wiwit mendesis. Ular kuwi lagi krasa ngelak—amarga panas banget—lan ngancem aku. Ular kuwi nuntut banyu, kaya aku sing kudu nyedhiyakake banyu kanggo dheweke. "Ya," ujarku marang dheweke, "tumindak kaya ngono ora ndadekake wong liya seneng marang kowe!" Banjur aku nyawurake banyu kanggo dheweke, lan dheweke ngombe nganti wareg. Bab srigala, dheweke pancen nggawe atiku lumer, amarga nalika padha kepengin mangan, padha nangis kaya bocah cilik. Lan bab anak kucing sing saiki ana ing selku¹⁵⁵, dheweke pancen nyusahake. Padha wis ngerti yèn saben lonceng muni, aku metu menyang pekarangan lan kadhang nggawa panganan sethithik kanggo wong-wong mau. Saiki, yèn padha kepengin mangan, padha narik tali, banjur lonceng muni. Aku metu, weruh yèn padha narik tali, banjur maringi panganan. Pira éndahé Gusti Allah wis nyusun kabèh iki!

— Geronda, apa kéwan teka menyang selmu?

— Mesthi wae padha teka! Srigala lan babi alas padha teka... Kadhangkala ana anak rubah wadon sing mlayu teka. Nalika kucing-kucing wis lunga, anak rubah wadon mau mlayu teka. Ing mangsa panas kowe ora bakal weruh babi alas amarga padha wedi karo para pemburu; sing katon mung ula amarga wong padha wedi marang ula.

Manuk mabur klompok-klompok: sing gedhé, sing cilik. Aku maringi roti kering sing wis direndem, lan padha mangan. Aku nyimpen kacang-kacangan saka Turkish delight khusus kanggo manuk-manuk sing maringi pratandha tekane mangsa semi. Manuk-manuk cilik sing kasihan iki, langsung saka mangsa adhem, nalika isih ana salju ing lemah, padha nyanyi kaya-kaya wis mangsa semi. Cekaké, padha maringi panglipur. Pira padha tresna marang kacang-kacangan kuwi!

— Geronda, apa ana kéwan ing Gunung Sinai?

¹⁵³ Uripé Sang Gerasimus sing Kinurmatan saka Yordania nyritakaké yèn ana singa teka marang dhèwèké ing pinggir Kali Yordania, nggero amarga lara amarga ana pecahan kayu gedhé sing nyangkut ing sikilé. Sing Kinurmatan iku welas asih marang kéwan mau lan nyopot duri saka sikilé. Wiwit kuwi, singa mau ngetutaké Panjenengané kaya 'murid sing setya.' — *Cathetan penyusun*.

¹⁵⁴ Antara taun 1968 lan 1979. — *Cathetan penyusun*.

¹⁵⁵ Iki nyebutaké selé Panaguda. — *Cathetan penyusun*.

— Ing Gunung Sinai, amarga iku ara-ara gersang, umume ana kéwan galak, uga manuk. Puyuh alas, puyuh – persis sing dipangan wong Yahudi ing ara-ara gersang.¹⁵⁶ Ana uga tikus éndah, kaya penyu cilik, tanpa buntut, kanthi bulu kasar ing punggungé kandel kaya sikat! Aku maringi panganan kanggo kabèh – puyuh alas, puyuh, lan tikus! Aku nyebarake panganané saben-saben ing watu supaya padha ora rebutan! Yen ora, pas manuk miwiti ngunthet, tikus mlayu teka, banjur manuk mabur.

Ing endi wae aku lunga, manuk-manuk tansah ngetutake aku. Nalika aku munggah ing watu lan miwiti nyanyi, padha nglumpuk, banjur aku mbuwang sawetara sega marang wong-wong mau. Yen aku kepengin tentrem lan sepi, aku kudu mandheg nyanyi, amarga sakwise aku miwiti, manuk-manuk langsung padha teka! Aku kelingan sepisan aku ngalami kram punggung sing mendadak lan kudu nginep pirang-pirang dina ing amben. Ana manuk cilik mabur mlebu selku lan mapan ing dhadaku. Dheweke lungguh ing kana, ndelok rai aku lan ngerincik pirang-pirang jam tanpa mandheg, endah tenan. Kaget tenan wektu kuwi!

Ayo padha njupuk piwulang saka kéwan

— Suara nggemerotik kuwi apa, Geronda?

— Klompok tawon wis manggon ing njaba jendhela aku,¹⁵⁷ lan saiki para tawon padha nyambut gawe banget nganti aku kudu nahan kabèh swara iki saben sore! Ayo mèlu, aku bakal nuduhaké kandhang tawonku. Delengen carané arsitekturalé dirancang kanthi tliti kanggo para tawon, sanajan padha ora nduwé arsitek utawa tukang bangunan! Muga-muga kowe uga makarya kanthi bener lan rohani, lan nggawe sarang rohani sing ngasilake madu rohani, supaya wong awam bisa teka, mangan, lan seger rohani.

— Geronda, apa maksudé pemazmur nalika dhèwèké kandha: 'Panjenengan nylametaké manungsa lan kéwan, ya Gusti?'¹⁵⁸

— Iku ateges Gusti uga nulungi kéwan. Pira akèh santo pelindung kéwan! Lan bab kéwané dhéwé—apa sing kudu ditahan, kéwan-kéwan kasihan kuwi! Kita ora bakal bisa tahan sanajan seminggu saka ketaatan sing ditanggung nalika ngladèni manungsa. Yen diparingi mangan, ya apik; yen ora, padha luwe. Yen ora nindakake apa sing dikarepake tuwane, padha dipukul. Lan kepiye padha kerja tanpa upah apa-apa! Kita bisa entuk swarga mung kanthi ngucap 'Gusti, welas asih'. Apa kuwi ora cukup? Dadi kéwan wis ngluwihi kita ing ora kepéngin, ing sabar, lan ing patuh.

Perhatikna urip kéwan lan serangga; iku migunani. Aku nyumurupi carane semut makarya kanthi keras lan tekun, tanpa pimpinan. Ora ana manungsa sing nduwé taktik kaya semut. Semut enom narik ranting cilik lan akèh barang sing ora migunani menyang sarang semut amarga durung ngerti apa sing dibutuhaké lan apa sing ora. Semut diwasa ora nyegah, nanging sakwisé nggawa kabèh mau metu saka sarang semut. Kanthi wektu, semut enom wiwit ngamat-amati apa sing digawa semut diwasa mlebu sarang, lan padha sinau. Yen kita ana ing panggonane, mesthine bakal kandha: 'Heh, kowe, maju kene—apa iki sing kok seret mlebu? Ayo, buwang sak iki uga!'

Gusti Allah nggawe kéwan supaya bisa nglayani manungsa, nanging uga supaya manungsa bisa sinau saka kéwan mau. Wong—yen pancen manungsa sejati—mesthi éntuk manfaat saka kabèh.

¹⁵⁶ Delengen Keluaran 16:13; Bilangan 11:31–32.

¹⁵⁷ Kawanan tawon mlebu liwat celah ing jendhela sing ditutup. Tawon-tawon mau mbangun sarang ing sela antarané jendhela sing ditutup lan kaca jendhela. Ing omahé Pak Tuwa Paissios, jendhela iki tansah ditutup lan tiré ditarik. (Kedadéan sing diterangaké kelakon ing Hesychastery ing Juni 1993). — *Cathetan penyusun*.

¹⁵⁸ Mazmur 35:7

Olet — manuk sing rajin

— Kanthi suratmu sing pungkasan, kowe ngirimaké aku ikon sing nggambaraké Adam karo kéwan-kéwan ing Swarga. Mula aku kepéngin ngirimaké kowe, minangka balesan, gambar manuk, kancaku sing paling cedhak, amarga yèn aku ngirimaké gambar ula, aku kira kowe bakal wedi. Aku wis maringi jeneng Olet, sing tegesé 'anak' ing basa Arab. Olet manggon ing sawijining bukit limang atus meter saka selku.¹⁵⁹ Saben dina ing tengah dina aku nggawa dhèwèké panganan lan omben-omben. Nalika aku maringi dhèwèké panganan, dhèwèké mung njupuk sethithik banjur mabur adoh. Aku nelpon dheweke supaya bali, nanging dheweke mabur adoh; nanging ora suwe dheweke bali, mabur alon-alon ing mburi aku lan ndhelik ing sangisore rompiku. Nalika aku lunga, dhèwèké mèlu aku watara satus meter, lan supaya dhèwèké ora mabur luwih adoh lan kesel, aku mbuwang remah roti kanggo ngalihake perhatiané, nalika aku mlaku cepet maju nganti dhèwèké ora weruh aku manèh.

Akhir-akhir iki, Olet wis ninggalake rutinitasé sing ketat lan ngupaya urip sing nyenengake! Dhèwèké ora gelem mangan pari sing wis digiling utawa roti kering sing direndem banyu, mung cacing; malah, dhèwèké péngin aku nyuguhaké cacing mau ing... piring — ing telapak tanganku — lan dhèwèké lungguh ing kono lan mangan. Maju!

Saiki aku seneng bareng karo Olet. Ana sing bisa kandha: 'Ngapa kowe mbedakake Olet? Ngapa ora kowe ngurusi manuk liyane kaya kowe ngurusi dhèwèké?' Wangsulanku kaya ngene: nalika aku nelpon Olet, dhèwèké mabur teka bareng karo manuk-manuk liyané, kancané; sing liyané langsung nyerbu panganané, déné Olet teka amarga patuh lan tresna. Malah nalika dhèwèké luwe, dhèwèké isa lungguh bareng aku suwé; banjur aku sing ngélingaké dhèwèké babagan panganan. Cuaca saiki wis stabil lan Olet nduwé akèh panganan—serangga lan ulat—nanging dhèwèké isih mabur teka nalika aku nelpon, sanajan wis wareg—dhèwèké mabur amarga patuh. Képiye aku ora bakal luwih seneng karo manuk sing setya lan penyayang iki tinimbang karo manuk-manuk liyané?

Asring, amarga katresnan sing gedhe, aku kepengin nyekel Oleta kenceng ing telapak tanganku, nanging aku wedi bakal kaya monyet sing nyekel anak-anake kenceng banget nganti pungkasané anak-anake mati lelet (). Mula aku nahan atiku lan seneng ndelok Oleta saka adoh supaya ora nglarani dhèwèké.¹⁶⁰

Nalika aku kasep, lan nalika aku tekan bukit, Olet wis lunga, amarga dina iku ana angin kenceng. Aku ninggalake panganané ing panggonan biasané banjur lunga. Esuké aku menyang ndelok Olet esuk banget, merga aku kuwatir manuk alap-alap wis mangan dhèwèké. Nalika Olet weruh panganané sing tak tinggalaké bengi sadurungé, dhèwèké kepincut karo pikirane, mabur menyang arah selku lan nggenteni aku ing tengah dalan.

Nalika dhèwèké weruh aku, dhèwèké bungah banget nganti ora karuan. Aku miwiti maringi dhèwèké mangan, nanging dhèwèké luwih kepéngin bareng karo aku tinimbang panganané. Aku kagum karo kemampuan dhèwèké ngendhalèni dhiri, katresnan, lan rasa syukur. Ndongakna supaya aku bisa niru kabecikané.

Aku ora mikir yen aku wis nguciwani kowe; aku wis nyritakake kabeh tanpa nahan apa-apa, tanpa njaluk idin Olet. Muga-muga dheweke ora bakal kuciwa, sanajan ora ana sing bakal ngerti bab iki kejaba kowe... Salam hormat jero saka Olet lan saka aku.

Ing selku ora mung ana manuk, nanging kabeh kewan sing teka ing kana — srigala, kelinci, musang, kura-kura, cicak, ula, — padha diparingi gizi saka kelimpahan katresnanku; aku uga diparingi

¹⁵⁹ Iki nyebutake Sel Salib Suci. — *Cathetan penyusun*.

¹⁶⁰ Katresnané Bapak Paissios marang kéwan dudu ikatan sing ora waras, nanging minangka ungkapan saka 'manah welas asih', sing katresnané mili marang kabèh makhluk. — *Cathetan panyusun*.

gizi nalika padha diparingi gizi, lan kabèh bebarengan, 'kewan galak lan kabèh ternak, kéwan kang merayap lan manuk-manuk ing langit'¹⁶¹ 'ayo padha muji, mberkahi, lan nyembah marang Gusti.'¹⁶²

Bagéan 3.

Kabangsawan lan Katresnan

'Nalika ana kaluhuran, ana meneng lan ora ngganggu; mulane, ing kana Kristus ngaso lan berkahé Kristus manggon'

Bab 1.

Kabangsawan — kamulyaning Gusti

Apa iku kawicaksanan?

— Geronda, apa sing kudu kita perhatosake khusus nalika Prapaskah Agung?
— Bab kawibawaan, bab kawibawaan rohani.
— Apa Lenten Agung iku ora utamane wektu tobat?
— Kasucian, kasucian, supaya kita bisa nyawiji karo Kristus — tanpa iki, kemajuan ora mungkin. Yen kowe ngerti apa sing digawa kasucian, kowe bakal nguber-uberé awan lan bengi, nganti lali turu. Yen ana wong sing teliti nлити kasucian rohani, dheweke bakal nemokake kamulyaning Gusti sing kasembunyi ing kono!

— Apa sejatine kawibawaan iku?
— Kabangsawan rohani iku kaunggulan rohani, pangorbanan dhiri. Jiwa sing luhur mung nuntut marang dhiri dhewe, nanging ora marang wong liya. Iku ngorbanake awake dhewe kanggo kapentingan wong liya, tanpa ngarep-arep ganjaran. Iku lali apa sing diwenehake, nanging kelingan saben bab cilik sing ditampa. Iku duwe katresnan, andhap asor, prasaja, tanpa pamrih, jujur... iku duwe kabeh iku. Uga duwe kabungahan paling gedhe lan kasenangan rohani, kabungahan sing ngluhur.

Kabangsawan rohani nggawa sih rahmaté Gusti; iku, kepiye carane nerangake, sawijining sipat ilahi. Ing ngendi ana kabangsawan, ana katentreman lan ora ngganggu; mulane, Kristus nemu pangaso ing kana lan berkahé Kristus manggon ing kana.

Kabangsawan jiwa iku kaadilan jiwa

— Geronda, apa kawibawaan spiritual luwih unggul tinimbang kaadilan spiritual?
— Kasucian rohani ngemot kaadilan rohani, lan kaadilan rohani ngemot kasucian rohani; utawa luwih tepaté, kasucian iku kaadilan rohani dhéwé. Mula, kanggo wong sing nduwèni kasucian rohani, ora ana hukum: 'wong sing bener ora perlu dibebani hukum.'¹⁶³ Wong kaya ngono luwih milih mati tinimbang matèni wong liya.
— Geronda, nalika aku dijaluk nindakake soko, aku langsung mikir yen aku isih akeh gaweyan liyane, lan aku nggawe alesan.

¹⁶¹ Mazmur 148:10

¹⁶² Saka Lagu Kitab Suci; Lagu 8.

¹⁶³ 1 Tim. 1:9.

— Yen wong entuk kaluhuran, dheweke bakal ngungkuli kabèh kuwi. Dheweke ora tumindak adhedhasar logika garing, amarga kaluhuran ana ing ngluwihi logika. Kowe nyoba ngatur kabèh miturut logika manungsa lan kaadilan donya. Nanging ngendi kaadilan rohani? Apa aku durung ngomong yèn sapa waé sing luwih dhuwur rohani, luwih sithik haké ing urip iki, lan wong rohani mung maringi lan ora nuntut apa-apa kanggo dhéwé?

— Dadi kenapa Injil kandha: 'Sapa waé sing nyuwun bakal nampa, lan sing nggoleki bakal nemokake'?¹⁶⁴

— Kuwi beda. Yen ana wong nyuwun marang Gusti kanggo kapentingané dhéwé, tinimbang amarga katresnan marang wong liya, mula, sepisan manèh, dhèwèké mung mikir bab kepenaké dhéwé. Amarga yèn, umpamané, sawijining ibu nyuwun marang Gusti supaya anaké mari saka lara utawa supaya kabèh ing kulawarga lancar, dhèwèké ora nyuwun kuwi kanggo dhèwèké dhéwé, nanging kanggo kabecikané kulawargané. Mangkono uga wanita Kanaan sing kasebut ing Injil,¹⁶⁵ ora njaluk apa-apa kanggo awake dhewe. Dheweke mlayu ngetutake Kristus lan nyuwun marang Panjenengané supaya mbantu putriné, sing kesurupan setan. Banjur para rasul nyedhaki Kristus lan kandha marang Panjenengané: 'Paringana panyuwunané wanita iki, supaya dhèwèké ora mlayu-mlayu mèlu kita lan ora njerit.' Nanging Panjenengané mangsuli: 'Aku mung dikirim marang wedhus sing kesasar saka omahé Israel.'¹⁶⁶ Nanging wong wadon Kanaan kuwi terus-terusan njerit lan nyuwun tulung. Banjur Kristus mbalèk lan kandha marang dhèwèké: 'Ora pantes njupuk rotié bocah-bocah lan mbuwang marang asu.'¹⁶⁷ Lan dhèwèké mangsuli marang Panjenengané kaya ngéné: 'Ya, Gusti, nanging asu-asu kuwi uga mangan remah-remah sing tiba saka méjané tuwané.' Lan banjur Kristus kandha marang dheweke: 'Amarga tembung-tembungmu iki, anakmu wis waras.' Delengen imane, andhap asore, luhure budine, kaunggulan rohani! Yen dheweke iku wong wadon sing egois lan sombong, mesthine dheweke bakal kandha marang Kristus: 'Aku ora nyana Kowe mbandhingake aku karo asu!' Kowe wis nguciwani aku!" Lan dhèwèké mesthi bakal mlaku adoh saka Gusti kanthi nesu! Lan nuraniné mesthi bakal tentrem, yakin yèn dhèwèké wis tumindak kanthi bener lan adil. Dhèwèké malah bisa uga kandha marang dhèwèké dhéwé: "Aku ora ngerti kepiye akèh wong bisa lungguh lan ngrungokaké Panjenengané!"

— Geronda, apa imané sing mbantu dhèwèké?

— Kabecikan wataké mbantu dhèwèké nduwèni iman kaya ngono. Dhèwèké bébas saka kabanggaan lan ora nduwèni pamrih. Nanging dhèwèké nduwèni niat sing apik: 'Amarga Gusti Allah ngendika kaya ngono marang bangsa Israèl, ya wis mangkono; Gusti Allah ngerti apa sing dipunandikakaké. Lan kita kalebu bangsa sing béda.'

Kepiye carane entuk kaluhuran

— Kapiye carane aku bisa nduwé watak luhur, Geronda?

— Tumindak andhap asor, tumindak kanthi semangat murni lan rajin, lan kanthi katresnan marang pakurmatan. Ngembangaké kepekaan rohani. Nampa gangguan saka wong liya kanthi tentrem lan bungah amarga sing ngrasakaké gangguan iku wong liya, dudu kowe. Amarga ana sawatara wong sing ora peduli yèn nyebabaké masalah kanggo wong liya; sing dipedulèkaké mung yèn dhèwèké dhéwé ora diganggu. Ana uga wong sing ora kepengin ngganggu wong liya, nanging uga ora kepengin diganggu wong liya. Ana maneh sing kandha: 'Aku iki wong sing sensitif; aku ora tahan tembung kasar,' nanging

¹⁶⁴ Mat. 7:8; Luk. 11:10.

¹⁶⁵ Delengen Matius 15:21–28; Markus 7:24–30.

¹⁶⁶ Matius 15:24

¹⁶⁷ Matius 15:26

dheweke dhewe ngomong kasar marang wong liya. Kepiye sensitifitas kaya ngono? Ing sensitifitas sing murni ana kaluhuran.

— Yen ana wong sing nduwé kakirangan nanging ngupaya nggayuh luhur budi, apa dhèwèké bakal éntuk paédah?

— Kabangsawan bakal ngusir cacat.

— Apa kabebasan spiritual iku ateges kabebasan saka hawa napsu?

— Kamardikan rohani iku kabangsaan sing tak kandha supaya kowe duwé. Lan supaya wong nduwé kabangsaan, dhèwèké kudu bébas saka napsu asor, kekecilan, ketamakan, lan sapituruté. Ora ana Gusti ing kekecilan lan ketamakan, amarga Gusti pancèn becik sakjatiné.

— Geronda, apa manungsa uga kudu ngupayakake kamulyané supaya bisa sinau tresna marang sangsara?

— Ah, kowe isih durung paham apa tegese luhur budi! Ana kawani ing luhur budi, amarga nalika wong nduwé luhur budi, atiné urip. Kanggo mangerténi apa iku luhur budi, delengen Kristus. Apa sing dijupuk Kristus kanggo dhéwé? Ora ana apa-apa. Panjenengané maringi kabèh. Panjenengané ngorbanaké dhéwé—lan terus nindakake—kanggo kita kabèh. Panjenengané maringi katresnané marang kita lan nampa dosa-dosa kita ing awaké dhéwé. Kita, kosok baliné, kepéngin nampa katresnan. Delengen tumindak wong tuwa sing becik. Padha tansah ngorbanaké awaké dhéwé kanggo anak-anaké, sanajan kadhang anak-anaké malah nggebuki. Sanajan wis ngerti apa sing bakal kelakon, wong tuwa isih ngorbanaké awaké dhéwé kanggo anak-anaké. Kewan lan manuk uga nindakake sing padha. Cicém péngé ngopeni anaké, nanging nalika anaké wis gedhé, padha uga ngopeni anaké dhéwé. Mangkéné katresnané Gusti sing loman.

Liwat kabecikan lan kaluhuran kaya ngono, manungsa bisa mlebu ing pangayoman karo Gusti

— Geronda, kepiye carane wong bisa padha karo Gusti Allah?

— Sing paling utama yaiku wong kudu nggayuh kaluhuran rohani. Banjur dheweke dadi padha karo Gusti.

— Apa bisa ana biarawati sing nglakoni latihan rohani ing selé, banjur ora duwe kekuwatan kanggo melu gaweyan bebarengan?

— Praktik spiritual kaya apa?¹⁶⁸ Kanthi ngorbanake wong liya? Kanthi tembung liya, wong liya sing nggarap, aku praktik spiritual? Nanging kuwi dudu pendekatan spiritual, apamanèh kanggo wong enom. Wong enom kudu mikir kepriye mbantu wong tuwa. Bayangna: wong enom konon bakal praktik spiritual, dene wong tuwa kudu berjuang nindakake kabeh pakaryan dhewe! Ngendi pangorbanan dhiré ing kono? Ngendi luhur kalawan wiyana? Apa aku mung maca, ngucapake pandonga, nalika ngantepake pakaryan marang wong liya? Kabeh iki mung omongan kosong. Akeh wong durung mangertèni inti urip rohani. Durung ngrasakake pangowahan luhur lan wiyana; padha mung mikirake awake dhewe.

Ing wektu angel, manungsa diuji. Aku kelingan nalika manggon ing biara,¹⁶⁹ aku diparingi dhawuh supaya tetep ing amben ing selku tanpa tangi, amarga aku ngalami pendarahan terus-terusan. Tiba-tiba, liwat jendhela, aku weruh penjaga gapura sing wis tuwa nyoba mecah kayu nganggo kapak kanggo nggawe kayu bakar. Wong tuwa iki kena masalah usus lan terus-terusan getihen; dheweke wis ringkih banget. Bayangna, dheweke turu nganggo sepatu amarga ora duwe tenaga kanggo nyopot. Aku langsung munggah, mlayu menyang dheweke, njupuk kapak, nggebuk tunggul sawetara kaping, mecah

¹⁶⁸ Praktik rohani — kegiatan sing ditindakake biksu ing selé (ndedonga nganggo rosario, sujud, maca buku-buku sing maringi piwulang, lsp.). — *Cathetan penyusun*.

¹⁶⁹ Elder Paisios urip minangka biksu ing Biara Esfigmen wiwit taun 1953 nganti 1955. — *Cathetan penyusun*.

tunggul mau, banjur getih wiwit mili saka cangkemku. Kowé ngerti ora? Aku malah ora mikir bab kahananku dhéwé; aku ora mikir bab karahayuku dhéwé.

Kabangsawan rohani lan kabecikan atiné! Ora ana sing luwih nyenengake Gusti kaya kuwi! Iku minangka wadiah Rahmat Ilahi. Sepira prasaja kabèh iki, nanging kok kita malah nggawe rumit kabèh! Kabecikan batin dibutuhake ing saben bab. Yen wong ora mangerteni iki, sanajan padha rawuh telung pangibadah bengi saben minggu, puasa ketat telung dina berturut-turut telung kaping saben sasi, ndedonga pirang-pirang jam tanpa kendhat, lan nglakoni kesucian badan—kabèh iku ora bakal ana gunane. Aku ora ngomong manawa kabèh iki ora perlu, nanging sing paling utama yaiku manungsa kudu ngupaya nggayuh apa sing paling wigati—kamulyan rohani, yaiku kasucian jiwa. Supaya ora ana kapentingan dhéwé, karsa dhéwé, egoisme, utawa kepinginan kanggo nyenengake wong liya, lan sapituruté, ing sajroning atiné, supaya Gusti bisa manggon ing sajroning atiné. Yen kabèh iku ora ana, manungsa nduwèni kasucian jiwa; mula, sanajan ora ndedonga, dhèwèké padha karo Gusti, nyawiji karo Panjenengané.

Mung lumantar luhur ati sing agung manungsa bisa nyawiji karo Gusti, nyetel ing gelombang sing padha karo Gusti; yèn ora, piranti panrimaé nyetel ing stasiun liya. Mula ayo padha nyoba ngganti antena kowe karo sing anyar... Ana antena vertikal lan horisontal. Antena vertikal diarahake menyang njero lan panampa sinyalé ringkih; gampang kelangan sinyal! Antena horisontal, kosok baline, sumebar amba, mula jangkauane luwih jembar lan bisa nangkep gelombang sanajan sing paling alus. Sing arep tak kandhakake yaiku sapa waé sing mung mikirake awake dhéwé durung mbebasake dhiri saka 'ego'-é dhéwé; ora ana luhure ati ing kono, mula ora ana Rahmaté Gusti, lan uga ora nduwé pencerahan Ilahi.

Wong bakal entuk kaluhuran utawa kejoban ing kasangsaran

— Geronda, aku iri, aku kerep rebutan karo wong lan umume tumindak ora pantes.

— Kowe ora duwe kaluhuran rohani, mula ana perselisihan. Upayakna nggayuh kaluhuran rohani supaya kowe uga entuk pertimbangan sing bener. Saiki critakna, apa sing ana ing pikiranmu nalika kowe ora nampa ikon cilik saka aku minangka hadiah, kaya sedulur-sedulur liyane, lan apa sing kowe pikirake nalika ing wektu liyane kowe nampa ikon gedhe? Saiki, critakna marang aku babagan rohani, lan aku bakal mriksa apa aku wis nindakake sing bener nalika mutusake ngukir Gunung Athos cilik saka kayu kanggo kowe lan ngirimake saka Athos. Aku wis miwiti nggawe siji sing ana biara-biara, tebing-tebing, dalan cilik lan jalur... Ukurané watara rong puluh sentimeter. Wis setengah rampung, nanging bocah-bocah kuwi nyuwun banget marang aku. Padha nyuwun berkahku kanthi tulus nganti aku kudu maringi marang wong-wong mau.

— Mesthi padha bocah lanang sing pancen apik tenan...

— Yen pancen bocah-bocah apik, mesthine padha nuduhake watak luhur lan ora bakal nuntut kaya ngono! Aku kandha marang wong-wong mau: 'Tunggu aku rampung dhisik; aku ora bakal maringi kowe separo gawean iki!' Nanging wong-wong mau ora gelem, padha meksa: 'Ora, wenehana marang kita kaya ngene wae! Ngapa kowe kudu repot-repot ngrampungake?' Kowe weruh ta? Wong-wong mau malah mutusake supaya uripku luwih gampang! Wong kaya apa kuwi! Bayangno, ana siji wong malah njaluk marang aku siji mripat minangka berkah.

— Tenan, Geronda?

— Ya, tenan! Mata minangka berkah! Ana wong enom watara telung puluh taun sing wis kélangan penglihatan lan lagi nyiapaké operasi. Wong-wong nggawa dhèwèké menyang selku. Aku krasa prihatin banget marang dhèwèké nganti aku kandha: 'Aja kuwatir; yèn operasiné gagal, aku bakal mènèhi mataku.' 'Siji wis cukup kanggo aku urip.' Ora suwe dheweke bali, bungah banget, amarga operasine

sukses: loro mripate bisa ndeleng kanthi sampurna. Dheweke teka lan kandha marang aku, 'Aku teka njaluk mripat saka sampeyan!' 'Nanging kowe bisa ndeleng, ta?' ujarku. 'Ora, aku kepengin iku minangka berkah,' balesé. Ing wektu kuwi aku krasa prihatin maneh marang dhèwèké, nanging saiki amarga aku ora weruh sanadyan saklacak kabecikan utawa kaluhuran! Iku lara sing béda...

— Geronda, aku wis nyadari yèn nalika aku ngerti wong bakal ngapresiasi upayaku, aku makarya kanthi luwih semangat.

— Apa kowe ngerti sapa sing ngelingake aku saiki? Bocah wadon cilik sing mlarat jenenge Spiridula. Tukang besi nggawe dheweke nyurung dandang angin, lan dheweke terus-terusan kandha marang dheweke: 'Terus nyurung, Spiridula, terus nyurung, lan aku bakal tuku klambi anyar kanggo kowe.' Lan dheweke, sing kasihan, ngangkat tangan ciliké lan nyurung bellows sak kuwate, merga wis dijanjèkaké klambi anyar! Apa kowe weruh? Yen kowe ora nduwé watak mulya, kowe bakal kaya Spiridula. Wong iku bakal nduwé watak mulya utawa klelep ing kasangsaran.

— Aku krasa kowe luwih ora peduli marang aku tinimbang marang sedulur wadon liyane.

— Sanadyan aku wis maringi kowe akèh banget, ing kéné lan nalika aku ana ing Gunung Athos, kayane kowe ora bisa njaga kuwi. Kowe wis mbuwang kabèh, lan saiki kowe kaya gelandangan putus asa sing wis kelangan kabèh sing wis dikumpulaké. Kepiye aku bisa mbantu kowe? Aku bakal ndedonga supaya kowe enggal sugih ing Kristus, ninggalaké gubugmu karo piranti pawonmu sing karatan, lan dadi putri Kristus.

Aku kroso lembut nalika ndeleng wong sing nduwèni watak luhur. Wong sing nduwèni watak kaya ngono mlebu ing atiku kanthi kersané dhéwé—ora njaluk ijin marang aku, lan aku uga ora njaluk ijin marang dhèwèké—lan manggon ing kana; dhèwèké tansah ana karo aku, cedhak, sanajan badané adoh.

Bab 2.

Kawelasan — katresnan saka rasa syukur sing jero

Wong sing tresna iku jiwa luhur

— Geronda, apa iku 'lyubochestie'?

— Lan apa sing diomongake kamus? Ora ana konsep kaya 'katresnan kabecikan' ing basa liya. Sanadyan wong Yunani nduwé sawatara kakurangan, padha nampa loro peparing saka Gusti Allah: katresnan kabecikan lan kawani; padha ndeleng kabèh kanthi gumbira.

Rungokna apa sing ditulis ing kamusku. Katresnan iku sari kabecikan, katresnan sing lair saka rasa syukur sing jero, kabecikan lan andhap asor. Iku katresnan murni saka wong andhap asor sing ora ngupaya bathi pribadhi apa wae ing apa sing ditindakake. Atine kebak kesucian rohani, keterbukaan lan rasa syukur marang Gusti lan marang gambarane Gusti, yaiku manungsa.

Wong sing tresna atiné krasa nganti nangis amarga panuwun marang Gusti, sing diungkapaké kanthi manéka cara rohani, minangka anaké Gusti. Amarga padha manggon ing swarga ing alam pujian, padha seneng nampa cobaan uga. Padha muji Gusti amarga cobaan mau, kaya déné muji kanggo berkahé, lan tansah nampa berkah saka Gusti.

Wong-wong sing kebak katresnan iku jiwa luhur. Padha krasa banget karo kabecikan cilik sing dituduhake wong liya lan ngupaya mbalekake, nanging apa wae sing ditindakake, padha rumangsa durung cukup. Padha ora tau lali marang kabecikan sing wis dituduhake marang dheweke.

— Apa wong sing tenan-tenan tresna marang sing wis nulungi iku wis mbuktèkaké yèn dhèwèké nduwèni atiné sing welas asih?

— Wong sing tresna marang sing nulungi ora nindakake apa-apa. Nanging, sayangé, saiki malah kuwi ora ana; arang banget ketemu wong sing ngucapake panuwun. Dilebokake panuwuné wong jaman biyen! Wong tuwaku kandha yèn sawijining pebisnis Austria sing manggon ing Adana wis nylametaké bapakku saka wong Turki. Mengko, dhèwèké bangkrut lan nganggep isin menawa tetep manggon ing Adana luwih suwe, nanging dhèwèké uga ora kepéngin bali menyang Austria. Banjur bapakku, sing ora tau lali yèn wong iki wis nylametaké nyawané, ngajak dhèwèké manggon ing omahé ing Faras lan ngopeni dhèwèké nalika tuwa.

— Apa ana watesé sedekah, Geronda?

— Ora ana wates. Iku kabodhoan sing ajeg, gedhe... Kabodhoan rohani!

— Geronda, apa sedekah mbutuhake akal?

— Katresnan nduwèni akal, kepekaan, lan kaluhuran... Kabeh ana ing kono... Wong sing tresna ora polos; dhèwèké bisa direndhahaké, nanging Kristus manggon ing jerone, amarga sing paling direndhahaké saka kabèh ya Kristus.

Kristus bungah ing pakaryan katresnan kita

— Geronda, mugi panjenengan paring sawatara tembung babagan carane kula kedah ngupaya.

— Kawani, keberanian lan katresnan! Ngabdi marang Kristus kanthi katresnan. Kristus makarya kanthi meneng lan tanpa ngganggu ing jiwa sing siap, nduwé karsa kanggo menang lan kebak katresnan.

— Geronda, kenapa pandonga ora marakake aku wareg, sanajan aku tliti nindakake kabèh kawajiban biara kanthi tepat?

— Kepiye bisa nggenepi kowe? Kowe kudu mbalèkaké tuasé menyang arah liya. Pikirna sepira urip rohani kowe sing kowe lakoni nganggo pikiran lan sepira nganggo ati; sepira kowe dipandu dening ketepatan wektu Éropah lan sepira dening semangat Ortodoks. Ing mburi apa sing kita sebut 'konsistensi', kadhangkala egoisme kita ndhelik, lan kuwi nyolong saka kita. Katon konsisten supaya wong liya mikir kabeh apik-apik wae karo aku. Nanging banjur urip rohani aku dadi amburadul gedhe. Ing kabeh bab, kudu tumindak kanthi katresnan, amarga Kristus, Ibune Gusti, lan para wali padha makarya ing gelombang iki... Tanpa katresnan, Rahmat Ilahi ora bakal teka.

— Geronda, kasadaran sing ajeg iku kesel...

— Dadi kesel nalika egoisme mlebu, amarga wong kuwi maksa awake dhewe kanthi ora alamiah. Nanging nalika katresnan ana, tumindak kuwi ditindakake saka ati, mula ora ngentekake tenaga, amarga katresnan nggawe manis. Aku kira kowe nemokake upaya iki angel amarga kowe kandha: 'Aku kudu nindakake iki lan iku.' Mangkono, tanpa kowe nyadari, disiplin mbukak lawang kanggo egoisme: 'Nindakake supaya slamet.' Wong kudu ngupaya ora kanggo slamet, nanging kanggo nggawa kabungahan marang Kristus. Yen kowe ngupaya nggawa kabungahan marang Kristus, perjuangan rohani kowe bakal gampang lan kowe bakal ngrasakake panglipur ilahi ing jeroning atimu. Nanging saiki, perjuanganmu abot, lan ora ana panglipur ing kono. Kristus iku Bapa sing welas asih, dudu tiran. Kristus remen marang perjuangan rohani kita sing kebak katresnan.

Nalika wong ngupaya sacara rohani amarga katresnan, dheweke ngrasakake kabungahan ing batin, amarga Gusti maringi nikmat rohani. Cetha manawa wong sing tumindak amarga katresnan ora tau ngupaya mung kanggo kenyamanan lan kesenangan. Lan sanajan Gusti ora maringi swarga, dheweke ora bakal kuciwa, amarga dheweke ora ngomong: 'Aku bakal ngupaya supaya tekan swarga, urip becik lan ora nandhang sangsara ing alam donya,' nanging dhèwèké ora nindakake dosa amarga katresnan,

amarga dhèwèké ora kepéngin pungkasané mlebu neraka lan nglarani ati Kristus, Pangapuraé. Lan yèn Kristus kandha marang dhèwèké yèn sanajan ing swarga dhèwèké isih kudu nandhang sangsara, dhèwèké isih kepéngin ana ing kono demi Kristus.

Mungsuh katresnan iku tresna marang awak dhéwé

— Geronda, apa wong sing duwé katresnan marang Gusti Allah mesthi ditondoi kanthi nyingkiri dhiri?

— Yen dhèwèké nduwèni katresnan murni marang wong liya, mula dhèwèké uga nduwèni pangorbanan dhiri. Luwih sithik 'dhiriné' dhéwé ana ing katresnané wong, luwih akèh katresnan marang wong liya sing diduwèni. Ing ngendi ana katresnan dhiri, ing kono ora ana katresnan marang wong liya, amarga mungsuhé katresnan marang wong liya iku katresnan dhiri.

— Geronda, sanajan aku kerja—kadhangkala rolas utawa telulas jam saben dina, yen perlu—lan aku kerja kanthi tekun lan katresnan, aku nesu nalika dijuluk nindakake prekara sing durung tak rencanakake.

— Aja diarani iku tresna marang wong liya. Wong sing nduwé tresna marang wong liya ora bakal nolak nalika dijuluk tulung lan ora bakal nyebut pirang jam dhèwèké kerja. Ing biara sing tak tinggali, wong sing kerja luwih abot tinimbang liyané malah nyoba ndhelikaké. Ana sedulur lanang sing nglumpukaké loro karung zaitun, nanging kandha mung nglumpukaké siji keranjang lan sedulur lanang liyané nglumpukaké pirang-pirang karung. Mangkono tegese katresnan. Nanging ing kéné, pitakonané: 'Sapa sing nglumpukaké zaitun?' — 'Aku,' mangsuli sedulur wadon mau kanthi cepet. Bakal luwih becik yen dheweke ora nglumpukake pisan. Yen kowe teka menyang biara kanggo nggolèk pujian, aku krasa prihatin marang kowe.

— Nalika aku weruh yèn kita akèh gawéan, aku langsung kesusu lan kroso kewalahan.

— Yen aku ana ing panggonmu, aku bakal meksa awakku kanggo nindakake gaweyan kanggo adhine sing wadon uga. Nalika aku latihan dadi tukang kayu, guruku njupuk wong enom liyane dadi asisten bareng karo aku. Dhèwèké luwih tuwa lan luwih kuwat tinimbang aku, nanging males. Guruku maringi kita gaweyan, nanging dhèwèké mung lungguh karo tangan disilang. 'Apa? Apa aku kudu ngasilake dhuwit kanggo tuan?' dhèwèké protes, banjur ora nindakaké apa-apa. 'Rungokna,' aku kandha marang dhèwèké, 'yen kowe péngin sinau, tindakna apa sing diparèngké!' Nanging ora ana gunané, lan aku kudu nindakaké gawéan kanggo kita loro. "Paling ora," aku kandha, "yen kowe mung arep lungguh ora nindakake apa-apa, lungguh ing bangku kerja lan tahan papan-papané, aku sing bakal nggergaji; paling ora kita ora mbuang wektu kanggo ngejepit papan-papané ing ragam." Nanging aku uga bisa waé kandha: 'Aku wis nindakake tugase; sing liyane dudu urusanku.' Bos mesthi bakal mlebu lan miwiti nyalahké kancaku: 'Ngendi gawéanmu? Delengen dhèwèké—dhèwèké luwih ringkih tinimbang kowe, nanging wis akèh sing rampung!' Apa aku bakal seneng krungu wong liya disalahké? Apa gunane aku dipuji nalika wong liya dicela? Ing pungkasané, kancaku malah nambah parah kahanané dhéwé, amarga dhèwèké ora tau sinau babagan tukang kayu, lan mengko kudu makarya nganggo pacul tinimbang rabar. Wong sing duwé rajin, ing endi waé panggonané, bakal makmur, amarga kabèh sing ditindakake kanthi rajin. Nanging wong sing ora ngembangaké rajin sing diparingi Gusti, apa waé sing ditindakake, mung bakal mandheg ing papan.

Ing jaman biyen, kita biyasané ndelok kéwan sing miskin, kaya ta sapi utawa jaran: ing pasangan, siji kéwan bisa rajin lan tanggung jawab, déné sijiné males, lan sing rajin bakal narik sing males bareng. Lan ing pungkasané, sing males bakal pungkasané dadi korban palu tukang daging. Kowé ngerti ora sepira sedhikku marang siji kerbau tartamtu! Kita ngiket telung kerbau bebarengan, lan salah sijiné—

ora pati kuwat—nyoba banget, kerja keras tenan! Dhèwèké narik loro kerbau liyané mèlu mburi. Kawit kesele kebak kringet amarga kakehan narik. Lan yen Kristus banjur nunjuk kewan kaya ngono lan kandha: 'Delengen, iku narik loro liyane, nanging kowe wis apa?' — apa sing bakal kita wangsuli? Ah, para¹⁷⁰, tampi pitakonan babagan keslametanmu ing ati. Soale kowe nduwé akèh kesempatan!

Wong-wong sing tresna duwé nurani sing resik, lan Gusti Allah nulungi wong-wong mau

— Geronda, apa wong sing nduwèni katresnan marang Gusti Allah iku nyadari iki dhéwé?

— Apa kowe nduwé kuwi? Kowe pancèn isa ngrasakaké tenan, sayangku! Wong nduwé gambaran kasar babagan sapa dhèwèké; dhèwèké nyadari iki amarga ngrasakaké katentreman lan ketenangan ing jeroné. Nanging sanajan nduwé katresnan, wong ora sombong utawa ngomong, 'Aku nduwé katresnan.' Amarga pikiran 'Aku butuh katresnan luwih akèh' tansah ana ing pikirane.

Wong sing welas asih iku tulus, ikhlas, ora sombong, lan andhap asor. Kabeh iki nggawa tentrem marang dheweke, nanging uga katon marang wong liya, amarga dheweke duwe sambungan batin karo wong liya lan bisa mangerteni. Lan yen kowe lagi sedhih, nanging supaya ora nglarani atine, kowe kandha: 'Aku apik-apik wae,' dheweke bakal nyadari yen kowe ora apik lan bakal nyoba ora ngganggu kowe. Nanging wong liya, sanajan dheweke weruh kowe kesel lan ora sehat, bakal—amarga dheweke pengin kowe merhatiin—ngomong: 'Geronda, kowe katon luwih apik dina iki tinimbang wektu kepungkur; aku weruh kowe wis waras tenan!' Sanajan ana prakara serius sing lagi kedadeyan. Wong andhap asor, kosok baline, sanajan pancen butuh apa-apa, mung bakal kandha: "Geronda, aku ora bakal ngganggu sampeyan; mugi sampeyan mberkahi aku." Aku nyimpen wong kaya ngono suwene wektu sing dawa, lan aku nganti kroso emosional nganti luh. 'Aku arep pamit dhisik, Geronda; aku weruh panjenengan kesel,' ujure. Mesthi Gusti Allah bakal nulungi wong kaya ngono?

Ana wong-wong sing, digerakké déning katresnan marang wong liya, langsung mangerténi apa sing migunani lan apa sing nyenengaké wong liya, ing teges paling apik, amarga padha tansah mikiraké wong liya tinimbang dhéwé. Ana wong-wong sing, sanajan ora kenal aku, bisa ngrasakake apa sing tak butuhake lan ngirim paket sing isine persis apa sing tak butuhake ing wektu kuwi. Yen ndeleng paket kaya ngono, wong bisa mangerteni sakabehe donya batine wong kuwi. Kabersihan kesadarané sumunar ing saben barang.

— Geronda, apa kadhang ana wong sing teka ing selmu sing rada sembrono lan nakal?

— Ya, nanging sing entuk manfaat yaiku wong-wong sing tulus—wong-wong sing amarga andhap asor ora kepengin ngganggu aku. Dina wingi ana priya sing nduwé kulawarga teka kéné. Aku wis tau ketemu dhèwèké sadurungé, nalika dhèwèké teka dhéwé lan nalika dhèwèké teka bareng bojone lan anak-anaké. Banjur, telung dina sawisé, dhèwèké teka manèh. Ing wektu kuwi aku lagi ngomong karo wong, nalika ana wanita enom sing nggenteni ing njaba lawang; dhèwèké mabur saka Athena khusus kanggo ngrembug prakara sing ngganggu atiné. 'Bisa ora kowe ngidini aku ngomong karo pastur limang menit?' dhèwèké njaluk, lan wanita enom kuwi ngidini dhèwèké mlebu luwih dhisik. Banjur dheweke kudu nggenteni sakjam setengah kanggo priya sing nyuwun mlebu... mung limang menit, supaya metu. Nalika priya kuwi metu, dheweke wis kudu buru-buru menyang bandara, lan dheweke mung kandha marang aku: "Berilah aku berkah, Geronda, aku teka saka Athena kanggo njaluk pitutur panjenengan bab sawijining prakara, nanging saiki wektuku wis mepet. Aku wis njupuk cuti saka gawean, lan aku kudu menyang bandara kanggo nyekel penerbanganku." Kepiye bisa lali marang wong kaya ngono! Ing pungkasané, mung lumantar kabecikan atiné manungsa sing bisa nampa pitulungan saka Gusti Allah.

¹⁷⁰ Lit.: bayi, wong sing polos (basa Yunani); digunakake minangka seruan ing basa loma. — *Cathetan penerjemah*

— Geronda, nalika wong sing welas asih manggon ing antarané wong-wong sing angel, apa ora nandhang sangsara?

— Intiné yaiku nuduhaké katresnan nalika sesambungan karo wong sing angel. Injil kandha: 'Lan yèn kowé tresna marang sing tresna marang kowé, apa paédahé kuwi kanggo kowé...' ¹⁷¹

Wong sing tresna lan resik rohani kanthi rela nampa kasangsaran amarga ngalahake awake dhewe kanggo wong liya amarga katresnan, utawa amarga tipuan wong liya, nanging dheweke ora tau ngupaya kaadilan ing urip sing fana iki. Wong-wong sing nduwé integritas ing urip iki mbayar kabèh utangé, nanging uga nampa pitulungan saka Gusti Allah lan bakal nampa ganjaran ageng ing urip sing bakal teka.

Bagéan 4.

Bocah-bocah Katresnan lan Andhap Asor

"Mung ana ing ngarsané Kristus manungsa nemokaké kabungahan sejati, amarga mung Kristus piyambak sing maringi kabungahan lan panglipur sejati"

Bab 1.

Kesederhanaan lan Kasucian

Kesederhanaan — woh kapisan saka andhap asor

— Wohing kapisan saka andhap asor yaiku prasaja. Nalika wong nduwé prasaja, dhèwèké uga nduwé katresnan, pangorbanan dhiri, kabecikan, lan kesalehan. Wong prasaja nduwé kasucian ati lan kapitadosan marang Gusti tanpa pitakon. Kesederhanaan iku kahanan Adam sadurunge Runtuh, nalika dhèwèké ndeleng saben uwong suci lan tanpa niat ala, amarga dhèwèké nganggo Kasucianing Gusti.

¹⁷²— Geronda, nalika wong padha kandha, 'Kaendahan sejati dumunung ing kesederhanaan,' apa padha nyebutkan anugrah Ilahi?

— Mesthi. Wong sing prasaja lan tulus, duwé andhap asor, nampa sih rahmat saka Gusti, sing sacara kodrat prasaja lan becik.

— Nanging apa wong isa tumindak prasaja nalika ing wektu sing padha sombong?

— Kuwi ora mungkin. Wong sing nduwèni kesederhanaan sejati ora nduwèni rasa sombong.

— Apa ana wong sing saka njaba pura-pura dadi prasaja tanpa sejatine nduwé kesederhanaan sing sejati?

— Ya, lan kanthi pura-pura prasaja mung kanggo nggayuh karepé dhéwé! Kesederhanaan ing njaba saka wong sing pura-pura prasaja kanggo nggayuh apa waé ndhelikaké wujud tipu paling kasar. Iku kaya wong tuwa sing nganggo kaos kaki bocah supaya wong liya manut saben karepé, kaya bocah cilik! Nanging wong sing pancen prasaja nduwèni kabuka lan pertimbangan sing waras.

¹⁷¹ Lukas 6:32

¹⁷² Tembung 'χαρις' nduwèni loro teges ing basa Yunani: 'rahmat' lan 'kaendahan'; mula, frasa iki uga bisa diartèkaké minangka 'rahmat ing kesederhanaan'. — *Cathetan juru artik*

Kesederhanaan lan kesombongan iku loro bab sing beda

— Kadhangkala aku rumangsa tumindak prasaja, nanging wong liya kandha aku tumindak kasar. Geronda, kepiye carane mbedakake prasaja lan kasar?

— Kesederhanaan lan kesombongan iku loro bab sing béda. Kesombongan ndadékaké wong krasa nyaman ing babagan donya. Wong tumindak angkuh lan kanthi mangkono nggedhekake egoisme dhéwé. Dheweke kandha: 'Wah, aku wis masang panggonané.' Iki maringi rasa puas ing donya, nanging ora nggawa tentrem sejati. Nanging kesederhanaan nggawa kabungahan rohani — ninggalaké rasa entheng ing ati.

— Geronda, wong-wong kandha yèn aku tumindak sembrono, nanging aku isih mikir yèn aku tumindak kanthi prasaja.

— Tumindak kanthi prasaja ora ateges tumindak bodho. Kowe lagi mbingungake loro bab iki. Kowe ngomong tanpa mikir lan mbayangake yen kowe tumindak kanthi prasaja. Kowe duwe sethithik prasaja alamiah, nanging kowe kurang pertimbangan sing becik; sanajan ing akal kowe ora bocah, kowe tumindak kaya bocah. Begjané, para sedulur wadon wis ngerti kowe tenan lan ora keganggu amarga kuwi.

— Apa sejatine wong bisa prasaja, nanging tumindake malah ndadekake wong liya isin?

— Yen wong pancen prasaja, sanajan ngomong utawa tumindak sing katon ora pantes, wong liya ora keganggu, amarga sih rahmaté Gusti manggon ing wong prasaja lan tumindaké ora nglarani ati wong liya. Nanging wong sing ora nduwé prasaja, sanajan ngomong nganggo tata krama donya, tata kramané luwih nyusahaké kowe tinimbang lobak pait.

Kaya bocah-bocah¹⁷³

— Geronda, apa sejatine kesederhanaan alamiah iku?

— Kesederhanaan alamiah yaiku kesederhanaan sing diduwèni bocah cilik. Nalika bocah tumindak ala, kowe nyalahké dhèwèké, lan dhèwèké nangis. Yen kowe banjur maringi mobil dolanan, dhèwèké lali kabèh. Dhèwèké ora mikir kenapa dhèwèké disalahké dhisik banjur diparingi mobil dolanan, amarga bocah ngrasakké kabèh nganggo ati, déné wong diwasa nganggo akal.

— Geronda, ana uga wong diwasa sing prasaja miturut kodrat. Apa prasajané kaya ngono iku kaunggulan?

— Inggih, nanging kesederhanaan alamiah, kados kabecikan alamiah liyane, perlu disucèkaké. Wong sing prasaja sacara alamiah duwé watak apikan lan welas asih, nanging ana uga licik kaya bocah ing jerone. Contone, dheweke bisa uga ora nduwé niat ala marang tanggane, nanging yen kudu milih antarane sing ala lan sing apik, dheweke bakal njupuk sing apik kanggo awake dhewe lan ninggalake sing ala kanggo wong liya. Wong kaya ngono iku kaya emas sing ngandhut sethithik rereged. Supaya emas mau dadi murni, kudu dilelehake maneh ing tungku. Tegese, atine kudu dibersihaké saka kabèh licik, kapentingan dhéwé, lan sapituruté; mung sawisé kuwi dhèwèké bakal nggayuh kahanan prasaja sing sampurna.

Ing katresnan sejati kaya Kristus, sing minangka kahanan prasaja lan resik, muncul prasajaning bocah—kualitas sing Kristus ajak kita kembangake. 'Kowe kudu kaya bocah cilik,' pangandikane. Nanging ing jaman saiki, luwih akèh tata krama donya ing wong, luwih sithik prasaja sing isih ana ing wong-wong mau; kabungahan sejati lan eseman alamiah saya arang ditemokake.

¹⁷³ Bandhingna karo Mat. 18:3

Aku kelingan ana sawijining tuwa ing Iversky Skete—Pachomius. Apa wae sedhih sing nyerang kowe, cukup ndelok dhèwèké, sedhih mau langsung sirna dhéwé. Nalika ndelok dhèwèké, kowe bakal langsung lali kabèh—kabèh masalahmu—lan kabèh bakal liwat. Wong tuwa, nanging katoné kaya bayi. Pipiné abang sumringah, lan dhèwèké ngguyu kaya bocah! Apa waé sing kelakon, dhèwèké tansah ngguyu. Kaya pesta sing ora ana enteke! Dhèwèké ora bisa maca utawa nulis, uga ora bisa nyanyi, kejaba nyanyi 'Kristus Wungu' nalika Paskah. Nalika dhèwèké teka ing kyriakoun skete ing dina raya,¹⁷⁴ , dhèwèké ora nate lungguh ing stasidia; dhèwèké tansah ngadeg, malah nalika Wigilan Sajeroning Wengi, lan ngucapake Doa Yesus. Dheweke wong sing wani lan nduwé katresnan gedhé marang Gusti. Yen ana wong takon, 'Pastur Pachomius, saiki padha nyanyi apa?'—dheweke bakal mangsuli, 'Kitab Mazmur; para bapa padha maca Kitab Mazmur.' Dheweke nyebut kabèh mau Kitab Mazmur.

Panjenengané iku sawijining bapa rohani sing prasaja banget lan wong sing kebak sih rahmat. Panjenengané bébas saka hawa napsu; panjenengané kaya bocah cilik sing ora nduwé niat ala. Yen ana wong sing ora mbusak egoisme bocah-bocah, bangga bocah, lan kaku wiwit isih enom, lan tetep ing kahanan kaya bayi, nalika tuwa dhèwèké bakal nduwé keluhan sing padha kaya bocah cilik. Mulane Rasul Paulus kandha: 'Aja dadi bocah ing pikiranmu, nanging dadi bayi ing kasucianmu.'¹⁷⁵

Wong sing prasaja tansah nduwé niat becik

— Wong sing prasaja iku bébas saka niat ala lan licik. Dhèwèké ngowahi apa sing ala lan awon dadi apik. Dhèwèké tansah nyimpen pikiran apik marang wong liya. Dhèwèké ora polos; dhèwèké mung yakin yèn wong liya mikir kanthi cara sing padha karo dhèwèké.

— Geronda, bisa ora panjenengan maringi conto?

— Apa aku durung tau crita marang kowe bab Bapa Charalampios, sing biyen manggon ing Biara Kutlumush?¹⁷⁶ Dheweke dadi pustakawan, nanging dipecat saka jabatan kuwi amarga dheweke ora tau ngunci lawang perpustakaan. 'Ngapa kowe butuh kabeh gembok lan kunci iki?' ujure. 'Ayo wong-wong maca buku kanthi bebas.' Dhèwèké nduwèni kesederhanaan lan kasucian jiwa sing nganti ora tau kepikiran yèn ana wong sing nyolong buku."

Wong sing prasaja, amarga dhèwèké nyimpen pikiran becik marang kabèh wong lan weruh kabecikan ing saben wong. Aku kelingan sawijining sesepuh liyané, Bapa Theoktist saka Biara Dionysiat – pancèn wong sing prasaja tenan! Sawijining wektu piyambakipun nginep bengi bareng biksu liyane ing omah biara ing Karyes. Ing tengah wengi ana wong ngetok lawang, lan Bapa Theoktist mlayu mbukak lawang. "Ayo," kandha biksu kuwi, "aja dibukak; wis bengi, wayahe ngaso." — "Kepiye panjenengan ngerti, Pak, sapa kuwi? Mbok menawa Kristus! Kita kudu mbukak." Banjur dhèwèké lunga mbukak lawang. Sampeyan weruh, wong sing prasaja tansah nduwèni pikiran apik, lan tansah ngarep-arep mung bab apik.

Yen kowe prasaja, kowe rumangsa tentrem

— Geronda, aku mikir kesederhanaan iku nalika wong tumindak manut raosé. Apa bener?

— Gumantung ing panggonané. Kanggo tumindak prasaja, wong kudu nemokake lingkungan sing pas. Ing donya, utamané ing donya modhèren, wong kudu tumindak kanthi ati-ati. Nanging ing biara

¹⁷⁴ Gereja utama saka skete, ing ngendi ibadah dianakake kanggo warga skete saben dina Minggu lan dina raya gedhe. — *Cathetan penyusun*

¹⁷⁵ 1 Kor. 14:20

¹⁷⁶ Delengen Eyang Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa saka Gunung Athos lan Tulisan-tulisan Athos. Thessaloniki, 2005. kaca 10–11.

utawa ing kulawarga, wong kudu urip prasaja. Lelah tenan yèn ora ana kesederhanaan utawa kapercayan ing sesambungan antarane wong! Banjur, kanggo ngomong apa waé marang wong, kowe butuh pambuka, , penutup, lan panjelasan... Mangkono urip dadi sangsara. Nanging nalika ana kesederhanaan, kowe bisa kandha marang wong, 'Dudukna'—lan dheweke bakal lungguh, utawa 'Aku saiki ora butuh kowe, lunga'—lan dheweke bakal lunga, lan kowe ora bakal wedi yen dheweke bakal salah paham. Nalika ana kesederhanaan, kowe krasa tentrem; nalika ora ana, kowe krasa abot.

— Geronda, apa tegese 'nduwé kabebasan ing urip supaya bisa bébas saka badai'?¹⁷⁷

— Tumbuhaké kesederhanaan ing sesambunganmu karo wong liya, supaya kowe ora kebanjiran pikiran lan kebingungan ora muncul ing atimu. Nalika wong nyatakaké apa sing dirasakaké kanthi prasaja, dhèwèké krasa bébas lan gawé uripé wong liya dadi luwih gampang.

Nalika aku lagi lelungan menyang Athena nganggo mobil kancaku; ana wong liya sing bareng karo kita. Aku krasa lelungan nganggo mobil kuwi rada ngenteki tenaga, mula sopir mbukak jendhela. Kahanane rada adhem. 'Apa kowe ora krasa adhem?' takonku marang wong-wong mau. 'Ora, ora,' wangsulane. Nanging sawisé sawatara wektu, aku weruh kancaku sing lelungan padha gemeteran amarga adhem lan ngancing jaketé. Mula aku kandha, 'Yen kowe ora pengin ana sing lara, omongna yen kowe krasa adhem, lan aku bakal ngomong yen aku ujug-ujug krasa ora enak.' Mula saka iku, ora ana siji-sijia saka kita sing kroso isin. Nanging yen aku kroso ora enak lan meneng bae, utawa yen ana wong liya sing kroso adhem banget lan uga meneng bae, mesthi ana siji saka kita sing tekan Athena kroso lara. Kowe uga kudu padha komunikasi kanthi prasaja. Yen ora, kowe bakal terus-terusan kuwatir apa kowe wis nglarani utawa nggawe wong liya nesu. Nalika kuwi kelakon, wong bakal terus-terusan kuwatir, krasa ora nyaman, lan wiwit tumindak ora alamiah.

— Geronda, ing ngarep wong liya aku malah ora bisa nindakake bab sing paling prasaja. Apa iki isin utawa sombong?

— Kadhangkala Gusti maringi rasa isin sing luwih kenceng marang wong minangka rem, supaya ora ana sing ala kelakon marang dheweke. Sapa sing ngerti sepira adoh wong bisa nyimpang saka dalan sing bener yen ora duwe rasa isin iki! Nanging kowe, kudu luwih waspada lan nyerahake awakmu sakabehe marang kersaning Gusti. Ora perlu nahan-nahan lan nyiksa awakmu dhéwé, amarga ana egoisme tartamtu ing sifat meneng manungsa iki. Delengen aku – aku tumindak alamiah, tanpa ngupaya apa-apa. Kadhang aku tumindak kaya eyang, kadhang kaya bapak, kadhang kaya kakang, lan kadhang kaya bocah. Ora ngono ta?

— Aku terus-terusan kuwatir babagan carane wong bakal nanggapi apa sing tak omongake, lan aku wedi yen padha salah paham marang aku.

— Kowe dadi tertutup amarga kurang prasaja. Upayakna ngembangake prasaja ing ati supaya kowe bisa makmur sacara rohani. Cukup tampi komentar saka wong liya lan upayakna ngapikake, njaluk pitulungan marang Gusti. Contone, ana wong sing bisa kandha yen kowe tumindak gegabah. Wektu sabanjuré, ing kahanan sing padha, kowe kudu mikir: 'Wektu kuwi aku dikandhani yèn aku tumindak sembrono; saiki aku kudu nyoba tumindak wicaksana.' Kanthi mangkono, kowe bakal alon-alon entuk pengalaman, mbeneraké tingkah lakumu, tuwuh lan ngalami kamajuan rohani. Kanthi mangkono, wong liya nampa pituduh, uga kowe dhéwé, lan kowe ngrasa tentrem ing atimu.

Kesederhanaan, digandhengake karo kabecikan katresnan lan kapitadosan marang Gusti, nggawa tentrem lan kabungahan ing batin, lan jiwa kebak pangarep-arep lan panglipur.

¹⁷⁷ Kutipan saka: Wulang Pantang Abba Isaac saka Suriah. Moskow, 1993. kaca 279.

Liwat kesederhanaan sing suci, manungsa bisa mangerteni misteri-misteri Gusti

— Geronda, apa maca buku lan kawruh mbantu wong kanggo ngerti Gusti Allah?

— Rungokna apa sing bakal tak kandhakake: yen wong ngupaya sacara rohani lan nggayuh kahanan rohani sing sehat, dheweke bakal weruh sawetara bab kanthi cetha banget, lumantar pencerahan ilahi, tanpa kawruh saka buku. Dheweke bakal weruh luwih cetha tinimbang wong sing wis maca akèh buku. Liwat kasucian batin, wong bisa ndeleng luwih cetha, luwih adoh, lan luwih jero, amarga wis ninggalake orbit donya lan saiki obah ing orbit rohani, ing jeroning wewengkon misteri. Wong-wong sing wis nggayuh kesederhanaan lan kasucian batin nganggep barang gaib uga kanthi prasaja, kaya-kaya iku lumrah, amarga ing Gusti kabeh iku prasaja. Panjenengané dhéwé prasaja lan mbukak iki marang kita ing bumi lumantar Putrané, ing prasajané sing suci. Panjenengané ora mbutuhaké kakuwatan luwih gedhé kanggo nindakake kang gaib; amarga kanggo alamiah lan gaib, Panjenengané mung nduwé siji kakuwatan.

— Geronda, kepiye carane wong, tanpa maca akèh buku, bisa mangertèni misteri Allah?

— Yen wong nduwé kesederhanaan sing suci, ora mung bisa mangertèni, nanging uga bisa mèlu ing misteri Allah. Apa kowe éling crita bab biksu sing prasaja banget sing diparingi hak istimewa kanggo mangan bareng karo Kristus? Sadurungé dadi biksu, dhèwèké dadi penggembala, lan siji-sijiné sing dadi perhatiané yaiku carané supaya bisa slamet. Sawijining dina, ana pertapa sing liwat ing panggonan kuwi lan kandha marang dheweke, 'Yen kowe kepengin slamet, pilih dalan lurus.' Sang penggembala njupuk tembungé mau kanthi harfiah. Dheweke mangkat mlaku ing dalan lan mlaku lurus nganti telung dina, nganti tekan gapura sawijining biara. Abas biara kuwi, nalika weruh semangat gembala mau kanggo kaslametan, langsung nyukur rambute dadi biksu lan maringi tugas kanggo ngladeni ing gréja. Ing sawijining dina, nalika dheweke lagi ngresiki gréja, abas liwat lan maringi pitutur babagan pakaryane. Sawisé ngrungokaké pitutur mau, biksu kuwi takon marang sang abbot, karo nunjukaké gambar Sang Gusti sing disalib: "Bapak, sapa kuwi ing ndhuwur? Aku wis ana ing kéné pirang-pirang dina, nanging dhèwèké durung tau mudhun kanggo mangan utawa ngombe banyu." Sang abbot kaget karo kesederhanaané lan kandha: "Kuwi aku sing ngukum dhèwèké amarga nggarap tugase kanthi ala." Biksu kuwi ngrungokake tanpa ngucap sepatah tembung. Ing wayah sore, dhèwèké njupuk bagéan panganané saka pawon lan nyendhiri dhéwé ing gréja. Dhèwèké nyedhak marang patung Kristus sing disalib lan kandha kanthi welas asih, 'Mundhuna, sedulur, ayo padha mangan bareng.' Banjur Kristus mudhun lan mangan bareng karo biksu prasaja kuwi. Gusti janji yèn Panjenengané bakal nggawa dhèwèké menyang omahé Rama, ing ngendi dhèwèké bakal kabungahan salawas-lawase. Satemene, sawisé sawetara dina, biksu sing andhap asor iki séda kanthi tentrem lan manggon bebarengan karo Gusti. Sampeyan weruh, dhèwèké pancèn buta aksara, nanging pira ganjaran sing ditampa amarga andhap asor lan kasuciané sing gedhé!

Supaya sih rahmaté Gusti manggon ing sawijining wong, kudu ana ketulusan lan kasucian ing batiné. Gusti nembungaké dhiri marang wong-wong sing wis ngasucèkaké kesederhanaané. Nalika sawijining wong nduwèni kesederhanaan lan kasucian sing dipadu karo iman sing anget lan taqwa, dhèwèké nampa rawuhé sing ilahi lan bisa mangertèni misteri-misteri Gusti, sanajan tanpa kawruh akademis. Amarga Sang Tritunggal Suci manggon ing sajroning atiné. Lumantar pencerahan ilahi, dhèwèké gampang nemokaké kunci makna ilahi lan nerangaké pakaryané Rohé Gusti kanthi prasaja, alamiah, lan tanpa bingung intelektual.

Nalika kita ngresiki manah kita sing licik, saka ngendi kabèh kaburukan muncul,¹⁷⁸ kita bakal dadi wadiah sing resik lan andhap asor saka Rahmat Ilahi, lan banjur Trinitas Agung bakal manggon ing

¹⁷⁸ Cf. Mat. 15:18–19; Mrk. 7:21–23.

sajroning kita. Aku bakal ndedonga kanggo kowe, lan kowe ndedonga kanggo aku; muga-muga Kristus lan Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci nulungi ngresiki atiné kita, supaya kita bisa nyawang Gusti Allah. "Berkah iku tumrap wong sing resik atiné, amarga padha bakal nyawang Gusti Allah."¹⁷⁹ Amin.

Bab 2.

Iman lan Pangarep-arep marang Gusti

Kabèh kejahatan saiki asalé saka ora percaya

— Geronda, aku wis weruh yèn sawatara wong sing ora percaya marang Gusti Allah nduwèni kepinginan kuwat kanggo ndeleng donya, semangat lelungan lan hiburan.

— Nalika wong ora percaya ana urip sabanjure, dheweke ngupaya ndeleng donya, nikmati urip iki kanthi maksimal... nanging apa asile? Ana rasa kosong sing tansah ana ing jero atine. Nanging yen dheweke percaya marang Gusti, nganti kenal Gusti, mula Gusti uga bakal ngenal dheweke,¹⁸⁰ lan dheweke bakal ngrasakake rasa tentrem lan wareg.

— Yen wong-wong padha merenung manawa urip iki ora langgeng, apa ora bakal owah?

— Gumantung marang wongé. Yen, umpamané, kiamat donya bakal teka, wong kang ora percaya malah bakal luwih mbrontak tinimbang biyasa, nyerah marang ala lan dosa. Kosok baliné, wong kang percaya bakal nahan dhiri. 'Ngapa aku kudu mbuang wektu kanggo bab-bab sing ora penting?' pangandikane. 'Aku luwih becik ngopeni nyawaku, nyoba urip rohani, lan nindakake sedekah.'

Kabèh kejahatan saiki asalé saka ora percaya. Ing jaman biyèn, wong-wong percaya, malah wong sing paling acuh tak acuh uga nduwèni iman ing atiné, sanajan padha wong prasaja lan ora ngerti apa-apa sing dirungokaké ing gréja. Sawetara malah ora ngerti yèn mung ana papat Injil; padha mikir ana rolas. Nanging biyèn wong-wong nduwèni iman sing kuwat, lan ngajèni banget! Lan piye wanié para perawat! Pira saka wong-wong mau sing lunga menyang perang dadi sukarelawan! Dheweke nduwé iman lan semangat ngorbanaké dhiri; delengen waé piye padha mbantu wong! Lan saiki? Ana wong sing crita marang aku yèn ana pasien sing maca 'Kredo Para Rasul', lan nalika perawat krungu, dhèwèké langsung nggebuk pasien kuwi—amarga dianggep arep ngutuk! Wong-wong malah ora ngerti Kredo! Kepiye iki bisa kelakon! Kowé takon marang para mudha: 'Kowe percaya apa?' — 'Aku ora ngerti, aku durung mutusaké,' jawabé. "Iman apa sing dianut ibumu lan bapakmu?" — "Aku ora ngerti, aku durung tak takoni." Dhèwèké malah ora gelem ngerti apa sing diyakini wong tuwané! Yen wong kuwi pancèn ora peduli, piye carané mbantu?

— Geronda, mesthi ing negara-negara sing ana rezim totaliter, kahanané malah luwih parah.

— Ya, nanging pinten martir sing bakal metu saka wong-wong sing njaga iman ing sangisoré rezim totaliter! Sawijining priya Rusia, sing manggon ing luar negeri, pungkasane ngunjungi Rusia, lan dhèwèké kandha marang aku: Ana sawijining ibu sepuh sing wis suwe kenal karo aku teka lan takon: 'Kowe arep menyang Gunung Athos nganggo mantel iki?' — 'Ya, nganggo iki,' wangsulanku. Mripate kebak luh; dheweke njupuk mantel iku lan, kasihan, miwiti nyium mantel iku kanggo njaluk berkah." Kowe weruh, iman: luwih ditindhes, luwih kuwat. Kaya pegas: luwih kenceng ditekan, luwih kenceng

¹⁷⁹ Mat. 5:8

¹⁸⁰ 'Sapa waé sing tansah ngupaya supaya ora pisah saka Gusti Allah, iku ngerti Gusti Allah, lan wong kaya ngono iku saka Gusti Allah,' kandha Santo Antonius Agung. — *Cathetan penyusun*. Diutip saka: *The Love of Goodness*. Jilid I. Holy Trinity St Sergius Lavra, 1992. kaca 92.

mbalèk nalika dibebasake. Ana wektu nalika penindhes angel banget nerusake nahan pegas; dhèwèké ngeculaké, lan pegas mbalèk.

Nalika iman goyah

- Geronda, kenapa akèh wong pracaya padha kelangan iman?
- Yen wong ora nggatekake bab iman lan ibadah, dheweke alon-alon wiwit lali lan bisa dadi bener-bener ora peduli, nganti ora precaya apa-apa maneh.
- Sawetara wong kandha yèn imané goyang nalika padha weruh wong becik nandhang sangsara.
- Sanajan Gusti Allah mbasmi kabèh wong sing apik, manungsa tetep ora kena nduwèni pikiran 'kiri', nanging kudu pracaya yèn apa waé sing ditindakake Gusti Allah iku saka katresnan. Gusti Allah ngerti apa sing ditindakake. Yèn Gusti ngidini kajahatan kelakon, iku tegesé ana kabecikan sing bakal metu saka kono.
- Geronda, sanajan bocah-bocah sing precaya saiki goyah, amarga ana guru ing sekolah sing mulang ora precaya.
- Napa padha ragu? Santa Katarina umuré sangang welas taun, lan kanthi kawruh babagan Gusti Allah lan kabijaksanaané dhèwèké menengaké rong atus filsuf. Malah wong Protestan nganggep dhèwèké minangka santa pelindung ilmu pengetahuan.
- Yen bab iman lan katresnan marang tanah air, ora ana papan kanggo kompromi; kudu teguh lan ajeg.
- Geronda, biyen aku ndedonga kanthi iman, lan Gusti maringi kabèh sing tak jaluk. Saiki aku ora nduwé iman kaya biyen. Apa sababé iki?
- Iku ana ing logika donyamu. Logika donya ngrusak iman. 'Yen kowe nduwé iman lan ora ragu... apa waé sing kok jaluk ing pandonga kanthi iman, kowe bakal nampa,' ujure Gusti ing¹⁸¹. Iki dhasar. Ing urip rohani, kita nemokaké dhéwé ing alam mujijat.
- Siji ditambah loro ora mesthi padha karo telu; bisa dadi limang ewu, utawa malah yuta! Atiné sing gelem lan katresnan iku penting. Amarga yèn wong ora nduwé ati sing gelem, dhèwèké ora bakal mangertèni apa-apa. Malah panggebugé Kristus ing kayu salib wis diterangaké déning para nabi kanthi rinci banget — nganti apa sing bakal kelakon karo sandhangané,¹⁸² ngendi dhuwit sing dipikolehi saka pangkhianatan mau bakal digunakaké kanggo tuku lapangan tukang gerabah kanggo kuburan wong-wong manca,¹⁸³ — nanging wong Yahudi isih ora mangertos. "Nanging Yudas Iskariot, wong sing ora taat hukum, ora kepéngin mangertos."¹⁸⁴

Ora percaya lan kurang iman

- Geronda, kenapa Musa ora diparingi kasempatan mlebu Tanah Dijanjekake amarga kesalahan cilik?¹⁸⁵

¹⁸¹ Matius 21:21–22

¹⁸² Delengen Mazmur 21:19

¹⁸³ Delengen Matius 27:7–9; Yeremia 18:2; 39:9.

¹⁸⁴ Tembung-tembung antiphona katelu saka pangibadah sing ngéling-eling Sangksara suci lan nylametaké Gusti kita Yesus Kristus ing dina Jumuah Agung.

¹⁸⁵ Delengen Bilangan 20:1–13; Ulangan 32:48–52.

— Iku dudu kalepatan cilik; iku ora percaya. Gusti mimpin wong Israel nyabrang Segara Abang,¹⁸⁶ ngetokake banyu kanggo wong-wong mau saka watu ing Sinai,¹⁸⁷ maringi manna kanggo mangan,¹⁸⁸ lan nindakake akèh mujijat kanggo wong-wong mau, nanging nalika padha ngadhepi kekurangan banyu maneh, padha wiwit ngeluh. Lan Musa, nalika Gusti Allah maringi dhawuh supaya dhèwèké nggebuk watu supaya banyu mili, dhèwèké nuduhaké kurangé iman. 'Apa banyu bisa mili saka watu iki?' pangandikane.¹⁸⁹ Mula, Gusti Allah maringi paukuman iki marang dhèwèké: 'Minangka paukuman,' pangandikane, 'kowe mung bakal weruh Tanah Dijanjèkaké saka adoh.'¹⁹⁰ Yen Gusti ora wis nglairake banyu saka watu kanthi mujijat kanggo wong-wong ing wektu liyane, Musa bisa wae nduwé alesan, nanging saiki ketidakpercayaane ora bisa dibenerake, mula Gusti ora maringi dheweke mlebu Tanah Dijanjekake.

— Geronda, aku percaya yèn aku bisa ngapikake awakku dhéwé liwat upaya pribadiku, lan apa pancèn kuwi sababé aku ora maju?

— Apa sing bisa kowe lakoni dhewekan? Sak suwéné wong gumantung marang dhéwé, dhèwèké nyegah rahmaté Gusti supaya ora mili marang dhèwèké; dhèwèké mung nglangi ing panggonan, ora maju. Yen kowe nduwé iman sanadyan sethithik, uripmu bakal owah meh kabèh, lan yen kowe nduwé andhap asor sanadyan sethithik, kowe bakal nemokaké sih rahmaté Gusti. Kabeh mau amarga kowe kurang iman lan andhap asor. Gusti Allah krasa kabèh tangan lan sikilé diiket lan ora bisa nulungi kowe, amarga Panjenengané ngajèni kabebasan kowe. Njaluk iman marang Kristus — 'tambahna iman kita'¹⁹¹ — lan ngembangaké andhap asor. Amarga sanajan wong percaya nanging kebak kesombongan, imané tetep ora aktif.

Elinga yèn serdadu Romawi sing kasebut ing Injil. Dhèwèké ora duwé pikiran sombong, nanging imané gedhé tenan! 'Aku ora pantes,' ujure marang Kristus, 'supaya Panjenengan mlebu ing omahku, nanging ucapna tembungé waé, lan abdi-ku bakal mari.' Lan dhèwèké ora ngidini Panjenengané nyedhak omahé. Mulané Kristus kandha: 'Ing saindenging Israel aku ora nemokaké iman kaya ngono.'¹⁹²

Wong sing percaya marang Gusti ora wedi apa-apa

— Geronda, kita diparingi kabar yèn bakal ana wektu nalika kita nduwé kabèh, nanging kita ora bakal bisa mangan kabèh. Saiki, wong-wong padha ragu marang kualitas akèh panganan.

— Apa sing bisa kita lakoni? Lingkungané wis kacemar. Nanging aja wedi. Gawe pratandha salib lan aja wedi. Aku ngerti wong-wong sing ngowahi uripe dadi sangsara amarga padha wedi marang kabeh — nanging padha iku wong Kristen, dibaptis, diolesi krisma suci, nampa Komuni Suci, maca Injil, lan ngerti pirang-pirang ayat saka Injil mau kanthi ati. Apa pancen padha ora weruh kakuwatan Rahmaté Gusti Allah? 'Yen kowe ngombe apa wae sing mateni, iku ora bakal ngrusak kowe,'¹⁹³ — pangandikane Kristus, lan uga: 'Aku maringi kowe panguwasa nginjak ula lan kalajengking, lan ora ana apa-apa sing bakal ngrusak kowe.'¹⁹⁴

¹⁸⁶ Delengen Keluaran 14:1–31.

¹⁸⁷ Delengen Keluaran 15:22–25; 17:1–7.

¹⁸⁸ Delengen Keluaran 16:1–36.

¹⁸⁹ Delengen Bilangan 20:1–13.

¹⁹⁰ Delengen Bilangan 20:1–13.

¹⁹¹ Lukas 17:5

¹⁹² Matius 8:10

¹⁹³ Bandhingna Markus 16:18

¹⁹⁴ Cf. Lukas 10:19

Yen Rahmaté Gusti manggon ing sajroning manungsa, dhèwèké ora wedi apa-apa. Mula saka iku, ayo tansah nyuwun Rahmaté Gusti kanthi nggawe pratandha salib. Apa sampeyan kelingan kedadeyan sing kasebut ing Lavsaik? Ana biksu sing lunga njupuk banyu saka sumur lan nalika weruh ula viper ing kana,¹⁹⁵ mlayu ketakutan tanpa njupuk banyu. 'Kita bakal mati, Abba,' ujare marang pangremane, 'ana ula ing sumur kita!' — "Ya wis," pangandikane sang tuwa, "nanging yen ana ula ing kabèh sumur, kowe bakal piye—mati kehausan?" Sang tuwa banjur mlaku menyang sumur, nggawe pratandha salib ing ndhuwur sumur, njupuk banyu lan ngombe. "Ing ngendi ana salib, kejahatané Setan ora bisa apa-apa."¹⁹⁶

— Nanging aku kroso wedi ing atiku.

— Rasa wedimu iku berkah saka Gusti, Pangayomané Gusti, supaya kowe tansah bisa bali marang Panjenengané ing pandonga. Iki bakal mbantu kowe nyawiji karo Gusti. Pikirna iki: yen bocah cilik ora wedi, ora mungkin kanggo nenangake. Upayakna kanthi katresnan, kanthi pangarep-arep marang Gusti, banjur kowe ora bakal wedi apa-apa. Apa kita ora nyanyi ing Doa Wespers Agung: 'Kita ora bakal wedi marang wedimu, lan ora bakal kaget: amarga Gusti ana ing sisih kita?'¹⁹⁷

'Aku weruh Gusti ngadeg ing ngarepku'¹⁹⁸

— Geronda, jinis wedi apa sing dirasakaké nabi Daniel nalika ndeleng Malaikat?¹⁹⁹

— Iku sawijining rasa ngajeni, geter, lan ajrih suci. Daniel sujud nyembah Malaikat, nanging Malaikat kandha marang dhèwèké: 'Bangun, Daniel, lan aja wedi; Gusti Allah wis ngrungokaké pandongamu.'²⁰⁰

Rasa wedi marang Gusti iku pangurmatan ageng, rasa ngeri, lan rasa ora tentrem rohani sing muncul saka katresnan ageng marang Gusti. Kaya wong sing ngrasakake rasa ora tentrem nalika ana ing ngarsane wong sing diajeni, mangkono uga wong sing duwe rasa wedi marang Gusti bakal ngrasakake kahanan sing padha ing endi wae, amarga dheweke ngrasakake rawuhe Gusti ing saben papan. Apa ora katulis: 'Ngadeg kanthi ngajeni ing ngarsané kerubim?'²⁰¹ Ngajeni lan ajrih kaya ngono ngemot katentreman lan kabungahan; ora marakake wong ngrasakake lara. 'Ladeni Gusti kanthi ajrih, lan bungah ing ngarsané kanthi gemeter,'²⁰² — kandha pangripta mazmur.

— Geronda, apa nurani sing resik iku ana gandhèngané karo ajrih marang Gusti Allah?

— Yen wong ora wedi marang Gusti, watak batine kaya apa? Tanpa wedi marang Gusti, wong gampang nginjak watak batine, banjur ora manungsa maneh.

— Geronda, nalika aku rumangsa syukur marang wong, aku bisa nindakake apa wae sing dijaluk. Nanging aku ora rumangsa syukur sing padha marang Gusti kanggo berkah-Nya.

— Kowe pancen rumangsa syukur marang Gusti, nanging ora ana tanggapan sing urip. Kowe rumangsa luwih syukur marang wong amarga kowe ngrasakake anané. Prelu upaya rohani kanggo miwiti ngrasakake anané Gusti kanthi cara sing urip. Yen kowe tenan ngrasakake anané Gusti, kowe uga bakal rumangsa luwih syukur marang Panjenengané. Saiki kowe maca 'Bapa Kita' lan ora

¹⁹⁵ Asp – ula berbisa. – *Cathetan penyusun*.

¹⁹⁶ Kutipan saka: *Palladius, Uskup Helenopolis*. Lavsaik. Kolomna, tanpa tanggal. kaca 6.

¹⁹⁷ Kitab Jam. Moskow, 2004. kaca 182. Delengen Yesaya 8:12.

¹⁹⁸ Mazmur 15:8

¹⁹⁹ Delengen Dan. 10:8–12

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ Saka Triodion, nada kaping enem. Irmologion. Jilid I. Moskow, 1997. kaca 130.

²⁰² Mazmur 2:11

ngrasakake apa-apa. Nanging yen kowe pancen ngrasakake yèn Gusti iku Bapamu, kowe ora bakal tetep tanpa rasa nalika krungu tembung-tembung kuwi.

Manungsa kudu tansah waspada marang rawuhe Gusti. Nalika manungsa ngrasakake rawuhe Gusti, uga rawuhe para malaikat lan para wali, iku dadi daya pangendali sing kuwat, nyegah saka nyimpang saka dalan sing bener. "Delengen Gusti ana ing ngarepku; aku ora bakal goyah,"²⁰³ — kandha Dawud. Yen nalika nindakake apa wae kita mikir yèn Gusti ndeleng lan ngawasi kita, mula kita bisa yakin marang apa sing kita tindakake.

— Geronda, kepiye carane rasa Gusti sing intelektual dadi rasa sing jero ing ati, supaya kita bisa ngerti Gusti?

— Kita kudu ngresiki atiné. Yen atiné wis resik, Gusti mlebu ing atiné kita, lan kita bisa ngerti Panjenengané. Mula, kabèh mau diwiwiti kanthi gaweyan katresnan lan pendekatan sing kebak katresnan; mung sawisé kuwi rasa Gusti ing jeroning ati bakal rawuh.

Ngarep-arep marang Gusti lan percaya marang Gusti iku jaminan sing paling mesthi

— Geronda, aku isih nyedhaki kabeh saka sudut pandang manungsa tinimbang saka sudut pandang spiritual, lan aku krasa kuwatir.

— Kowe luwih ngutamaké rencana dhéwé tinimbang rencana Gusti, mulané kowe nandhang sangsara. Kabeh masalah bisa rampung liwat kapercayan marang Gusti lan andhap asor. Lakonana apa sing bisa kowe lakoni dhewe, lan banjur pasrahna awakmu marang Pangayoman Ilahi lan kersaning Gusti. Ngarep-arep marang Gusti iku iman sing dikuatake lan diperkokohake; iku jaminan paling dipercaya kanggo manungsa.

Apa ora dadi prakara wigati banget kanggo wong duwé Gusti minangka sekutu? Aku kelingan, sadurungé mlebu tentara, aku ndedonga marang Santa Barbara, nyuwun pitulungané—aku ngajèni sang wali iki amarga wiwit cilik aku wis kerep ndedonga ing Gréja Santa Barbara. 'Mugi aku bisa ngadhepi bebaya ing perang, angger aku ora kudu matèni sapa-sapa,' aku nyuwun. Lan piye Gusti sing Maha Kuwasa nyusun kabèh! Wong-wong sing pendhidhikané luwih apik tinimbang aku dikirim menyang garis ngarep dadi prajurit biasa, déné aku, kanthi pendhidhikan dhasar, dijupuk dadi juru sinyal! Wong-wong padha kandha marang aku: 'Kowe nduwé pelindung sing kuwasa.' — 'Pelindung apa sing tak duwé?' tak wangsuli, 'Aku malah ora nduwé kenalan siji waé ing kéné.' — 'Ya wis, cukup guyon. Critakna, sapa sing kowe duwé ing Staf Umum?' Amarga padha terus meksa aku, aku mangsuli: "Aku duwé Kristus ing Staf Umum." Lan mula saka kuwi aku ora tau ngangkat senjata.

— Geronda, kepiye ketahanan jiwa bisa tuwuh?

— Lumantar pangarep-arep lan kapitadosan marang Gusti. Kuwi maringi wong kekuwatan gedhe. Wong kudu percaya marang Gusti kanthi tuntas lan nganggep saben cobaan minangka peparing saka katresnan Gusti. Wong sing nduweni kapitadosan gedhe marang Gusti bakal bungah ing kabeh kahanan. Apa padha lara, luwe, dianiaya kanthi ora adil, utawa... utawa... padha tansah pracaya manawa iki wis diparingi idin dening Gusti, padha ngarep-arep marang Gusti lan tansah aman, manggon ing pelabuhan pangarep-arep marang Gusti.

Wong sing nduwé iman sejati uga nduwé katresnan sejati

— Geronda, panjenengan ngandhani kita yèn pracaya teka dhisik, banjur katresnan marang Gusti mèlu.

²⁰³ Mazmur 15:8

— Sampeyan weruh, kanggo tresna marang Gusti, sampeyan kudu pracaya marang Panjenengané. Katresnan kita marang Gusti lumantar iman kita. Sanadyan pikiranku kandha yèn kanggo wong sing tresna, katresnan marang Gusti luwih dhisik tinimbang iman. Kayane cilik banget yèn njaluk Gusti dhisik supaya ngetokake dhiri marang sampeyan supaya sampeyan pracaya marang Panjenengané, lan mung sawisé kuwi sampeyan tresna marang Panjenengané. Aku tresna marang Gusti kanthi sakabehe atiku, banjur Gusti tumindak. Lan luwih asring aku weruh berkah saka Gusti, luwih tuwuh iman lan katresnanku marang Gusti. Aku uga tresna marang kabeh manungsa, amarga padha digawé manut gambaré Gusti, uga kabeh kéwan lan manuk, lan kabeh makhluk, amarga kabèh mau digawé déning Gusti.

— Geronda, apa wong bisa nduwé katresnan tanpa nduwé iman sing sejati?

— Wong bisa mikir yèn dhèwèké nduwèni katresnan, nanging sakjatiné ora. Ing dogma Ortodoks wong nemokaké katresnan sejati. Sakwisé, loro wong Katolik teka ing selku; siji wartawan, sijiné sekretaris ing Vatikan. 'Ayo dhisik padha ngucapake "Donga Gusti"', ujure. 'Kanggo ngucapake "Donga Gusti"', aku mangsuli, 'kita kudu sarujuk ing doktrin, nanging ana jurang gedhe antarane kita lan kowe.' 'Dadi,' ujure siji, 'mung wong Ortodoks sing bakal slamet? Gusti ana karo kabèh wong.' 'Bener,' aku mangsuli, 'nanging apa kowé bisa ngandhani aku pinten wong sing ana karo Gusti?' 'Ayo padha nuduhaké katresnan,' ujure sawisé. 'Lan dosa wis dadi modis,' ujarku. "Lan kuwi uga kalebu bagéan saka katresnan," ujure wong-wong mau. — "Kabèh wong padha ngomong bab katresnan, tentrem lan guyub," tak kandha marang wong-wong mau ing pungkasan obrolan, "nanging saben wong urip ora rukun karo awake dhewe lan karo wong liya; mulane padha nggawe bom sing saya gedhe."

Akeh wong sing ngomong bab tentrem lan persatuan ora manggon ing persatuan karo Gusti, amarga padha ora tresna marang Gusti lan ora nduwé katresnan sejati. Katresnan sejati kapanggih ing wong-wong sing nduwé iman sejati lan urip cedhak karo Gusti. Banjur Gusti kacérmin ing pasuryané, lan wong liya weruh Gusti ing pasuryané.

Aku ndedonga supaya Gusti maringi padhang marang kabèh wong sing dadi sedulur kita miturut daging—wiwit Adam lan Hawa—supaya padha tekan 'pangerten bab kasunyatan',²⁰⁴ , lan kanthi mangkono padha dadi sedulur kita miturut Roh uga. Amin.

Bab 3.

Kaslametan Lumantar Kasabaran

Berkah wong sing tahan godaan²⁰⁵

— Geronda, kepiye carane wong tahan godaan utawa cobaan ageng?

— Kanthi sabar. Sabar iku obat paling kuwasa kanggo sangsara sing abot lan suwé. Umume sangsara mung bisa liwat sabar. Sabar gedhé bisa mbukak kahanan sing paling ruwet lan ngasilaké woh ilahi: ing panggonan sing kowe ora weruh solusi, Gusti nyedhiyakké solusi paling apik.

Wigatenana, Gusti Allah remen nalika sawijining wong, nalika ngadhepi cobaan, nampa kabèh tanpa ngeluh, ngluhurake Asma-Nya sing suci.

²⁰⁴ 1 Tim. 2:4

²⁰⁵ Yakobus 1:12

"Berkahé wong sing tahan godaan," pangandikane Rasul Suci Yakobus. Mula saka iku, ayo padha ndedonga supaya Gusti Allah ingkang Maha Apik paring kasabaran marang kita, supaya kita bisa nahan kabèh tanpa ngeluh, lan maringi kamulyan marang Panjenengané.

Urip kita ing donya iki iku perjuangan sing terus-terusan, lan saben kita padha nglakoni perjuangan dhéwé-dhéwé. Coba bayangna apa sing kudu ditahan Kristus sajrone uripé ing donya! Apa sing kudu ditindakake déning wong-wong Yahudi, nanging Panjenengané ora ngomong apa-apa! Lan sabar sing dituduhake Rasul Paulus! Sanadyan piyambakipun sampun nampi wahyu saking Gusti bilih piyambakipun badhe wonten ing Roma,²⁰⁶ piyambakipun tetep wonten ing penjara salami kalih taun amargi gubernur nundha pangadilan.²⁰⁷ Lan kados pundi Santo Yohanes Teologian kedah nandhang sangsara! Amargi mung gumun sethithik, piyambakipun kedah slamet saking kacilakan kapal...²⁰⁸ Kowe weruh, Gusti ngidini para wali nglakoni cobaan mung amarga alesan sing cilik, supaya kita duwe tuladha sing bisa ditiru, lan supaya kita bisa nampa cobaan kanthi sabar, ing pandonga lan kanthi kabungahan.

Kanggo sabar marang wong liya, kowe kudu tresna marang dheweke

— Kepiye carane entuk kasabaran, Geronda?

— Dhasar sabar iku katresnan. 'Katresnan... nahan kabèh,' ujure Rasul²⁰⁹ — supaya sabar marang wong liya, kowe kudu tresna lan empati marang dheweke. Yen kowe ora empati marang wong liya, dheweke bakal ngentekake kesabaranmu.

— Geronda, apa kula bade nyritakake kasulitan ingkang kula alami, utawi langkung sae meneng kemawon?

— Yen kowe milih ora ngomong bab kasulitanmu amarga katresnan, supaya ora gawe wong liya angel, kowe bakal njaga tentrem ing atimu. Kasulitan iki bakal nggawa berkah saka Gusti. Luwih becik kowe sing ngrasakake angel tinimbang wong liya sing angel amarga kowe. Nanging biyen, ing wayah bengi, aku bali menyang selku saka prosesi ing Biara Kutlumush. Aku kesel lan ora krasa waras — wektu kuwi aku ngalami masalah ing punggung ngisoroku. Ana sesepuh umur wolung puluh lima taun sing ngenteni aku ing gapura selku; dhèwèké kepéngin nginep bengi karo aku. Dhèwèké wis ninggalaké koporane ing ngisor merga ora kuwat nggawa munggah dhéwé. Aku nerangake marang dhèwèké yèn aku ora nduwé panggonan kanggo nginep dhèwèké bengi kuwi, banjur ngusung koporane ing pundhakku lan nggawa dhèwèké menyang hotel, sing jaraké setengah jam mlaku munggah; aku uga maringi limang atus drachma kanggo biaya. Aku kudu nampa sakedhik kahanan ora kepenak, nanging sawisé kuwi aku rumangsa tentrem, amarga wong liya kuwi wis kepenak.

— Nalika ana sedulur wadon sing tak gawé bareng ing tugase tumindak ora ramah, aku krasa prihatin lan sabar ngadhepi. Apa iki tumindak saka katresnan?

²⁰⁶ Delengen Kisah Para Rasul 23:11

²⁰⁷ Delengen Kisah Para Rasul 24:27. Rasul Paulus nglampahi rong taun ing sangkèlan ing Kaisarea, amarga gubernur Romawi Felix terus nundha pangadilan kanthi pangarep-arep nampa sogokan. Sabanjure, Festus, penerusé Felix, ngutus Paulus menyang Roma kanggo diadili, amarga rasul mau, sing dipandu wahyu saka Gusti Allah, ngetokake haké minangka warga Roma lan nuntut supaya diadili ing Roma. — *Cathetan panyusun*.

²⁰⁸ Nalika Santo Yohanes Teologian dipilih kanthi undian kanggo nginjili Injil ing Asia Cilik, dhèwèké kalah déning rasa wedi lan nggrundel, amarga para warga ing wilayah kuwi kabèh kelim ing pepeteng kesesatan pagan. Amarga nggrundelé, Gusti Allah ngidini dhèwèké tiba ing godaan. Ing dalan menyang Asia Cilik, kapal sing digunakake rasul iku karam, nanging Yohanes dhéwé slamet sawisé perang nglawan ombak suwéné patang puluh dina. — *Cathetan panyusun*.

²⁰⁹ 1 Kor. 13:4–7

— Képiye kowe ngerti yèn kowe dhéwé dudu sabab saka ketidaksopanane? Mbok menawa dhèwèké sing sabar marang kowe? Yèn kowe mikir kahanan rohani kowe luwih apik tinimbang dhèwèké, lan kowe sabar marang dhèwèké, mula kowe kudu welas marang awakmu dhéwé. Nalika wong nduwèni katresnan lan kasabaran sejati, dhèwèké mbeneraké liyané lan mung nyalahaké awaké dhéwé. 'Gusti Allah,' ujure, 'iki kesalahanku; aja ngetung aku, buwang aku lan tulung wong liya.' Iki sikap sing bener, kang nggambaraké andhap asor gedhé, lan ing kéné wong mau kanthi loman nampa sih rahmaté Gusti. Aku bakal ndedonga supaya kowe dadi skinnion rohani,²¹⁰ kaya singa-singa perunggu sing nggawa kaki lampu ing pundhaké ing gréja; padha ora mbantah, ora krungu lan ora ngomong, nanging mung nampa abote ing pundhaké. Amén.

Kristus ndhasarake kaslametan manungsa ing kasabaran

Liwat sithik kasabaran sing dituduhake ing wektu angel, manungsa bisa nampa Karunia Ilahi. Kristus ora maringi kita dalan liya menyang kaslametan kajaba kasabaran. Panjenengané ndhasarake kaslametan manungsa ing kasabaran. "Sapa sing tahan nganti pungkasan bakal slamet."²¹¹ Panjenengané ora kandha: "Sapa sing tahan nganti... mangsa panas!" Gampang tahan nganti mangsa panas. Nanging nganti pungkasan?.. Aja nganti kita kelangan kasabaran, merga pungkasané kita bakal kelangan nyawa.

'Kanthi kasabaranmu kowe bakal nylametake nyawamu,'²¹² — kaya sing katulis ing Injil.

Aku wis krungu bab sabar sing dituduhake dening sawijining wanita. Saliyane ganjaraning swarga, dheweke diparingi ganjaran satus kaping dening Gusti Allah ing donya iki amarga sabare.²¹³ Bojone dadi dhokter; padha duwe telung anak. Dheweke dhokter sing pancen trampil, nanging dudu wong sing becik, amarga sayange dheweke keseret hawa napsu daging. Dheweke ngajak wanita-wanita enom mlebu omahé, kanthi alesan dadi perawat. Salah siji saka 'perawat' kuwi nyelipake jurang ing antarané pasangan mau lan kasil ngusir bojo sah lan telung anaké menyang dalan, déné dhèwèké dhéwé banjur manggon bareng dhokter ing omahé. Ibu lan telung anaké kapaksa bali menyang omahé wong tuwané lan kerja kanggo nyukupi uripé lan anak-anaké. Dhèwèké akèh ndedonga lan nampa kabèh kanthi sabar. Selir iku nglairaké telung anak manèh kanggo dhokter. Nanging apa sing kelakon sakbanjuré? Sawisé anak katelu lair, dhokter banjur kesengsem marang , bocah wadon umur 16 taun sing uga dijupuk dadi pegawé, lan ngusir kekasih lawasé karo telung anaké metu saka omah. Kowe weruh, iki pakaryané hukum spiritual: kanthi cara iki dhèwèké mbayar kaluputané lan ngrasakaké lara sing padha persis kaya sing dipikul garwa sah amarga dhèwèké. Ora suwe sawisé kuwi, dhokter mau lara lan kudu ngaso ing amben ing omahé. Bocah wadon iku tetep ngancani dhèwèké nalika dhèwèké isih duwé dhuwit, nanging uripé ora tertib. Dhèwèké kerep ngajak kanca-kancané teka ing omah, kanthi alesan yèn dhèwèké ora bisa metu amarga kudu ngopeni wong sing lara. Dhokter mau banget cemburu marang bocah wadon iku lan nandhang sangsara banget nalika ndelok gaya uripé sing sembarangan. Ing pungkasan, nalika dhuwité wis entek, dhèwèké ninggalaké dhokter. Bojoné sing sah, sawisé ngerti kahanan suaminé, banjur nulungi. Dhèwèké nresnani omahé, maringi dhokter mangan, lan ndhukung nganggo dhuwité dhéwé lan dhuwité anak-anaké sing wis padha gedhé lan makarya. Boh sing biyen urip bebarengan, sing wis diusir dhokter biyen, ora mung ora gelem nulungi nanging uga ora gelem krungu kabaré. Mung bojoné sing sah sing tetep ana ing sisihé nalika dhèwèké butuh pitulungan. Pungkasané, dhokter kuwi kepéngin nglakoni pangakuan dosa lan nglampahi sisa uripé kanthi tobat. Gusti Allah, sing ndeleng kasetyan wanita lan garwa sing welas asih iki—kados pundi piyambakipun sampun sabar pirang-pirang

²¹⁰ Simba (Kemulyan). – *Cathetan juru basa*

²¹¹ Mat. 10:22. Mrk. 13:13

²¹² Lukas 21:19

²¹³ Delengen Matius 19:29; Markus 10:30

taun, gesangipun luhur lan makarya kanthi tekun, nyangga garwa sing wis nindakake tumindak kejem lan ngremehake—paring ganjaran. Apa sing kelakon? Sedulur sugih garwané tilar donya ing Amerika, lan piyambakipun nampi warisan ageng saking sedulur mau. Kabèh warisan mau diparingaké marang bojo lan ibu sing welas asih. Dhèwèké bisa maringi urip sing becik kanggo anak-anaké, mbantu akèh wong mlarat, lan nglampahi sisa uripé kanthi nyaman. Sanadyan uripé prasaja, dhèwèké isih wong sugih, amarga dhèwèké nduwèni kasugihan rohani — lan kuwi sing paling wigati.

Ing mangsa adhem kita sabar kanthi pangarep-arep manawa mangsa semi bakal teka

— Geronda, aku weruh yèn aku ora ana kamajuan rohani, lan iki nggawe aku sedhih.

— Ana sawijining wong nate nandur tanduran anggur. Tanduran mau durung sempat ngrembaka oyoté kanthi becik, nanging wong iku wis ngenteni wohé supaya bisa diperes dadi anggur, diombe lan kabungahan. Mangkono uga kowe. Kowe wis nandur siji tanduran anggur lan kepengin langsung ngombe anggur. Ora kaya ngono carané. Kowe ora bisa nandur tanduran anggur dina iki banjur ngombe anggur sesuk. Setaun saka saiki, mbok menawa kowe bakal bisa nyicipi loro utawa telung iket anggur. Sawise rong taun, kowe bakal nglumpukake seketi anggur, lan sawise lima taun kowe bakal ngombe anggur. Usaha kanthi keras lan sabar nunggu yen kowe kepengin ngrasakake woh-wohan rohani.

— Aku ora biasa ngenteni, mula aku gampang banget kehabisan kesabaran.

— Sampeyan butuh kasabaran lan pertimbangan sing wicaksana. Asring wong ngenteni sak jam utawa rong jam supaya nedha mateng, nanging ora bisa ngenteni rong menit supaya adhem; banjur padha mangan lan kesele... Nalika aku bali menyang Gunung Athos, aku bakal ngirimake sampeyan ikon Santa Kasabaran. Aku dikirim telung ikon: loro nggambarke Para Venerabel lan siji saka Santa Sabar. Ikon Para Venerabel tak wenehake minangka berkah, nanging ikon Santa Sabar tak simpen...

²¹⁴— Geronda, apa kowe nggawa aku 'tanduran obat' saka Gunung Athos?

— Ing mangsa iki, ora ana 'tanduran obat' ing wewengkoné Ibué Gusti Allah... Musim semi kudu teka. Lan supaya musim semi teka, kowe kudu sabar sakedhik, nganti mangsa adhem rampung.

Mula saka iku, tanduran obat sing paling apik lan paling mujarab kanggo sampeyan saiki yaiku kasabaran.

— Geronda, aku krasa atiku ana ing kahanan mangsa adhem rohani.

— Yen kowe kepengin cuaca owah, dadi cetha lan cerah, supaya kowe bisa mekar lan ngasilake woh—woh saka kabecikan—mula kowe kudu bungah ing mangsa embun beku lan dina cerah, amarga loro-lorone iku kanggo kabecikan. Kita ngenteni kanthi sabar ing mangsa adhem rohani, lan kasabaran iku lair saka pangarep-arep mangsa semi rohani. Banjur, ing mangsa panas, kita ngraosake berkah mangsa adhem, sing ngisi alur banyu kanthi banyu lan mbasmi kabeh kuman kanthi embun beku.

Gusti Allah sing welas asih wis nyusun kabeh kanthi kawicaksanan ageng kanggo kaslametan kita lan piyambakipun nulungi kita minangka Bapa sing tresna. Sing dibutuhake saka kita mung sithik sabar.

Bab 4. Kabungahan Rohani

²¹⁴ Kanthi istilah 'tanduran obat', adhine nyebutaké tembung pandhuan rohani, sing nyirataké marang layangé Pak Tuwa Paisios sing judhulé 'Tanduran Obat Rohani', sing dikirimaké menyang biara tanggal 13 Januari 1971. (Delengen Gerontos Paisios saka Gunung Athos. Surat-surat. Souroti, Thessaloniki, 2005. kaca 151–162). — *Cathetan penyusun*.

Ibu Gusti nggawa kabungahan ing donya

— Geronda, kersa nyanyiake kidung sing panjenengan susun minangka pangurmatan marang Indhunging Gusti?²¹⁵

— Ayo padha nyanyi bareng. "Panjenengan sampun pinanggih sih ageng saking Gusti, Ibu Sang Panembé, kebak sih, pancèn kebak sih, kados pangandikane Gabriel, Ratu Para Malaikat, mugi Panjenengan nglindhungi para abdi." Lan saiki mirsani dogma punika: "Ibu Allah — Putri lan Ibu, Hamba lan Ratu, Ratu sak donya." Apa pikiran manungsa bisa mangerteni iki? Kabar Kabungahan iku sawijining prastawa gaib, ngluwihi akal. Muga-muga Ibu Allah maringi kowe kabungahan Kabar Kabungahan, lan muga-muga Malaikat mberkahi kowe, supaya kowe bisa makmur rohani. Amin.

— Geronda, sawijining troparion kandha: 'Sugeng, O Kabungahané Hawa, awit lumantar Kelahiran Panjenengan, sedhihé wis sirna, O Sing Suci.'²¹⁶

— Apa wae kabecikan sing bisa diomongake wong babagan Ibune Gusti, ora bakal bisa ngungkapake agunge Panjenenganipun. Lumantar ketaatane, Ibune Gusti wis mbukak maneh Swarga Kangge kita, sing wis ditutup amarga ketidaktaatané Hawa. Hawa wis motong pranatan sing nyambungake kita karo Gusti lan nggawa sedhih lan lara ing donya.²¹⁷ Ibu Allah mbalèkaké pranala iku lan nggawa kabungahan swarga menyang donya. Panjenengané wis nyawiji kita karo Allah, amarga Kristus iku Gusti Allah lan manungsa.

Malaikat Agung Gabriel nggawa kabar kabungahan marang donya yèn lumantar Ibuné Gusti, manungsa wis éntuk sih marang Gusti. Sing Paling Suci bungah amarga Sabda Gusti wis dadi daging lan nylametaké kita saka dosa. Kita uga bungah, amarga Panjenengané wis nylametaké kita saka nodha isin. Mula saka iku kita nyanyi nalika Natal: 'Padang pasamuhan nyedhiyakké palungan kanggo Kristus, lan kita, wong-wong, nyedhiyakké Ibuné, Ibuné Gusti Allah.'²¹⁸

Ing ngendi ana Kristus, ana kabungahan sejati

— Geronda, kadhangkala aku angel ngrasakake kabungahan, banjur aku mikir menawa mbok menawa kabungahan iku dudu kanggo aku.

— Apa sing kok omong? Kabungahan dudu kanggo kowe? Dadi kanggo sapa? Kanggo tangalashka? Apa maksudmu? Kabungahan iku kanggo manungsa! Gusti ora nggawa sedhih; Panjenengané mung nggawa kabungahan.

— Nanging kenapa, Geronda, aku ora tansah ngrasakake kabungahan ing atiku?

— Yen pikiranmu ora ana ing Gusti, kepiye kowe bisa ngrasakake kabungahané Gusti? Kowe lali marang Kristus; pikiranmu tansah kebak pakaryan lan kuwatir donya, mulané mesin rohani-mu mandheg mlaku. Ayo ndedonga lan nyanyi kidung alon-alon, lan kowe bakal mabur maju, muter ngubengi Kristus kaya lintang.

Mung ing Kristus manungsa nemokake kabungahan sejati, amarga mung Kristus sing maringi kabungahan lan panglipur rohani. Ing ngendi ana Kristus, ana kabungahan sejati lan kabungahan swarga. Wong-wong sing adoh saka Kristus ora nduwé kabungahan sejati. Padha bisa waé ngimpi-ngimpi: 'Aku bakal nindakake iki lan iku, aku bakal lunga mrana, aku bakal lunga mréné'; padha bisa waé dihormati, padha bisa waé seneng-seneng lan ngrasakaké kabungahan, nanging kabungahan iki ora

²¹⁵ Elder Paisios nulis kidung pujian iki lan ngirim menyang biara ing dina pangeling jeneng biarawati sing jenenge Panagia, supaya dheweke bisa nyanyi ing selé. — *Cathetan penyusun*.

²¹⁶ Kutipan saka: Lenten Triodion. Bagéan I. Moskow, 2002. Folio 196.

²¹⁷ Delengen Kejadian 3:16

²¹⁸ Delengen kidung vokal waé kaping papat ing wengi sadurungé Natal Kristus. Menaion. Desember. Moskow, 1997. kaca 493.

bakal maremaké atiné. Kabungahan iki bersifat donya; kabungahan donya ora maremake jiwa, malah ninggalake rasa kosong ing ati. Apa kowe ngerti apa sing diomongake Salomo? 'Aku mbangun omah-omah, nandur kebon anggur, nyiyapake taman-taman, nglumpukake emas, entuk kabeh sing dikarepake atiku, nanging ing pungkasan aku nyadari yen kabeh iki mung sia-sia.'²¹⁹

Kabungahan donya nawakake barang sing sementara, sing nyenengake mung ing wektu iku; ora nyedhiyakake apa sing diwenehake kabungahan rohani. Kabungahan rohani iku urip swarga. Wong-wong sing wis liwat Salib lan dibangkitake sacara rohani urip ing kabungahan Paskah. "Pascha, Paschaé Gusti!"²²⁰ Lan banjur teka Pentakosta! Lan nalika sawijining wong tekan Pentakosta lan ilat-ilat geni, Roh Suci, mudhun marang dheweke, banjur kabeh tekan pungkasan...²²¹

Kabungahan rohani teka minangka asil saka gawean rohani

— Geronda, critakna marang kita bab kabungahan swarga.

— Ana kabungahan swarga lan kasenengan swarga sanajan ing urip iki, lan wong kepingin weruh apa ana sing luwih gedhe ing urip sabanjure tinimbang sing dialami ing kene. Kabungahan iki ora bisa diungkapake nganggo tembung; mung bisa dialami.

— Kepiye carane bisa nggayuh kahanan kaya ngono?

— Kanggo nggayuh kahanan ing ngendi kowe ora bisa nampung kabungahan sing nglimputi lan ora bisa nyatakake nganggo tembung, kowe kudu merhatosake loro bab: urip prasaja, aja ndelok wong liya, lan ndedonga. Yen kowe nindakake iki, bakal teka wektu nalika kowe bakal ngrasakake kabungahan sing nganti kowe kandha marang aku: 'Geronda, aku wis edan! Mbok menawa aku ora waras? Apa sing tak rasakake iki?' Mangkono gedhene kabungahan sing nglimputi kowe!

— Geronda, supaya wong bisa ngalami kabungahan rohani, apa kudu ana ing kahanan pikiran sing apik?

— Miturut panjenengan, kapan sawijining wong ngrasakake kabungahan rohani? Nalika ana kekacauan ing jerone? Kabungahan batin teka sawisé ana tertib ing jerone. Iku maringi swarga sayap. Nganti swarga ora anget amarga pakaryan batin, iku kaya mobil karo mesin sing adhem; kudu didorong dhisik supaya bisa mlaku. Gaweyan batin — kasucian, kesadaran, piwulang, lan pandonga — nhangatake nyawa; mesiné urip, lan montor mlayu maju. Banjur wong ora merhatosake donya njaba maneh lan mlaku maju ing urip rohani kanthi lompatan ageng.

— Lan banjur apa lingkungan sing ora nguntungake ora bakal menahi pengaruh marang wong?

²²²— Ora, ora mengaruhi, amarga padha manggon ing donya liya, ing njaba lingkungan iki. Lan amarga padha manggon ing donya liya, donya iki ora marakake padha keganggu. Wong-wong ing sakupenge katon padha ngomong nganggo basa liya, basa sing ora dingertèni, mulané dhèwèké ora mangertèni apa sing diomongaké. Lan luwih becik dhèwèké ora mangertèni, amarga yèn dhèwèké mangertèni sithik waé—sanajan sethithik—pamréhatiné bakal kélangan konsentrasi merga tembung-tembung kuwi. Nanging saiki dhèwèké pancèn nyemplung ing basa sing wis dingertèni. Mangkéné wiwitané pangluhur jero. Apa kowe ngerti apa iku kabungahan batin? Urutan malaikat endi sing duwe

²¹⁹ Delengen Pengkotbah 2:4–11

²²⁰ Saka irmos odé kapisan ing kanon Kebangkitan. — *Cathetan penyusun*.

²²¹ Tembung-tembung Sang Sepuh Paissios iki nyatakaké tujuan pungkasan saka perjuangan rohani saben wong pracaya, yaiku nggayuh Roh Suci. Nalika sawijining wong nampa sih pangsuci saka Roh Suci, dhèwèké nggayuh kahanan pangsuci, sing diarani 'kasampurnan tanpa wates'. — *Cathetan panyusun*.

²²² Yesaya 6:2

swiwi? Cherubim apa Seraphim? 'Enem swiwi,' kaya sing diomongake nabi Yesaya—miturut urutan endi swiwi-swiwi mau?

— Seraphim, Geronda.

— Sampeyan ngerti apa sing ditindakake para Serafim? Padha nggebuk swiwi bebarengan... Kaya jantung sing ngedharu nalika ana kabungahan batin. Banjur urip dadi kabungahan. Nanging sampeyan isih nempel karo awakmu dhéwé; sampeyan durung mbebasake awakmu saka 'Aku'-mu, mula atimu ora bébas lan ora bisa tekan kahanan sing gemeter amarga kabungahan. Rasakna dhisik kabungahan iki, banjur bali, lan kita bakal rembugan!

Kabungahan ilahi teka nalika kowe nyerahake awakmu

— Geronda, apa saben wong sing urip manut kersaning Gusti Allah ngrasakake kabungahan rohani?

— Mesthi! Kanggo wong nduwé kabungahan rohani sing sejati, dhèwèké kudu tresna; lan kanggo tresna, dhèwèké kudu pracaya. Wong-wong ora pracaya, mulané ora tresna, ora ngorbanaké dhiri lan ora nduwé kabungahan. Yen padha pracaya, padha bakal tresna, bakal ngorbanaké dhiri kanggo wong liya, lan banjur bakal nduwé kabungahan. Kabungahan paling gedhé asalé saka ngorbanaké dhiri.

— Apa wong nemokake kabungahan nalika padha tresna?

— Mesthi! Nalika padha tresna, padha nemokake kabungahan. Lan nalika tresna saya tambah, wong ora nggoleki kabungahan kanggo awake dhewe, nanging kepengin wong liya nemokake kabungahan.

— Apa kuwi ateges yèn kabungahan asalé saka soko, déné katresnan ana kanthi mandhiri?

— Inggih, pancen kados makaten. Katresnan ana kanthi mandhiri, dene kabungahan muncul saka katresnan. Nalika kowe maringi katresnan, kabungahan bakal mèlu. Wong maringi katresnan lan nampa kabungahan; dheweke diganjar katresnané karo kabungahan sing dirasakaké. Contoné, yèn ana wong diparingi soko, dheweke njupuk barang kuwi lan nemokaké kabungahan mung saka siji barang kuwi. Wong liya maringi kabèh lan nemokaké kabungahan ora mung saka siji barang, nanging saka kabèh. Kabungahan sing dirasakake wong nalika nampa iku kabungahan manungsa. Nanging kabungahan sing dirasakake nalika menahi iku suci, ilahi. Kabungahan ilahi teka nalika kowe menahi dirimu!

Kabungahan rohani iku peparing saka Gusti

— Geronda, kepiye carane wong nampa kapastian rekonsiliasi karo Gusti Allah?

— Kabungahan ing jero ati, panglipur ilahi sing dirasakake wong, iku pratandha yèn dhèwèké wis rukun manèh karo Gusti.

— Nanging apa bisa wong rumangsa rukun karo Gusti tanpa ngrasakake kabungahan lan panglipur ilahi?

— Ora, ora bisa; isih bakal ngrasakake apa-apa. Mbok menawa biyen padha ngrasakake panglipur sing kuwat, nanging banjur saya ringkih, mulane katon kaya ora ngrasakake panglipur ilahi.

— Geronda, kenapa kadhangkala kowe nemokake awakmu ana ing kahanan rohani sing apik lan ngrasakake kabungahan, banjur dumadakan kelangan kabungahan kuwi?

— Gusti ngutus kabungahan rohani marang kowe, lan kowe bungah. Banjur Panjenengané njupuk manèh, lan kowe wiwit nggolèki, ngupaya luwih keras lan nglakoni kamajuan rohani sing luwih gedhé.

— Geronda, kenapa aku rumangsa bungah banget? Mbok menawa aku kurang nyadari dosa-dosaku dhéwé?

— Ora, ora kaya ngono! Iku Gusti sing nyenengake kowe nganggo panganan legi. Saiki panganan legi, mengko bakal dadi anggur, kaya sing diombe ing swarga. Apa kowe ngerti sepira legine anggur ing kana? Inggih! Yen Gusti weruh sanajan sethithik katresnan, sanajan sethithik kabecikan, Panjenengané kanthi murah ati maringi sih rahmat, mabukake kowe nganggo angguré sanajan ing donya iki. Owahan rohani sing dialami wong, lan kabungahan ing ati sing dirasakake nalika Rahmat Ilahi rawuh marang dheweke, ora bisa diwenehake marang wong dening sapa wae... ahli jantung, sanajan sing paling hebat. Nalika sampeyan ngrasakake kabungahan iki, coba tetep nyekel nganti suwene bisa.

— Apa kita kudu nyuwun marang Gusti supaya paring kabungahan rohani?

— Nduwéni pangajab kabungahan rohani iku remeh; kabungahan kuwi teka dhéwé nalika kahanané wis pas. Yen kowe péngin tansah bungah, mesthi ana katresnan marang dhiri dhéwé ing pangajab kaya ngono. Kristus rawuh ing donya kanggo nggawa Salib demi katresnan. Panjenengané dhisik disalib, banjur tangi manèh.

Anak-anaké Gusti ora nyambut gawe kanggo ganjaran swarga, utawa kanggo kabungahan rohani ing urip iki. Sebab, Rama ora mbayar anak-anaké kanggo gaweyané, amarga kabèh kagungané wis dadi duwé anak-anaké. Bab kado ilahi sing diparingaké Gusti minangka Rama Sing Apik, ing urip iki lan ing urip sing bakal teka, iku prakara liya.

Lara rohani iku kabungahan rohani

— Geronda, kepiye carane wong bisa njaga kabungahan ing sajroning atiné?

— Yen padha nyedhaki kabèh kanthi rohani. Mula sanadyan lara lan cobaan ora bakal nyolong kabungahané.

— Nanging supaya bisa nyedhaki cobaan kanthi cara rohani, apa wong ora kudu luwih dhisik mbusak hawa nape?

— Sanajan wong durung mbusak hawa nape, dheweke isih bisa ngrasakake kabungahan nalika cobaan lan sedhih teka. Yen dheweke nganggep sedhih kuwi minangka obat kanggo hawa nape, mula dheweke bakal nampa kanthi kabungahan, kaya wong lara sing seneng ngombe obat pait kanthi pangarep-arep mari saka lara.

— Nanging kepiye carane nyawijiake kabungahan lan lara?

— Ana bab sing nggumunake sing kelakon ing urip rohani: nalika wong nandhang sangsara amarga katresnané Kristus—sanajan panyiksa—atine kebak kabungahan ilahi. Kahanan sing padha uga kelakon nalika padha melu nandhang sangsara Sang Gusti. Luwih jero dhèwèké kapenuhan pikiran yèn Kristus disalib kanggo dosa-dosa kita, lan luwih akèh dhèwèké nandhang sangsara, luwih sugih dhèwèké diparingi kabungahan ilahi. Lara iku kabungahan, lara iku kabungahan. Lan luwih akeh padha nandhang sangsara, luwih gedhe kabungahan sing dirasakake. Padha krasa kaya Kristus alus nyentuh sirah lan kandha: 'Aja kuwatir bab Aku.'

Sadhèrèk wadon siji kandha: 'Aku ora butuh kabungahan; aku péngin sedhih demi Kristus. Kristus disalib kanggo aku; kepiye aku bisa bungah? Napa Kristus maringi aku kabungahan?' Dheweke lagi ngalami kahanan rohani, lan luwih dheweke melu SangSangsara Kristus lan ngrasakake sedhih kang kebak katresnan, luwih akèh kabungahan sing diparingake Kristus marang dheweke. Kristus nyopot akal sehaté—ing teges paling apik saka tembung kuwi!

Penyaliban tansah ana sadurunge Kebangkitan lan nggawa kemenangan. Salib nggawa kamulyan. Kristus, sawisé munggah karo Salib menyang Golgota lan sawisé disalib, munggah marang Rama. Kristus sing disalib nglegakaké rasa paité manungsa, lan wong sing disalib niru Gusti Allah-manungsa Yesus.

Yesus sing kasucèkaké, bebarengan karo dosa-dosa kabèh donya, nampa kabèh paité, déné maringi kita kabungahan lan kabanggaan sing dirasakaké wong-wong sing wis mbuwang manungsa lawasé lan ing ngendi Kristus saiki manggon. Wong kaya ngono ngrasakaké bagéan kabungahan swarga ing donya iki, miturut tembung Injil: 'Karajaning Gusti Allah ana ing jeronmu.'²²³

Aku matur nuwun marang Gusti Allah amarga Panjenengané wis maringi aku kalodhangan kanggo kenal akèh wong kaya mangkono, lan aku nyuwun marang Panjenengané supaya paring pitulungan supaya aku ora nyedhihaké Panjenengané, sanajan aku dhéwé ora nggayuh kahanan kaya mangkono.

Kula ngaturaken pangajeng-ajeng supados panjenengan tansah gadhah kabungahan rohani ing gesang punika, lan ing gesang langgeng ingkang badhe rawuh, tansah remen ing rawuhe Kristus.

Bab 5. **Prabédan — mahkota kabecikan**

Kahanan rohani kita kacermin ing kebijaksanaan kita

— Geronda, kenapa Para Bapa Suci ngendika yèn kabecikan pangertèn iku 'paling agung saka kabèh kabecikan'?²²⁴

— Kawicaksanan ora mung sawijining kabecikan; iku mahkota, pucuking kabecikan.

Apa wae kahanan rohani kita, apa wae kualitas kabecikan kita, mangkono uga pangertèn kita. Yen kabecikan kita digawe saka kertas, mula mahkota kabecikan—yaiku pangertèn—uga bakal digawe saka kertas. Yen kabecikan kita saka perunggu, mahkotané uga bakal saka perunggu. Yen saka emas, mahkotané uga bakal saka emas. Yen ana intan ing kabecikan kita, bakal ana intan ing mahkota kabecikan—yaiku pangréncénan.

— Geronda, apa iku pangertèn?

— Pangertèn iku pandelengan rohani. Lan pandelengan rohani diduwèni wong sing nduwèni pikiran sing wis resik; wong kaya ngono nduwèni roh sing cetha lan pencerahan saka Gusti Allah.

— St John Climacus kandha: 'Kanthi loro mripat kita ndeleng sing jasmani, nanging kanthi pangertosan kita ndeleng sing rohani.'²²⁵

— Pancen kaya ngono. Sampeyan weruh, yen mripat kita waras, kita bisa ndeleng kanthi cetha, nanging yen kena lara, kita ndeleng kanthi samar. Tajamé pandelengan kita gumantung marang kaséhatan mripat kita. Kahanan sing padha uga lumaku ing gesang rohani. Pandelengan rohani kita—pamanggih—gumantung marang sepira waras rohani kita.

— Geronda, kepiye carane mripat rohani dibukak?

— Apa Kristus ora mbukak mripat wong wuta mung kanthi nyentuh?²²⁶ Nanging supaya mripat jiwa kita kabuka, kita kudu mbusak bledug, rereged, lan najis saka dosa. Apa ora katulis: 'Apa Panjenengané ora ngusap lendir saka mripaté wong wicaksana?'²²⁷ Yen kita ora nyelakaké 'diri' kita lan mbebasaké awak saka watak lawas, nanging katresnan marang awak dhéwé, egoisme lan kepinginan

²²³ Lukas 17:21

²²⁴ Karya Yohanes saka Damaskus, salah siji Bapa Suci. Wulang sing nyuburake jiwa lan nggumunake. Philokalia saka Bapa-bapa Neptic Suci. Jilid II. Athena, 1975. kaca 237.

²²⁵ Yohanes saka Sinai. Tangga. Athena, 1970. kaca 145.

²²⁶ Delengen Yohanes 9:6

²²⁷ Saka irmos odé kapisan ing kanon iambik Pentakosta. — *Cathetan panyusun*.

kanggo nyenengaké wong liya isih manggon ing jeroning kita, mula kita ora bakal nduwé pandelengan rohani sing cetha.

Luwih maju wong ing urip rohani, luwih amba paningal jiwane kabuka. Pikirane suci; wong mau wiwit luwih cetha nyadari kaluputane dhéwé lan weruh akèh berkahé Gusti; dhèwèké dadi andhap asor, atiné ngrasa sedhih — lan sih rahmaté Gusti lan pencerahan ilahi teka kanthi alamiah, lan dhèwèké éntuk kebijaksanaan. Banjur, ing saben kahanan, dheweke cetha weruh apa kersaning Gusti lan ora kesandhung ing dalan rohani. Amarga pangertosan iku setir sing nuntun dheweke kanthi aman, nyegah supaya ora nyimpang saka dalan lurus, ora menyang tengen utawa kiwa.

— Geronda, nalika wong miwiti kanthi karsa dhéwé nindakake kabecikan, nanging banjur nganti ekstrim lan pungkasané nindakake ala, apa kuwi ateges dhèwèké ora nduwé pangerten?

— Wiwitané bisa apik, nanging yèn wong ora waspada, egoisme nyusup ing bab kuwi lan padha nyimpang saka dalan sing bener. Nalika 'diri' kita, ego kita, nyampur karo apa sing kita tindakake, napsu muncul, lan setan nglumpukaké ganjaran. Mula saka iku, usaha urip kanthi waspada batin lan andhap asor, makarya tanpa ngganggu, supaya kowe bisa nampa pencerahan ilahi. Wong-wong sing urip kanthi urip batin kanthi andhap asor bisa ngungkuli kekecilan manungsa, fanatisme lan sapiturute, dadi wong kang semangat, ing teges paling apik saka tembung iku.

— Geronda, aku angel mbedakake apa sing bener ing saben kasus tartamtu.

— Sampeyan perlu panyucian supaya kajelasan persepsi spiritual bisa muncul. Waca *Lavsaik*, *Limonari*, *Memorable Tales*, lan tulisan-tulisané Abba Varsonofius; gunakna kanggo awakmu dhéwé supaya bisa ngembangaké intuisi spiritual. Banjur kowe bakal bisa mbedakaké antara emas lan tembaga, lan kowe bakal dadi tukang permata sejati ing babagan spiritual.

Saben kabecikan mbutuhake wicaksana

— Geronda, Abba Isaac nulis: 'Gusti maringi kabecikan²²⁸ marang paugeran sing bener.'

— Pancen mangkono. Saben tumindak kita, yèn arep nyenengake Gusti, lan saben kabecikan, yèn arep dadi kabecikan sejati, mbutuhake pangertèn. Pangertèn iku uyahé kabecikan. Mulané Kristus kandha ing Injil: 'Saben kurban kudu diwènèhi uyah.'²²⁹ Contone, sepira akal budi sing dibutuhake nalika nglakoni tapa brata! Siji wong kudu nimbang kekuwatané dhéwé, kahanan rohani, lan sapituruté. Yen kakehan, dhèwèké bakal ora bisa nindakake apa-apa, lan iki bakal ngrusak kabèh urip rohani. Mulane para Bapa ngendika: 'Apa waé sing ngluwihi ukuran asalé saka setan.'²³⁰ Kanggo Paissios Agung, contoné, sing bisa ora mangan nganti rong puluh dina, ora bakal dadi ekstrim yèn padha nglakoni puasa telung dina kanthi rutin. Nanging kanggo wong sing sikilé gemeter amarga ringkih lan meh ora bisa nindakake puasa telung dina sapisan setaun,²³¹ meksa awak dhéwé supaya tansah nindakake puasa kaya ngono iku kalebu ekstrim, lan ekstrim, kaya sing wis kita kandhakake, asalé saka setan.

— Geronda, aku ngerti yèn pangertèn perlu ing tapa brata, nanging aku angel mangertèni kenapa perlu ing kabecikan liyané. Bisa panjenengan maringi conto?

— Ayo njupuk kowe minangka conto. Kowe nduwé ati ibu, lan... Apa aku terus?

²²⁸ Dikutip saka: Wulang Asketik Abba Ishak sing Siria. Moskow, 1993. kaca 423. Ing terjemahan basa Rusia, tembung 'kanyatan' digunakake tinimbang 'kawicaksanan'. — *Cathetan penerjemah*.

²²⁹ Markus 9:49

²³⁰ Delengen: Cathetan Kélingan Babagan Urip Ascetik Para Bapa Suci lan Kabegjan. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1993. kaca 152.

²³¹ Puasa Telung Dina: telung dina kapisan ing Prapaskah Agung, nalika umat Kristen Ortodoks nahan dhahar lan ngombe. — *Cathetan penyusun*.

— Terusna, Geronda.

— Nanging tata krama sampeyan... kaya ibu tiri sing jahat. Sampeyan nduwé pangorbanan dhiri sing gedhé, nolak napsu dhiri sing akèh, welas asih sing akèh, nanging ora ana wicaksana. Kowe ora merhatiin sapa sing ngomong karo kowe utawa apa sing dikarepake; kowe ora mikir kepiye kowe kudu tumindak marang wong-wong mau, nanging kowe malah muter-muter ngubengi wong-wong mau kaya balé-balé. Nanging wong sing ora bisa ndeleng atimu, mung tumindakmu saka njaba, dadi frustrasi.

— Aku kudu piye, Geronda?

— Njaluk pencerahan marang Gusti, supaya kowe bisa nyedhaki kabeh kanthi wicaksana. Nyawisake awakmu nganggo sabar lan pandonga, lan kowe bakal alon-alon nduwé wicaksana.

Lan pangertèn uga dibutuhaké ing katresnan

— Abba Pimen kandha: 'Temokake apa sing dikarepake sedulurmu lan tentremna atine.'²³² Apa sejatine maksude kuwi?

— Maksude yaiku wong kudu bisa mbedakake apa sing dibutuhake sedulure, tanggane, lan nglipur miturut kabutuhan kuwi kanthi cara sing becik. Amarga sanajan ing katresnan, wicaksana iku perlu. Contone, yen ana wong sing rakus, aja terus-terusan diwenahi panganan enak, amarga kuwi malah bakal ngrusak awake. Panganan sing enak kudune disiapake kanggo wong sing ora nafsu mangan. Yen ana wong sing kena diabetes lan kowe menehi panganan manis, apa kuwi pancen katresnan?

— Geronda, kepiye carane wong bisa tresna marang kabeh wong kanthi padha nanging isih tresna kanthi wicaksana?

— Dhèwèké nresnani kabèh wong kanthi padha, nanging ngetokaké katresnané kanthi cara sing béda-béda. Dhèwèké nresnani siji wong saka adoh, amarga wong kuwi perlu dijaga saka adoh, lan liyané saka cedhak: apa waé sing paling apik kanggo wong-wong mau. Karo sawatara, dhèwèké ora perlu ngomong babar pisan; karo liyané, dhèwèké perlu ngucapaké sawetara tembung; karo siji manèh, dhèwèké perlu ngobrol luwih dawa.

— Apa bisa nyebabake cilaka marang wong liya nalika nuduhake katresnan?

— Yen ana wong sing nduwèni watak welas asih lan kowe maringi katresnan gedhé, dhèwèké bakal owah dadi luwih apik lan nyoba kanthi sakabehé cara kanggo mbalèkaké marang kowe. Nanging wong sing kasar, yen kowe maringi katresnan gedhe, malah dadi luwih kasar, amarga katresnan gedhe ndadekake wong sing welas asih dadi luwih welas asih, lan wong sing kasar dadi luwih kasar. Mula, nalika kowe weruh yen katresnanmu ora ana paedane, kowe nyuda kanthi wicaksana, nanging kowe nindakake iki uga amarga katresnan.

— Geronda, apa bisa aku nglakoni pangorbanan kanthi niat murni nanging pungkasané malah kroso nesu?

— Inggih, mulane pangorbanan dhiri kudu dipandu dening akal. Ati-ati aja nganti ngluwihi watesmu, amarga kekuwatan fisik uga ana watesé. Yen kowe ngluwihi wates fisikmu, yen ana wong kandha marang kowe, 'Kowe durung nindakake apa-apa wiwit esuk iki,' kowe bisa mikir, 'Wong iki pancen ora ngucapake matur nuwun!' Aku wis kerja tanpa mandheg wiwit esuk iki, lan dhèwèké kandha aku ora nindakaké apa-apa!' Mula kabèh gaweyanmu bakal sia-sia.

— Yen aku ngrasakake nesu sedhela ing jero ati, banjur langsung nyadari yèn kuwi kelakon amarga aku ora tumindak saka niat sing murni, apa aku uga bakal kelangan kabèh ing kahanan kuwi?

²³² Gerontikon. Athena, 1981. kaca 93.

— Ing kahanan kaya ngono, bocah nakal cilik kuwi nyurung kowe, lan kowe mbales kanthi nampil dheweke. Dadi bocah nakal cilik kuwi kena tamparan lan mlayu.

Ora ana wates utawa aturan ing nalar

— Geronda, apa ana wates tartamtu kanggo nalar?

— Ora ana ukuran tetep kanggo pangertèn; ora ana wates utawa aturan. Ana 'ya', ana 'ora', ana 'akèh', lan ana 'sithik'. Sedulur wadon sing nduwèni pangertèn ora perlu diparingi ngerti apa sing kudu ditindakake utawa apa sing kudu diomongake. Dhèwèké tansah tumindak bener, amarga tansah mikir sacara rohani. Dhèwèké padhang amarga pencerahan Ilahi lan nduwèni intuisi rohani.

— Geronda, kowe tau kandha marang aku yèn aku sempit pikiran. Apa maksudmu kuwi?

— Kowé ndeleng bab-bab kanthi sempit: kowé mung peduli karo tertib lan ora kasengsem karo pribadine wong mau. Ing pasamuhan, umpama, kowé kandha: 'Suster si anu kuduné ngadeg ing kono lan nyanyi si anu.' Kowé ora mikir apa dhèwèké duwé kekuwatan kanggo ngadeg utawa apa dhèwèké bisa nyanyi kuwi. Kaping pisan, kowe kudu mikir ing endi lan kepiye ngetrapake tembung 'kudu' iki, lan sawisé kuwi bar enggo nuntut supaya ditindakake. Kowe kurang wicaksana; mulané kowe nyedhaki kabèh kanthi cara sing garing lan formal.

Supaya wong bisa nerapake kanon gréja kanthi bener lan kanggo kabecikan wong liya, dhèwèké kudu nduwèni rohani lan pangrasa rohani. Yen ora, dheweke tetep kaiket karo teks hukum, lan teks hukum 'matèni'.²³³ Ana wong sing kandha marang sampeyan: 'Kéné ditulis ing *Kormcha*²³⁴', banjur ditrapaké persis kaya sing ana ing buku, padahal kuduné nganalisa saben kasus sacara kapisah. Kaya sing wis tak deleng ing praktik, siji kasus bisa ndhelikaké ewonan kasus liyane. Taubat, umpama, kudu cocog karo wongé, kahanané, dosa sing wis ditindakake, pangapuran sing wis dituduhake, lan kudu nimbang akèh-akèhé faktor liyane. Ora ana rumus tunggal ing kéné, ora ana aturan tunggal sing bisa ditrapaké ing kabèh kahanan urip.

Ing kabèh kasus, sing paling wigati yaiku pangertèn, pencerahan ilahi. Mula aku tansah ndedonga supaya Gusti Allah paring pencerahan marang manungsa. "Kristusku," ujarku, "kita wis kelangan omah kita lan dalan sing nuntun menyang kana. Padhangna kita, supaya kita bisa nemokake omah kita, Rama kita. Paringana kita pitulungan ilahi."

Kuwatir sing Apik

"Yen kita ora lali manawa tujuan kita ing donya iki yaiku nggayuh Karajané Gusti, mula rasa ora tentrem sing apik bakal nyekel kita. Luwih cepet utawa mengko, rasa ora tentrem iki bakal nuntun nyawa kita menyang alam rohani, ing kono bakal nemokake oksigen sing akèh, urip lan mabur ing dhuwur."

²³³ 2 Kor. 3:6

²³⁴ Kormchaya (ing basa Yunani Πηδάλιον — *Cathetan Penerjemah*) — sawijining kumpulan kanon Gréja Ortodoks, kang ngemot kanon-kanon suci saka Konsili Ekumenis, kanon-kanon Para Rasul Suci, uga kanon-kanon Para Bapa Suci ing Gréja, bebarengan karo panjelasan cekak babagan kuwi. Kumpulan iki disusun ing taun 1793 déning Santo Nikodemus saka Gunung Athos lan biksu Agapios. — *Cathetan penyusun*.

Resah sing apik — rasa prihatin sing séhat kanggo 'tindak becik'²³⁵

— Geronda, apa iku rasa ora tentrem sing apik?

— Kekusutan sing apik iku keprihatinan sing apik kanggo 'upaya sing apik'. Siji wong ngupaya, ngawasi awake dhewe, nemokake apa sing ngalangi kamajuan rohani, merenung, njaluk tulung yen perlu, lan nindakake pakaryan rohani. Contone, yen dheweke weruh yen ing kahanan tartamtu dheweke tumindak kanthi sombong, dheweke langsung mikir: 'Kepiye carane ngatasi kesombongan? Kanthi andhap asor. Dadi, andhap asor dibutuhake.' Trus, trus—dheweke motong kesombongan nganggo kapak. Cekaké, wong ngupaya kamajuan spiritual lan nindakake pakaryan spiritual. Contone, ana murid sing ngrampungake Kelas 1 sekolah dasar, banjur mlebu Kelas 2, ngrampungake sekolah dasar, mlebu sekolah menengah, mlebu kelas enem, lan sateruse. Yen dheweke kesulitan sinau, dheweke bakal golek bantuan utawa ngajar tambahan yen kepengin mlebu universitas. Banjur dheweke sinau keras kanggo entuk gelar. Sawisé kuwi, dhèwèké bisa ndhaptar program magister, banjur program pascasarjana; yèn kepengin nerusaké sinau, dhèwèké bisa lunga menyang luar negeri. Lan kabèh kuwi ditindakake supaya bisa unggul ing babagan akademik. Luwih-luwih ing urip spiritual—sing kalebu ilmu spiritual—wong kudu luwih nggatekake kemajuan spiritualé!

Rasa prihatin sing séhat iku gelombang semangat lan pangarep-arep. Iki maringi nyawa kawani lan kakuatan; ora nggawa wedi utawa sedhih, nanging panglipur. Iki dudu ketegangan utawa kecemasan, nanging semangat kanggo tumindak gagah berani. Kadhangkala kowe nudhaké kaku. Kowe kandha, 'Aku wis ngupaya kaya ngene, aku ana ing kahanan iki'—nanging kowe tetep ing panggonan sing padha. Kepiye tumindaké wong suci ing kahanan kaya ngono? Kowe kurang dorongan lan cita-cita kuwi. Ora ana owah-owahan batin ing jeronmu, amarga tuas kegelisahan sing migunani durung diuripaké ing jeronmu kanggo mindhah kowe saka panggonanmu saiki.

Ayo padha nggatekake pitakon bab panyelamatan nyawa kita ing jero ati

— Ing Uripé Sang Sepuh Hadji-Georgy, panjenengan nulis: 'Minat marang kaslametan nyawa nggendhegake daging lan matèni hawa napsu.'²³⁶ Aku ora nduwé minat iki...

— Sing paling penting yaiku pikiran lan atimu durung kebak bab iki. Pikiran lan ati kudu tansah fokus marang carane nggayuh tujuan pungkasan, yaiku Karajan Swarga. Nalika ati krasa lara amarga kepengin nylametake nyawa, pikiran bakal mèlu ngendi rasa lara ati kuwi ana. Kabèh mau babagan rasa lara. Nalika kowe lara, kowe ora kepengin mangan utawa turu. Wong sing nduwèni prihatin sing bener nampa kabèh ing atiné. Kayane kowe durung netepaké Swarga dadi tujuanmu; tujuanmu iku donya. Kowe durung nggatekake pitakonan babagan kaslametan jiwamu ing atimu. Nanging yèn kowe ora nggatekake pitakonan iki ing atimu, apa sing bisa kowe pangarep-arep?

Kita ora bisa apatis marang kaslametan nyawa kita dhéwé. Kita kudu tansah mikirake carane supaya bisa slamet. Yen kita ora mikirake iki, kita bakal tetep kasandhangan marang bab-bab donya lan bakal tansah ana ing kahanan mandheg. Yen kita ora lali manawa tujuan kita ing donya iki yaiku ngupaya Karajané Gusti Allah, mula rasa ora tentrem sing séhat bakal nyekel kita. Cepet utawa alon, rasa ora tentrem iki bakal nggawa nyawa kita menyang alam rohani, ing kana bakal nemokake oksigen sing akèh, urip lan mabur nganti dhuwur banget.

Gusti Allah paring akal marang manungsa dudu supaya tansah mikir babagan carane golek dalan paling cepet saka siji titik padhang menyang titik padhang liyane, nanging supaya dhèwèké, sepisanan

²³⁵ Delengen 1 Tim. 6:12

²³⁶ Elder Paisios saka Gunung Athos. Elder Hatzis-Georgis the Athonite. Souroti, Thessaloniki, 1986. kaca 34.

lan sing paling utama , mikir babagan apa sing paling wigati: carane nggayuh tujuan pungkasan—mrawuhi Gusti Allah, tekan tanah sejati, swarga.

Wenehana anggur marang wong wicaksana, lan dheweke bakal dadi luwih wicaksana maneh²³⁷

— Apa sing bisa dadi dorongan kanggo wong sing ora peduli supaya miwiti urip rohani?

— Akeh bab sing bisa maringi dorongan, yen dhèwèké dhéwé kepéngin maju. Nanging yen dhèwèké ora kepéngin, dhèwèké mung bakal kebak tatu, kaya sapi sing dicucuk nganggo cambuk supaya mlaku luwih cepet, nanging ora obah; sapi kuwi kebak tatu saka cambuk, nanging ora ana gunané.

— Geronda, yen ana wong sing nduwé niat apik lan kowe menehi dorongan, apa Gusti ora bakal nulungi dheweke supaya bisa nggayuh apa-apa?

— Inggih, Gusti bakal nulungi, nanging dhèwèké kudu mlayu saka dorongan kuwi. Yèn ora, malah sing mènèhi dorongan bakal kesel. Nalika ana wong sing mung nglangi ing papan siji amarga ora kepéngin maju, iku banget ngentèkaké tenaga kanggo sing nyoba nulungi.

Yen wong ora ngrasakake rasa ora tentrem sing séhat sing ndadekake dhèwèké bisa miwiti obah lan nindakake pakaryan rohani, dhèwèké ora bakal maju sacara rohani; dhèwèké bakal kaya roda persegi sing kudu dipundhuk saka wektu ke wektu. Kowé ndorongé — rodané obah kesuratan, banjur mandheg. Kowe nyurung maneh, rodha kuwi mlaku, banjur mandheg. Apa bisa lelungan kaya ngono? Yen ana perjalanan adoh ing ngarep, apa pancen bisa ditempuh kanthi nyurung-nyurung kaya ngono? Lan dalam spiritual iku dawa banget: ora mung atusan utawa ewonan meter.

— Geronda, kepiye carane rasa ora tentrem sing sehat bisa muncul?

— Ayo dianggep aku lagi maca buku sing nyuburi jiwa lan aku mandheg ing sawijining petikan sing nggawe kesan marang aku — kaya aku nemokake watu permata lan kepengin weruh jinis watu apa kuwi, mula aku mriksa. Aku nerapake marang awakku, banjur takon apa aku wis paham kanthi bener lan nyoba nglakoni ing uripku. Banjur aku takon marang awak dhéwé apa aku wis nerapaké kanthi bener. Kanthi mangkono, sethithik demi sethithik, aku sinau mlaku ing dalan sing bener ing urip rohani. Ora ana sing tau ngandhani aku bab Abba Isaac, nanging sawijining dina tukang sayur ngemas herring kanggo aku nganggo kaca saka majalah *Svyatogorskaya Biblioteka*. Nalika aku mbukak bungkus kuwi, pandanganku tiba marang teks sing dicithak ing kertas. Teks kuwi saka Santo Isaac. Aku njupuk kertas kuwi, ngeringake ing srengenge, maca lan kaget banget. Aku ngentekake setaun karo teks kuwi: maca lan maca maneh potongan teks kuwi lan dadi tresna banget marang Santo Isaac. Banjur aku kepingin weruh: apa ana buku karangane? Aku nggoleki, nanging wedi menawa ketemu lan nyekel ing tanganku. Lan kowe maca akèh banget – mesthi ora ana sing nyanthel ing pikiranmu? Tulisen apa sing paling nyanthel ing pikiranmu. Yen kowe nulis lan terus mikirake, kowe ora bakal gampang lali lan bakal ngetrapake.

Kanggo sawatara wong, kowe mung ngucapake loro utawa telu tembung, lan mripaté langsung sumunar. Padha nyatet apa sing dirungokaké ing selemba kertas, banjur ngleksanani lan maju. Apa ora Solomo kandha: 'Wènèhana anggur marang wong wicaksana, lan sing paling wicaksana bakal tambah wicaksana'?²³⁸ Nanging wong liya, sanajan wis krungu akèh lan nampa akèh, ora nindakaké apa-apa, amarga rasa ora tentrem sing séhat durung ngakar ing atiné. Padha teka lan mung nyritakaké kahanané marang aku, tanpa rasa ora tentrem sing séhat babagan upaya spiritual. Kuwi sikap sing cethak banget.

²³⁷ Amsal 9:9

²³⁸ Amsal 9:9

Aku ora ngerti! Apa kabèh wis cetha tenan kanggo wong-wong mau ing urip spiritualé? Apa padha ora nduwé pitakon babar pisan?

Sakwise ana wong ngrasakake rasa ora tentrem sing apik, dheweke wiwit nyadari apa sing kurang, takon kepiye carane entuk, lan njupuk manfaat rohani. Kepiye bisa ngerti tanpa takon? Nalika aku tau lelungan karo pasangan sing wis omah-omah; padha nggawa anak cilik. Bocah cilik kuwi ora nate nglilani bapaké tentrem sak perjalanan, tansah takon siji-sijiné: 'Pak, kuwi apa? Pak, kenapa kuwi?' — 'Aja diganggu, kowe nggawe bapakmu mumet,' ibune kandha marang dheweke. — 'Biar ditakoni,' bapake kandha, 'piye dheweke bisa sinau yen ora takon?' Kaya ngono uga karo babagan spiritual.

Kanggo mbantu sampeyan luwih mangerteni kemajuan rohani wong sing duwé rasa ora tentrem sing becik, aku kudu nyritakaké pitakon-pitakon apa waé sing ana ing pikiran salah siji biarawati ing kéné. Aku ndelok dhèwèké lan krasa bungah. Kanggo mangsuli sanajan siji pitakon sing ditakokaké dhèwèké amarga rasa ora tentrem sing becik, tinimbang mung kepo, mbutuhaké ngisi sak buku latihan. Dheweke nduwéni rasa prihatin sing gedhé lan tulus; dheweke ngerti akèh, ngupaya kanthi semangat, lan mulané nampa sih rahmat sing agung. Nalika sawijining wong ngupaya nemokaké kakirangané lan nyoba mbeneraké, kanthi andhap asor, banjur sih rahmaté Gusti Allah rawuh, lan wiwit wektu kuwi dheweke mlaku ing dalan sing lurus.

Kegelisahan sing becik iki ora tau mandheg

— Geronda, aku kuwatir yen aku ora ngupaya kaya sing kudune.

— Apa kowe krasa wedi?

— Ora, nanging kenapa aku krasa kuwatir iki?

— Anakku, ana rasa ora tentrem sing tentrem lan ana rasa tentrem sing ora tentrem. Kita kudu tansah duwe rasa ora tentrem sing apik iki; yen ora, ora bakal ana rasa wedi. Yen wong nglakoni urip tapa brata kanthi bener, dheweke ora bakal tau wareg karo awake dhewe; mesthi ana rasa ora tentrem ing jerone, sing muncul saka upaya sing temenan.

— Geronda, apa tau ana wektu nalika wong sing ngupaya ora perlu maneh rasa ora tentrem sing migunani iki?

— Ora, amarga rasa ora tentrem sing migunani iki ora tau mandheg ing urip iki. 'Mlayu, supaya kowe padha oleh' ⁽²³⁹⁾, kandha Rasul Paulus. Siji wong mlayu sajrone urip kanggo nemokake Kristus, lan ora tau mandheg. Wong-wong mau mlayu lan ngrasakake ora kesel, nanging kabungahan.

Supaya luwih cetha, ayo tak wenehi conto: asu buru sing apik, sawise nyium ambune kelinci, ora mung ngadeg ing sacedhake pemburu, nanging langsung tumindak, mlayu lan nggoleki kelinci. Asu kuwi mlayu, banjur mandheg sedhela, nyium udara, banjur mlayu maneh. Asu kuwi ora bisa meneng. Pikirane mung fokus golek kelinci. Ora mung ndelok-ndelok tanpa tujuan. Kanggo dheweke, ana kabungahan luwih gedhe ing mlayu tinimbang ing mandheg. Kanggo dheweke, urip iku babagan mlayu lan nggoleki.

Iki jinis kajelasan sing kudu kita duwé. Pikirane kita kudu tansah ngupaya marang Kristus, amarga Panjenengané iku tujuan kita. Nanging, sanadyan kita wis nemokake tapak, sanadyan kita ngerti dalan lan ngerti ing endi kudu lunga kanggo ketemu Kristus, kita asring mandheg lan ora maju. Yen kita ora ngerti dalan, mesthi waé kita mandheg iku bisa ditrima.

²³⁹ 1 Korinta 9:24

²⁴⁰Aku kelingan bapakku duwé loro asu greyhound sing wis dilatih apik ing Konitsa. Ing sawijining wektu, Prodromos Kortsinoglou, kantor ing Gréja Santo Arsenius, nyuwun marang bapakku siji anak asu saka jinis sing padha kanggo ngreksa kawanané. Bapakku maringi siji anak asu. Lan Prodromos nglatih asu kuwi supaya ngonggong nalika ana srigala nyedhak. Tetanggané Korcinoglu iku pemburu sing getol, nanging asuné lara, lan dhèwèké banget sedhih amarga ora bisa mèlu mburu. Prodromos krungu bab iki banjur kandha marang dhèwèké: "Aja kuwatir, aku bakal maringi asuku; iku jinis sing padha karo asu Eznepidis." Tetanggané bungah banget, njupuk asu mau lan lunga mburu. Dheweke tekan alas banjur ngibaské tangané, kaya biasané para pemburu kanggo menehi isyarat marang asu supaya nggoleki, nanging tinimbang mlayu, asu mau malah muter-muter ngubengi dheweke, nyelep-nyelep sikilé lan nyundhul telapak tangané, nggoleki roti! Kowe weruh, asu kuwi asu murni sing apik, nanging durung dilatih kanggo mburu kelinci, mulane asu kuwi terus muter-muter ing sacedhake pemburu.

Nanging kowe, aku kira, wis nyekel ambune; kowe bakal terus mlayu, nggoleki Kristus, nganti atimu kebak Panjenengané nganti ora muat maneh, lan kowe bakal nemokake awakmu nyuwun: 'Gusti Allah, wis cukup, aku ora kuat nampa maneh.'

²⁴⁰ Jeneng mburi bapaké Elder Paissios. – *Cathetan penyusun*.